

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

S Feridun Grgz

AAT GERİ DÖNMÜYOR



SARIN
DEFTER

SAAT GERİ DÖNMÜYOR

Feridun Gürgöz

Sarı Defter Dizisi: 4

© TÜSTAV - Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı
Bu yapının telif hakları TÜSTAV'a aittir,
izin alınmadan kullanılamaz.

1. Basım Nisan 2007

ISBN 978-975-8653-61-1

TÜSTAV İktisadi İşletmesi
Kocatepe Mah. Feriye Cad.
No: 20 Taksim-İstanbul
Tel: 0212 237 98 92
Faks: 0212 237 98 93
Url: www.tustav.org
e-posta: bilgi@tustav.org

Kapak Tasarım: Zehra Şenoğuz
Ofset Hazırlık: Tetra İletişim
Baskı-Cilt: Ladin Matbaacılık.
İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, Çevre Sanayi Sitesi,
3. Blok No: 18-26 İkitelli/İstanbul
Tel: 0212 485 89 30

Sarı Defter bir zamanlar ilkokulda herkesin kullandığı ortak defterdi.
Kağıdın, kalemın değerli olduğu zamanlar. Sarı Defter,
kurşun kalem, tahta kurşun kalem sapı, boyna asılan silgi...
Bunlar köyde-kentle her ilkokul çocuğunun değişmez okula başlama araçlarıydı.
TÜSTAV Yayınları olarak yeni dizilimlerinden Türkiye sosyal
tarihinin Sarı Defteri'ni dolduranlar, bu dizide yer bulacak.
Bu dizide, Öndeış'te sözü edilenler, 20. yüzyılın sosyal mücadelesinin
"kahreden ve yaratanları" olacak. Grev boylarında, toprak işgallerinde,
üniversite boykotlarında, hak ve özgürlük mücadelelerinde,
mitinglerde, toplantılarda yer alanlar, cezaevlerinde yatanlar,
siyasal sürgünler yaşayanlar...
Kendi kalemlerinden veya kendi sözleriyle...

Ayinin Giriş Duası

Yenilenlerin tarihidir bu anlatacağım,
 tarihleri anlatılmayacak olanların tarihi.
 Adları sokaklardan adları kitaplardan silinenlerin tarihi.
 Zalime karşı başkaldırdıkları söylenmeyecek olanların tarihi,
 dünyayı değiştirme çabaları yadsınanların tarihi,
 dünyayı değiştirmeyi bazen başaranların tarihi,
 unutulmaya razı olmayanların tarihi.
 Dünyanın bir gizli tarihidir bu,
 dünyayı değiştiren düşüncelerin tarihi
 ve dünyanın değişmesinin tarihi.
 Bir düşünceler tarihidir bu ve düşünenlerin tarihi,
 erkeklerin ve kadınların tarihi,
 coşkularının ve hayal kırıklıklarının tarihi.
 Bir insanlık destanının tarihidir bu,
 Kahramanları, kurbanları korkakları, cellatlarıyla
 ve ermişleri, engizisyoncuları, havarileri, hainleri
 ve zalimleriyle insanlık tarihi.
 Ünsüzlerin, adı bilinmeyenlerin destanıdır bu
 ve işçilerle köylülerin yalın davranışlarını,
 şairlerin eylemcilerin ve filozofların
 yüce gönüllü hallerini tanıyanların destanı
 bir çılgılık ve gözyaşı tarihi,
 bir güller ve tozun tarihi,
 bir buzul ve yakan kumullar tarihi,
 bir akıl ve delilik tarihi,
 soyluluk ve utancın tarihi.

Çünkü tadını yitiren tuzun öyküsünü öğrenecektik,
 kumların içinde yiten coşkun ırmağın öyküsünü,

Kayalara tırmandıktan sonra sakinleşen
ve acı kıyıları yalamaya gelen dalgaların öyküsünü.
Ama yenilenen şafakların öyküsünü de öğrendik,
aydınlık sabahların, cömert hasatların öyküsünü
ve ışığın kalbinde havalanan kuşların öyküsünü.
Hiç gerçekleşmemiş eski bir düşün tarihidir bu
ama toprağı tohumlayan düşün tarihi.
Hep hayal kırıklığına uğramış
ama kendisiyle barışık bir insanlıktan doğan
insanların gördüğü düşün tarihi,
insanların insanlığa doğru uzun yürüyüşünün tarihi.
Umuda ihanet eden bir büyük düşün tarihidir bu.
Ama bu düş karşısında kazanılan zafer
umutsuz bir zaferdir aslında.
Yer altı mezarlarında okunacak bir tarihtir bu,
bizden çok uzaklardan gelip
çok uzaklardan gidecek bir tarih!

Francis COMBES Ortak Dava (*Cause commune*)
Çeviri: Özdemir İNCE

ÖNSÖZ

1 Eylül 2002 tarihinde yazmaya başladım. İlk başladığımda bunun yayımlanmasını düşünmemiştim. Yaşamımın en anlamlı günlerini unutmamak için, her gün aklıma geldikçe çalakalem yazdığım şeylerdi. Partililik anlayışım gereği, gizli partideki her türlü görevimde, parti üst organlarına ve yönetimine yazdığım her türlü raporun, ikinci nüshasını kendim için ayırma anlayışım olmadı. Şahsi arşiv yapmadım. Ben yazmaya başladığımda henüz Metin Gür'ün "TKP'nin Avrupa Yılları" kitabı çıkmamıştı. Kitap çıktıktan sonra işim biraz daha kolaylaştı. Unuttuğum kimi tarihleri, olayları, isimleri hatırlama olanağına kavuştum. Bununla birlikte şüpheye düştüğüm konularda ilgili arkadaşlar ve yoldaşlarımla gerek telefon ve gerekse e-postayla haberleştim. 1970 yıllarından başlayarak aklımdakileri ve birikimlerimi bir süzgeçten geçirerek kağıt üzerine aktarıyorum. Elbette bu metin içinde olaylarda isimlerini unuttuğum kişiler veya toplantılarda var olarak tanımladığım bazı kişilerin o toplantılarda bulunmamış olması gibi hatalarım olacaktır. Türkiye Komünist Partisi'nin Avrupa çalışmalarına katılmış arkadaşlarım, yoldaşlarım da kendi yaşadıklarını yazarlarsa, benim bu çalışmam daha da anlam kazanacaktır.

GİRİŞ

28 Nisan 1939'da Üsküdar Zeynep Kâmil Hastanesi'nde doğmuşum. O nedenle ön adımlı Kâmil koymuşlar. Küçükyaşı'da başladığım ilkokulu, bir süre Üsküdar'da okuduktan sonra yine Küçükyaşı'da bitirdim. Liseye gitmeyi çok istememe rağmen, anam beni elimden tutup, sanatkâr olayım diye Tophane Erkek Sanat Enstitüsüne yazdırdı. Orada kayıt yapılırken, 'bari elektrik bölümü olsun' diye çırpındığımı, ancak elektrik bölümü çoktan dolduğundan beni tesviye bölümüne yazdırdıklarını, okul açılır açılmaz beni demirhane bölümüne gönderdiklerini anımsıyorum.

Bundan sonraki hayatıma yön verecek sanat okulu yaşamım böyle başladı. Altı sene süren bir eğitimden sonra okul tamamlandı. Altı sene diyorum çünkü 1953 veya 1954 senesinde okuldan zorunlu olarak bir yıl ayrılarak Erel Çelik Eşya'da çalıştım. İlk işçilik hayatına adım attığım bu fabrikada sekiz kurşun saat ücreti alıyordum ve sigorta sicil numaram da 690408'di.

Sanat okulunda, dördüncü sınıftan itibaren motor tamirciliği bölümüne ayrılmıştım. Okul bitince Şişli Garajı Bakım Bölümüne 16 Ağustos 1956 günü motor tamircisi olarak girdim ve 1960 Haziran sonuna kadar da aynı işyerinde çalıştım. İşçiliğin ne olduğunu bu işyerinde anladım. Benden daha ağır olan otobüslerin arka makaslarını, arka kampanalarını kaldırmak indirmek o günkü gücümle imkansızdı. Orada çalışanların içinde en genci bendim. 17 yaşındaydım. Diğer işçiler beni kısa zamanda sevmişlerdi. Ağır işlerde, indir bindir işlerinde bana yardıma gelirlerdi. İki yıl sonra bu bölümde posta başı oldum.

01 Temmuz 1960'ta askerlik görevim başladı. 18 ay süren askerliğimin altı ayı Ankara Yedek Subay Zırhlı Süvari Okulu'nda, dört ayı Siverek'te, sekiz ayı da Edirne'de geçti.

Askerlik bittikten hemen sonra, bazı rastlantılar sonucu 26 Şubat 1962 yılının karlı buzlu bir gününde kendimi Almanya'nın Münih kentinde buldum. BMW Fabrikasında motor tamircisi olarak iş bulmuştum. Benim için yeni bir hayat başlıyordu. Amacım hem çalışıp hem de Avrupa'yı gezip görmektir. İstanbul'dan ayrılırken BMW Fabrikasının araba üreten bir bölümünde çalışacağımı düşünüyordum. Beni aynı firmanın uçak motorları üreten bir fabrikasına, frezenin başına verdiler. Tophane'de gördüğüm üç aylık frezecilik eğitimi burada işime yarayacaktı, en azından yabancılık çekmeyecektim. Burada kısa süre içinde postabaşı oldum.

Benim için yeni bir yaşam başlıyordu. Beş kişi küçük bir odada kalıyorduk. Yemeklere alışmak ayrı bir dertti. Ben ve birkaç arkadaşım birlikte Avrupa'yı gezme sevdasına tutulmuştuk. Ortaklaşa aldığımız eski bir araba ile hafta sonları Almanya'nın ve hatta Avrupa'nın değişik yerlerine gider, çoğu zaman da pazartesileri işe dönemezdik. Bazen topluca hastalık numarası yapar fabrika-

dan kaytarırdık. İşe gitmediğimiz günlerde fabrika girişinde geliş gidişimizi gösteren kartın üzerine çoğu kez "Unentschuldig" yani "izinsiz gelmedi" diye kırmızı kalemle yazılırdı. Bazen bir ay içinde kartın iki yüzü de kırmızı yazılarla dolardı. O tarihte F.Almanya'da işgücü açığı üst düzeydeydi. Herhalde o nedenle bizi işten çıkarıp ülkeye geri göndermiyorlardı. Ancak ustabaşları ve Alman işçileri bizim bu tavrımıza bir anlam da veremiyorlardı. Alman işçisinin çalışma kültürü ve disiplini de bize yabancıydı. Bizim tavrımız da onlara yabancıydı. Biz, Budapeşte ve Prag gibi şehirleri de görmek istiyorduk. Ama çok geçmeden buraları gezemeyeceğimizi anladık. Zaten olaylı aldığımız arabanın da kısa zamanda motoru patlamıştı. Çünkü saat ücretlerimiz çok düşüktü ve devamlı çalışmayınca cepte para da kalmıyordu. Bu durum ilk yılın, yani mukavele süresinin sonuna kadar sürdü. Zorunlu bir çalışma kültürü oluşmaya başlamıştı. Yukarıda belirttiğim gibi buraya gelen işçiler zaten kaliteli zanaatkârdılar. Bir iki yıl içinde Alman ustabaşları bizim bu yanımızı keşfettiler. Bana ve bazı arkadaşlarıma çalıştığımız bölümlere ilk olarak makine ayarlayıcısı (einsteller) ve bir iki yıl sonra da ustabaşı (vorarbeiter) olarak görev verdiler. Bu dönemde ben ve arkadaşlarım fabrika içinde Alman işçilerinin çoğundan daha fazla saat ücreti alıyorduk. Yaşam akıp gidiyordu.

Tesadüflerin yaşamımı etkilemesi devam ediyor, yeni değişimler yaşamıma ekleniyordu. 1967 Haziran ayında evlendim. 1967 Ekim sonu oğlum ve 1971 Ekim başında kızım oldu.



Feridun Gürgöz eşi ve çocuklarıyla

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ İLE TANIŞMAM

Yaşamımda beni çok yönlü etkileyip değiştirecek bir gelişme de bu dönemde oldu. Sene, 1970 ilkbaharı olmalı. Fabrikaya, ismini sonradan öğrendiğim Çetin Eren isminde bir işçi girmiş. Kendisiyle ben ilk defa yemekhanede karşılaştım. Yemekhane benim çalıştığım bölümden uzak olduğundan ben sabah ve öğlenleri yemekhaneye gitmezdim. Gittiğimde de, Türkiye’den büyük şehirlerden gelen arkadaşlarla birlikte masaya oturur, hafta sonu maceralarımızı konuşurduk. Yine böyle benim yemekhaneye gittiğim bir gündü. Çetin Eren elindeki yemek tepsisi ile gelerek masayı selamladı ve oturdu. Anlaşılan benim yemekhaneye gelmediğim zaman dilimi içinde fabrikaya girmişti ve bizim arkadaşlarla tanışmıştı. Yemekten sonra cebinden bir paket Bulgar sigarası çıkararak (sonradan bu sigara paketinin nereden geldiğini öğrenmiştim) içinden birini çekti ve enlemesine koklayıp “of be vatan kokuyor” demesiyle birlikte masada bir laf kıyameti koptu. Sonradan anladım ki bu tartışmalar epeydir sürüyormuş. Her kafadan bir ses çıkıyordu, etraftan bize bakıyorlardı, Çetin Eren konuşma özürü idi. Halk deyimiyle kekeme idi. Masaya meramını anlatmaya çalışıyordu. Ancak, o bir kişiydi ona karşı olan sekiz kişi vardı masada. Herkes hep bir ağızdan Bulgaristan’da gördüklerini, seyahat özgürlüğü olmadığını, kadınların yollarda çöpçü olarak çalıştırıldığını ve benzeri şeyler söylüyorlardı. Ben biraz dinledikten sonra; arkadaşlara “bırakalım adam konuşsun sonra tek tek konuşursunuz, etraftan herkes bize bakıyor kavgaya ediyor sanacaklar” gibi bir şeyler söyledim. Ve tartışmanın bir yerinde de arkadaşlara dönerek “iyi diyorsunuz da eğer işçi olarak Almanya’ya gelmeseydik kaçımız bu masrafı ödeyip yurtdışına çıkabilirdik, eğer Bulgaristan’dan insanlar yurtdışına seyahat edemiyorlarsa bir ekonomik nedeni vardır herhalde” dediğimi hatırlıyorum. Masada bir sessizlik oldu, arkadaşlar beni severlerdi ve dikkatle de dinlemişlerdi, zaten vakit te dolmuştu. İşimizin başına döndük. Birkaç gün sonra Çetin Eren benim çalıştığım bölüme geldi. Üstü kapalı, masada yaptığım konuşmaya, yani dolaylı olarak ona vermiş olduğum desteğe teşekkür etti. Yine birkaç gün sonra benim bölüme gelip halimi hatırlımı sorduktan sonra, kendisinde Nâzım Hikmet’in şiir kitaplarının bulunduğunu, istersem bana getirebileceğini söyledi. Ben de “getir ücreti neyse veririm” dedim. Nâzım Hikmet ismi bana yabancı değildi. Ancak belleğime “yurt dışına kaçtı” şeklinde yerleşmişti. Birkaç gün sonra, Bulgaristan baskısı olduğunu sonradan öğrendiğim dört cilt Nâzım Hikmet’in şiir kitaplarını getirdi, ücretini ödeyip aldım. Ayrıca Çetin Eren beni Dachau’da oluşturdukları Dachau Türk Toplumcular Ocağı’na davet etti (DTTO). Benim DTTO’na ilk gidişim galiba 1970 Ekim ayı idi. Ali Söylemezoğlu’nu burada tanıdım, arada kısa bir iki yıllık ayrılık olsa da hemen hemen 22 yıllık bir beraberliğimiz oldu. Ayrıca burada Aybars Bentürk’ü, Mustafa Demir’i, Fethi Savaşçı’yı, Öz-

can Sağlam'ı, üniversite çevresinden ismini şimdi hatırlamadığım birkaç gençle tanıştım, yeni bir çevre içine girmiştım. Zaten DTTO'da yeni kurulmuştu. Bu gurup Münih Türk Kültür Birliği (MTKB) içinden ayrılmış bir gruptu. Ayrılık nedenlerini o dönem yaşayanlar yazabilir, ben kulaktan dolma yazmak istemiyorum. O dönemi ben yaşamadım. MTKB'den bu grupla birlikte Türkiye İşçi Partili birkaç kişi de ayrılmıştı. Ancak onlar DTTO'na gelmemişlerdi. Bu grup, TKP'yi benimseyen grupla birlikte Münih içinde bir dernek kurma çabası içindeydiler. (Bu tarihte Münih'te TKP üyesi olarak, Çetin Eren ve Ali Söylemezoğlu vardı) DTTO'nın 20 kadar üyesi bulunuyordu. Bunların önemli bölümü Münih'ten geliyordu. Münih-Dachau arası 25 km kadardı. Ben 1970 Aralık ayında DTTO'ya üye oldum. Fethi Savaşçı, Aybars Bentürk, Ali Söylemezoğlu ve Özcan Sağlam'ın verdiği bir dizi seminere katıldım. Giderek Kurtuluş gazetesi satışlarına katılıyordum. Gazeteyi Münih'te merkez istasyonun önünde satıyorduk. Satış sırasında işçilerle hararetli tartışmalar oluyordu. Ayrıca fabrika kapılarında da bazen bildiriler dağıtıyorduk. Herhalde örgütlü ilk 1 Mayıs katılımım bu tarihte olmuştur.

Bu dönemde Münih'te belli aralıklarla ve özellikle cumartesi akşamları TİP ve TKP taraftarları kendi arasında toplanarak Demokratik Devrim, Sosyalist Devrim tezleri üzerinde saatlerce tartışıyorlardı. Tartışma içinde konu "TKP, Türkiye'de vardır yoktur" noktasında yoğunlaşıyordu. Tartışmalar sert geçiyor, TKP adına sürekli Ali Söylemezoğlu söz alıyordu. Çetin Eren konuşma zorluğu nedeniyle daha az söz alıyordu. Ben söz almadan dinliyor, konuyu anlamaya çalışıyordum. Fethi Savaşçı ve Özcan Sağlam, Ali Söylemezoğlu'na destek veriyorlardı. TİP'li arkadaşların TKP'yi yok sayma isteyişleri ve saldırgan tavırları beni TKP'yi savunuların yanına itmişti. Tartışılan konuların inceliklerini o zamanlar anlamıyordum. O tarihte TİP'li arkadaşlardan ikisi benim çalıştığım fabrikaya tornacı olarak girmişlerdi. Çetin Serfidan (Bu ismi hayatım boyunca unutmam) ve Hüseyin Diker. Benim çalıştığım bölüme çok yakındılar; her gün sıkça görüşüp laflıyorduk. Kısa bir müddet sonra bir TİP'li arkadaş da taşlama bölümüne girdi. İsmi Metin Güngörmüş idi. Bir yanda TİP'liler ve TKP taraftarları ile tartışmalar sürerken fabrika içinde de tartışmalar genişlemişti. Farklılıklar olsa da Çetin Eren artık yalnız değildi. TİP'li arkadaşlar da beni etkilemeye çalışıyordu.

12 Mart 1971 askeri darbesiyle birlikte yaşamımda yeni bir dönem başladı. DTTO Yönetim Kurulu, bana 12 Mart askeri darbesinin niteliği ve önümüzdeki görevler adıyla bir eğitim semineri hazırlama görevi verdi. Seminerlere dinleyici olarak katılmıştım, ancak durum bu sefer farklı idi. Masa başından ilk defa insanlara hitap edecektim, ayrıca gelecek soruları da yanıtlamam gerekiyordu. Dersimi çok yönlü çok iyi çalışmak zorundaydım. 15 gün zaman verilmişti. Toplantıya çıkan davet çağrısında ismim seminer veren yere yerleştirilmişti ve bu bildiriler fabrika içinde de dağıtılmıştı. Yani az da olsa beni dinle-

mek için fabrikadan arkadaşlar da gelecekti. Oldukça iyi hazırlandım. Toplantıda sunacağım metni birkaç arkadaş birlikte hazırlamıştık. Nasıl ve nereden sorular gelebilir konusunda da epey kafa yormuştuk. İyi hatırlıyorum, bu hazırlık için yıllık iznimden birkaç gün kullanmıştım. Hazırladığımız metni neredeyse ezberlemiştim. 15-20 dakikalık bir metindi. Toplantı günü gelip çattı. Bir cumartesi günüydü ve saat 15.00'te toplantı başladı. Fabrikadan az sayıda arkadaş katılmıştı. Şimdiye kadar tüm seminerlerini dinlediğim arkadaşlar da oradaydı. Bütün gözler üzerimdeydi. Veya ben öyle zannediyordum, hiç unutmam vücudum titriyordu. Toplantıya 30-40 kişi katılmıştı. Çetin Eren başkan olarak toplantıyı açtı ve sözü bana bıraktı. Son derece heyecanlıydım, ezberlediğim metni anlatmaya başladım. Ancak geçen 15 veya 20 dakikalık süreyi nasıl yaşadım hatırlamıyorum. Seminerin ilk bölümü bittiğinde birden alkış geldiğini de hatırlıyorum. İkinci bölümde de fazla soru ile üzerime yüklenmediler herhalde. Bu benim topluluk karşısında ilk konuşma deneyimimdi. Bu süreç içinde aynı zamanda DTTO'nun yapılan genel kurulunda yönetim kuruluna da seçilmiştim. O tarihten sonra bende iz bırakan, herhalde 1974 başında Bülent Ecevit'in Münih'te Königplatz'da seçimlerden sonra yaptığı yığmsal bir toplantıya katılımımızdır. O toplantıda kullanmak için büyük bir bez üzerine "TKP'ye Özgürlük" belgisini hazırlamış, ayrıca "141-142'ye Hayır" istemimizi pankartlara yazmıştık ve toplantının yapılacağı alanda yerimizi almıştık. O dönemde sayımız oldukça azdı. Biz o çok büyük kalabalık içinde bir yandan bütün gücümüzle belgelerimizi, istemlerimizi hem oraya katılanlara, hem de Ecevit'e duyurmak için çırpınıyorduk, bir yandan da kendi güvenliğimizi almaya çalışıyorduk. O gün Ecevit konuşmasına başlarken, bizim tarafa doğru da bakarak, "indirin belgeleri okudum, konuşurken sizlerin yüzlerini göreyim" diyerek, genel anlamda bu ve buna benzer pankart ve belgeleri üstükapalı kaldırım diyordu, ama kimse onun bu söylediğini yapmaya niyetli değildi. Ecevit bu konuşmasında o mahut söylevi veriyor, "yakında çiçek bahçesinde çok renkli değişik çiçekler açacak" diyordu. Ama yurtdışında böyle konuşan Ecevit'in yurda dönünce, kendi dışındaki sola ve özellikle TKP'ye karşı tutumu da hemen belli oldu.

1971 sonbaharıydı herhalde; ya izinliydim ya da hasta olduğumdan doktordan raporlu olabilirim, tam hatırlamıyorum, işe gitmemiştim. Çetin Eren bana o günlerde gelerek, "gel yarın Batı Berlin'e gidelim" dedi. Ben de gezinti olur bahanesi ile "olur gidelim" dedim. Ertesi gün araba ile Batı Berlin'e yola çıktık. DDR girişinde uzunca bir vize kuyruğunda bekledikten sonra transit geçip Batı Berlin'e vardık. Biraz sağı solu gezdikten sonra Çetin Eren bana "gel karşı tarafı da gezelim" dedi. Ben de dünden razı olarak "tamam" dedim.

Yine uzunca bir vize kuyruğunda bekledikten sonra Doğu Berlin'e girdik; bir müddet arabayla gittikten sonra Çetin Eren arabayı bir yere park etti ve bana "biraz bekle ben şimdi geliyorum" diyerek gitti. Aradan en az iki saat geçmişti, beni sıkıntılar basmıştı. Bir yandan acaba başına bir şey mi geldi diye düşünüyordum ki Çetin Eren çıkageldi ve arabanın kapısını açarak "gel seni bir yere götüreceğim, seni TKP'ye alacağız ne diyorsun" dedi. Birden afallamıştım. TKP kelime olarak bana yabancı değildi. İsim olarak tartışmaların zaten merkezindeydi. Hatta DTTO içinde bir defasında Kurtuluş gazetesinde TKP ile ilgili haberlerin çıkıp çıkmaması konusunda bir tartışma da açılmıştı. Bilmiyorum bu tartışmalarda diğer örgütler de var mıydı? Ben bu tartışmalarda Kurtuluş'ta TKP ile haberlerin çıkması yönünde görüş bildirmiştim. Zaten karşı çıkan da olmamıştı. Çetin Eren'in bu teklifi üzerine "hadi gidelim" dedim. Kısa bir yürüyüşten sonra nehir kenarındaki misafirhaneye geldik. Kapıdan içeri girince sağda, dip tarafta, ön pencereye yakın bir masada ismini sonradan öğrendiğim Yakup Demir yoldaş ve Ali Söylemezoğlu oturuyordu. Ben her ikisinin de elini sıkarak oturdum. Çetin Eren beni Yakup Demir yoldaşa tanıttı. Yoldaş nereli olduğum, mesleğim, aile durumum gibi konularda bana sorular yöneltti. Kısa bir toplantı yaptık. Demir yoldaş, ülkenin içinde bulunduğu durum üzerine değerlendirmelerde bulundu. Ve bana dönerek "sen de yaşam hikayeni ve partiye giriş dilekçeni yazarak bize gönder" dedi. Ali Söylemezoğlu sekreterliğinde Münih Parti Örgütünü hemen orada oluşturduk. "Bundan sonra sorunlarınızı üç kişi tartışarak birlikte çözersiniz" dedi Yakup Demir. Ve ben Feridun Kâmil Gürgöz, Kemal Kaya parti adıyla TKP'ye üye olmuşum. Bir çok insanın kapısında uzun müddet bekleyip dışarıda kaldığı TKP'ye böylece üye olmuşum. Herhalde Federal Almanya'da Batı Berlin Parti Örgütünden sonra ilk Münih'te Parti Örgütü, organ olarak kurulmuştu. Batı Berlin'den Federal Almanya'ya dönüşte nasıl bir duygu içindeydim, Çetin Eren ile neler konuştum, hatırlamıyorum. Ancak yaşamımda çok ciddi sorumluluklar yüklendiğimi hissediyordum. Münih'te yaşam ve faaliyetler devam ediyordu. İlk zamanlar 15 günde bir parti toplantıları yapıyorduk. Ali Söylemezoğlu toplantılara hazırlıklı gelmeye gayret gösterirdi. Gündemi hazırlar, içeriği konusunda da hazırlanırdı. Ali Söylemezoğlu, kendi içinde disiplinli bir insandı. Gündemde siyasi değerlendirmeler ve buna bağlı örgütsel faaliyetler ele alınırdı. Bu dönemde Türkiye'ye Yeni Çağ dergileri de postalanırdı. Genellikle bu Yeni Çağ'ları sendikalara, sendika yöneticilerine, barolara, derneklere v.b yerlere postalardık.

ATTF (AVRUPA TÜRK TOPLUMCULAR FEDERASYONU) YÖNETİMİNE GİRİŞ

1971 yılı sonlarına geldiğimizde, Ali Söylemezoğlu ve Çetin Eren bana gelerek "seni ATTF Kurultayında Merkez Yürütme Kuruluna Genel Sekreterlik görevine önereceğiz" dediler. Ali Söylemezoğlu da ATTF Başkanı olacaktı. Yani MYK'da birlikte olacaktık. Bu birlikteliğe güvenerek öneriyi kabul ettim. Ve 1971 Aralık ayı sonunda Lauterbach'da yapılan ATTF Kurultayına DTTO delegesi olarak katıldım. Bugün tanıdığım bütün insanlar oradaydı. O zaman bu insanların çok azını tanıyordum. Bu iki günlük bir Kurultay idi. Ben bütün heyecanım ile seçim maddesini bekliyordum. İlk gün örgüt yapısı, Kurtuluş Gazetesi, politik değerlendirmeler, ATTF'den çıkarılan örgütlerin durumu ve benzeri konular tartışıldı. İkinci gün seçimler maddesi geldiğinde MYK'na seçilecek isimler önerildi. Benim ismim de Genel Sekreter adayı olarak belirtilmişti. MYK'na başka öneri de yoktu. Her şey örgütlenmişti. Kurultay üyelerinden bazıları "adaylar kendilerini tanıtsın" dedi. Ali Söylemezoğlu kendini tanıttı. Ülkü Schneider Gürkan, MYK'ya Frankfurt Halkevi'nden sayman olarak katılıyordu, o da kendini tanıttı. Ben de kendimi tanıtmıştım ki; MTTO delegelerinden (o tarihte Münih içinde de bir TTO kurulmuştu) Çetin Serfidan söz isteyerek benimle ilgili olarak; "bu göreve önerdiğiniz arkadaş" -beni göstererek- "toplum içinde her türlü tavır ve hareketleriyle örnek olması gerekir" diyerek söze devam etti ve benim kumar oynadığımı, bu nedenle bu göreve getirilmemin uygun olmadığını dile getirdi. Yine Münih Türkiyeli Toplumcular Ocağı'ndan TİP'li Hüseyin Diker söz aldı. "Ben kendi adıma özeleştiri yapıyorum, bu Kurultaya gelmeden önce Feridun arkadaşı uyarmam gerekirdi. Kendisi bu göreve hazır değil. MYK Sekreterliği için başka bir arkadaş düşünmemiz gerekir" diye konuştu. Salonda en az yüz kişi vardı. Bütün gözler üzerime çevrilmişti. Baştan aşağı ter içinde kalmıştım, bütün vücudum titriyordu. Ancak, söylenenler doğrudu. Beni burada dövseler canım bu kadar yanmazdı. Kurultay delegelerinden Mustafa Demir ve Aytars Bentürk ayrı ayrı söz alarak "eleştirilen arkadaşla söz hakkı verilmeli, onun bu konular hakkında söyleyecekleri dinlenmelidir" diye konuştular. Kurultayı yöneten başkan arkadaş bana söz verdi. Ben titriyordum, zorla ayağa kalkarak "yapılan eleştiriler doğrudur" dedim. "Oynadığım kumarın ufaklığı veya büyüklüğü konusunda vaktinizi almayacağım. Ancak, bir daha hayatımda parayla oynayan herhangi bir oyunu asla oynamayacağım" yolunda bir konuşma yaptım. "Diyeceğim bundan ibarettir" dedim ve oturdum yerime. ATTF Kurultayı TİP'li arkadaşların karşı oylarına rağmen bana bu görevi ezici bir oy çokluğuyla verdi. Ve ben o tarihten bu güne verdiğim sözü tuttum.

Kurultay sonrası Münih'e döndüğümüzde fabrika içinde yeni görevim arkadaşlar arasında konuşulur olmuştur. Ancak yine TİP'li arkadaşlar fabrika

içinde ATTF Kurultayını anlatarak “biz seçmedik, ama seçildiler” diye sıradan işçi arkadaşlara olumsuz propaganda yapıyorlardı. Benim fabrika içindeki arkadaşlarım da bana gelerek, “bak bunlar seni seçmemiş, aranızda ne var” diye soruyorlardı.

1971 Aralık ayında Lauterbach’ta yapılan ATTF Kurultayı’nda ben, Ülkü Schneider Gürkan, Ali Söylemezoğlu; 1972 Aralık Berlin Kurultayı’nda ben, Ali Söylemezoğlu ve İsmail Eryağcı yönetiminde birlikte çalıştık. Aynı arkadaşlarla 1973 Mart ayında yapılan Münih ve 1974 Mart veya Nisan ayında yapılan Gelsenkirchen Kurultayları’na kadar birlikte görevi sürdürdük. Ve 1974 yılında görevi yeni seçilen arkadaşlara teslim ettik.

Bu kurultayların içinde beni oldukça üzen ve etkileyen 1973 yılında Münih’te yapılan Kurultaydaki bir olayı anlatmak isterim. ATTF kurultayları iki gün sürüyordu. İlk gün, gündemin birinci maddesi, selamlama ve saygı duruşundan sonra, çalışma raporu okunur ve üzerinde tartışmalar olurdu. O yıl kurultaya İngiltere örgütünden (İngiltere Türkiyeli İlericiler Birliği-İTİB) 10-12 delege ve misafir katılmıştı. Berlin Türkiyeli Toplumcular Ocağı’ndan da kalabalık delege ve izleyici gelmişti. Kurultay salonunda 100-120 kişi kadar insan vardı. Tartışmalar, Berlin örgütü ile İngiltere örgütü arasında, yayınlar üzerinde yoğunlaşıyordu. Konuşmalar karşılıklı saatlerce sürüyordu. ATTF’nin yayın politikasının nasıl olması gerektiği konusunda uzlaşma sağlanamıyordu. İngiltere’de yerel olarak yayımlanan İşçinin Sesi gazetesi ile merkezi yayın organı Kurtuluş gazetesi arasındaki ilişkiler ve çelişkiler tartışmaların merkezini oluşturuyordu. Kurultay kilitlenmişti. Konuşulması gereken nokta konuşulamıyordu. Kurultay kapandıktan sonra akşam yemeği yendi. Bu sorunlar bu akşam çözümlenmeliydi ki ertesi gün kurultaya devam edip sonuçlandırabilelim.

O akşam saat 22.00 sıralarında Münih’te Haus International isimli binada acele bir salon bularak Berlin TTO’dan gelenler ve İTİB’den gelenlerle (sadece delegelerle) bir toplantı yaptık. Toplantıya ATTF MYK adına Ali Söylemezoğlu ve ben katıldım; BTTO’dan Aybars Bentürk, Mustafa Demir, Ömer Tulgan, daha ismini hatırlamadığım dört beş arkadaş katıldı. İTİB’den Nihat Akseymen, Adnan Bucak, tam hatırlamıyorum ama Cavlı Çulfaz da vardı galiba ve daha dört beş arkadaş toplantıya katıldılar. Masalar U düzenindeydi. U’nun kıvrımına Ali Söylemezoğlu ve ben oturmuştuk. Ali Söylemezoğlu toplantıyı açtı; sorunun bu akşam burada çözülmesinin kurultayın sağlıklı devam etmesi açısından zorunlu olduğunu belirterek, ilk sözü BTTO delegelerinden Aybars’a verdi. Aybars’ın konuşması zehir zemberekti. Aybars özette Nihat’ı kariyeristlikle, parti içinde iskemle kapmak için ayakoyunları yapmakla, bunun için de İşçinin Sesi gazetesini araç olarak kullanmakla suçluyordu. Ayrıca İşçinin Sesi gazetesinin kardeş komünist partilere yaklaşımının farklılıklar gösterdiğini, bu uygulamaların bilinçli bir şekilde yapıldığını dile getiriyordu.

Aybars'ın bu konuşması on dakika sürmüştü. Nihat bu konuşma yapılırken çok üzölmüştü ve belli etmek istemese de ağlıyordu. Benim için son derece tatsız bir hava doğmuştu. Aybars'ın konuşmasından sonra ilk sözü Adnan Bucak almıştı. Aybars'a ve diğer BTTO delegelerine hitaben "bu suçlamaların soyut olduğunu, eğer bu tür suçlamalar ileri sürölüyorsa, kanıtlarının da birlikte ortaya konması gerekliliğini" vurgulayan bir konuşma yaptı. Arkasından Nihat söz alarak Adnan'la aynı doğrultuda bir konuşma yaptı ve İTİB'in ATTF faaliyetlerini İngiltere'de nasıl yürüttüğünü ve bu faaliyette İşçinin Sesi gazetesi ve Kurtuluş gazetesinin yerinin ne olduğu üzerine konuştu; bu konuşma da epey uzundu. Bu arada Mustafa Demir ve diğer BTTO delegeleri İşçinin Sesi gazetesi ile Kurtuluş gazetesi arasındaki ilişkileri ve çelişkileri dile getiren konuşmalar yaptılar. Galiba taraflardan değişik arkadaşlar da söz alıp özellikle İTİB'den arkadaşlar Aybars'a cevaben konuştular. Gece 01.00'i geçmişti ki Aybars tekrar söz alarak söylediklerinin arkasında durduğunu, kanıtlayamayacağını, bunların onun sezileri olduğunu, zaman içinde söylediklerinin doğruluğunun hep birlikte görüleceğini içeren bir konuşma yaptı. Zaten gergin olan hava daha da gerilmişti. Bu toplantıdan bir sonuç alınması olanaksızdı. Partinin sorunları ATTF'nin içine taşınıyordu. Saat 02.00'yi bulmuştu. Toplantıyı bir sonuca bağlayamadıysak da alınan karar, konunun ertesi gün ATTF Kurultayının gündeminde tartışılmamasıydı. Taraflar bu konuda hemfikir idiler. Böylece ATTF'nin Münih Kurultayı'nı kazasız sona erdirebildik.

ATTF'nin 1971 Lauterbach ve 1972 Batı Berlin ve 1973 Münih Kurultayı daha çok içe kapalı, örgüt delegeleri ve misafir olarak da üyeleri arasında yapılırdı. Bu yapı 1974 Gelsenkirchen'deki bizim görevi teslim edeceğimiz Kurultayda değişmişti. Bu Kurultay örgütlerin dışından da misafirlerin katıldığı ilk Kurultayımızdı. Katılım, misafir ve delege arkadaşlarla 250-300 kişi kadardı. Bu kurultayda ATTF örgütlerinin yığınsallaşması, yığın örgütleri nasıl olmalı, faaliyetleri konularında arayışlar başladı. Bu kurultayda unutamadığım bir anı da; ATTF Başkanı arkadaşımızın kapanış konuşmasını bitirmesinin ardından, İTİB'den bir arkadaşın (ismini hatırlamıyorum) ileriye çıkarak Enternasyonal marşını okumaya başlamasıydı. Pek tabii ki, biz de ayağa kalkarak, misafir olarak katılanları da bir nevi ayağa kalkmaya zorlayarak, marşın söylenmesine katıldık. Marşı salondaki misafirler dışında hemen hemen herkes biliyordu ama makamını tutturmak sorun olmuştu. İşte tam bu sırada Batı Berlin'den Tahsin İncirci öne çıkarak, bizi koro olarak yönetmiş, makamına uygun bir Enternasyonal marşı söyleyebilmiştik.

Yine 1973 yılında (Ali Söylemezoğlu, bu tarihi 1972 hatırlıyor) Lauterbach'da ATTF Genel Yönetim Kurulu toplantısı düzenlemiştik. Bu toplantıda "Ulusal Cephe oluşturmak" amacı ile bir dizi tezler hazırlanması karar altına alındı¹. Ali Söylemezoğlu'nun "Türkiye'nin ekonomik yapısı", Adnan Bucak'ın "Türkiye'nin emperyalizmle ilişkileri", Fethi Savaşçı'nın "Türkiye'de

toprak düzeni", Alp Otman'ın, Nihat Akseymen'in ve Cavlı Çulfaz'ın da bazı konuların hazırlanması için görev aldıklarını hatırlıyorum. Paris'ten de Oğuz isminde bir arkadaşı, bir konu almıştı zannediyorum. Daha birkaç konu kişilere dağılmıştı ki; son konu "Ulusal Sorun-Milli Mesele" üzerine hazırlanacak belgeyi kimse üstlenmemişti. Bu belgenin hazırlanması bana kalmıştı. Belgelerin hazırlanarak, üç ay sonra Münih'te bir araya gelinmesine karar verilmişti.

Münih'e döner dönmez, bu konudaki belgeleri, kitapları haldır haldır karıştırmaya başladım. Partinin bu konuyla ilgili herhangi bir belgesi yoktu. Almanca bilgim yettiği kadarı ile, Lenin ciltlerinden ulusal sorun yazılarını okumaya, bir şeyler anlamaya çalışıyordum. Lenin, bir yerde, herhalde Uzak Doğu'daki bir konferansın açılış konuşmasında "Müslüman Komünistleri selamlarım" diye söze başlıyordu; bu durum kafamı o dönem daha da karıştırmıştı. Bu arada İsmail Beşikçi'nin Kürt sorunu üzerine yazdığı kitabı da elime geçirmiştim. Onun kitaptaki değerlendirmelerini dikkatle okuyordum. Ayrıca o ara İsveç'te yayınlanan Kurdistan Report dergisini de nasılsa ele geçirmiştim. Ayrıca Lenin'in Türkçe Ulusal Sorun kitabını da hazırlık malzemelerim arasına koymuştum. Çetin Eren bana yardım etmek istiyordu, ama onun da bu konuda bilgisi sınırlıydı. Yine de en azından belgenin daktilo ve konu başlıklarının yerleştirilmesi konusunda bana yardımcı oldu. Toplantıdan bir hafta evvel, senelik iznimden beş gün aldığımı iyi hatırlıyorum. Hazırladığım belge 10-12 sayfa kadardı. Sonuçta son derece eklektik, yamalı bohça gibi ve hiç hoşuma gitmeyen bir belge ortaya çıkmıştı. Daha fazla elimden bir şey gelmiyordu. 10 nüsha fotokopi yapıp, kopyaları çantama koyup, toplantının yapılacağı yere, şehrin batı yakasında Jugendherberge'ye -Türkçesi gençlerin ucuz gecelediği konaklama yeri- gittim.

Toplantıya İngiltere'den Adnan Bucak gelmişti. Paris'ten (herhalde ismi Oğuz) bir delikanlı da gelmişti. Almanya'dan Ali Söylemezoğlu, Fethi Savaşçı, Özcan Sağlam, Alp Otman ve Mustafa Demir ve daha birkaç isim vardı. Ali toplantıyı açtı, hazırlıklar konusunda görev alanlardan bilgi istedi. Toplantıya sadece Adnan Bucak ve Fethi Savaşçı belgeleri hazırlayarak gelmişlerdi. Galiba Nihat Akseymen veya Cavlı Çulfaz hazırladığı belgeyi göndermişti. Ali Söylemezoğlu da dahil, diğerleri belgeleri hazırlayamamıştı. Benim belgem hazırды ama, bu belgeyi çantamdan çıkartıp dağıtma cesaretini kendimde göremiyordum. Ben de toplantıda "belgeyi hazırlayamadım daha" diyerek, görevi yerine getirmeyen çoğunluğa katıldım. Ve içimden "of be rahatladım" diyerek sırtımı iskemleye dayadığımı iyi hatırlarım. Yıllar sonra dönem dönem bu belgeyi okumuşumdur. İnsan nereden nereye geliyor. Geçmiş bazen düşündüğümde bu belgeyi çantamdan çıkarıp veremediğim için hayıflandığım ve hüzünlendiğim çok günler olmuştur. Bu belgelerle ilgili benim hatırladığım bir toplantı daha yaptık.¹ Fakat ortaya bir şey çıkmadı, ATTF Lauter-

1 Bu konuyu Ali Söylemezoğlu ile e-mail yazışmalarında ortaya çıkardık.

bach'da alınan bu kararın, parti merkezinin, özellikle Genel Sekreterin haberi ve onayı olmadan uygulanacağını düşünemiyorum. Ali Söylemezoğlu, kesin olmamakla birlikte, bu belgelerin hazırlanma önerisinin Batı Berlin örgütünden gelmiş olabileceğini belirtiyor. Ali Söylemezoğlu, bu sonuca, 1974 ilkbaharında Doğu Berlin'de yapılan toplantıda Bilen yoldaşın bize "ATTF olarak bu tez hazırlığını da nereden çıkardınız, böyle bir tez veya belgeler veya cephe hazırlığı, gerektiğinde, parti tarafından yapılır" demesinden çıkartıyor. Belki de 1972 sonunda Parti merkezinden Yakup Demir yoldaş ATTF'ye böyle bir hazırlığın yapılması için görev vermiş olabilir.

YAŞAMIMDAN YENİ BİR KESİT VE MÜNİH PARTİ ÖRGÜTÜNDEKİ DEĞİŞİM

1971 sonbaharında partiye girdikten sonra, politik faaliyetlerin ağırlığı 12 Mart tutuklularıyla dayanışma ve Deniz Gezmiş ve arkadaşları için verilen idam cezalarının durdurulması üzerinde yoğunlaşıyordu. Yurtiçinde ve dışı-nda sürdürülen "İdamları Durdurun" kampanyası, ne yazık ki sonuçsuz kalmış, Denizler idam edilmişti. ATTF olarak Paris'te idamların infazını protesto eden bir eylem planladık.

10 Mayıs 1972 tarihinde Ali Söylemezoğlu, Çetin Eren ve ben, Çetin Eren'in kırmızı Ford Kapri arabası ile, bagajına eski Yeni Çağ dergileri, Güneşli Dünya, Nâzım ciltleri ve idamları protesto eden, o tarihe kadar çıkardığımız afişleri de koyarak yola çıktık. Almanya'dan çıkarken kontrol olmadığından bir sorunla karşılaşmadık. Ancak Fransa'ya girişte bagaj kontrolüne sıra geldi ve bagaj kapağını açınca gümrük kontrol memuru rulo halindeki afişlerden birini açıp, darağacından sallanan yağlı ip resmini görür görmez, "siz arabayı gösterilen park yerine çekin" dedi. Arabayı parka çektik. Bizi içeriye bir büro-ya aldılar. Bir müddet sonra sivil bir ekip geldi, üstümüzü aradılar, not defterlerinin hemen fotokopisini aldılar, "kimsiniz, nereye gidiyorsunuz, kiminle buluşacaksınız" v.b sorular sordular. Arabadan bütün yayınları indirdiler ve birer nüsha aldılar. Benim ceketim arabada asılıydı ve bulunduğumuz yerden araba gözükiyordu. Ceketimin iç cebinde partiye yazılmış, bugün içeriğini hatırlayamadığım bir rapor da bulunuyordu. Ancak ceketime kimse el sürmedi. Zaten arabayı da aramadılar bagaj dışında. Sorgu sual bittikten sonra sivil polis Almanca "bizde sizin gibilerden oldukça fazla var" anlamında bir şey söyledi ve pasaportlarımıza "Fransa'ya giremez" damgası vuruldu. Anlaşılan durumdan Almanlara da bilgi verdiler. Hemen bizi U dönüşü yaptırarak büyük köprüye yönelttiler. Ben o ara köprü boyunca ince kağıda yazılmış iki sayfalık partiye verilecek raporu yok ettim. Almanlar bizi hazır kıta bekliyordu, park yerimiz ayrılmış, eskortla park yerine girmiştik. Hemen pasaportlar alındı, hızlı bir telefon görüşmesi gerçekleşiyordu. Oturma müsaadelerimizin,

1 Ali Söylemezoğlu, e-mâile ilettiği cevabında, birkaç toplantı yapıldığını hatırlıyor.

ikamet adreslerimizin doğruluğu araştırılıyordu. Almanlar bu kontrolü kısa zamanda bitirdi. Onlar da bagajdaki dergileri birer tane kendilerine vermimizi istediler (Fransızlar istemeden el koymuştu). Biz de bu kibar isteği kırmayarak, birer adet yayınlardan kendilerine bıraktık. Eylem tamamlanamadan son bulmuştu.

Münih'e döndükten kısa bir zaman sonra Çetin Eren'in oturma müsaadesinin uzatma vakti geldi; Yabancılar Dairesi Çetin Eren'in oturma müsaadesini artık uzatmayacağını kendisine bildirdiğinde Çetin Eren'i ciddi bir tedirginlik sarmıştı. Parti toplantılarında sürekli olarak "parti bizi Prag veya Budapeşte'ye yollasın" demeye başladı. Biz bu öneriye karşı çıkınca, "parti beni buradan alsın" demeye başladı. Ciddi şekilde ürkünmüştü. Anlaşılan Bundesverfassungschutz, yani Anayasayı Koruma Örgütü sıkıştırıyordu. Bunu toplantılarda kendisi de saklamıyordu. Polis resmen kendisiyle işbirliği karşılığında oturma müsaadesi pazarlığı yapıyordu. Ayrıca, Çetin Eren'in bu dönemde ailevi sorunları da ağır basıyordu. Bir yanıla, Almanya'yı terk ederek bu sorundan da kurtulmayı düşünüyordu herhalde.

Ali Söylemezoğlu'nun durumu biraz farklıydı. Ali Söylemezoğlu, politik sığınma statüsünde olup, gri pasaport kullanıyordu. Benim durumum daha da farklı idi. Ben, kendi vatandaşları ile evlenmişim. Bu nedenle bizim üzerimize açık biçimde gelmediler. Ben oturma müsaadem bittiğinde, Yabancılar Dairesine gittim. Sorumlu memur dosyayı raftan indirip açtığında, dosyamın değişik yerlerden gelen yazılarla hayli kabardığını gördüm. Memur dosyayı hemen kapayarak, "bir dakika" diyerek iç odaya geçti, amirinden gerekli talimatı aldı ve benim istediğim sınırsız oturma müsaadesi isteğimi ret ederek bana bir yıllık oturma müsaadesi verdi. Nedenini sorduğumda "mevzuat müsaade etmiyor" gibi ağzında bir şeyler geveledi. İlk yıl konunun üstüne fazla gitmemiştim. Ancak uzun tartışmalarla 1976 senesinde hakkım olan süresiz oturma müsaadesini alabildim. (O arada çıkartılan yeni yasa ile de her iki çocuğum aynı zamanda Almanya vatandaşı olmuşlardı).

Çetin Eren'in üzerindeki bu baskılar parti içinde onu olumsuz etkiliyor, getirdiği öneriye benim ve Ali Söylemezoğlu'nun karşı çıkmasına sinirleniyor; bana direkt olmasa da Ali Söylemezoğlu'na karşı suçlayıcı tavır içine giriyordu. Çetin Eren'in oturma süresi sadece üç ay uzatılmıştı. Arkasından da bir yıl uzatıldı. Ancak üzerinde her an bu oturma müsaadesinin iptal edileceği baskısı sürüyordu. Bu arada tahminen 1973 yılında Ali Söylemezoğlu, Çetin Eren ve MTTO'dan bir arkadaş' Batı Berlin'e gittiler. Ne için gittiklerini hatırlamıyorum. Oradan dönerken Kurtuluş Kitapevi'nden aldıkları bir bagaj dolusu Yeni Çağ, Nâzım ciltleri ve değişik yayınlarla DDR'den Federal Almanya'ya geçerlerken yapılan kontrolde yine yakalandılar. Tekrar ifade almalılar, üst ara-malar, yeni kayıtlar; bu durumda Çetin Eren'i dehşet korku sarmıştı. Artık "beni buradan alsınlar" teklifini de yapmıyordu, hızla bizden uzaklaşıyordu.

Bu uzaklaşmaya kendine göre mazeretler sıralıyor, saçma sapan şeylerle Ali Söylemezoğlu'nu suçluyordu. Çetin Eren artık parti toplantılarına katılmıyordu. MTTO'dan da uzaklaşmıştı.(O arada DTTO kendisini lağvetmiş, oradaki üyeler MTTO'ya katılmışlardı). Bu arada benim çalıştığım fabrikadan bir arkadaşım partiye üye yapmıştık. İsmi Hikmet idi (soyadını hatırlamıyorum), lakabı, Metin Gür'ün kitabında belirttiği gibi "Kamarat" idi. Zaman 1974 sonlarına yaklaşmıştı. Hatırladığım kadarı ile bu arada Orhan Gazi Erdal da Türkiye'den Münih'e gelmişti.

Yeniden ATTF'nun 1971 Lauterbach Kurultayı'nda Genel Sekreter seçildiğim noktaya dönmek istiyordum. Genel Sekreter olarak tecrübem çok azdı. Ben ATTF örgütleri ve üyeleri arasındaki koordinasyon işlerini yürütüyordum. İlk zamanlar bu örgütlerle yazışma dilini yakalamam bile benim için bir sorundu. Her üç ayda bir ATTF Genel Yönetim Kurulu toplantıları yapılıyordu. Sırf Ali Söylemezoğlu bu toplantılara katılabilsin diye bir hafta önceden onun işlerini halletmesine yardımcı oluyordum. Bu dönemde ATTF'nin Berlin, Münih, Köln, Frankfurt, Braunschweig (sonradan bu örgüt çıkarıldı), Gelsenkirchen, Stuttgart, İngiltere, İsveç, Fransa ve Belçika'da örgütleri bulunuyordu (FAC'de bazı şehirleri unutmış olabilirim). ATTF GYK toplantıları iki gün sürüyordu. Bu toplantılarda dönem dönem sert tartışmalar da olurdu. Bir defasında hatırlıyorum; GYK toplantısında Ömer Tulgan son derece sinirlenmiş, iki elini kaldırarak hem söz istiyor, hem de konuşuyordu. Ali Söylemezoğlu da Ömer Tulgan'ı susturmaya çalışıyor, ama durduramıyordu. Ali Söylemezoğlu, defalarca, Ömer Tulgan'a, böyle devam ederse toplantıdan çıkarılma cezası verilebileceğini hatırlattı. Olmadı. Söylemezoğlu, toplantıya ara vererek, Ömer Tulgan'ın bir oturum dışı bırakılması için bir öneri getirdi. Öneri kısaca tartışıldıktan sonra kabul edildi ve Ömer Tulgan toplantı salonunun dışına çıkarıldı. Toplantı kaldığı yerden devam ediyordu. Ancak, toplantı salonu zemin katta idi. Salonun geniş cephesi bahçeye bakıyordu. Ömer Tulgan bahçede pencereden biraz uzakta bir aşağı bir yukarı geziniyor ve bir taraftan da kendi kendine konuşuyordu. Anlaşılan sinirleri yatışmamıştı. Toplantı iki saat kadar sürdü. Verilen aradan sonra Ömer Tulgan toplantıya tekrar katıldı ve hemen söz alıp bir yandan olumsuz tavrından dolayı özür dilerken, diğer yandan o konuşmak istediği konu üzerine tekrar yoğunlaştı.

GYK toplantılarında böylesi insanları bırakın yönetmeyi, bunu düşünmek bile bana korkunç geliyordu. Ali Söylemezoğlu'nun ilk dönemlerde gerek örgüt içi yazışmalarda, gerekse örgütlerle ilişkilerin geliştirilmesi, örgüt içi sorunların çözülmesi yönünde benim çalışmalarına önemli katkıları olmuştur. Örneğin, Stuttgart Türk Toplumcular Ocağı ile olan ilişkilerimizde (Ulvi

Oğuz da bu örgütün üyesi idi) bir sorun ortaya çıkmıştı. O tarihlerde STTO'nun yerel aylık yayın organında ulusal sorun-millî mesele ile ilgili Marksist-Leninist tahliller yayımlanmıştı. O dönemde STTO'nun, bu bölgenin sorumluluğunu Orhan Hantal adında bir arkadaş yürütüyordu. Ağzı çok laf yapan, bugün düşündüğümde "insanlara konuşması güzel gelen", yani etkileyen, Marks'tan, Lenin'den bol alıntılı konuşan bir tipti. ATTF YK olarak şimdi sebebini hatırlamadığım nedenlerle, bu yazıların durdurulmasını istedik ve STTO ile Stuttgart'ta bir kaç toplantı yaptık. Yapılan toplantılarda Orhan Hantal yazılan yazıların gerekliliği üzerinde dururken bir yandan da "ben ana örgütten emir alırım" diyor, diğer taraftan da Alman Komünist Partisi üyelik belgesini oradaki insanları etkilemek için kullanıyordu. Ben Orhan Hantal'ın TKP üyesi olup olmadığını bilmiyorum. O dönemde Ulvi Oğuz, ya GYK üyesi ya da ATTF güney bölgesi sekreterliği görevini sürdürüyordu. Benim, o zamanki gelişmişlik düzeyimle bu sorunların çözümlenmesine katkıda bulunmam imkansızdı. Ali Söylemezoğlu da beni bu tür toplantılarda yalnız bırakmamak için özel bir çaba harcıyordu. Ben bu yayınları durdurma işini parti merkezinden gelen direktif üzerine yaptık diye hatırlıyorum. Stuttgart Türkî-yeli Toplumcular Ocağı ile bu konuda tartışmalar, yazışmalar öyle büyümüş-tü ki, STTO'nun Disiplin Kurulu'na verilmesi hatırladığım kadarı ile ATTF Genel Yönetim Kurulunda tartışılır hale gelmişti.

Ali Söylemezoğlu ve benim, ATTF içinde Yürütme Kurulunda aktif görev almamız, Münih içindeki faaliyetlerimizi kısmen etkiliyordu. MTTO içinde sürdürülen faaliyetlere katılmamızda aksamalar oluyordu. Kendimiz hem MTTO YK'unda bulunuyor, kararlar alıyor, ama uygulamalara çok istememize rağmen katılamıyorduk. Ali Söylemezoğlu, ben ve İsmail Eryağcı, kendi aramızda konuşarak biran evvel ATTF YK görevini devrederek gücümüzü Münih içine vermemiz gerekliliği üzerinde birleşiyorduk. Yine o dönem az sayıda olan örgüt üyelerinde her hafta sonu koşturmaktan kaynaklanan bir yorgunluk gözleniyordu. Ayrıca MTTO'nun o tarihte kendisine ait sabit bir mekânı da yoktu. Münih'te Schwanthalerstr'de SPD'nin sağır ve dilsizlerin sosyal faaliyetleri için ayırdığı bir binanın birinci katında hafta sonları veya akşamları toplanıyorduk (Buranın anahtarı sadece Ali Söylemezoğlu'nda bulunuyordu, ek anahtar yapılmasını uygun görmemiştik). Belli konularda işçilerin sorunları üzerine dışa açık toplantılarda afişlerimizi, belgilerimizi salonun duvarlarına asıyor, toplantı sonunda indirip topluyorduk. Sürekli aramızda "kendimize nasıl bir yer tutarız, buranın finansmanını nasıl karşılırsınız" diye konuşuyorduk. Bazı hafta sonları biz oradayken sağır ve dilsizlerin baskınına uğruyor ve orayı terk etmek zorunda kalıyorduk. Veya akşamları gittiğimizde onlar salonu işgal etmiş oluyorlardı. Yine de burada birkaç yıl kira ödmeden çalıştık. ATTF'nin 1973 sonundaki Kurultayı bu mekanda yapıldı. Burada bir büyük salon ve bir de 20-25 kişiyi sıkışık da olsa alan bir oda vardı. Salon 100-

120 kişiyi alacak kapasitede idi. Bu salonda tıklım tıklım insan önünde Rahmi Saltuk da saz çalıp türkü söylemişti. 1974 yılında Ecevit'in Kıbrıs çıkartmasını başlattığı günün sonrası Alman yoldaşlarla birlikte örgütlediğimiz 20 kişilik açık hava mitinginde taşıdığımız yazılı belgiler de bu binada hazırlanmıştı. Hazırlanan panolarda Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü, iki halkın kardeşçe bir arada yaşaması, silahlardan arındırılmış bir Kıbrıs diyorduk. Ve birkaç 1 Mayıs kutlama hazırlığını da burada hazırladık. MTTO'nun son olaylı genel kurulu-nu hatırladığım kadarıyla bu binanın küçük odasında yaptık. 1974 sonu veya 1975 yılı olabilir. Daha evvel de belirttiğim gibi, bu dönemde MTTO içinde TKP üyesi (bu tarihte Çetin Eren hariç, TKP'nin beş veya altı üyesi olmuştu) ve yandaşları ile TİP kökenli arkadaşlarımız birlikteydiler. Yönetimde son dönem var mıydılar hatırlamıyorum. Genel Kurul hazırlıkları sırasında Ali Söylemezoğlu ve ben birlikteliği güçlendirmek için Genel Kurulu yönetmek üzere TİP kökenli bir arkadaşı önererek genel kurulu açmak istedik. Sayısal olarak çoğunluktaydık, bizim göstereceğimiz adaya kimse zaten karşı çıkmazdı. Genel kurul bir cumartesi günüydü, öğleden sonra saat 15.00 sıralarında, her zamanki gecikmeyle başladı ve Ali Söylemezoğlu genel kurulun yönetilmesi için Başkanlığa TİP kökenli İbrahim Özkurt (soyadı yanlış olabilir) arkadaşımızı önerdi. Başka aday teklifi de gelmedi. Zaten 20-25 kişi idik. Öneri kabul edildi ve genel kurul başladı. Ali Söylemezoğlu çalışma raporunu okudu ve ikinci gündem maddesi olarak rapor üzerinde tartışma bölümüne geçildi ki ilk sözü genel kurulu yöneten İbrahim Özkurt aldı. Son derece sert, iğneleyici bir üslupla Ali Söylemezoğlu'nu hedef alan, örgütün faaliyetlerinden ziyade, özünde siyasal bir hesaplaşmayı yansıtan, bununla da Ali Söylemezoğlu'nu özdeşleştiren, MTTO içindeki sorunları da derleyen, MTTO içinden başta Ali Söylemezoğlu'nu ve TKP üyelerini tasfiye etme özlemini yansıtan uzun bir konuşma yaptı. Durum anlaşılmıştı; TİP'li arkadaşlarımız bir yol ayrımına gelmişlerdi de biz bunun farkına varamamıştık. İbrahim Özkurt konuşurken, Ali Söylemezoğlu ile "gördük mü yaptığımız işi" dercesine birbirimize baktığımızı hatırlıyorum. Odayı bir sessizlik almıştı. Üyelerin çoğunluğu bizden yanaydı ama hemen genel kurulun başında güvensizlik önergesi verip İbrahim Özkurt'u değiştirmek hoş bir şey değildi. Diğer TİP kökenli arkadaşlar da söz alarak aynı doğrultuda konuştular. Bu konuşmalardan, planlı geldikleri anlaşıyordu. Konuşmalarımızın olumlu, birlik ve beraberlik üzerine kurulmasına rağmen bu arkadaşlarımız üzerinde hiçbir etkisi olmuyordu. Bu arkadaşlarımızın sayısı 5-6 kişi idi, "bazı üyeleri etkileriz" hesabı ile hareket ediyorlardı. Tartışmalar akşam saat 19.00'a kadar sürmüştü. Genel kurul ertesi gün devam etmek üzere kapandı. Akşam kendi aramızda bir durum değerlendirilmesi yaptık. Sabah genel kurul açıldığında İbrahim Özkurt ile ilgili güvensizlik önerisi verip genel kurul başkanlığına yeni bir arkadaş önerecektik. Öyle de yaptık. Genel kurul istediğimiz gibi sonuçlanmış, Ali Söylemezoğlu,

Hikmet (Kamarat) ve ben Yönetim Kuruluna seçilmiştik. Ali Söylemezoğlu Başkan, ben Sekreter, Kamarat da Sayman olmuştu. Bu genel kuruldan sonra TİP'li arkadaşlar yavaş yavaş MTTO çatısından ve bizden uzaklaştılar, MTTO'nun mekanına, biri hariç, topluca misafir gibi gidip geliyorlardı. TİP'li arkadaşlarımız bu geçen yıllarda bir de 15 günlük Kurtuluş büyüklüğünde bir gazete çıkarma çabası içine girmişlerdi. Ancak birkaç sayı çıkardıktan sonra mali nedenlerle olacak arkasını getirememişlerdi. MTTO içinde böyle bir yayın çıkarma deneyimini de Özcan Sağlam'ın sorumluluğunda biz yaşadık. Bu yayını Özcan tek başına aylık çıkarıyordu ve Münih'teki işçilerin somut sorunları üzerinde duruyordu. Bu girişim de birkaç ay sonra (nedenini hatırlamıyorum) durmuştu.

Bu Kurultaydan sonra Ali Söylemezoğlu ve ben, bir iki ay daha ATTF Yürütme Kurulu görevinde bulunduk. 1974 sonu Gelsenkirchen'deki Kurultayda görevi teslim eder etmez, tabir-i caiz ise kolları sıvayıp Münih içine döndük. İlk işimiz MTTO'na bir yer kiralamaktı. (Birkaç yıldır mekan için kira ödemediğimizden belli bir birikimimiz de bulunuyordu). Ayrıca % 1 de olsa parti aidatı topluyorduk partili yoldaşlardan. Bu para Münih parti örgütü kasasında birikiyordu. Gerektiğinde onu da kullanabilirdik; nitekim öyle de oldu. Eski yerimizden 500 metre uzakta, yine ayrı cadde üzerinde bir binanın birinci katını ve ikinci kattan iç içe geçilen iki odasını tuttuk. Birinci katta girişte sağda ve solda iki oda bulunuyordu. Sağdaki odayı toplantı odası yaptık. İki duvarı yazıyla, bir duvarı da elimizde bulunan o zamana kadar çıkardığımız afişlerle süsledim. (Süsledim diyorum, çünkü bu işi zevkime göre ben yaptım.) Nihayet kendi yerimiz olmuştu, afişlerimizi, belgilerimizi mekanımızdan giderken toplamayacaktık. İstedığımız zaman açıp kapayabilecektik. (Bu bizim o anki özlemimiz idi.) Ayrıca zor durumda kalan yoldaşlar veya bizimle birlikte olan arkadaşlarımız da geçici de olsa ikinci katta kalabileceklerdi. Yanılmıyorsam Orhan Gazi kısa bir müddet bu mekanda kaldı. Orhan Gazi ile ilgili olarak, biz kendisinin Ankara'dan geldiğini ve o günkü tabir ile parti kökeninin İngiltere kanadı olduğunu biliyorduk. Orhan Gazi çalışkan, disiplinli, özverili, açık sözlü, her şeyini gecesiyile gündüzüyle partiye, onun faaliyetlerine adanmış bir yoldaşımızdı. Üniversite çevresinde onun kanalıyla yeni insanlar tanıyorduk, üniversite içinde onun üzerinden parti yayın organı Atılımı dağıtıyorduk. Onun ilişkileri ile tanıdığımız bir kişiyi daha sonra par-



Münih König Platz'da gösteri

tiye üye yapmıştık. Münih'teki faaliyetlerimizde temel taşlarımızdandı. Birbirimizle insan olarak da çok iyi anlaşırdık. Zaten bütün zamanımız da bir aile gibi birlikte geçiyordu. Orhan yarım kalan tahsilini Münih'te tamamlamak istiyordu. Bu konuda girişimde de bulundu hatırladığım kadarı ile. Ancak, hem çalışıp para kazanmak, hem de okumak güçtü. Ayağının sakatlığı da yaşamını zorlaştırıyordu, özel ayakkabılar yapılması gerekiyordu. Hatırlıyorum bir defasında Ali Söylemezoğlu Münih'ten Ankara'ya giden bir mühendis arkadaşımıza Orhan için belli bir yerden bir çift özel ayakkabı alıp göndermesini rica etmiş, bu arkadaşımız da o ayakkabıları alarak Münih'e ulaştırmıştı. Ancak Orhan'ın Münih'te kalabilmesi, yani oturma müsaadesi alması, okulda okuması şartına bağlıydı. Bu da olacak gibi gözüküyordu. Bizim kendisine mali yönden destek verme veya bunu o tarihte bulabilme olanaklarımız da yoktu. Orhan Münih'te kaçak kalma durumuna düşecekti ki, durumu parti merkezine ilettik.

Parti merkezi Orhan'ı DDR'e göndermemiz haberini verdiğinde, içimi derin bir hüznü kaplamıştı. (Ben böylesi hüznürülenmeleri, birlikte yaşadığım, çalıştığım ve insani olarak kaynaştığım yoldaşların her ne nedenle olursa olsun aramızdan, yani benim yanımdan ayrıldığında sürekli yaşamışımıdır.) Orhan'ı sarılıp öpüşüp trenle DDR Berlin'e gönderdiğimizizi hatırlıyorum. Sanki ailemden biri ayrılmıştı. Ondan sonra Orhan Gazi'yi yıllarca görmedim. 1989 veya 1990 olabilir, Partinin DDR'deki kadroları Batı ülkelerine göndermesinden sonra, onun İsviçre'ye yerleştiğini duymuştum. Tam hatırlamıyorum ama herhalde Batı Avrupa örgütlerinin Düsseldorf'ta yaptığı konferansta Orhan Gazi ile karşılaştım, dostça sarılıp öpüşmüştük. Bakışlarında bana yıllar sonra "beni nasıl bir yere gönderdiniz" dercesine bir ifade vardı gibi geldi.

ALMANYA'DAKİ SENDİKAL FAALİYETLERİM

Yaşam sürüyordu. Ama bu noktada ben yine başa dönüyorum: TKP'ye üyeliğimden sonra çalıştığım fabrika içinde (1973 başlarında) işyeri işçi temsilcilikleri seçimi yapılacaktı. Münih içinde yaptığımız parti toplantılarında sendikal hareketin birliği, Alman sendikalarında Türk işçilerinin örgütlenmesi, yerli ve yabancı işçilerin birliği açısından sendikaların önemi üzerinde hep durmuştuk. Bu nedenle de ben bu işyeri işçi temsilciliği seçimlerinde fabrikada İGM saflarından aday olmak istiyordum, ama sendika üyesi değildim. Ayrıca bir de aday olabilmek için sendika temsilcisi olmak gerekiyordu. 1962'de fabrikada işe başladığımda sendikaya üye olmuştum. O tarihte sendika kesenekleri elden toplanır ve sendika defterine pulumuzu yapıştırırlardı. Fakat bu bir iki yıl sonra aksamıştı, para toplayan sendika temsilcisi ortalarda gözük-müyordu. Böylece sendika ile bağımız kopmuştu. Bir yerden başlamam gerekti. Eski sendika defterimi alarak fabrika içindeki sendika temsilcilerinin büro-

suna gittim. Kısa bir selamlamadan sonra sendikaya üye olmak istediğimi, ayrıca çalıştığım bölümde sendika temsilcisi bulunmadığını, bu bölümde bu göreve talip olduğumu ve önümüzdeki işyeri işçi temsilciliği seçimlerinde de İGM listelerinden aday olmak istediğimi belirttim. Sendika yöneticilerinin suratlarından, istemlerimden pek memnun olmadıkları seziliyordu. Benimle ilgili, yani Fransa kapısındaki geri çevrilişimiz, Almanya'ya girişimizle ilgili bilgileri anlaşılan Almanya Anayasayı Koruma Örgütü her tarafa iletmmişti. Zaten çalıştığım fabrika NATO'ya hizmet veren savaş uçaklarının motor bölümlerini imal ediyor ve bakımlarını yapıyordu. İlk zamanlar bakımı yapılması için Türkiye'den de jet motorları buraya gönderiliyordu. Aynı zamanda bu fabrikada güçlü bir AR-GE bölümü de vardı. Neyse beni lütfedip üye yaptılar ve ilk sendika temsilcileri toplantısına beni davet ederek sendika temsilcisi olarak atadılar. Şurası acı ama gerçek; içinde bulunduğum İGM sendikasının sinir uçları diye tanımladığımız sendika temsilcilerinin önemli kısmı toplantıdan toplantıya ortaya çıkıyor, orada da toplantı bitsin de bira içelim diye bekliyorlardı. Fabrika içinde sendikanın gazete ve bildirileri işçilere dağıtılmak üzere haftalarca, büroda, sendika temsilcilerine ayrılan raflarda birikiyor, sonunda aktüalitesini kaybettiğinden çöp oluyordu. Ben kısa zamanda aktif bir sendika temsilcisi olmuştum. İşyeri işçi temsilciliği için listelerin hazırlanma zamanı gelmişti, ben aday olacağımı tekrar bildirdim. Adayların listelerdeki yer sıralarının tespiti, sendika temsilcileri toplantısında yapılıyordu. Toplantı iki gün sürecekti ve Münih'in güneyinde bir dağ oteli seçilmişti. (Otel geceleme ücretinin tümü, yeme içme masrafları, limitli de olsa, İGM tarafından karşılanıyordu.) Sabah 10.30'da toplantı sendika başkanının konuşmasıyla başladı. İGM, işçiler için iki, memurlar için de ayrı ayrı iki liste ile seçime katılacaktı. Tabii ki İGM'ye alternatif başka listeler de seçimde yer alacaktı. Ama biz "işçi sınıfının birliği" ilkesiyle hareket ettiğimiz için sendika listesinden seçime katılacaktık. Listenin üst sıralarına sendika yönetiminin yakından tanıdığı arkadaşlarını yerleştiriyorlardı. Bir Alman arkadaşım beni listenin üst sırası için önerdiğinde, yönetim, benim çalıştığım yerden birkaç bina ileride, işçilerin çok fazla tanımadığı, hiçbir sendika toplantısına katılmamış bir kişiyi üst sıralara yerleştirdi. Beni alt sıralara kaydirdi. Listeler hazırlandıktan sonra seçimlerden evvel bir müddet askıda kalıyordu. Bu müddet içinde itirazlar olabiliyor veya değişik kişiler liste halinde veya tek tek adaylıklarını bildirebiliyorlardı. Bu süreç içinde sendika üst yönetiminden insanlar çalıştığım bölüme gelerek benimle konuşuyorlar ve benim nasıl bir tavır içine gireceğimi, kendilerine herhangi bir ters tepki gösterip göstermeyeceğimi anlamaya çalışıyorlardı. 1973 seçimleri böyle geçti.

Üç yıl sonra tekrar seçimler yapılacaktı, iyi hazırlanmam gerekiyordu, aktif bir sendika temsilcisi olacak, sendika içinde daha fazla tanınacaktım. Gerçekten bu dönem içinde hem sendika içinde, hem fabrika içinde, hem de İGM

Münih merkezinde tanınmıştım. Olaylar başka taraftan yönlendiriliyordu. 1975 yılı ortasında fabrikada bir iş kazası geçirmiş, sol elimin küçük parmağının ucu ezilmişti. Hastanede sağlık nedeni ile parmak ucunu aldılar ve dikiş attılar. Altı hafta da iş göremez raporu verip eve yolladılar. İğnelerin etkisinin geçtiği ilk geceyi ve dikişlerin alındığı onuncu günü saymazsak benim örgütsel faaliyetim için önemli bir boş zaman dilimine sahip olmuştum. İyi hatırlıyorum elim daha sarılı idi. İG Kimya sendikasının güney bölgesi sekreterliği ni yürüten Özcan Sağlam, bana Rosenheim tarafında askeri üretim yapan (bu fabrika barut ürettiyordu) bir fabrikada Türk işçilerinin fabrika müdürüyle sorunlarının olduğunu, bu sorunların tartışılıp çözümlenmesi için İG Kimya sendikasından bir tercüman istediklerini, ben gidebilirsem iyi olacağını söyledi. Bu tam bana göre bir işti. Bu faaliyet benim ilk tecrübem olacaktı.

Günü gelince yola koyuldum ve ormanlık bir araziye kamufle edilmiş şekilde yerleştirilmiş fabrikaya gittim. Kimya sendikasından aldığım belgeye rağmen, kapı sorumlularının uzun bir telefon konuşmasından sonra beni fabrika içindeki büro kısmına, müdürün odasına aldılar. Müdür kısaca olayları anlattı, konuşmanın sonunda da "pek üzerinde durulmaya değmez konular" gibi bir şeyler söyledi. Ben de "beni İG Kimya sendikası Türk işçilerine tercüman olarak gönderdi, toplantıdan evvel onlarla imkanı varsa kısa bir görüşeyim, size daha faydalı olabilirim" dedim. İşçiler toplanmış merakla bekliyorlardı. Sonradan öğrendim, daha evvel böyle bir dizi toplantı yapılmış, değişik tercümanlar bu toplantılara katılmış, ancak işçilerin dediğine göre, işçilerin söyledikleri yönetime, yani müdüre aynen tercüme edilmemiş. Bana da bu şüpheli gözle bakıyorlar ve biraz soğuk davranıyorlardı. Toplantı saati gelmişti; bu toplantıya sadece Türk işçileri katılıyordu. Sayıları 80 kadardı, bir de müdür ve yardımcılar ve işyeri işçi temsilcisi başkanı bulunuyordu. Bu zati muhteremin aynı zamanda İG Kimya sendikasında bir yöneticilik görevi olmalıydı. Toplantıyı selamlayarak başkan açtı ve ilk sözü müdüre verdi. Müdür fabrika içindeki genel iş durumunu, işçilerden beklentilerini, pek tabii işçilerin sorunlarının da olabileceğini, bunların çözülebileceğini belirten genel bir konuşma yaptı, söz sırası işçilere gelmişti. Söz alan işçiler doğrudan müdürün yüzüne bakarak "bu adam hırsız, bizim paramızı alıyor, bize Türkiye'den bir sürü eşya ısmarlayıp getirtti, paramızı ödemiyor" diye söze başladılar. Ve söz, en son ısmarlanıp getirilen, müdürün parasını ödemediği değerli bir haliya gelince kıyamet koptu. Para miktarı konuşulmuyordu ama anlaşılan değerli bir haliydi. Ben söylenenleri aynen tercüme ediyordum, Almançamın yettiği kadarıyla. Bu tercüme ediş biçimim herhalde ses tonumdan da olacak müdürün hoşuna gitmemişti (herhalde o dönemde benim de içimden nasıl ananı belliyorum gibi bir şeyler geçmiştir), ancak işçiler bir şeylerin istedikleri gibi gittiğini fark etmişlerdi, gözlerinin içi gülüyordu. Ayrıca işçilere ailelerinin yanlarına getirilmesi için müdür tarafından sözler verilmiş ve bu

söz de yerine getirilmemişti. İşçilerin izin kullanımında sorunları vardı, işçiler fabrika içinde topluca birlikte kalıyorlardı; yatıp kalktıkları yerlerden de şikayetleri vardı. Benim bu biçimde yaptığım ilk toplantıydı. Bu nedenle, orada gördüğüm insanların yüzlerini hâlâ hatırlıyorum. Toplantı sonunda müdür söz alarak halı hikayesini kabul etti ve ücretini derhal ödeyeceğini bildirdi. İzin konusunda bir orta yol bulundu. En önemlisi müdür işçilerin ailelerinin getirilmesi için söz verdi, hava yumuşamıştı. Toplantıdan sonra müdürü bir daha görmedim. İşçilerin kaldığı yere giderek onlarla oturdum, çaylarını içtim. Bir kısmı büyük şehirlerden, bir kısmı da köylerden gelmişlerdi. Ekmek parası kazanmak için uğraş verirken diğer yandan da müdürle çıkar ilişkisine girmişler, bir nevi ufak hediye gibi “rüşvet”lerle sorunlarını çözmeye uğraşmışlardı. Hemen etrafımı sarmışlardı, Bana “abi helal olsun sana adamı yerden yere vurdun” diyorlardı. Ben kendilerine “ben sadece sizin söylediklerinizi tercüme ettim o kadar, siz birlikte hareket ederseniz sorunlarınızı daha rahat çözersiniz, sendikanız size sahip çıktı beni gönderdi, eğer içinde sendikaya üye olmayan var ise onları da üye kayıt ettirelim” diyerek oradan ayrıldım. Döndüğümde Özcan Sağlam’a da gerekli bilgileri vermiştim. Sonradan Özcan’dan duydum; bu fabrikadan 20 kadar yeni Türk işçisi sendikaya üye olmuş. Ne yazık ki bu insanlarla bir daha bir araya gelme imkanım olmadı.

Yine bu dönemde Özcan Sağlam üzerinden DGB içinde (Alman Sendikalar Birliği) tanındım. Deri ve Tekstil sendikalarının Güney bölgesi sorumluları ile Almanya’nın güney bölgesinde işçilerin sorunlarının çözülmesine yardımcı olmak ve sendikalara yeni üye kazandırmak için bir dizi toplantıya katıldım. Altı hafta hastalık izni bitmiş, çalışmaya başlamıştım. Sabahçı çalıştığım zamanlar saat 15.00’te mesaim sona eriyordu. Ben de akşam vaktinden veya hafta sonundan yararlanarak, Güney bölgesinde bu iki sendikanın yaptığı toplantılara katılıyordum. Bu dönemde yapılan toplantılarda her iki sendikaya da çok sayıda yeni üye kazandırmıştım. Toplantıların sonunda işçiler kuyruğa girerek sendikaya üye oluyorlardı. İyi hatırlıyorum, Tekstil Sendikası Güney bölgesi sorumlusu “bir defada bu işi nasıl başarıyorsun” diye hayretle sormuştu. Bu faaliyetlerim fabrika dışında birkaç ay sürmüştü.

Birden, sendika ile benim ilişkilerim bıçakla kesilmiş gibi bitti. Beni gece evden telefon ile arayıp randevu isteyen sendika yöneticilerinden eser yoktu. Durum yine anlaşılmıştı, emir büyük yerden gelmişti. 1973-1976 yılları arasında fabrika içinde sendika temsilcisi olarak tanınmıştım. Bölümümde sendika gazete ve duyurularını en erken ben dağıtıyordum. Sendika bürosunda ise raflarda dağıtılmayı bekleyen gazete ve duyurular hâlâ çöp olmaya devam ediyordu, bu durum kimseyi rahatsız etmiyordu. Sendika temsilcileri toplantılarında da hâlâ “toplantı bitsin de bira içmeye gidelim” anlayışı devam ediyordu. Yeni seçilen Türk işyeri işçi temsilcisi arkadaşımızı biz üç yıl görmedik desem yeri var. Ben kolları sıvamış bir taraftan da yabancı olsun, Alman olsun,

işçileri sendikaya kayıt etmek için çırpınıyordum. Ne yazık ki yukarda bahsettiğim Deri ve Tekstil ve Kimya sendikaları için herhangi bir fabrikadaki başanlı sendikal örgütlenmem, kendi çalıştığım fabrika içinde gerçekleşmiyordu.

1976 yılı gelmişti. Yeniden işyeri işçi temsilciliği seçimleri yapılacaktı. Pek tabii ben hemen sendika yönetimine aday olacağımı bildirdim. Sıra yine listelerin yapılacağı güne gelmişti. Ancak birkaç gün evvel soyunma yerlerinde iki sendika temsilcisi Almanın konuşmasını tesadüfen duydum. Dolapların arkasında onlar beni görmüyordu. Oldukça yüksek sesle aralarında "komünistler sendikayı ele geçirmeye çalışıyorlar, faşistler ele geçirse onlardan geri alınır da, bunlardan geri alınmaz" şeklinde bir yorum yapıyorlardı. Bunlar tam bira içmek için toplantıya gelen tiplerdi. Belki de bu, iki kişinin karşılıklı konuşmasından başka bir şey değildi. Ancak bu insanlara o veya şu biçimde üst yönetim bir yön veriyordu ki bu insanlar da böylesi yorumlar yapabiliyordu.

Toplantıya gitmeden Yunanlı yoldaşlarla da görüş alışverişinde bulunuyorduk. Toplantı yine Güney'de bir dağ otelinde yapıldı. Artık herkes beni insan olarak tanıyordu. Kendimi fazla tanıtmam gerekmezdi. Bu üç yıl zarfında benim polisteki kayıtlarım da bir hayli kabarmıştı. Çıkardığımız bir sürü bildirinin altında ya Ali Söylemezoğlu'nun ya da benim ismim sorumlu olarak bildiriliyordu. Ayrıca MTTO yasal bir demek olduğu için Yönetim Kurulu'nda görev alan diğer arkadaşlar gibi benim ismim de polise bildiriliyordu. Bu arada benim Sovyetler Birliği'ne ve diğer sosyalist ülkelere karşı tavrım da daha belirginleşmiş, DDR'e giriş çıkış damgalarım pasaporta sığmaz olmuştu. Polis bütün bu bilgilerin sahibi idi. Pek tabii çalıştığım fabrikada güvenlik birimini sürekli bilgilendiriyordu. Oradan da bilgiler sendika yönetimine geliyordu.

Toplantı açıldığında yine eskisi gibi üst sıralara müdavimleri yerleştirdiler (İGM bu sefer farklı bir seçim yöntemi izlemişti. İşçiler ve ücretliler yine ayrı ayrı listelerden seçime girecekler, ancak hem işçiler hem de ücretliler iki liste ile seçime katılacaklardı. Fabrikada çalışanların sayısına göre bir fabrikada toplam 25 kişi temsilci seçilecekti. Örneğin; yine işçi ve ücretli sayısına göre 15 işçi 10 ücretli temsilci seçilecekti. İşçiler iki liste ve her listede 15 aday, ücretliler de aynı iki liste ve her listede 10 aday). İşçilerin listesinde galiba 22 kişi seçilecekti. İlk 10-12 kişinin seçilme şansı vardı; hatırladığım kadarıyla listenin 8. sırası için, bir Alman arkadaş beni önerdi. Yine sendika yönetimi bu sefer İbrahim ağabey dediğim, DTTO'nun kuruluşuna katılmış, TİP-TKP tartışmalarında TKP yanında yer almış, ancak bundan sonra bizden uzaklaşmış, kendi halinde biriydi, onu aday göstermek istiyordu. Fabrika içinde Türk işçileri arasında hiçbir etkinliği de yoktu. Buraya gelinceye kadar İbrahim ağabeyin adaylığını koyduğunu da bilmiyordum. İkimizi karşı karşıya getiriyorlardı. Ancak iş bununla da bitmiyordu. O bira içeri tiplerden birisi söz alarak "Gür-göz arkadaş, politik görüşünü burada açıklasın" diye acayip bir öneri getirdi. Şimdiye kadar kimseye politik görüşü sorulmamıştı. Sinirlenmiştim. Yunanlı

yoldaşlar iki ellerini birden kaldırıp söz istiyorlardı. Bu benim için yararlı da oldu, düşünmek için vakit kazanmıştım, tir tir titriyordum. Yunanlı yoldaşlar hepimizin bildiği “değişik politik görüşteki insanların sendika içinde birlikteliği” üzerine uzun uzun konuştu. Ve bu soruda bir art niyet olduğu anlamında da bir şeyler söyledi. Bunun üzerine öneriyi yapan Alman söz alarak “yanlış anlaşıldım, benim söylemek istediğim hepimizin bildiği son zamanlarda sendikalara saldırılar oluyor, Maoçu ve benzeri politik akımlardan, ben bu anlamda soruyu sormuştum” dedi. Durum belliydi benim sinirlerim test ediliyor ve anti-sendikal bir konuma itilmek isteniyordum. Bu arada biraz zaman geçmişti, sinirlerimi dizginler hale gelmiştim. Söz alarak ben de kısaca “Yunanlı yoldaşların konuşmalarına katılıyorum, soru son şekli ile sorulduysa benim sendikanın nasıl dostu olduğumu üç yıldır sendika yönetimi bilir. Eğer politik görüşüm sorulup, Alman Komünist Partisi üyesi misin denmek isteniyorsa, hepiniz bilirsiniz ki yabancılara politik faaliyet yasalarla yasaklanmıştır. Bu nedenle bu partinin üyesi değilim. Ancak hangi politik fikirleri savunduğumu sizler bilmektesiniz. Ben de sizlerin değişik politik fikirler savunduğunuzu biliyorum. Bu anlamda birbirimizden saklayacağımız bir şeyimiz yoktur” dedim, rahatlamıştım, artık listenin neresine korlarsa koysunlar o anda hiç önemi kalmamıştı nedense (galiba havlumu atmıştım).

Yine beni geri sıralara ama bu sefer yakın bir yedekte kalacak biçimde listeye yerleştirdiler. Seçimler yapıldı galiba üçüncü yedek aday olarak seçildim. Seçimlerden bir yıl geçmişti, işyeri işçi temsilcilerinin yasal süresi içinde toplanması gerekiyordu, ancak yaz olması nedeniyle gerekli çoğunluk sayısını sağlayamamışlardı ki beni toplantıya davet etmek zorunda kaldılar. Toplantının açılışında başkan bana bakarak burada konuşulanların dışarıya anlatılmasının işyeri işçi temsilciliği yasası gereği olduğunu anlatmaya çalışıyordu.

1979 senesindeki seçimlere ben adaylığımı koymadım. Parti içinde aldığım yeni görev nedeniyle fabrikada doğru dürüst işe bile gidemiyordum pazar-tesi günleri. Yeni görevim icabı zaten kısa zamanda fabrikadan ayrılmam da isteniyordu parti merkezinden. Diğer bir partili yoldaşı aday gösterdik. Onun da başına gelen benden farklı olmadı. Fabrikadan ayrıldığım 20 Ocak 1981 yılına kadar aktif biçimde sendikanın içinde çalıştım.

MÜNİH’TE TKP ÇALIŞMALARI

1975 yılı parti için Münih’te örgütlenme açısından önemli bir yıl olmuştur. En önemlisi 1974 yılında parti merkez yayın organı Atılım’ın çıkmasıyla TKP’yi tanıtmak ve ismini duyurmak işi kolaylaşmıştı. Üniversite çevresinde dağıttığımız gibi, işçilerin yoğun oturduğu büyük binalarda posta kutularına, heim dediğimiz işçilerin topluca oturdukları yurtlarda odaların önlerine Atılım bırakıyorduk. Ayrıca Münih’te Alman Komünist Partisi’nin yayınlarını sa-

tan kitapçıya da satılması için sürekli Atılım ve Yeni Çağ bırakıyorduk, Bu dergileri, kimlerin aldığını kontrol etmeye çalışıyorduk. (1981 yılından itibaren bu uygulamayı tüm Federal Almanya düzeyinde yaygınlaştırmıştk.) Yine bu dönem hem Türkiye içine, hem de Güney bölgesinde bazı tanınmış kişilere, az da olsa Atılım postahıyorduk. Aynı zamanda buralara Münih Türkiyeli Toplumcular Ocağı'nın da bildirilerini bırakıyorduk. Bu bildirilerin altında bizim adresimiz bulunuyordu. İlgi duyan insanlar bizi bulabilecekleri ve nitekim öyle oldu. 1974 yılı sonundan 1975 yılı ortalarına kadar bu faaliyetle Siemens fabrikası içinden yeni insanlar tanıdık. Bu fabrika şehrin batı yakasında, bizim ağırlıklı Atılım ve bildiri dağıttığımız bölgedeydi. Bu bölgede ağırlıklı olarak BMW otomobil fabrikasında ve BMW'de çalışan Türk işçilerinin topluca kaldığı heim dediğimiz binalarda dağıtım yapıyorduk. Bu dönemde Kurtuluş gazetesini de elden buralarda satıp işçilerle ilişki kurmaya çalışıyorduk; böylece belli insanlar tanıdık. Bu arkadaşların bir kısmı Münih dışında oturuyordu..

1975-1976 süresince Münih bölgesinde partinin örgütlenme faaliyetleri, Atılım dağıtımıyla partinin çevrede tanınması, sonuçlarını 1976 sonlarına doğru gösterdi. Çevremizde partiyi benimseyen 15-20 kişi oluştu. Ayrıca bu grubun dışında, bizi destekleyen 20 kişi vardı. Bu tarihe gelindiğinde, Partiden İsmail Eryağcı Münih'ten 70 km. uzakta Ingolstadt kentine gönderilmiş, Orhan Gazi de Münih'i terk etmişti. Ben, Ali Söylemezoğlu, Hikmet (Kamarat), TİP kökenli arkadaşımız Ergun Özçağlayan -partiye yeni alınmıştı- vardık. Ayrıca üniversite çevresinden Güven Pamir isimli bir arkadaşı da partiye almıştık. Ergun Özçağlayan ve Güven Pamir, teker teker Ali Söylemezoğlu'na bağlıydı. (Çetin Eren'in aramızdan ayrılmasından sonra Münih içinde bir üst örgüt yapısı uzun müddet kurulmadı.)

1976 yılına geldiğimizde MTTO yeni yerine iyice yerleşmişti. Özenle hazırladığımız (pek tabii badana boya işlerinde bir çok arkadaşımızın katkısı olmuştur) ikinci evimiz, yavaş yavaş sıkıntı da yaratıyordu, hep aynı yüzler, bir taraftan bir rahatlık ve sıcaklık, diğer yandan geniş anlamda yalnızlık. MTTO, bir yığın örgütünden ziyade partinin bir bürosu gibiydi, ancak biz bunu reddediyorduk. "Biz yığın örgütüyüz" diyorduk. Ama bu lafta kalıyordu. Bizim dışımızda insanların buraya gelmemesi bizi artık rahatsız ediyordu. Bu sorun sadece Münih'in sorunu da değildi. 1976 sonlarına doğru bu sorun daha da keskinleşti.

Bu anlamda ATTF MYK da, bir genelge ile örgütlerin dışa açılması için kendi içinde tartışma açtı (bu tarihte ATTF MYK Batı Berlin'deydi). Aynı doğrultuda bir yönlendirme de partiden geliyordu. Zaten parti bir anlamda Avrupa'da ATTF ile iç içe geçmişti. Biz de bu doğrultuda kendi aramızda tartışıyorduk. Konunun gerekliliği kafamıza yatmasına rağmen işin içinden nasıl çıkacağımızı da bilemiyorduk.(Bu konuya en güzel misali, Metin Gür'ün TKP'nin Avrupa Yılları isimli kitabında Münih'te Hikmet -Kamarat- ile yaptığı söyle-

şide izleyebiliriz. Ayrıca TİP kökenli yoldaşımız Ergun Özçağlayan da bu konuda son derece sekterdi. Parti toplantılarında Ali Söylemezoğlu ile yaptığı tartışmalarda yığın örgütlerinin nasıl yığınsallaşacağı konusunda takıntıları dile getirirdi.)

Kendi aramızdaki tartışmalardan sonra bir de MTTO üyeleri, yani bize yakın duran insanlarla da bu konu tartışılacaktı. ATTF genelgesini çoğaltarak üyelere dağıttık ve bir toplantı günü saptadık. MTTO odasında sıkışarak 30-40 kişi toplandık, Ali Söylemezoğlu genelge üzerine YK'unun görüşlerini dile getirdi. Ben de konu üzerinde konuştum, örgüt üyelerinin yüzünden, konuyu anlamaya çalıştıkları belliydi. Bu iş nasıl olacaktı, şimdiye kadar burada Marks-Engels-Lenin resimleri asılıydı; odanın iki tarafındaki Faşizme Geçit Yok - Yaşasın Proletarya Enternasyonalizmi yazılarımızdan nasıl vazgeçecektik. Eğitim seminerleri nasıl olacaktı? Örgütteki deste deste Atılım ve Yeni Çağ dergileri nerede duracaktı v.b sorular... Bir kaç üye, bütün çekingenliklerine rağmen, ATTF genelgesinin içeriğine katıldıklarını vurgulayan konuşma yapmışlardı ki, Ergun Özçağlayan söz aldı. Konuşmasında MTTO'nun geçtiğimiz iki yıl içindeki gelişmesine değindikten sonra örgüt içinde yapılacak bu değişiklik ile örgütün likide edilmek istendiğini, bu tür örgütlere asgari sosyalizmi benimsemiş insanların katılabileceğini, buranın bir anlamda sosyalizmi benimseyenler için okul olduğunu belirtmesiyle devam etti. Ergun Özçağlayan konuşmasına devam ederek, "bu örgütün dışında bir yerlerde kararlar alınır ve burada bu kararlar uygulanır. Ali Söylemezoğlu'nu göstererek "dışarıda toplanınız, orada kararlar oluşturulur ve buraya böylece getirilir" derken, benim ağızımdan gayri ihtiyari yüksek sesle "bu adam polis" lafı çıktı. Bir defa çıkmıştı. Ergun Özçağlayan kendi partililiğini ve Ali Söylemezoğlu'nun partili olduğunu ifşa ediyordu. O güne kadar hiçbirimizin ağızından partili olduğumuzu ima eden bir söz çıkmamıştı. Ancak benim bu tavrım da doğru değildi. Zaten Ergun Özçağlayan da polis değildi. Belki "polise ihbar ediyor" demek doğru olabilirdi. Neyse olan olmuştu. Toplantının havası bir anda gerginleşmişti. Ergun Özçağlayan (o dönem örgütün başkanı mıydım hatırlamıyorum veya sekreteriydim) "başkan benim polis olduğumu söyledi, bu söylediğini ispat edene kadar örgüt faaliyetlerine katılmayacağım" dedikten sonra, örgüt üyelerinin de olayın gelişmesini dikkatle izlemelerini isteyen bir konuşma yaptı. Ve örgütten ayrıldı. Toplantının havası bozulmuş, üyelerin yeni yığın örgütü konusunda kafaları iyice karışmış, şimdi bir de benim polis hikayemle uğraşır olmuşlardı. Üyelerin morali bir anda bozulmuştu. Toplantı verimsiz bir biçimde dağıldı.

O veya ondan sonraki hafta sonu, Münih belediyesinin yabancılarla ilgili bir açık hava şenliği vardı, bu o sene ilk defa yapılıyordu. MTTO'na da bir yer verilmişti. Orada MTTO'nı tanıtacak, şenlikte katılanlara yiyecek satacak, para kazanacaktık. Bu şenliğe katılım, örgütün kırasının ödenmesi açısından da

zorunluydu. Toplantıda moralleri bozulan üyelerin hızla örgütten ayrılmaları nedeniyle, şenlikte kimlerin nerede, ne görev yapacağını da belirleyememiştik. Bizim de moralimiz bozulmuştu. Ancak bu işten yüzümüzün akıyla çıkmak zorundaydık. Belediyede yapılan ön hazırlık toplantılarında yemek standı açacağımız sözünü vermiştik. Şenlik günü bir sonbahardı; üç beş kişi oradan oraya koşturarak bu görevi yerine getirdik. Burada partili olmayan ancak MTTO'nun kuruluşundan beri içinde bulunan Ekrem diye bir arkadaşımız vardı, döner makinesinin başında beyaz giysisi ile bütün gün o çalışmıştı. (Sonradan bilmediğimiz bir nedenle bu arkadaş Münih'ten kaybolmuştu.) Biz bu şenlikte, daha sonraları, gerek Münih parti örgütünde çalışan, gerekse Federal Almanya parti örgütünde Almanya Yöre Komitesi üyeliği yapmış olan Raif Türkmen ile tanışmıştık. O da zaten bizi arıyormuş.

Bu süreçte kendi aramızda benim gereksiz söylemimle bozulan MTTO'nun ahengini yeniden sağlamayı planladık. Soruna iki noktadan yaklaşıcaktık.

1- ATTF Genelgesi ve içeriği konusu.

2- Ergun Özçağlayan'a yüklenen "polis" söyleminin düzeltilmesi.

Biz birinciden giderek ikinciye düzeltme yolunu seçtik. MTTO'nun üyelerinin üzerinde ATTF MYK'nın önemli bir etkisi olduğunu biliyorduk. Bu bağlamda, durumu anlatıp, ATTF MYK'dan birinin gelmesini istedik. Üyelere de belirtilen tarihte ATTF MYK temsilcisi ile bir toplantı yapılacağını duyurduk. O toplantı gününe kadar ise, ben hariç, Ali Söylemezoğlu ve Hikmet (Kamarat) belli üyeleri evlerinde ziyaret ettiler. Artık açık kimliğimizi ortaya koymak zorundaydık. Örgüt içinde aktif olan belli üyeleri kendi tarafımıza çekmek için bu zorunluydu. Bu girişimden belli bir verim bile alındı.

Toplantı gününde ATTF MYK veya GYK'dan Aybars Bentürk gelmişti. Ergun Özçağlayan'ı da toplantıya davet etmiştik ama katılmamıştı. Aybars'ın iki tarafında Ali Söylemezoğlu ve ben oturuyorduk. Toplantıda derin bir sessizlik vardı. Aybars kalın gür sesiyle ATTF'nin üye örgütlerinin yığınsallaşma sorunlarını ve bu sorunların aşılması için ATTF MYK'nın görüşlerini geniş şekilde dile getirdi. Sorusu olanların da sorularını ayrıntılı şekilde cevapladı. Konunun ikinci bölümünü ben gündeme getirerek, geçen toplantıdaki "polis" söyleminin yanlış olduğunu, zaten Ergun Özçağlayan ile ilgili olarak kendimin de böyle düşünmediğimi, bu söylemim nedeni ile hem üyelere, hem Ergun Özçağlayan'dan özür dilediğimi belirttim. Diğer yandan da MTTO dışındaki farklı ilişkilerin MTTO içine taşınmasının sakıncaları üstünde durdum. Zaten Ali Söylemezoğlu ve Hikmet'in (Kamarat) örgüt üyelerini ziyaretlerinde de bu konular konuşulmuştu. Örgütün bütünlüğü üzerindeki kafa karışıklığı giderilmişti. Yılbaşı yaklaşıyordu, birlikte bir yılbaşı gecesi tertipleyerek, hep birlikte eğlenerek, birlikteliğimizi perçinledik. Ergun Özçağlayan'ın bu tavır içine girmesini sonradan analiz ettiğimizde, ortaya çıkan sonuç: Ergun Özçağlayan'ın hanımına, örgüt içinde disiplinsiz hareket etmesi nedeniyle



1 Mayıs 1976 Münih

le üç ay veya altı ay uzaklaştırma cezası vermiştik. Bu zaman dilimi o ana rastlıyordu. Ancak bu ceza süreci içinde de bu kadının tavrı değişmiyordu. Ceza bitiminden sonra yeniden örgütten çıkarılması gündeme gelebilecekti. Bir defasında, (bu örgütten uzaklaştırma cezasının içinde bulunduğu döneme rastlıyordu) kendi kendine yine örgüte gelmişti. Herkes bana "bu da neden geldi" gibi şikayetlerle gelmişti. Ben de kendisine bu dönemde örgüte gelmemesi gerektiğini anlatmak için konuşurken benim suratıma bir tokat vurmuştu. Elini ikinci defa havaya kaldırdığında, bileğini tutmuş ve birkaç arkadaşı çağırarak "bu kişiyi örgüt binasından dışarı çıkartın" demiştim ve arkadaşlar da kadını dışarı çıkarmışlardı. Kadın psikolojik olarak rahatsızdı. Bu durum tabii Ergun Özçağlayan'ı rahatsız ediyordu. Bu olaydan sonra Ergun Özçağlayan hem MTTO'dan, hem de partiden uzaklaştı. Böylece Münih'te TKP içinde kendini açık olarak TİP kökenli olarak tanımlayan hiç kimse kalmamıştı.

Bu olayla birlikte Münih'te partiye üye alımı hızlandı. 1976 sonundan 1977 ilk baharına kadar 4-5 kişi, ilk bahardan 1978 yılı başına kadar ise yine 4-5 kişi partiye aldık. (Ali Söylemezoğlu'na cevaplaması için yazdığım e-postada; kendisinin Münih'te sorumluluktan ayrıldığı tarihte kaç TKP üyesi bulunuyordu sorusuna "7-8 üyesi vardı" diyor. Kendisinin 1978 Mart ayında Münih'ten ayrıldığını söylüyor). Bu tarihlerde Münih'te TKP'nin 15 kadar üyesi olmuştu. Ayrıca Münih dışında oturan ama Münih içinde BMW araba fabrikasında çalışan üç kişiyi de partiye almıştık. Bu üç yoldaşla BMW fabrikası içinde parti birimi oluşturmuştuk. Bu birim ile BMW fabrikasının içinde ara pay-

doslarda, araba bantlarının Türk işçilerinin çalıştığı bölümlerinde Atılım dağıtımı örgütlüyorduk. Partiye yeni aldığımız üç kişi ile Siemens fabrikasında bir örgüt oluşturduk, üç kişilik bir birim de Münih'te öğretmenler ile ilgileniyordu. Yine belli bir bölgede faaliyet göstermek üzere de başka bir üç kişilik grubumuz vardı. Benim çalıştığım fabrikada da üç kişi olmuştuk ama henüz bir fabrika hücresi kurulmasını uygun görmemiştik.

ATTF MYK adına Aybars'ın Münih'i ziyaretinden sonra, örgüt duvarlarından, elimle yapıştırdığım bütün afişleri söktük. Duvardaki yazıların silinmesi için epey çaba harcayarak yeniden badana yaptık. Bu sefer duvarlara işçilerin sorunları ile ilgili az sayıda çıkardığımız eski afişlerimizi astık, örgüte dış görünüm olarak yeni bir çehre vermiştik ama, ya kafamızın içi? Neyse, bir yandan yeni çalışma anlayışı ile bir koro, bir de folklor grubu oluşturduk. Bu iki gurup baştan oldukça disiplinli bir şekilde toplanıp çalışırdı. Koronun kurulmasında ve hazırlanmasında Ali Söylemezoğlu'nun eşi Nergis'in çok emeği geçti. Nergis çok disiplinli ve zaman konusunda son derece hassastı. Çalışmalara geç gelenlere fena sinirlenirdi, hışımla bana gelerek "Feridun abi bu işi yapmayacaksak bırakalım" derdi. Nergis o dönemde daha TKP üyesi değildi. Folklor grubunu çalıştırma işini Yugoslavya'dan Boşnak kökenli bir delikanlı üstlendi. Bu delikanlı da hız düşkünüydü. Münih içinde hızlı araba kullanmaktan büyük para cezaları öderdi durmadan (şimdi Fethiye'de iki-üç büyük teknesiyle turistlere haftalık ve günlük geziler tertipliyor). Oluşan koroda bir müddet ben de bulundum. Türkü ve şarkı söylemekten keyif alıyordum. Koromuzun çok iyi, kaliteli bir sazcısı vardı. Bu, parti üyesi değildi. Biz bu sazçı arkadaşımızın önce eşini tanıdık onun vasıtasıyla kendisine ulaştık. Bize karşı son derece saygılıydı. Ancak çok içki içiyordu ve dengesi bozuluyordu, provalara ara sıra gelmiyordu, bu durum bizi düşündürüyordu. Bu nedenle içimizden iki arkadaşı da saz öğrenmeleri gerektiği konusunda ikna ettik. Bunlardan biri partili, biri de partisiz bir delikanlı idi. Bu arkadaşlarımızın ikisi de tek telden çalmanın ötesine gidemediler ama bu tek telden çaldıkları saz ve cesaretleri ile yüzlerce kişinin bizim koromuzu izledikleri mekanda bize eşlik ettiler. Hele bir tanesi tek başına bizi temsilen Münih Üniversitesi'nde verilen bir eğlence akşamına davet edildi. Tesadüfen Metin Gür de o gün Münih'e gelmişti. Akşam birlikte bu eğlenceye gittik. Benim annem babam da gelmişlerdi. Bizim tek telden sazçı sahne aldıktan biraz sonra, Metin Gür ile gülererek "bu adamcağız ne alıyor ne söylüyor, Allahtan kimse bir şey anlamıyor" diyerek gülmüştük. Darbuka çalma işini Raif Türkmen'in eşi Yurdaşen üstlenmişti. Elinden de geliyordu.

Koromuz ilk defa Alman Komünist Partisi'nin 1 Mayıs şenliğinde, Münih-Schwabing'deki Hertl alışveriş mağazasının bir katında, herhalde 1500-2000 kişilik bir salonda tabiri caiz ise görücüye çıktı. Erkekler siyah pantolon, beyaz gömlek, bayanlar siyah etek, beyaz bluz giymişlerdi. O akşam ve bir müd-

det koroyu Nergis yönetti. Epey alkış almıştık, repertuvarda devrimci türkülerimiz ve halk türküleri vardı. İçeriklerini kısa kısa tercüme ediyorduk. Kısa zamanda koro ve folklorumuz çevrede tanınmıştı. Münih içinde resmi ve yarı resmi kurumlardan davet alıyorduk ve bize belli bir ücret bile ödüyorlardı. Böylece uzun dönem bize dert olan her ay başında “ayın sonunu” düşünme kabusumuz sona eriyordu. Hatta koromuzun getirisiyle o tarihte oldukça kaliteli birkaç mikrofon da almıştık. Ben bu dönemde bir yandan da insanlarla somut işlerde birlikte çalışmayı öğreniyordum.

Benim durumum artık değişmişti. Artık politik bir kişiliğim vardı. İnsanlarla daha önceden sadece iş ilişkim vardı. Ama şimdi durum değişmişti. Artık iş arkadaşlarımla bir de politik kimliğimle birlikte oluyordum. Kolay olmadı. İlk zamanlar bu konuda başarısız olduğumu söylemem doğru olur. Bu konuda nasıl sekte davrandığımı iyi hatırlarım. Tabii zaman zaman iş ilişkisi ile politik ilişki arasındaki dengeyi tam kuramadığımda olumsuz şeyler de oluyordu. Bunun sonuçlarını yaşayarak kendi pratiğimle nasıl olması gerektiğini öğrendim. Öğrenirken, herhalde karşımdakinin öğrenmesine de katkıda bulundum. Burada bir anımı yazmak isterim.

MTTO yeni mekanına taşınalı bir yıl olmuştu, kullandığımız tuvaletin temizliği konusunda sorunlar yaşıyorduk. Bu tuvaleti bizden başka kullanan yoktu. Kimseyi kırmadan bu işin gerekliliği üzerinde Yönetim Kurulumuzda durmuş, tuvaletimize de “tuvaletimizi temiz tutalım” yazısını asmıştık. Ancak durum değişmiyordu. Bir an geldi ki tuvaletin pislüğünden kimse tuvalete giremez oldu. Örgüt üyeleri zorunlu ihtiyaçları geldiği zaman sağa sola gitmenin yollarını arıyordu. Artık kimse tuvaletin kapısını açıp bakmıyordu. Bir anlamda sanki binanın tuvaleti yoktu. Ben “acaba üye arkadaşlar temizlik konusunda ne yapacaklar” diye sabırla bekliyordum. Evet tuvalet unutulmuştu artık. Bir gün ben yeni bir çift lastik eldiven, birkaç tuvalet fırçası ve gerekli tuvalet temizleyici maddeleri satın alarak geç saatte, örgütte kimsenin bulunmadığı bir zamanda tuvaleti temizleyip pırl pırl yaptım. Orada bulunan “tuvaleti temiz tutunuz” yazısını da kaldırdım, lastik eldivenleri duvara astım, temizlik malzemelerini ve fırçaları da dizdim. Tuvaletin kapısını kapadım. Ancak tuvalet kilitli değildi. Örgüte yine üyeler gelip gidiyor, zorunlu ihtiyaçları oluyor, ancak hiç kimse tuvaletin kapısını açmıyordu. İhtiyacını dışarıda gidermenin yollarını arıyordu. Böyle bir iki hafta geçmişti ki, ismini bugün hatırlarım, bir bayan arkadaşımız -Havva Korkmaz- tuvalete girip çıktığında, yüksek sesle, “ay ne güzel tuvalet temizlenmiş, acaba kim temizledi bu tuvaleti” diye ortaya sormuştu ve odayı derin bir sessizlik almıştı. O günden sonra tuvaleti herkes elinden geldiğince temiz tutmaya büyük özen gösterdi.

Yaşam sürüyordu. Hayatımın 8-9 saati fabrikada, 6-7 saati uykuda dersem, geri kalan zamanın hepsi örgütün faaliyetleri için geçiyordu. Burası benim belki fark etmeden birinci evim haline gelmişti. Burada geçirdiğim zamanı iyi

değerlendirebiliyor muydum? Herhalde üzerinde epey tartışılır. Tabii böyle bir faaliyetin ailem üzerinde de bir faturası oluyordu.

Yine de bu dönem MTTO'nun hareketliliği açısından önemli bir dönemdi. Yeni bir anlayışla "yığın örgütü" faaliyeti ile "parti faaliyeti"ni ayırma çabası içine girmiştik ki, ATTF'nin TDF ile birleşmesi faaliyetleri başlamıştı. Sadece TDF ile de kalmayıp CHP çizgisinde faaliyet gösteren gruplarla da birleşmek konusunda girişimlerde bulunuluyordu. 1977 sonbaharına gelindiğinde Ruhr bölgesinde yığinsal bir birlik kurultayı çağırısı yapılmıştı. Biz Münih'te bu çağırışı benimseyerek oldukça yığinsal şekilde bu kurultaya katılmıştık. Bu kurultayda herkes bir yandan birlik üzerine kürsüden konuşurken, perde arkasında oluşacak yeni çatı örgütünde GYK ve MYK'daki sandalyelerin nasıl paylaşılacağı pazarlığını yürütüyordu. CHP çizgisindeki gruplar sayısal olarak azınlıkta olmalarına rağmen, organlarda çoğunluk olmak istiyorlardı. TDF de azınlıktaydı. ATTF, yani TKP çizgisi kurultayda ezici çoğunluğa sahipti. Hatırladığım kadarıyla kurultaya Uğur Alacakaptan da katılmıştı. İçerde konuşmalar, sahne arkasında pazarlıklar sürerken, salonun giriş bölümünde dar bir alanda buraya katılan yerel örgütler kendilerini tanıtmak için masalar açmıştı; kitap, dergi, afiş, duyuru, resim v.b. gibi şeyleri dağıtıyorlar veya satıyorlardı. Bu salonda biz de Münih'te hazırladığımız Marks ve Lenin'in ağaç üzerine yakma tekniği ile yapılmış hediyeelik eşyaları satıyorduk. Ayrıca bir yoldaş karakalemle Marks'ın bir resmini yapmış ve çerçeveletmişti. Bu resim de satılıyordu. Bir yoldaş bu resmi, (Uğur Alacakaptan dış salonda gezinirken) başının üstüne kaldırıp "hediyesi on mark" diye bağırarak, hem resmi pazarlamaya çalışıyor, hem de Alacakaptan'a kendine göre bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Burada da durumumuz görülmüyordu ki yığın örgütü faaliyeti ile parti faaliyetini birbirinden ayıramıyorduk. Yine de bu kurultay bir arayışın sonuçlarını ortaya çıkarmıştı. Ancak hedefine ulaşamadı. TDF'nin birkaç tane zayıf örgütü vardı.. CHP çizgisindeki gruplara da istedikleri yönetim tavizi verilmedi. O günkü anlayışımızla verilemezdi de.

Ve 1977'de FİDEF kuruldu. FİDEF GYK'da TKP çizgisi çoğunlukta idi. Ancak FİDEF MYK'ya TDF'den üç arkadaş getirildi. Bu arkadaşlar iyi dil bilen, Alman kamu kurumlarıyla iyi ilişki kuran, bence FİDEF çerçevesinde faydalı işler yapabilecek arkadaşlardı. Ancak bu arkadaşlar, iki yıl görevde kalabildiler. Herhalde parti merkezinin bastırması ve Federal Almanya Yöre Komitesinin (FAYK) kararı ile FİDEF Kurultayında görevlerinden uzaklaştırıldılar ve FİDEF'ten de ayrıldılar. Onların bu uzaklaşmasından sonra az sayıdaki TDF çizgisini izleyen örgüt de FİDEF'ten ayrıldı. Böylece ATTF'den iki yıl sonra birkaç yeni yığın örgütünün 1977'deki katılımıyla FİDEF ortaya çıktı. Ancak o dönemde yerel örgütlerde görece bir yığinsallaşma (belki burada TKP çizgisini benimsemiş veya ona sempati duymuş insanların sayısal fazlalaşması kavramını kullanmak doğru olur) olmuştu.

İSMAİL BİLEN İLE GÖRÜŞME

1974 yılında Atılım'ın çıkmasından sonra birkaç defa Bilen yoldaşla bir araya gelme olanağımız oldu. Bilen yoldaşla birlikte Ahmet Saydan yoldaşı da tanıma olanağım oldu. Kendisi herhalde Üsküdar'lıydı, bana "hemşehrim" derdi. Saydan yoldaşla toplantı aralarında kısa olan ikili görüşmelerimizde bir defasında "bizim iki elimizi arkamıza bağlamışlar ve bizi böyle boks ringine sürüyorlar, böyle bir boksörün kazanma şansı olur mu?" diyerek yasal faaliyetin önemini bize anlatmaya çalışıyordu. Bilen yoldaş konuşmalarında daha çok Türkiye üzerine genel değerlendirmeler ve TKP'nin tarihsel gelişimi ile ilgili konuları anlatırdı. Bilen yoldaş SSCB ve sosyalist ülkelere olan sevgisini ve bağlılığını, kardeş partilerin partimize katkılarını her toplantımızda dile getiriyordu. Bilen yoldaşın bizimle yaptığı toplantılarda söyledikleri (somut işler haricinde) hemen hemen aynı konular ve aynı değerlendirmeler oluyordu. Bir defasında tahmin ediyorum 1980 senesiydi, yine FAYK ile yaptığı bir toplantıda Bilen yoldaşın konuşması sırasında ben hiç not almamışım. Bana göre bir evvelki toplantıdan çok farklı bir şey söylememişti. Kağıt ve kalemim önümde duruyordu. Bana dönerek "sen benim konuşmamdan yararlanabileceğin bir şey bulup, not almıyor musun?" (kelime kelimesine böyle olmayabilir ama anlamı kesin buydu) demesiyle birlikte kafamı önüme eğip elime kalem aldığımı hatırlıyorum. Bilen yoldaşla ilişkilerimde, ben kendisine daima son derece saygılı idim. Benim bu toplantıda not almamam tamamıyla bilinçaltından olmuştu. Yoksa Bilen yoldaşa karşı bilerek böyle bir saygısızlığı yapmam söz konusu olamazdı.

Benim Bilen yoldaşla, 1976 sonbaharında da buna benzer bir ilişkim olmuştu. Bir gün bana parti merkezinden çağrıldığımı bildirildi, yalnız çağrılmışım. DDR Berlin'e girdiğimde, araba ile şehrin kenar kesiminde beni bir tatil evine götürdüler. Bilen yoldaş ve Ahmet Saydan yoldaş beni bekliyorlardı. İyi hatırlıyorum bademciklerim şişmiş, çok yüksek ateşim vardı, ayakta zor duruyordum. Herhalde bir çay veya kahve içtikten sonra Bilen yoldaş "bahçeye çıkalım hem biraz dolaşır hem de konuşuruz" demişti. Vakit akşama yaklaşmıştı, hava kararmak üzereydi. Bilen yoldaş ve Ahmet Saydan yoldaş beni ortalarına almışlardı. Bilen yoldaş konuşmalarında geçmişten, yani Yakup Demir yoldaş zamanından söz ederek benim ve Ali Söylemezoğlu'nun, Demir yoldaş ile ilişkilerinin boyutunu anlamaya çalışıyordu. Konuşmanın özü buydu. Bizi partiye Yakup Demir yoldaş almıştı. Elizim, Yakup Demir yoldaş için olumsuz bir şey söylememiz söz konusu olamazdı. Biz Demir yoldaşla karşılıklı, kısa da olsa, saygılı ilişkiler içinde bulunmuştuk. Bu dediğim, Ali Söylemezoğlu için de geçerliydi. Bahçedeki bu gezintili konuşma yarım saat kadar sürdü. Bu görüşmede Bilen yoldaş Yakup Demir yoldaşın sekreterliği dönemindeki parti politikaları üzerine bana herhangi bir soru sormadı. Bilen yol-

daş konuşmasında Demir yoldaş dönemi ile kendi döneminin birbirini tamamlayan bütünlüğünü de belirterek, bizim Yakup Demir yoldaşa karşı olan tavrımızı anlamaya çalışıyordu. Benim Bilen yoldaşa verdiğim cevap da yukarıdaki içerikteydi. Verdiğim cevaplardan hoşlanmadığını, bütün akşam benimle konuşmamasından anlamıştım. Zaten hasta olduğumdan da erken müsaade alıp yatmıştım. O akşam orada kaldım ve sabah ayrıldım. Çok sonraları, düşündüğümde Bilen yoldaş, "acaba 1977 Konya Konferansında oluşturacağı kadroları belirlemek için mi çalışıyordu" diye düşünmüştüm. Bilen yoldaşla en son ne vakit karşı karşıya geldiğimizi hatırlamıyorum.

Hayat sürüyordu; yaşamımda bir yeni dönem daha başlıyordu. Partinin kararı ile Ali Söylemezoğlu Münih'ten alınıp Frankfurt'ta gönderildi. İlk defa bir bölgede birinci derecede sorumluluk üstlenme fırsatını yaşayacaktım. Bu sorumluluğu üstlenmem yine bir olayla başladı. Ali Söylemezoğlu eşyalarını topluyordu. Onun evine sık sık giderdim. Genelde bu daha çok örgütsel faaliyetleri konuşmak için olurdu. Böylesi bir ziyaretimde Metin Gür de ordaydı. Ben Metin Gür ile nasıl tanıştım hatırlamıyorum. Onu ben ATTF'de görev yaparken görmemiştim. 1974 sonu veya 1975 yılı başı olabilir Frankfurt'a yerleştiğini duymuştum. Parti içindeki görevini de bilmiyordum. Ancak üst düzeyde bir görevi olabileceğini hissediyordum. Herhalde tarih 1978 Şubat ayıydı. Ali Söylemezoğlu'nun evinde konu nasıl geldiyse ben Metin Gür'e, "yoldaş Ali Söylemezoğlu'nu buradan almanız olmaz mı" diyerek, Münih içindeki somut durumumuz nedeniyle Münih'te kalmasının yararlarını anlattığımı iyi hatırlıyorum. (belki de bu noktada sorumluluk alma korkusu bende ağır basıyordu). Metin Gür ani, sinirli bir hareketle bana dönüp "yoldaş, şimdi bu söylediklerin bardağı taşıran son damla oluyor, kendine gel" demesi üzerine bir an donup kalmıştım. Sinirimden nerede ise ağlayacaktım. Hiç bir cevap vermediğimi iyi hatırlıyorum. Ancak birkaç yıl sonra düşündüğümde cevap vermeyişimin nedeni parti terbiyemden kaynaklanmıyordu, daha o tarihte bu terbiye tam gelişmiş değildi. Cevap vermeyişimin nedeni ailemden aldığım burjuva anlamda terbiyeden öte bir şey değildi.

Ali Söylemezoğlu'nun 1978 Mart ayında Münih'ten ayrılması ile birlikte Münih parti örgütünün sorumluluğu bana kalmıştı. Kalmıştı diyorum bu görevin bana verildiğini, kim tarafından verildiğini hatırlamıyorum. Ancak Ali Söylemezoğlu'nun gitmesi ile parti merkezi ile bağlantımız, yayın akışı Metin Gür üzerinden başlamıştı. Belki Ali Söylemezoğlu daha Münih'te iken bu bağlantı olmuş olabilir. Ben illegal parti yaşamımda örgüt yapısı ile ilgili soru sormamayı kendime prensip edinmiştim. Bu nedenle de Ali Söylemezoğlu'nun sekreterliği zamanında parti merkezi ile nasıl ve kimin üzerinden bağ kurduğunu hiç düşünmemiştim. Yine tesadüfen bir akşam herhalde Ali Söylemezoğlu'nun Münih'ten ayrılmasına az kalmıştı, onu ziyarete gittiğimde Ahmet Saydan yoldaş ve Mustafa Demir'le kapının önünde karşılaşmıştık. Evet şim-

di tabiri caiz ise tutunacağım, bir konuda yardım isteyebileceğim Münih içinde kimse kalmamıştı.

Ali Söylemezoğlu Münih'te parti örgütünün güçlenmekte olduğu bir zamanda ayrıldı. 1977 Türkiye'deki ilk 1 Mayıs kutlama çıkışı ve TKP'nin 1 Mayıs içindeki etkinliği, Ürün dergisinde kapaktan verilmiş, dergi sadece parti örgütü içinde değil aylarca çevremizde elden ele dolaşmıştı, morallerimiz yüksekti. Ancak diğer taraftan da öldürücü terör olayları başlamış, uzakta olunmasına rağmen olumsuz etkileri az da olsa hissediliyordu. Yine de moral-ler yüksekti. Ben böyle bir ortamda Münih'te sekreterlik görevini üstlendim. Bu dönemde MTTO'nun da başkanı idim. Ali Söylemezoğlu'nun ayrılmasından sonra kısa bir müddet Münih'te sekreter olarak partili yoldaşların hepsi bana bağlandı. Nedense bir üst organ oluşturulmadı. Münih içinde üst organ, yani Münih Semt Komitesi birkaç ay sonra oluştu. Bu organa Siemens parti örgütünden bir yoldaş (onayını alamadığım için ismini yazamıyorum) ve bizi 1976 yılında Yabancılar Şenliğinde bulan, sonradan Moosburg'dan Münih'e taşınan ilk başta parti kararıyla MAN fabrikasına giren, sonradan orada sağlık nedeniyle çalışmayıp Siemens fabrikasına geçen Raif Türkmen üst organa alındı. Bir ara hatırlıyorum, Siemens fabrikasında yoldaşlarımızın sayısı altı oldu. Biz de orada üçer kişilik iki parti örgütü oluşturduk. Bu iki örgütün koordineli çalışmasında da epey zorlandım. Bu iki parti örgütü arasında nereden kaynaklandığını bugün hatırlayamadığım olumsuz bir rekabet ortaya çıktı. Bu iki yoldaşın Semt Komitesi içindeki faaliyetleri boyunca uyum içinde çalışmaları konusunda da sorunlar yaşamıştım. Bir defasında benim Maisach'da evimde yaptığımız bir Semt Komitesi toplantısında, daha toplantının başında, her iki yoldaş sübjektif nedenlerle birbirini ağır bir dille suçladılar; ben sekreter olarak, "toplantıyı sağlıklı sürdüremeyeceğiz yoldaşlar; bu durumda. bu toplantıyı burada kapayalım. Sizi evlerinize göndereyim; sizler başınızı iki elinizin arasına alıp biz ne yaptık, birbirimize ne söyledik, kullandığımız dil bize yakışır bir dil mi, ülkede baskıların arttığı, ölümün kol gezdiği bir dönemde bize daha fazla sorumlulukların yüklendiği bir dönemde bizim birbirimize karşı tavrımız ve ilişkilerimiz, eleştiri dilimiz böyle mi olmalı diye bir düşünün ve iyi düşünün, sizi birkaç gün sonra tekrar toplantıya çağıracağım. İlk gündem maddemiz de bu konu olacak bunun üzerine konuşacağız" diyerek onları evlerine yolladım. Sonraki toplantıda gördüm ki konuşmam yoldaşlar üzerinde etkili olmuş. Bu iki yoldaş birbirlerine daha olumlu yaklaşım içine girdiler.

Ali Söylemezoğlu'nun Münih'ten ayrılmasından sonra ilk somut eylemimiz 1 Mayıs 1978'i örgütlemek oldu. DGB'nin örgütlediği 1 Mayıs yürüyüşü ve Marienplatz'da yapılan açık hava toplantısına en yığinsal bir şekilde katılımı sağlamak için kolları sıvadık. Burada taşıyacağımız ana belgimiz "Türkiye Komünist Partisine Özgürlük!" belgisiydi. Bu belgeyi partili yoldaşlar ve par-

ti sempaticanları özenle, hep birlikte yine MTTO içinde hazırladılar. İyi hatırlıyorum, herhalde ilk defa yoldaşların bir kısmının yakasında TKP'nin ufak rozeti takılıydı. Bu rozetlerin sayısı son derece azdı. O gün elimizdeki az sayıdaki rozeti yüksek meblağdaki bağışlar karşılığı isteyenlere verdik ama, herkesin isteğini yerine getiremediğimiz için ufak tefek kırgınlıklar oldu. Ancak bu 1 Mayıs'ta sadece "TKP'ye Özgürlük" belgisi değil, aynı zamanda Türkiye demokrasi güçleri ile dayanışma istemlerimizi de yükseltiyorduk. Bu 1 Mayıs'ta Maden İş'teki işçilerin grevlerini de aktif biçimde destekliyorduk. TKP Münih örgütü, Ali Söylemezoğlu'nun olduğu zamandan başlayarak, sistematik olarak Maden-İş işçilerinin grevlerini, 12 Eylül 1980 grev gözetim çadırlarının sökülüşüne kadar çok yönlü olarak destekledi. Bu destek sadece komünist olanlar ve TKP'ye sempati duyanlarla sınırlı kalmadı. Yoldaşlar çalıştıkları fabrikalarda, az da olsa işçilerden dayanışma bağışı topladılar. Ayrıca belli hafta sonları Münih'in kimi merkezlerinde açtığımız bilgilendirme masalarında hem Maden-İş işçilerinin haklı direnişi anlatıldı, hem de yasak olmasına rağmen bağışta bulunmak isteyen Alman ve Türk işçilerinden bağış toplandı. Bu tarihlerde yerel Alman Komünist Partisi'nin basın şenliklerine katılım belgimiz, birkaç yıl grevdeki Maden-İş'li işçilerle dayanışma oldu. Bu şenliklerde de hem bilgi verildi, hem de yoldaşlarımızın ve dostlarımızın kendi el emekleriyle yaptıkları resimler, baskılı şallar, ağaç üzerine yakma tekniğiyle yapılmış işçi önderlerinin portreleri v.b. hediyeelik eşyalar satılarak maddi destek sağlandı.

1 Mayıs 1978 açık hava toplantısından sonra topluca örgüt lokaline geldik ve hep beraber bahçede kuru fasulye - pilav yedik. Türkiye'den gelen görkemli 1 Mayıs haberleri bizi daha da yüreklendirmiş, çalışma azmimizi güçlendirmişti. Bu faaliyetin arkasından Atılım'ın daha yaygın bir biçimde dağıtılmasını, Kurtuluş'un da yaygın biçimde satılmasını gündemimize aldık. Kısa zamanda Atılım dağıtımını iki misline çıkardık. Belirli yerleri gözlem altında tutuyorduk. Bazı bölgelerde Türk ailelerin posta kutularına, bazı bölgelerde de binaların içine girip giriş kapılarının önüne bırakıyorduk. Sonra da, bu kapıları çalarak elden Kurtuluş gazetesini tanıtıp satmaya, böylece bu ailelerin tepkilerini anlamaya çalışıyorduk. Bu çalışma boyunca değişik bölgelerdeki insanlarla olumlu ilişkilerimiz doğdu. Kurtuluş'un satışı arttı. Esasta Ali Söylemezoğlu daha Münih'ten ayrılmadan bu tür çalışmalara başlamıştı. Ben sonradan bu faaliyeti daha da yaygınlaştırdım. Bizzat pratik işin içinde eskisinden daha fazla var oldum. Bu tavrımı, faaliyete katılma açısından yoldaşlara ayrı bir itki veriyordu. Ancak, dağıttığımız Atılım'ların bir bölümünün çöp tenekelerine atılması da moralimizi bozmuyor değildi. Çoğu kez bu dağıtım biçimimizi parti toplantılarında tartışıyor ve partinin ne olursa olsun tanıtılması açısından yararlı olacağı konusunda hemfikir olarak hiç olmazsa bir müddet böyle dağıtarak hem partinin tanınması, hem de bizim insanları tanı-

mamızın gereği üzerinde birleşiyorduk. Bir yandan da gözümüz gibi sevdiğimiz partimizin yepyeni yayın organı Atılım'ın çöpe atılmasını görmek ve buna seyirci kalmak zor işti. Ancak sonradan parti faaliyetimiz içinde bu dağıtımın faydasını gördük. Bu faaliyetler sistemli olarak 6-7 ay sürdü. Metin Gür bu dönemde birkaç defa Münih'e geldi, bu çalışmalar konusunda ona bilgi verdim.



1 Mayıs toplantısında Münih İşçi Derneği Korosu

FEDERAL ALMANYA YÖRE KOMİTESİNE GİRİŞİM

1978 kış ayları başlıyordu ki, Metin Gür yine Münih'e geldi. Münih'teki faaliyetlerden, gelişmelerden konuştuktan sonra, Metin Gür "yoldaş, parti sana yeni bir görev daha veriyor, Federal Almanya içinde oluşan Federal Almanya Yöre Komitesi'nde görev alacaksın" dedi. Bu, Münih içinde sekreter olarak göreve gelmemden altı ay sonra oluyordu. Daha bana göre Münih'te taşlar yerli yerine oturmamıştı. (Benim bu taşları yerli yerine oturtma adıyla tanımladığım faaliyetim, Almanya içinde TBKP parti örgütü dağılıncaya kadar sürdü. Bu taşları yerleştirme işim hiç bitmedi.) Ancak görev görevdi. Alacağım bu merkezi görev yoldaşları daha etkileyici ve faaliyetlerde daha olumlu bir rol oynayabilirdi ve nitekim öyle oldu. Öncelikle yoldaşların kendi bölgelerinden çıkan birini üst organa göndermeleri, onlar için bir onur ve iftihar vesilesi de oluyordu.

FAYK'ne katıldığımda, komite sekreteri Metin Gür, üyeler Dortmund'tan bir doktor yoldaş (hissettiğim kadarı ile MK üyesi idi), Krefeld'den bir başka doktor yoldaş, Essen kentine Batı Berlin'den gelip yerleşmiş bir öğretmen yoldaş (bu yoldaşı ATTF faaliyetleri içinden eskiden tanıyordum), Frankfurt kentinden genç bir yoldaş idi.

DKP ile olan ilişkilerimizi komitedeki öğretmen yoldaş sürdürüyordu. Bu yoldaş yanılmıyorsam aynı zamanda ideolojik alandan da sorumluydu. İyi dil bilen, sadece DKP ile değil, Alman kamuoyuyla da iyi ilişki kuran bir kişiliğe sahipti, eski bir parti üyesiydi zannediyorum. Batı Berlin'den Essen kentine parti faaliyetini Ruhr bölgesinde güçlendirmek için gönderildiğini düşünmüştüm. Bu yoldaş o dönemde GEW öğretmenler sendikası içinde de aktif faaliyet götürüyordu. Partimiz için Ruhr bölgesi Türk işçilerinin yoğun bulunması nedeniyle daima ağırlık merkezi olarak kalmıştır. Sadece partimizin değil, MSP yanlısı dinsel ve MHP yanlısı faşizan örgütler de çalışmalarını Ruhr bölgesinde yoğunlaştırmıştı. FAYK içinde başka bir somut görev taksimi yoktu.

Krefeld'li Doktor Ruhr'un alt bölgesindeki örgütlerle parti bağını kuruyordu. Bu yoldaş zamanını hissettiğim kadar doktorluktan çok parti faaliyetine ayırıyordu. Çok fedakar bir insandı, gecesini gündüzüne katıp örgütleri ayağa kaldırmak için koşturuyordu. Ruhr bölgesi, imkanları bol olduğu kadar, sorunlu da bir bölgemizdi. Yine bu doktor yoldaş, yanlış hatırlamıyorsam, TKP'ye Dev- Genç gibi bir akımdan koparak gelmişti.

Frankfurt bölgesinin bağı, genç yoldaş üzerinden sağlanıyordu. Bu yoldaş benim fazla tanıma olanağım olmadı. Kısa zamanda FAYK içinden aynılıp askere gitti. Ancak Metin Gür'ün bir kaç yıl Frankfurt'ta kaldığını düşünürsek, yakından tanıdığı bir yoldaş olsa gerek. Diğer Dortmund'lu doktor, Metin ile birlikte (ikisi de MK üyesi) Ruhr bölgesinin kuzey tarafındaki örgütlerle ilişkilerini kuruyordu.

İlk FAYK'a katıldığımda bu üst örgütün faaliyetini, görevlerini anlamaya çalıştım. Somut işlevi parti örgütlerinin faaliyetlerinin merkezi koordinesi biçimindeydi. Benim bulunduğum toplantıda ilk aldığımız karar, partili yoldaşları keseneklerinin %1'den %3'e çıkarma kararıydı. Bu kararın Federal Almanya içinde yaşama geçmesi epey uzun sürdü. Ancak benim sorumlu olduğum Münih örgütünde bu karar olumlu karşılandı, karara partinin faaliyetinin güçlenmesi açısından yaklaşıldı ve hızla yerine getirildi. Bu karar Kuzey örgütleri de aynı hızla yerine getirdi. Yine bu dönemde partiyi güçlendirme adı altında bir kampanya açıldı, çalışan yoldaşlardan bir defaya mahsus olmak üzere 1000 DM istenmesi kararlaştırıldı. Bu karar alındığında ben içimden acaba yoldaşlara fazla yüklenmiyor muyuz diye düşündüm. Ancak Münih Semt Komitesinde bu konuyu görüştüğümüzde yoldaşlar çok olumlu yaklaştı; bu kampanyaya Münih'ten iyi bir katılım oldu. FAC'da bu katılımın nasıl sonuçlandığını hatırlamıyorum.

1978 FAYK'ne katılmamla birlikte Münih'teki pratik faaliyete katılımım sınırlandı. Başlangıçta ayda bir olan toplantılar, bazen Metin Gür'ün çağrısıyla sıklaşıyordu. Ben cuma günü akşam Münih'ten trene binip ya Dortmund'a ya da Essen veya Düsseldorf'a gidiyordum. Toplantı sonrası pazar akşamı trene

binip Münih'e pazartesi sabahı geri dönebiliyordum; çoğu kez geç kaldığımdan pazartesi günü işe de gidemiyordum. Hele merkezi eylemlerin planlandığı 1978-1979 ve 1980-1981 başlarında zaman bakımından durumum daha da vahimdi. Evim benim için tam bir otel görevi yapar hale gelmişti. 1979 ve 1980 yıllarında FAYK, Federal Almanya içinde faşist örgütlenmeye karşı ve Alparslan Türkeş'in FAC'da hareketini daraltma ve giderek FAC'ne girişinin yasaklanması için aktif, o günkü sayımızla yığinsal diyeceğimiz peş peşe bir dizi yürüyüş düzenledi. Bazen FAC içinde partinin güçleri birkaç gün içinde birbirinden 300 km uzak, farklı şehirlere kaydırılarak yürüyüşler düzenlendi. Partinin başını çektiği bu eylemlere FAC'daki ilerici örgütlerin desteği de geniş oldu. Bu dönemde Münih Semt Komitesi sekreterlik görevim hâlâ sürüyordu. Münih coğrafi durumuyla bu eylem bölgelerine çok uzakta bir şehirdi. O sıralarda yürüyüşler, Dortmund-Essen-Frankfurt şehirlerinde oluyordu. Münih'ten sürekli 400 ile 650 km ötedeki şehirlere taşınır olduk.

Bu yıllar barış ve silahsızlanma mücadelesinin yükseldiği bir dönemdi. Örneğin herhalde tarihte de yer alacak Brüksel yürüyüşü (bu yürüyüşe beş yüz bin kişi katılmıştı) ve Ruhr bölgesinde yapılan DKP'nin de içinde bulunduğu merkezi gösteri ve yürüyüşlere Münih'ten katılıyorduk. Arada bir, merkezi olarak Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışma yürüyüşleri veya merkezi salon toplantıları veya Maden-İş grevcileri ile dayanışma toplantıları düzenliyorduk. Her defasında elli kişilik bir otobüs kiraliyorduk. İlk zamanlar rahatlıkla doldurduğumuz otobüsü bir müddet sonra doldurmakta çok zorlandığımızı hatırlıyorum. Unutmadan belirteyim, bir de DKP'nin merkezi yayın organı UZ şenliğine katılmamız vardı. Bu şenlik senede bir gün ve Ruhr bölgesinde olurdu. Burada iki anımı anlatmak isterim.

1978 senesindeki UZ şenliğinde bize, yani TKP'ne, diğer kardeş partilere ayrılan yerde bir yer verilmişti. Her sene tüm yetenek ve becerimizle parti örgütü olarak bu mekanı en göze girici şekilde düzenlerdik. Gerçekten de katılan tüm kardeş partiler içinde (SED -Almanya Sosyalist Birlik Partisi-, SBKP, Küba KP, diğer iktidarda olan komünist partiler gibi büyük kardeşleri ayrı tutuyorum.) bizim mekanımız en göze batan stand olurdu. Bizimle birlikte olan kardeş KP'lerin mekanları, daha çok, hep birlikte kapalı alanda tek bir çatı altında olurdu. (Bu şenlikler açık mekanlarda olduğunda dağılım farklıydı.) Galiba şenliğin birinci günü öğle üzeri idi. Bizim mekanda oldukça büyük bir bez üzerine çizdiğimiz ve oldukça yükseğe astığımız Bilen yoldaşın portresinin Türkiye Komünist Partisi Polit Büro üyesi Mustafa Demir tarafından indirilmesinin istendiğini duydum. Öncelikle, salon daha düzenlenirken uzun bir merdivenle resim, oldukça yüksek bir yere asılmıştı. Kalabalık bir ortamda bu resmi indirmeye de kimse cesaret edemiyordu. Ancak Mustafa Demir o resmi oradan indirmeye kararlıydı. Mustafa iki uzun çitayı nasılsa birbirine ekledi. Sınırlı bir halde Bilen yoldaşın portresini indirmek için çabası izlenmeye de-

gerdi. Durumu daha fazla izlememek için oradan bir müddet uzaklaştım. Döndüğümde Bilen yoldaşın portresi o yüksek yerden indirilmişti.

1979 senesinde UZ şenliklerine katılım sırasında, FAYK'nin merkezi işbölümüyle çeşitli parti örgütleri pratik işleri yürütüyordu. Ben de doğabilecek herhangi bir aksamaya anında müdahale edip sorunları çözmek için genellikle ortalarda geziniyordum. Bir ara DKP'den yabancılarla ilgili Heinz Lang yoldaş yanıma gelerek, Essen Gruga Halle'de büyük salonda "FAC'de yaşayan yabancılar adına sen konuşacaksın" dedi. Konuşmayı hazırlamışlardı, ben sadece okuyacaktım. Kendisi konuşmayı bana verdi ve "bu metni oku, bir saat sonra ben seni gelip buradan alırım, birlikte toplantı salonuna gideriz" dedi. Ve öyle oldu. Sahnenin arka tarafından sahneye girdik. Sahneye yarım yuvarlak şekilde iskemleleri dizmişlerdi. Orada Portekiz, Yunanistan, İspanyol, Arap ülkelerinden gelen işçi veya öğrenci temsilcileri yer almıştı. Ben ve Heinz yerimize oturduk. DKP adına Polit Büro üyesi Dış İlişkiler sorumlusu Karl Heinz Schröder bir konuşma yaptı ve sıra bana geldi. Ben o konuşma sırasında salonda kimler var diye ön sıralara bakıyordum. Sahne aydınlık salon ise karanlıktı. İlk sırada SED Polit Büro üyesi Egon Kraenz ve SSCB'den şimdi ismini hatırlamadığım bir Polit Büro üyesi ve SSCB Kızıl Ordudan omuzu ve göğsü kalabalık subaylar oturuyordu. Ve salon tamamıyla dolu idi. Sıra bana geldiğinde ilk selamlama bölümünü bitirdiğimde sağ dizimin titremeye başladığını hissettim. Yere sıkı basmaya çalışıyordum olmuyordu, titreme gittikçe artıyordu. Sağ dizimin titremesi bütün vücuduma yayılıyor, elimde okumaya çalıştığım kağıt daha fazla titriyor, yazılar birbirine karışıyordu. Böyle bir ortamda bir yandan yazıları karıştırmadan okumaya çalışıyor, diğer yandan da bu okuma bitsin diye kendi kendime yalvarıyordum. Bu bir sayfalık okuma bana bir asır gibi geldi. İlk defa böyle çok geniş bir topluluğun önünde konuşmam ve buraya dinleyici olarak katılan kişilerin sıfatlarının sinirlerim üzerine yarattığı etki, beni oldukça germişti.

FAYK'ne girdikten kısa bir müddet sonra merkezi eğitim işini örgütledik. Bu eğitimi DKP'li yoldaşların Essen'deki Bölge Şube binasında ayda bir hafta, gece-gündüz bu binanın bir katını kullanarak gerçekleştiriyorduk. FAC'nin her tarafından yoldaşların bir hafta buraya gelerek haftalık eğitimden geçmesi sağlanıyordu. Derslerde parti politikası, aktüel konular, Marksizmin temel konuları, kardeş komünist partilerinin deneyleri, SSCB tarihi konularını işliyorduk. Bu konuların bazıları tercümeli olarak Alman yoldaşlar tarafından veriliyordu. Bir de bu dönemde FAC içinden sosyalist ülkelere uzun eğitim için yoldaşların gönderilmesi gündeme geldi. Ancak bu eğitime gönderilecek yoldaşların kendilerinin ve ailelerinin hazırlanması konusunda parti üst yönetimi gerekli hassasiyeti göstermiyordu. En azından Metin Gür bana telefonunu açarak "iki hafta sonrasına iki kişi göndermek için hazırlık yap" diyordu. (Tabii bunu üstü kapalı, kimsenin anlamayacağı bir şekilde söylüyordu.) He-

le bir defasında çok acele hemen bir kişi gönder gibi istemlerde bulundu ki, benim tarafımdan bu istemin yerine getirilmesi imkansızdı. Yine de 1979 yılında Münih'ten iki kişiyi uzun vadeli eğitime gönderdim. (daha sonraki aklim olsaydı bu yoldaşları bu yöntemle böyle bir eğitime göndermezdim.) Metin Gür ile eğitime gidecek bana bağlı yoldaşların aile yapıları, ayrıldıktan sonra aile içindeki mali durum üzerine görüşüp bu yoldaşların ailelerine belirli bir yardımın yapılması zorunluluğunu belirttim. Ailelere yardım yapma konusunda Metin Gür'le görüş birliğine de vardık. Ancak, Metin Gür yoldaşlar eğitime gittikten sonra konuştuklarımızı unuttu. Örgütlerden toplanan keseneklerin kendisine raporla teslim edilmesini istedi. Herhalde bu işlemi en disiplinli yapan da bendim. Metin, şimdi "merkez kasadan bu yoldaşların aileleri için ödeme yapılamayacağını, bu ödemenin Münih parti örgütü içinden yardım toplayarak örgütlenmesi gerektiğini" söylüyordu. Bu öneriyi yoldaşları göndermeden yapmış olsaydı, ben ve Münih parti örgütü buna göre hesabımızı yapardık. Ayrıca bu yoldaşların nereye gittiğini parti örgütündeki yoldaşlar da bilmiyorlardı. Ben yoldaşların Türkiye'ye döndüklerini söylemişim parti örgütüne. Ayrıca, Münih parti örgütünün mali olanakları iki kişinin ailesine yardım yapmaya yetecek çapta da değildi. Ben on ay gibi bir zamanda Münih içinde bütün imkanlarımı kullanarak bu iki aileye elimden geldiğince yardımı örgütlemeye çalıştım, ancak eksikliklerimiz oldu. Bu ailelere benim şahsımda partinin verdiği sözü tutamadık. Karşılıklı güven ilişkimiz zedelen-di. En azından ben böyle hissediyordum. Bu durum bana merkezi eğitime gönderileceklerle ilgili önemli bir deneyim oldu. Bir yıl sonra yine merkezi eğitim gündeme aynı biçimde, yangından mal kaçırır gibi geldi. Ben o yıl ilişkileri sürdürdüğüm parti örgütlerinden kimseyi evinden, işinden ayırmadım. Zaten böyle alalecele, kim gelirse gelsin mantığıyla (böyle düşünülme bile, sonucu bu oluyordu) gönderilen yoldaşların hemen hemen hepsinin bir müddet sonra parti faaliyetinin dışına düştüğünü hatırlıyorum.

Benim Münih'ten gönderdiğim iki yoldaştan biri on ay sonra Münih'e geri geldi. Kısa zaman sonra Ruhr bölgesini takviye için onu ilk olarak Köln şehrine, oradan da ailesinin işi nedeni ile Düsseldorf şehrine aldık. Bu yoldaşlar ailece Köln'de bir yıl kaldılar ve o dönem Köln Parti örgütünde aktif görev yaptılar, bir yıl Köln Parti örgütüne bayağı hareketlilik getirdiler. Ben 1991 yılında FAC'den ayrılıncaya kadar da Düsseldorf Parti örgütünde görev yaptılar.

Diğer yoldaşın ismi Raif Türkmen'dir. Bu yoldaş eğitim sonrası, 1980 Nisanı Türkiye'ye gönderildi, kendisiyle ilişki kurulması için İstanbul'da iki üç ay bekledi ve sonunda beni telefonla Münih'ten aradı. Üstü kapalı olarak "ağabey bekliyorum, kimse gelip gitmiyor, ben ne yapayım" dedi. Bu ilk telefonda, kısaca "bekle" dedim. Tahminen iki ay sonra bir daha arayarak aynı şeyleri tekrarlayarak "ağabey, benim oturma müsaadem yakında bitiyor, orası mı, burası mı bana bir yol göster" dedi. Ben de telefonda ona "seninle ben

bu telefon görüşmesini yapmadım, tren biletini al ve gel" demiştim. Partinin kurallarını çiğnediğimin farkındaydım. Bu yoldaş çok geçmeden Münih'e geldi. Metin Gür, yoldaşın Münih'e geldiğini duyunca bana dönerek, "Raif Türkmen yoldaşın niye ve niçin parti kararına uymadığını içeren ifadesini rapor halinde alıp bana getir" dedi. Raif yoldaş, sanki biz hiç telefonda konuşmamışız gibi, gerekçelerini içeren bir raporu hazırladı ve ben bu raporu Metin Gür'e verdim. 1980 - 12 Eylül darbesi sonucunda ağırlaşan sorunlar nedeni ile kimse de bu raporla meşgul olmadı. Bu yoldaşımızı da hemen Ruhr bölgesine kaydırarak. Hatırlıyorum bu yoldaş kendi başına dilinin yettiği kadarı ile Ruhr'da iş aradı. Dortmund civarında çocukluktan başlayarak zor koşullarda öğrendiği mesleği olan bir ayakkabı fabrikasında iş buldu. Sonradan ailesini de Münih'ten oraya aldırdı.

Ben Ruhr bölgesine artık oldukça sık gidip geliyordum. Sadece FAYK toplantıları için değil. Metin Gür beni telefonla sürekli çağırıyordu. Sadece Ruhr bölgesine değil örneğin, kendisi Frankfurt veya Stuttgart'a geliyor ve beni de oraya çağırıyor, orada Münih'teki faaliyetleri konuşuyorduk. Metin bir taraftan da beni parti örgütleriyle tanıştıyordu. Metin Gür, Ruhr'da bu yarı resmi tanıştırmayı, parti örgütlerinde merkezi eylemlerinin sonuçlarını değerlendirme toplantılarına beni de yanına alarak yapıyordu. Ayrıca, hissettiğim kadarı ile, Metin Gür benim de Ruhr bölgesine gelmemi istiyordu ama, benim durumum, yani aile yapım biraz farklı idi.

Alman bir hanımla evliydim. Bu insanlar "gel" deyince gelmiyor, "git" deyince gitmiyordu. Zaten bu tarihlere gelindiğinde benim aile sorunlarım iyice kronikleşmişti. İlk zamanlar hanımda kıskançlıktan doğan rahatsızlıkları seziyordum. Kendisi bana "senin etrafında bir sürü genç kız, kadın dolaşüyor, bu ilişkiler böylesi ortamda doğuyor" diyerek rahatsızlığını anlatıyordu. MTTO içine birkaç defa gelerek insanlarla tanışmış, yılbaşı eğlencelerine katılarak çevremi tanımış ve kendini de benim eşim olarak tanıtmıştı. Bu belli bir rahatlama getirmişti ki, eve neredeyse gece gündüz uğramaz olmuştum. Bir de dönem dönem ülkeye geri dönme konusunu konuşur olmuştuk. Acele bir dönüş söz konusu değildi ama, belli bir hazırlıkta da bulunmalıydım. Bu psikolojik bir hazırlıktı. Ancak başka bir faktör de benim aleyhime çalışıyordu. Yurt içinde terör olayları tırmanıyor, her gün Alman haber ajanslarında Türkiye'de onlarca insan öldürüldüğü haber olarak veriliyordu. Eşimin tek korkusu; "dönersek sana bir şey olursa ben iki çocukla ne yaparım, oralarda ortada kalırım" dı. Benim ailemin ona yardımcı olacağını anlatmam, onu hiç tatmin etmiyordu. En azından "gece gündüz evde yoksun"dan doğan sitemleri orta-

dan kaldırmak için çaba içine girdiğimde ise, hanım "senin vücudun burada, ama kafan burada değil" diyerek yeni sorunlar ortaya çıkıyordu.

Şimdi bir de bizim ailece Münih'ten kalkıp Düsseldorf'a taşınmamız isteniyordu. Hanıma bu konuyu açtığımda ipler tamamen kopma noktasına gelmişti zaten. Esasta sorunları ben ortaya çıkarmıştım ve çıkarıyordum. Onun gözünden, onun bilinciyle bakıldığında haklıydı da. Kendisi benimle evlendiği 1967 yılı ile geçen on yılı aşan bir zaman içinde, farklı bir konumda, farklı bir insanla birlikte yaşıyordu. Yaşamdan olağanüstü bir beklentisi olmamasına rağmen, kendi anlayışı içinde bir aile yaşamı istiyordu. O dönem onun baktığı pencereden benim de bakmam olanaksızdı. Kısaca ifade edersem, o zamanki kafamın iç yapısı bu tür sorunları ikincil sorunlar olarak görüyor her şey parti için, her şey sosyalizm için, anlayışım ağır basıyordu. Ancak çocukların varlığı, onların geleceğinin ne olacağı benim zihnimi de sürekli meşgul ediyordu. Gerçi annem, oğlum Hakan'ı sürekli kendi yanına istiyor ve Türkiye'de okutmayı arzuluyordu ama Hakan'ın kızım Alexandra'dan ayrılması hiç kafama yatmıyordu. Zaten hanım da, bu fikrimi açmış olsam hiç onaylamazdı. Ayrıca çocuğun yeri anasının babasının yanındır anlayışı da bende ağır basıyordu.

Aile bir yandan kopma noktasına doğru yaklaşıyordu ki, kafamı iki elimin arasına alıp tekrar etraflı şekilde düşündüm. Ailenin birliğinin korunması için, bir kez ve ilk kez 1980 yazında, FAYK üyesi olarak TKP MK'ya aile durumumu anlatan geniş bir rapor yazdım. Bu raporda ailem içindeki gelişmeleri belirttikten sonra, bu sorunun çözümlenebilmesi için MK onaylarsa Münih'te kalmak ve parti faaliyetlerini burada sürdürmek istediğimi, bu nedenle gerekiyorsa FAYK içindeki görevimi bırakmaya buna hazır olduğumu belirttikten sonra, ancak partimizin ve ülkemizin bizden fedakarlık beklediğini, partinin ve ülkemizin çıkarları açısından istenilen her görevi her ne pahasına olursa olsun yerine getireceğimin de bilinmesini istediğimi belirten raporumu, iletmek kaydıyla, FAYK sekreteri Metin Gür'e kuryeyle gönderdim.

Birkaç gün sonra Münih'te oturan, ben Münih'ten ayrıldıktan sonra Münih Semt Komitesi Sekreterliği görevini üstlenen yoldaştan bir telefon aldım. Telefonda bana "senin bir misafirin var burada, seni görmek istiyor" dedi. Kim olduğunu anladım. Bu misafir Metin Gür idi. Metin Gür o zamana kadar Münih'e gelmeden evvel beni arar, tren ile geliyorsa onu istasyondan alırdım. Eğer araba ile geliyorsa yine büyük olasılıkla istasyonda buluşup konuşur, kalacaksa eve gelirdik. Bu geliş farklıydı. Yoldaşın evine gittiğimde Metin Gür'le hoş beşten sonra, evin mutfak bölümünde (bu yoldaşın o mutfak bölümünde yaptığımız nice parti örgütü toplantıları, acı tatlı tartışmaları bugün sinema şeridi gibi her şey gözümün önünden geçiyor) baş başa konuştuk. Rapordaki durumu kendisine özetledim; zaten her şey raporda açık yazılmıştı. Metin Gür beni dinledikten sonra, "bak yoldaş, yolun bir noktasına kadar gelip ben duruyorum demek olmaz, buna hiç kimse de müsaade etmez" dedi,

üstü kapalı tehdit ediyordu. O konuşurken ben bir yandan MK'ya yazdığım raporun içeriğini ve dilini düşünüyordum diğer yandan da böyle bir rapora Metin Gür'ün nasıl yaklaştığını anlamaya çalışıyordum. Konuşması bittiğinde, kendisine "bak yoldaş, ben MK'ya yazdığım raporda aile içindeki sorunlarımı açık şekilde ortaya koydum. Ayrıca, sonuç itibarıyla, zorunlu olduğunda bütün görevleri sonuna kadar yerine getireceğimi de belirttim. Benim bir tarafa kaçtığım da yoktur. TKP MK'ya somut durumumu anlattım. Onların görüşünü ve yardımını istedim. Durum bundan ibarettir" dedim. Metin Gür, "bak yoldaş senin bu MK'ya iletmek istediğin raporu MK'ya göndermeyeceğim. Bu tür raporlar yukarıda yanlış anlaşılmalara yol açar, senin MK'ya göndermek istediğin raporuna ben gerekli cevabı verdim" diyerek konuyu kapattı.

Benim başka bir yoldan o dönem MK PB'ya ulaşma olanağım vardı. (Eğer TKP MK PB'na ulaşmak isteseydim Metin Gür'ü atlayarak da bir yolunu bulabilirdim). Zaten ben de "aileyi kurtarma" girişimini, her şey parti için anlayışı çerçevesinde yaptığından, aile bağlarım 1981 Şubatında, benim tek başıma Düsseldorf kentine taşınmam nedeni ile temelden kopma noktasına hızla yaklaşır hale geldi.

Ben 1978 yılında FAYK'ne girdikten bir süre sonra, yanılmıyorsam 1979 sonlarında, Essen kentindeki FAYK üyesi Ahmet yoldaş ile Metin Gür arasında nedenini hatırlayamadığım ama "ya ben, ya o" noktasına varan sorunlar ortaya çıktı. Hatırlıyorum, daha sonra o dönemi Ali Durak ile değerlendirdiğimizde, Ali Durak bana Ahmet yoldaş için; "söylediklerinde haklı idi" demişti. "Bizim (Ali Durak'ın burada "biz" derken kendisini ve Mustafa Demir'i kastettiğini zannediyorum) o dönemde Metin Gür'ü görevden alma olanağımız yoktu. Ben kendisine -Ahmet yoldaş'ı kastederek- durumu uzun uzun anlattım. Benim söylediklerimi anlamıyordu, biz kendisine organ içinde kalmasını ve beklemesini söylemiştik" dedi. Bu tarihten sonra Ahmet, FAYK'den çekildi, yerine Ali Söylemezoğlu katıldı. Bunun ardından FAYK, bir-iki ay içinde yeniden dağıtıldı, çok geçmeden yeniden oluşturuldu.

Yeni komitede her iki Doktor da yoktu. Ben niye Doktor yoldaşların o tarihte FAYK'ye alınmadığını bilmiyordum. Daha sonra yine Ali Durak ile yaptığımız görüşmelerde, benim sorum üzerine Ali Durak "Dortmund'da bulunan Dr. Nazmî (soyadını hatırlamıyorum) yoldaşın Metin Gür ile birlikte hareket ettiğini" söylemişti. Frankfurt'taki genç Nedret yoldaş (soyadını hatırlamıyorum) zaten çoktan askere gitmişti. Krefeld'deki Doktor Orhan Aydurmuş yoldaşla FAYK bağlantılı bir şey hatırlamıyorum. FAYK'nin yeni yapısı şöyle oluşmuştu Metin Gür Sekreter, Ali Söylemezoğlu ideolojik alandan sorumlu, Fuat Hendek Ruhr örgüt sorumlusu ve merkezi eğitim görevlisi (merkezi eğitimden yeni gelmişlerdi), Hasan Özcan FİDEF başkanı ve ben. Yapı buydu. Bu dönemde benim örgütsel bağlarım arasına Baden Württemberg eyaleti de eklenmişti. Bu eyalette ağırlık noktası Stuttgart idi; çevresinde Mannheim,

Schwaebisch G m nd, Heidelberg, Karlsruhe gibi kentlerle de Metin G r ve ben örgütlerin parti bağını sağlıyorduk. 1981 yılına gelindiğinde Ruhr'daki parti örgütlerinin önemli bölümü de beni artık tanımıştı. Metin parti örgütlerinin toplantılarına beni birlikte götürüyordu. Bunun anlamı da açıktı. Metin'in planı beni Ruhr'a yerleştirerek, Ruhr bölgesinin önemli bölümünü benim sorumluluğuma dahil etmekte. Bu döneme değişik noktaların ortaya çıkması açısından tekrar döneceğim.

*

*

*

Ben yine partiye girdiğim ilk yıllara dönmek istiyorum. Yakup Demir yoldaş beni partiye alırken, ben parti tüzüğü veya programı diye bir şey okudum. Zaten ben de o dönem tüzük ve program gibi bir belge de sormamıştım, böyle bir şeyin sorulması aklımdan bile ge mernişti. Bizim parti  rg t  olarak ilk parti programı ve tüzüğü ile karşılaşmamız, 1976 yılında ortaya konan belgelerle oldu. Parti merkezi ilk olarak bu program ve tüzük taslaklarını tartışmak için parti örgütlerine göndermişti. Tüzük  zerine herhangi bir görüş bildirdik mi hatırlamıyorum. O günkü aklımızla, programla ilgili birkaç noktada biz de önerilerde bulunmuştuk. Ben bu önerilerin bir tanesini hatırlıyorum. Biz "programda ulusal görevlerimizin, uluslararası görevlerin üzerine çıkarıldığını" belirterek, "programda partinin uluslararası görevleri ikincil bir anlayışla ele alınıyor" gibi bir eleştiriye bulunmuştuk. Parti içinde başka kimlerden nasıl ve nereden eleştiri veya öneri geldi bilmiyorum. Ancak birkaç ay sonra Bilen yoldaşın tüzük ve programla ilgili Yeni  ağ'ın arka sayfalarında yayımlanan bir yazısında şöyle bir ifade yer alıyordu. Bilen yoldaş bu ifadeyi partinin i ine yönelik kullanıyordu. Diyordu ki "haddini bilmezler programı bir de sağ diye eleştiriyorlar"(Bilen yoldaşın söyleminin içeriği buydu). O dönem "iyi ki çok uzun bir öneri ve eleştiri yazmadık" diye Ali'yle kendi aramızda konuşmuştuk. Bilen yoldaşın bu söylemi bizimle mi ilgiliydi, onu da tam bilmiyorduk. Ancak biz o dönemde kendi üzerimize alınmıştık. (Bilen yoldaş ile Nihat Akseymen arasında o dönemki yazışmalar da gösteriyor ki, Bilen yoldaşın tanımıyla "oportünist" Ali Söylemezoğlu'nun o dönemde yıldızı parlak değil. Bilen yoldaşın Ali Söylemezoğlu'nun ATTF'nin başından alınması gerektiği düşüncesini dikkate alırsam Yeni  ağ'ın arka sayfalarındaki "haşlama" bizim nasibimize düşüyor gibi geliyor.)

Program ve tüzüğün 1977 Konya Konferansında kabulünden sonra TKP'ye  ye olanlar, partiye giriş dilekçelerinde artık "parti programını ve parti tüzüğünü okudum, kabul  diyorum" ifadesini yazıyor, altını verilen parti adı ile imzalıyordu. Partiye almayı düşündüğümüz kişiye bu iki belge verilerek "bu belgeleri oku, üzerinde sormak istediğin konular varsa konuşalım" denirdi. Ancak ben partililik yaşamımda ne tüzük üzerine, ne de parti progra-

mı üzerine eleştirisel bir yaklaşımla karşılaştım. Üye alımında, program ve tüzük üzerindeki konuşmalar yazılanı daha iyi anlamak için oluyordu. (Bu nedenle tartışma kavramını kullanmıyorum.)

İlk dönemler tüzük ve program sürekli elimizin altında olurdu. Parti toplantılarında masamızın üzerinde dururdu. Şimdiye kadar olmayan bir şeyimiz olmuştu. Bu da bize ayrı bir gurur ve mutluluk veriyordu. Bize yoksunuz diyenlere, bir anlamda bu somut cevaptı. Ayrıca komünist partisinin teorik olmazsa olmaz temel iki belgesine nihayet sahip olmuştuk. Üstelik o tarihte, olabilirliği açısından katkımız olsun veya olmasın, yapılan öneriler dikkate alınmış olsun veya olmasın, bu belgelerin oluşmasında parti örgütlerinin görüşü sorulmuştu. Bu da benim çok kısa olan parti yaşamımda yeni, ama olumlu bir olguydu. Hatırlıyorum Metin Gür Münih'e geldiğinde bir defasında ayrı ayrı parti hücreleriyle tüzüğün parti yaşamındaki yeri üzerine eğitsel bir çalışma yapmıştık. Bu eğitsel yaklaşım parti üyelerinin tüzüğe yaklaşımları, haklar ve görevlerin daha iyi anlaşılması, belgenin özümсенmesi için epey yararlı olmuştu.

MÜNİH SEMT KOMİTESİNDE SEKRETERLİK GÜNLERİM

Ali Söylemezoğlu'nun Münih'ten ayrılması üzerine Münih'teki parti faaliyetlerine tekrar dönmek istiyordum. Benim görev almamın hemen sonrası Münih parti örgütünde Türkiye'de mesleği öğretmen olan yoldaşlardan bir hücre oluşturmuştuk. Yoldaşların görevleri, Münih'teki öğretmenleri bir araya getirerek onları kendi sorunları etrafında harekete geçirmek şeklinde formüle edilmişti. Bu organda iki bayan ve bir erkek yoldaş bulunuyordu. Hücre sekreterliğini bir bayan arkadaş yapıyordu. Bu yoldaşların partililik süreci çok kısa ve örgütlü çalışma deneyleri de sınırlıydı. Hele bir bayan yoldaşın sekreter olarak atanması erkek yoldaşımız açısından sorun olmuştu. Bu yoldaşımızı ben çalıştığım fabrikada tanıyıp partilemiştim. O nedenle de fabrika içinde sık sık bir araya gelebiliyor, konuşabiliyorduk. Bir anlamda bu konuşmalar ona o organ içinde bir rahatlık sağlıyordu galiba.

Bu parti hücresi Münih'te görevde bulunan veya görevde bulunmayıp fabrikada işçi olarak çalışan öğretmenleri kendi sorunları etrafında toplamış, birkaç defa 70-80 öğretmeni bir araya getirerek toplantılar düzenlemiş, yerel Alman basınında ve Türk basınında güncel haber haline gelmişlerdi. Bu yoldaşlarımız, bu girişimleriyle, hem Bavyera eyaleti Kültür Bakanlığı'nda, hem de yerel Belediyelerde Türk işçi çocuklarının eğitim ve öğretmenlerinin sorunlarını bu mercilere aktaran ve oralarda dinlenen bir konuma geldiler. Yoldaşların bu noktaya gelebilmeleri için iki sene uğraşmaları gerekti. Bu süreç böyle bir çalışmanın önemini hem onlara, hem de çevreme kavratmam ve özümsetmem için hayli zor bir dönem olmuştu. Yoldaşlarda, parti faaliyetini sonuçta "kaç tane Atılım dağıttın, TKP programını kaç kişiye anlattın" noktasında toplamak anlayışı hakimdi. Bu organ içinde çalışan yoldaşlar da bu anlayışın etkisinden kurtulamıyordu. O dönem hep birlikte şunu anlamakta zorlanıyorduk: "yığınlarla bağ kurmak, onları işçi sınıfı hareketine yaklaştırmak, partinin dostu haline getirmek, uzun vadeli, iğneyle nakış örer gibi sabırla çalışılması gereken bir iştir; bunu teorik olarak söylesek de pratikte bunu uygulama becerimiz, bir anlamda sabrımız, yoktu. Bu çelişkiyi yaşıyorduk (80'li yılların ortasında da buna benzer bir olayı Düsseldorf kentinde çok somut yaşadım.)

Bu çalışmalar öğretmenler arasında özel bir girişim kurularak sürdürüldü. Bu girişimde bizim yoldaşlarımızın dışında da öğretmenler vardı. Burada somut bir şeyi de öğreniyorduk. Bizim bu faaliyetle ilgili aldığımız kararlar bu girişime götürüldüğünde öneri oluyordu. Bizim yoldaşlar azınlıkta idiler. "Benim dediğim olur" mantığı geçerli olmuyordu. Bizim uygulanmasını istediğimiz yaklaşımları, yoldaşlarımız ne kadar başarılı ortaya koyup, fikri savunabiliyorlarsa, o oranda kabul görüyordu, bazen de görmüyor yeni fikirler ortaya çıkıyordu. Buna alışmak hem benim için, hem de yoldaşlarımız için ko-

lay olmadı. Yine de bizim gibi düşünmeyen insanlarla bir araya gelip somut sorunlar üzerinde mücadeleyi öğrenmemiz açısından çok yararlıydı. Yoldaşlarımız bu faaliyetler sürecinde bir Öğretmenler Derneği kurdular. Ayrıca bir de okuyan çocuklarımızın sorunlarının aileler tarafından sahiplenilmesi için bir Veliler Girişimi kurdular. (Bu derneğin ve girişimin 2002 yılı sonunda Münih'te halen faaliyette olduğunu yeni öğrendim). Bu hücrenin faaliyeti ne yazık ki kısa sürdü. 1980 sonunda bir yoldaşı Köln'e kaydirdık. Diğer erkek yoldaş, 1981 yılında çocuklarının eğitimi nedeni ile Türkiye'ye döndü. (O dönem ben Münih'ten ayrılmıştım.) Bu erkek yoldaşımız daha sonra SHP'den milletvekili seçildi. Kendisiyle en son TBKP'nin 1. Kongresinde karşılaşmıştık. Selamlaşıp birbirimizi kucaklamış, hal hatır sormuştuk.

Diğer bir hücremiz Siemens fabrikasında idi. Hatta, başlangıçta bu fabrikada iki hücremiz vardı. Bu iki hücre arasındaki birlikte hareketi ve koordineyi sağlamakta da zorluklarımız oldu. Bu da anlaşılır bir durumdu. Yıllarca iki veya üç kişilik parti örgütüyle çalışma rahatlığına alışmıştık. Partide ilk defa bir yerel örgüt yapısıyla karşılaşıyorduk. Bir anlamda "organ yönetme, insan yönetme" sanatının zorluğunu yaşıyorduk. Bu konuya MTTO'da kendimle ilgili bir deneyimi aktararak değineceğim.

Daha Ali Söylemezoğlu Münih'ten ayrılmamıştı. Yıl 1977 olabilir. Ben MTTO başkanı idim. Herhalde sağa sola koşuşturma ile yapılan çalışmaların içinde boğulmuş olmalıyım ki, ben de MTTO (Bu tarihte MTTO'nun adı Münih İşçi Derneği MİDER olarak değişmişti galiba) içinde yapılan koro faaliyetlerinde yer alıyordum. Örgüt içinde çalışmalarda Nergis disipline uyan ve uyulmasını isteyen bir arkadaşımızdı. Gerçi ben de bu konulara dikkat ederdim. Yönetim Kurulu odasında kağıtların içine dalmış bir şeylerle uğraşırken koronun prova saati gelmiş ve içerde beni bekliyorlarmış. Nergis, Yönetim Kurulu odasına gelerek "Feridun abi, çalışmaya gelmeyecek misiniz?" dedi. Nedenini hatırlamıyorum. Sinirlerim bozuktu herhalde, "Nergis, şimdi oyun oynamaya vaktim yok" gibi bir cevap vermiştim. Ağzımdan bir defa çıkmıştı bu sözler. Esasta koronun kurulmasına ben ön ayak olmuş, herkesin disiplinli bir biçimde katılması için sürekli çaba göstermiştim. Ayrıca, koroda olmaktan keyif alıyordum. Bu sözlerimle Nergis'i kırmıştım. Nergis biraz buruk biçimde Yönetim Kurulu odasından ayrıldı. Daha sonra Nergis benimle örgütün Başkanı olarak görüşmek istedi. Ve bana "Feridun abi, eğer biz oyun oynuyorsak bu çalışmayı bırakalım, sen bu bizim verdiğimiz emeği oyun mu görüyorsun?" şeklinde bir eleştiri getirmişti. Ben de kendisine hak verdiğimi, kullandığım sözlerin yakışksız olduğunu belirttim, gönlünü almak için olumlu şeyler söyledim. Yani; insanlarla birlikte çalışmak ve yönetmek zor bir zanaattı.

Siemens'teki hücrelerin uyumunu sağlamak biraz uzun sürse de sonunda her şey parti kararıyla çözülüyordu. Bugün düşündüğümde "çözölmüş gibi gözüktüğünü" anlıyorum. Bu yoldaşlarımızın bir bölümü uzunca müddet bu-

rada aktif sendika temsilciliği ve işyeri temsilciliği konumunda çalıştılar. Bu fabrikada aynı zamanda Alman yoldaşlar sendikâl alanda aktif faaliyet gösteriyorlardı. Biz bu fabrikadaki tüm sendikâl faaliyetimizi Alman yoldaşlarla birlikte görüşüp, birlikte uygulardık. Her konuda olduğu gibi bu konuda da Alman yoldaşlarla hiçbir sorun yaşamadık. Farklı düşüncelerimiz olduğunda, karşılıklı konuşurduk; sonuçta faaliyetin yönü konusunda onlar belirleyici olurdu. Özellikle Siemens'te durum böyleydi. Biz misafirliğimizi hiçbir zaman unutmadık. Ev sahibi partiye karşı saygımız büyüktü.

Partinin Münih'te ilk yığinsel çıkışı 1979'da Atılım'ın 5. yılında gerçekleşti. Gerçi 1977-78-79 yıllarında 1 Mayıs mitinglerinde topluca "TKP'ye Özgürlük" belgisi altında toplanıp varlığımızı ve sayısal gücümüzü diğer guruplara göstermiştik. Ancak bu rakam en iyi haliyle 50-60 kişiyi geçmiyordu. Ayrıca bu tür mitinglerin katılımının örgütleyicisi de yığın örgütü oluyordu. Atılım'ın 5. yıl dönümü kutlamaları, yöre komitesi kararıyla FAC'de değişik şehirlerde yapıldı. Birinci olarak Ruhr bölgesinde, Orta Bölgede Frankfurt şehrinde, Güneyde Münih şehrinde yapılması kararlaştırıldı. Parti bu kutlamaları o bölgelerde "Atılım ile dayanışma komiteleri" kurarak örgütledi. Münih'te yapılacak kutlama sonucunda bir değerlendirme yapılacaktı. Benim yöre komitesinde olmam nedeniyle Ruhr ve Frankfurt'ta yapılan toplantıları izleme ve değerlendirme olanağım vardı, yani olabilecek hatalardan ders alarak son toplantıyı Münih'te örgütleyebilecektim. Öyle de oldu.

Orta Bölgede Atılım'ın 5. yıl dönümü kutlanırken zaten Metin Gür bana, "Frankfurt'a bir gel görüşelim" demişti. Ben de yanıma Raif Türkmen yoldaşı alarak Frankfurt'a gittim. Toplantıyı onun da görmesini, deney elde etmesini istedim. Biz toplantı salonuna biraz geç vardık. Toplantı başlamıştı, karanlıkta arka tarafta boş bulduğumuz bir masaya oturduk. Toplantının bir anı gelmişti ki slayt ile yapılan programda biz "Bilen yoldaş çok yaşa" sloganını attık, salon gayri ihtiyari bizim attığımız slogana katıldı ve salonda birkaç defa tekrarlandı. Biraz sonra sloganı bir daha attık ve salon sloganı yeniden katıldı. Ancak biraz sonra etrafımızda karanlıkta birilerinin kıpırdandığını fark ettik. İlk önce bizden biraz uzakta oldu kıpırdamalar; bizim kim olduğumuzu anlamaya çalışıyorlardı. Beni o dönem Orta Bölgede tanıyan oldukça azdı. Bu toplantıların giriş davetiyeleri merkezi olarak basılmıştı, afişleri de öyle. Sloganlar da merkezi olarak belirlenmişti. Herhalde beni ATTF içinden tanıyan biri vardı. Sonradan öğrendiğimde o da parti üyesi idi. Yanımıza gelip "yoldaşlar hoş geldiniz" dedikten sonra "yoldaşlar programın işleyişi içinde belgilerimizin nerelerde atılacağı konusunda bir ekip oluşturduk, sizden ricamız bu noktaya hep birlikte uymanız" dedi. Durum anlaşılmıştı. Biz Münih'te bu konuya baştan dikkat edecektik. Bu toplantıda da bir deney kazanmıştık. Ayrıca bu toplantılarda izlettığımız İstanbul 1 Mayıs 1978 kutlamaları adlı belgesel filmi de görme olanağımız olmuştu.



MESS grevindeki Maden-İş üyeleriyle dayanışma standı. Marien Platz, Münih.

Atılım'ın 5. yaş günü için hatırladığım kadar 6000 adet ofset, renkli afiş bastırmıştık. (Sonradan bu afişin üzerinde bulunan işçiyle de mahkemelik olmuşuk yanılmıyorsam.) Yine ilk defa bu afişleri legal olarak ücret karşılığı reklam panolarına astırttık. Ben Münih için 1000 afiş aldım. Zannediyordum ki 1000 adet panolara yapıştırıldığında bizim afişlerimizle Münih çiçek bahçesine dönecekti. Zaten Ruhr ve Frankfurt şehrinde arabayla geçerken gözlerim reklam panolarında ve "Lichtfass Saule"lerle, Atılım 5 yaşında afişlerini arıyor ancak bulamıyordu. Bu büyük şehirlerde ve Ruhr bölgesinde 6000 afiş kaybolmuş gibiydi. Ayrıca bu 6000 afiş tüm Almanya'ya dağıtılmıştı. Gerçi bu yörelerde de afişlerimizi Türk işçilerinin yığınsal oturduğu ve çalıştığı bölgelere, merkezi istasyon çevresine asılması yönünde bu işleri yapan şirketten özel bir istemde bulunduk. İlk defa parasını verip kaçak olmadan afişlerimizi bir başkasına yaptırtıyorduk. Biz de Münih'te yapıştırılan yerleri sürekli kontrol ediyor yırtılanların yerine yenilerini asıyorduk. Bu afişlerimiz, 15 gün panolarda kalacaktı. Son günlerde de Münih'te, batı yakasında Yunanlılara ait bir eğlence yerinde Atılım'ın 5. yaşını kutlarnayı planlamıştık. Burası 300-350 kişi alabilecek kapasitedeydi. Hedefimiz bu rakama ulaşmaktı. Merkezi olarak basılan toplantıya giriş davetiyelerinin satışını iyi planladık, her hafta satışların geldiği noktayı gözden geçiriyor, eksik olan noktalara yoğunlaşıyorduk. Salona asılacak merkezi belgiler yazılıp hazırlandı. Konuşma, merkezi olarak hazırlandı. Konuşmayı Metin Gür yapacaktı. 1 Mayıs filmi ve slayt gösterisi de merkezi hazırlandı. Metin, Münih'e gelirken birlikte getirecekti. Münih'te güvenlik sorunu da ayrı bir önem taşıyordu. Her boydan sol akım Münih'te kol geziyordu. Biz hiçbir akıma davetiye vermemiş veya satmamıştık,

ancak dolaylı yoldan ellerine davetiye geçirmiş olabilirlerdi. Bu konuda son derece titiz ve hassastık. Toplantıya bir hafta kala 350'nin üstünde davetiye satılmıştı. Yani geleceklerin bir kısmı ayakta kalacaktı. Zaten Münih'teki yoldaşlarımız görevliydi. Olup biteni ancak ayakta takip edebilecektik. Herkes çok heyecanlıydı, ufak çocukların bakımı için organizeyi bile unutmamıştık. İki bayan yoldaş bu görevi yüklendi.

Toplantı bir cumartesi veya Pazar, öğleden sonra saat 14-19 arası için öngörüldü. Toplantıyı yapacağımız yere salonu düzenlemek için geldiğimizde bulduğumuz manzara şöyleydi: Bir gece evvel Yunanlılar bir düğün yapmış, ortalık savaş meydanı gibiydi, kırılmamış tabak kalmamıştı. Neyse, temizlikçiler kısa sürede salonu temizledi. Biz de belgilerimizi ve afişlerimizi salona astık, ses düzenini istediğimiz gibi işler hale getirdik. İskemle ve masaları düzene soktuk ve zamanın gelmesini beklemeye başladık. Salona yavaş yavaş geliş başladı. Gelenleri kapıda karşılayıp kimin tarafından giriş davetiyesinin satıldığını anlamaya çalışıyorduk. O nedenle kapıda değişik bölgelerden sorumlu birkaç yoldaş görev yapıyor, hem de kendi tanıdığı insanlarla içerde sohbet edebiliyor ve uygun yerlere yerleştirebiliyordu. Salon hemen hemen dolmuştu ki 4-5 kişilik Maocu bir grup giriş kapısı önünde belirdi. Elllerinde davetiye vardı, kendilerini tanımıştık. Davetiyeleri dolaylı olarak aldıklarını anlamıştık. Kendilerine kibarca içeriye giremeyeceklerini, bunun özel bir toplantı olduğunu, bu giriş davetiyelerinin başış karşılığında belirli kişilere verildiğini, kendilerinin davet edilmediğini, eğer giriş davetiyesine ücret ödemişlerse iade edileceğini söyleyerek toplantı salonundan geri çevrildiler. Ama ortalık bir anda gerginleşmişti. Bizim kararlı tutumumuz karşısında, grup biraz homurdanarak, geldikleri gibi gitti.

Saat 14:00 olduğunda salon tamamen dolmuştu ancak ortada Metin Gür ve slayt-film ekibi görünmüyordu. Bizde bir heyecan ve bir sıkıntı başladı. Metin Gür bir saat gecikmeyle çıkageldi. Bu bir saat içinde davet ettiğimiz insanlar sıkıldı, "ne vakit başlayacak" sesleri yükseldi. Metin geldiğinde ikinci bir şok daha oldu. Sinema perdesini birlikte getirmemişlerdi. Hemen yakındaki evlerden bir yatak çarşafı bulup perde hazırladık ve programı istediğimiz şekilde uyguladık. Gelen insanlar heyecanla 1 Mayıs filmi izlediler. Bu kadar titiz hazırlanmamıza rağmen böyle bir gecikme ve perde aramamız moralimizi bozdu. Yine de bu toplantı partinin Münih'te daha iyi tanınması ve saygınlığının artması bakımından önemli oldu, ileriye doğru partinin ve çevresinin daha da genişlemesi açısından da yeni olanaklar yarattı. Sonradan parti örgütleri ile yaptığımız değerlendirmelerde yoldaşların bakışı pozitif olmuştu. Ufak çocuklarımız için görev yapan bir bayan yoldaş değerlendirme toplantısında ağlıyordu. Kendisi "niye belli bir saatte beni değiştirip, bana da izleme olanağını sağlamadınız" diye bizi eleştirdi. Açık kalpli olarak bugün düşündüğümü söyleyeyim; benim o saatlerde böyle ufak, benim için detay, bir diğer

yoldaş için ise son derece önemli olabilecek bir şeyi görebilecek, düşünebilecek halim yoktu. O inceliği ben çok sonraları anlamaya ve düşünmeye başladım.

Federal Almanya'da, parti faaliyetlerinin içinde yığın örgütü faaliyetleri (ATTF, FİDEF, GDF), başka bir deyimle yığın örgütü faaliyetleri ile parti faaliyetleri çok karmaşık ve çelişkili bir süreçte gelişti. Burada Federal Almanya'nın özgün koşulları ileri sürülebilse de, bizim, yani komünistlerin yığın örgütlerine bakışında ve yaklaşımında da yanlışların olduğunu söylemek için kahin olmak gerekmiyor zannediyorum. Bu yığın örgütlerinin özellikle üst düzey yönetiminde tek başımıza var oluşumuz (başka politik görüşlerden gelen insanlar bu kurullarda orta ve uzun vadeli kendilerine yer bulamıyordu. Bunun en iyi örneği FİDEF'in kuruluşunda da görülmüştü) bu yığın örgütlerinde partinin özellikle de Avrupa'dan sorumlu Polit Büro üyelerinin ve buna bağlı FAYK'nin, özellikle de FAYK Sekreterinin direktiflerinin belirleyici olması ana etkeni. Hatta 1978-79-80-81 yıllarında yapılan FİDEF Kurultayları, dışardan herkesin ibretle izlediği, FAYK Yöre Sekreteri tarafından iletilen notlarıyla yönetilen toplantılar oldu. Bu çekilmez bir görüntü oluşturunuyordu, ancak kimsenin sesi çıkmıyordu, çıkamıyordu. Organlara kimlerin seçileceği parti yönetimi tarafından önceden tüm partinin yerel örgütlerine bildiriliyordu. Benim 1971 sonunda Lauterbach'da ATTF Genel Sekreteri seçildiğimden beri işler böyle yürüyordu ama, o zamanlar kurultaylar biz bize yapıldığından fazla dikkat çekmiyordu. 1978'lerde ise, kurultaylar yığinsal bir şekilde, değişik kesimlerden misafirlerin katılımıyla yapılıyordu. Kurultaylara 1000-1500 kişi katılıyordu. Böylesine geniş katılımın gözü önünde, fiilen kurultayı yöneten başkan ve yardımcılara Yöre Sekreteri tarafından yapılan müdahale, dışardan çok çirkin biçimde izleniyordu. Ayrıca kurultayı yöneten partili yoldaş bile artık kurultayı kendi inisiyatifiyle yönetemez, işin içinden çıkamaz bir hale geliyordu.

En son benim bulunmadığım (ben o tarihte Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde bulunuyordum.) 1981 FİDEF Kurultayında, divan başkanı seçilen Duisburg'dan Adil Sonkaya yoldaşın kendisi (daha sonra bu yoldaş FAYK'de görev yaptı.) bu kurultayın yönetiminde neler çektiğini Karadeniz şivesiyle çok esprili bir şekilde anlatmıştı. Yerel olarak baktığımızda, alt yığın örgütlerinin durumu da şehirlerde bundan farklı değildi. Ancak Ruhr bölgesinde bu uygulamaların olumsuz etkileri, 12 Eylül 1980 darbesinin etkileriyle birlikte daha fazla görülmeye başlamıştı. Burada bir anımı, bir anlamda yaşamımda sık sık aklıma gelip "niye böyle yaptım" diye düşündüğüm bir olayı anlatmak isterim. 1979 veya 1980 FİDEF Kurultayı olabilir, yer herhalde Orta Bölgede idi. Yine yığinsal bir FİDEF kurultayıydı. FAYK merkezi, güvenlik sorumlusu olarak beni görevlendirmişti. Bu dönemde İşçinin Sesi grubu ile belirli bölgelerde çatışmalar başlamış, karşılıklı fiziki güç kullanılır hale gelinmişti. Örneğin çok uygunsuz olarak Mannheim şehrinde Anti Faşistler Birliği (VVN) ta-

rafından örgütlenen Barış ve Silahsızlanma yürüyüşünün ardından yapılan mitingde bizim ile İşçinin Sesi taraftarları arasında kavga oldu, barış için yapılan bu görkemli eyleme gölge düşürdük. Alman ve Türk gazeteleri bu olayı eylemi karalamak için kullandılar. Oysa eylem sırasında kavga olayı bittiğinde, mikrofonlardan eyleme faşistler saldırdı diye anons yapılmıştı. Yine İşçinin Sesi'nin ortaya çıkması ile en belirgin şekilde, fiziki çatışma boyutuna gelen parti örgütümüzün bulunduğu şehir Köln idi. 1980 yılı ilk baharında FİDEF'e bağlı bir yerel örgüt İşçinin Sesi grubu tarafından işgal edildi. Burada da karşılıklı güç kullanma aşamasına gelindi. Bu nedenle FİDEF kurultaylarında güvenlik büyük harfle yazılır hale geldi. Ancak profesyonel bir güvenliğin ne anlama geldiği bizim tarafımızdan açık değildi. Güvenliğe daha ziyade kaba kuvvet anlayışı ile yaklaşıyorduk. Kaba kuvvet anlayışımız bile tam değildi. Kaba kuvvet kimlerde vardı? Kaba kuvvet anlayışıyla bile olsa, güvenlikte sadece kaba kuvvet yeterli miydi? Kaba kuvvetin kullanıldığı ortamda dahi dövüş tekniği becerilerimizin durumu neydi? Bu gibi soruların cevaplarından uzak, ilkel bir güvenlik anlayışının ne kadar işe yarayacağı pratikte görülecekti. Ayrıca benim böyle bir aygıtın başında olmamın da bu anlamdaki bilgi ve becerilerim açısından ayrıca sorgulanması gerekir diye düşünürüm. Tam kurultay başlamıştı ki, Kurultay binasının giriş kapısında İşçinin Sesi 8-10 kişilik bir grup halinde belirdi. İçeriye girip kurultayı izlemek istiyorlarmış. Bana haber verdiler. Ben giriş kapısına geldim, kendilerine kapalı bir toplantı olduğunu içeriye giremeyeceklerini bildirdim. Ancak hallerinden girmek için direnecekleri belliydi. Ellerinde İşçinin Sesi sloganlarının yazıldığı pankartlarla gelmişlerdi. Kendilerine giriş kapısı önünü boşaltmalarını ve geriye çekilmelerini rica ettiğimi de hatırlıyorum. Onlar içeri girmeye, ben de onları sokmamaya kararlıydım. Tüm güvenlik görevlilerine bekleme odasından binanın ön tarafına gelmeleri talimatını verdim. Bu güvenlik grubu, sayısal olarak 25-30 kişiydi. Hatta belki daha fazlaydı. Adım adım güvenlik grubu bu kişileri binanın ön giriş kapısından uzaklaştırdı, bir güvenlik şeridi ve binaya giriş koridoru oluşturdu. Çünkü daha kurultaya gelenler oluyordu. Bu grup bina önünden 30-40 metre uzaklaştırılmasına rağmen durmadan slogan atıyor havayı elektrikli bir hale getiriyordu. Dışarıdaki bu gergin atmosferden salondakiler de rahatsız oldular ama, sorun nasıl çözülecekti. Sonradan düşündüğümde bu grup kesin buraya kavga çıkarmaya gelmişti, güvenliğin birinci görevi bu kavgayı önlemek olmalıydı. Ancak o zaman ben bunun bilincinde değildim. Güvenlikte, olayları çıkmadan önleme yönünde hiçbir deneyimim yoktu, bunun sonuçları da ne yazık ki bu eylemde görülecekti. Ve taktiksel bir hata ile güvenlik çemberinin daha genişletilmesi talimatını verdim. Bu, İşçinin Sesi grubunu daha da geriye sürün anlamına geliyordu. Bu talimat bir sürü deneksiz güvenlik görevlisinin geniş alana dağılması anlamına geliyordu. Ayrıca bu hareket sırasında güvenliğin kaba kuvvet kullanabilecek nitelikli kişi-

leri de belirlenmemiş, bu işte arkada olması gerekenler ön plana çıkmış, güvenlik zayıflamıştı. Tam bu noktada kararlı gelen bir grupla, bu hataları taşıyan, ama sayısal fazlalığı da bulunan bizim güvenlik ekibimiz arasında kavga başladı. Yukarda saydığım eksikliklerimiz nedeniyle kısa bir dağılma oldu bizim güvenlik grubunda. Ancak bu dağınıklık hemen giderildi, çünkü sayısal olarak çok fazla idik. Bu arada bir yoldaşımızın aldığı bir yumrukla burnu kırıldı. Bu beni son derece üzdü. Yoldaşı hemen hastaneye gönderip gerekli tıbbi müdahaleleri yaptırdık. Olayın arkasından düşündüğümde; bu yoldaş hiç de güvenlikte ön saflarda görev yapmaya uygun değildi. Bu yoldaş bu görevi gönderen sorumlu yoldaşların ve benim hatamdan dolayı böylesi iki yönlü üzücü bir olay meydana geldi. Birincisi; ben taktiksel bir hatayla kavga isteyen guruba bu olanağı sağlamış oldum, bunun hiç gereği yoktu. İki gün boyunca Türk basını bu konuyu ana haber olarak işledi. Böylece İşçinin Sesi adı gazetelerde duyurulmuştu. İkincisi; beceri ve yetenekleri olmayan bir yoldaş güvenlikte ön saflarda bulundurarak üzüntü verici bir olaya da kapı açtım.

TKP'de 1978 sonu itibariyle ortaya çıkarı, bizim TKP'nin İngiltere kanadı olarak adlandırdığımız Nihat Akseymen ve arkadaşlarının parti yönetimiyle ters düşmeleri sonucunda patlak veren ve *Emperyalizmin Zayıf Halkası Türkiye* kitabıyla dışa vuran olayların, Almanya'da çok etkili olduğu söylenemez. Bunun nedenlerinin en önemlisi TKP üyelerinin ve sempatizanlarının, kardeş Alman Komünist Partisi'yle ilişkilerinin çok güçlü olmasıdır. Dönem dönem TKP içinde çıkan şu veya bu probleme Alman Komünist Partisi'nin yaklaşımı, TKP üyeleri üzerinde son derece etkili olmuştur. AKP bir bakıma TKP üyelerinin ikinci kutup yıldızıydı. Fırtınalı günlerde üyelerin nasıl bir tavır koyacağına AKP belirleyici olurdu. Bu, Metin Gür 1981 Mayıs'ında görevden alındığında da böyle oldu. Bu konuya ayrıca geleceğim. Bir diğer önemli nokta da, Nihat Akseymen'in Moskova'dan İngiltere parti örgütüne verdiği talimata uygun olarak, İngiltere'den yeterli kadronun Almanya'ya kaydırılamamış olmasıydı. Kaydırlan bir iki kadro da Federal Almanya'da çok geniş alana yayılmış bulunan parti örgütlerine erişemiyordu. Yine de bu hareketin etkisinin kırılmasında birincil rolü Alman Komünist Partisi oynadı.

Bu olay 1978 sonuna doğru parti içinde patlak vermeden, herhalde Temmuz veya Ağustos ayıydı, ben izinliydim, döndüğümde yoldaşlar bana anlattılar; Metin Gür Münih'ten bizim görevli yoldaşı arayarak, "Nürnberg otobanında İngiliz plakalı bir arabanın bozulup kaldığını, bu arabanın önemli olduğunu, tamiri için ne gerekiyorsa yapıp yoluna devam etmesinin sağlanması gerektiğini" bildiriyor. İki yoldaş bu talimat uyarınca otobandaki arabayı bulup Münih'e çektiyorlar; o günkü parayla 1000 DM gibi bir para ödeyerek arabanın motorunu değiştirterek, İngilizlerin yola devam etmesini sağlıyorlar. Ancak, tamirat iki gün sürdüğünden arabayı da boşaltmaları gerekmiş. Dönüşte yoldaşlar, bana "arabada Emperyalizmin Zayıf Halkası kitapları var-

di, Türkiye'ye gönderiliyor" dediler. İki ay kadar sonra İşçinin Sesi olayı duyuldu. Ben o tarihte Münih'ten sorumlu idim. Münih parti örgütünde önce bir şaşkınlık olduysa da bu hareketin 1981 yılına kadar Münih'te hiçbir etkinliği olmadı. (1981'den sonra Münih'te bizden ayrılan Metin Gür'ün kitabında da ismi geçen "Kamarat" ve bizim dışımızdan olan bir iki kişiden fazla değildi İşçinin Sesi grubunun etkinliği.)

O tarihlerde ben FAYK üyesiydim. Bu olay FAYK içinde hiçbir zaman derinlemesine ele alınmadı. Yöre Sekreteri Metin Gür, olayların gelişmesine paralel parti merkezinin açıklamalarından öteye, yani perde arkasındaki konularla ilgili hiçbir bilgi sunmadı. Kendisi bu dönem aynı zamanda Merkez Komite üyesiydi. Bize yansıtılan, parti içinde ideolojik bir ayrılığın sonucu İşçinin Sesi olayının ortaya çıktığıydı. Ben gelişmeleri daha çok İşçinin Sesi gazetesinden takip ediyordum. Metin Gür Yöre Komitesi Sekreteri olarak daha çok FAC içinde İşçinin Sesi konusundaki gelişmelerle ilgili bilgileri toplayarak, herhalde Polit Büroya iletiyordu. Bir anlamda bu bilgiler FAYK'nin dışında, hem FAYK üyeleri tarafından, hem de yerel parti örgütlerinin sorumluları tarafından bireysel olarak Metin Gür'e iletiliyordu.

İşçinin Sesi grubunun Köln İşçi Derneği'ni işgal edecek konuma gelmesine kadar, bu bölgede böyle güçlendiğinden FAYK üyesi olarak hiçbir bilgim olmadı. Ancak işgal edildiğinde tesadüfen Rulhr bölgesindeydim ve yerinde durumu görüp izleme olanağı buldum. Köln'de İşçinin Sesi'nin bu örgütlenmesi öyle birkaç günlük bir iş değildi; Metin Gür'ün burnunun dibinde (Metin Gür o zaman Köln'e 30 km uzakta Krefeld'te oturuyordu) bu olaylar geliyordu. Bu bölge sorumluluğu her ne kadar Krefeld'deki Doktor Yoldaşa ait olsa da, birinci derecede Metin Gür'ün sorumluluk alanıydı. Parti, İşçinin Sesi konusunda en fazla kaybı, Köln'de verdi. Ayrıca Mannheim ve Heidelberg gibi kentlerde de partiden İşçinin Sesi'ne az sayıda kayma oldu. Metin Gür'ün buralardaki gelişmelerden haberdar olmaması söz konusu olamazdı. O dönemde ben kendisiyle konuştuğumda; bana, kendisinin eksik ve yanlış bilgilendirildiğini söyledi. Burada anlatmak istediğim, İşçinin Sesi grubunun FAC'deki gelişimi veya nerede var olduğunun FAYK düzeyi de dahil, her düzeyde tabu görülüp konuşulmuyor ve konuşturulmuyor olmasıdır. Bu bilgiler tek elde, yani Metin Gür'de kalıyordu. Partili yoldaşlar bu tür bilgileri abartılı biçimde İşçinin Sesi gazetesinden alıyor veya Köln'deki bir patlama veya Mannheim kentinde Barış yürüyüşünde çıkan kavga sonucu basına yansımısıyla öğreniyordu. Bu tarihlerde İngiltere'den Almanya'ya yoğun şekilde İşçinin Sesi gazetesi gönderimi başladı. Ben o dönem Münih parti örgütünün sorumluluğunu yeni üstlenmiştim. Münih içinde partinin yeniden yapılandırılması ve partinin etkinliğinin yaygınlaştırılması bakımından gecemi gündüzüme katıp koşturuyordum. Partili yoldaşların durumu da aynıydı. Maden-İş grevleriyle dayanışma faaliyetleri her hafta sonu cumartesi-pazar günlerimi-

zin önemli bir bölümünü alıyordu. Hemen hemen her hafta sonu bir yerde masalar kurup bildiri dağıtıyor ve bağış topluyorduk.

Burada yine bir anımı anlatarak araya gireceğim. Ben fabrika içinde çalışırken, bir aralar (şimdi tarihleri hatırlamıyorum) Türkiye’de birkaç deprem olmuştu. Almanya’da çok alışlagelmiş bir yöntem olmamasına karşın, ben depremde zarar gören insanlara yardımda bulunmak için bir liste yaparak fabrika içinde bağış toplamayı örgütlemiş ve Alman işçilerinin de katkısıyla, geçmiş gün, 1000 DM üzerinde bir meblağı Türkiye’ye göndermiştim. Herhalde bir veya iki depremde bu örgütlemeye ben önayak oldum. Şimdi Maden-İş işçileri grevdeydi acaba bu konuyu örgütleme becerisi gösterebilecek miydim? Deprem konusunda, fabrika içinde yardım toplama yasak olmasına rağmen, fabrika yönetimi belli bir tolerans göstermiş, ses çıkarmamıştı. Yine bir A4 kağıdı üzerine Maden işçilerinin grevleri ve direnişleriyle ilgili bir paragraflık bir giriş yazısını daktiloyle yazdım ve çizelgede ilk sıraya kendi adımı soyadımı yazarak karşısına da 20 DM verdiğimi belirten rakamı kondurdum ve başladım çevremdeki Türk arkadaşlara gitmeye. Son derece heyecanlıydım. İlk olarak çevrede etkisi olan arkadaşlara gittim ki, onların isimlerini gören diğer arkadaşlar daha rahat ikna olabilsinler. İlk üç dört katılımdan sonra iş rahatladı ama, bağışlar çok düşük düzeyde kalıyordu. Kimi arkadaşlar 2 mark, kimileri 1 mark veriyor; bu da benim moralimi bozuyordu. Bu bağış toplamada az sayıda da olsa Alman işçisi de bağışta bulundu. Hatırladığım kadar 200 DM kadar bir bağış topladım. Fabrika yönetiminin bağış toplama eylemimden çok sonra haberi oldu. İş çoktan bitmişti. Bu benim için bir deneyimdi. Herkese bir defa daha Maden-İş grevlerinin nedenlerini anlatmıştım. Bu, benim fabrika içinde son bağış toplama eylemim oldu.

RUHR BÖLGESİNE GÖNDERİLİYORUM...

Geçtiğimiz bölümlerde de belirttiğim gibi başımızı kaldırıp (bunun Münih parti örgütünün bütünü için geçerli olduğunu düşünüyorum) İşçinin Sesi nedir? Ne değildir? Ne söylüyor? Pek düşünecek durumda değildik. Zaten parti yönetiminin, FAYK de dahil, MK ve Polit Büro’nun, bizden böyle bir isteği yoktu. 1980-1981 yıllarına gelindiğinde partinin önüne İşçinin Sesi’nden öteye, daha ciddi sorunlar çıkmıştı. Yukarıda merkezi eğitim konusunu işlerken Münih’ten iki yoldaşın eğitime gittiğini belirttim. Bunlardan bir tanesi doğrudan Münih’e döndü. Bu yoldaşı hemen 1980 başında, parti örgütüne destek için Köln’e kaydardık. Bu yoldaşın hanımı da partimizin aktif üyesiydi. Münih’te öğretmenlerin örgütlenmesinde, belli deneyler edildi. Bu iki yoldaşımızı biz Münih’te MTTO’nun 1974 yılında Türkiyeli işçilerin vergi iadeleri için beyannamelerinin doldurulmasına yardım eyleminde tanıştık. Dağıttığımız bildirilerden derneğimizi bulmuşlardı. O dönemde beyanname doldurma

işinin teknik yanını dernekte cumartesi-pazar günleri ben yapıyordum. Bu tanışma sonucu iki insan nereden nerelere geldi, benim geldiğim gibi.

Bu iki yoldaşın her ikisi de ilk etapta işsiz olduğu için, partiye profesyonel kadro gibi oldu. Yani Köln'de iki profesyonel kadro. Bu yoldaşlar eski tabir ile 24 saat devrimciydi. Köln'deki yoldaşlar da, yoldaşın okuldan geldiğini anlamışlar, o da okuldaki birikimiyle oradaki yoldaşların arasına kısa zamanda kabul görmüştü. Bu konu önemliydi; kadroların kaydırılması ve oradaki kadroların bu kadroyu kabulü. Bu dediğim, Ruhr bölgesinde benim için de geçerliydi. Bu iki yoldaşı biz Köln'de Yunanlı yoldaşların kullandığı bir eve yerleştirdik. Ev sahibi gibi, kimseyle görüşmeden eve girip yerleştik. Ben de arada sırada orada kalıyordum. Hatta 1981 Şubat başından Mart ortalarına kadar sürekli orada kaldım. Daha sonra da 1981 Haziran başından, binanın bodrum katında yangın çıkıp eve itfaiye ve polislerin gelmesiyle birlikte Eylül ayının bir gece yarısı elime çantamı alıp arabaya atlayıp kaçıncaya kadar. Zaten ev sahibi de ortaya çıkıp "siz bu evde ne arıyorsunuz" diyerek karşımıza dikilmişti. Ev kirasını düzenli olarak bankaya yatırdığımızdan, yangın çıkıncaya kadar bir sorunumuz olmadı. Neyse, ev sahibiyile sorunlar yeni bir mukavele ve yeni bir kira bedeliyle çözüldü. Ancak ben ortada kaldım.

Hemen Alman yoldaşlara gidip durumumu anlattım. Bana acil olarak bir Almanın evinde yer buldular. Yer Düsseldorf'taydı. Oturma odasında açılır kapanır bir çek-yat üzerinde çantamı bile açmadan bir ay kaldım. Nerede nasıl yıkaniyordum hatırlamıyorum. Bir yandan da Almanlar bana müstakil bir yer arıyordu. Benim bu aralar ev aramaya vaktim yoktu. Almanlar bunu biliyordu, ilerde anlatacağım nedenle yabancılardan sorumlu DKP'li Heinz Lang yoldaş ile gece gündüz koşturuyorduk. Neyse Düsseldorf merkezinde banyolu küçük bir oda bulundu. Boş bir odaydı, kendimi hemen içine attım. Yer halıflexti. İki hafta yerde halıflex üzerinde yattım, üzerime pardösümü örtüyordum, daha havalar soğumamıştı. Ancak, sabahları kalktığımda kemiklerim ağrımaya başladı. Baştan banyonun ve sıcak suyun oluşu bana her şeyi unutturmuştu, ancak halıflex üzerinde daha fazla yatılmazdı. O dönemde partinin kasasında para yoktu. Benim cebimde 300 DM kadar bir para vardı. Hemen Hamdi Maskar yoldaşı çağırdım. "Yoldaş işte evin anahtarları, sen durumu biliyorsun bu kadar para var fazlası yok şuraya bir şeyler koy üzerinde yatabileyim" dediğimi hatırlıyorum. Bir çok yoldaşın sonradan gelip kaldığı, oturduğu, sabahlara kadar toplantıların yapıldığı ve benim 1992 yılında Türkiye'ye dönünceye kadar oturduğum (belki de ara sıra gecelediğim demek doğru olur) evim böyle oluştu. Ben fabrikadan 20 Ocak 1981 yılında ayrıldım. Özel yaşamımda da aile bağlarımı kopararak yukarda bahsettiğim gibi önce Köln sonra Düsseldorf'a geçtim. Ruhr'daki hayatım böylece kalıcı olarak başladı.

1980'de 12 Eylül'den sonra, yıl sonu veya 1981 Ocak veya Şubat ayı idi. Köln'de 12 Eylül askersel diktatörlüğünü protesto eden bir miting düzenlemiştik. (Sonradan bu miting FAYK'nin Polit Büro tarafından dağıtılmasında bir neden olacaktı.) Bu mitingde ana konuşmacı Aydın Engin'di. Aydın Engin ajitasyon yönü ağır basan, cuntaya meydan okuyan bir konuşma yaptı, ayaklarımız yere basmıyordu. Bu mitingi Türkiye İşçi Partisi'yle birlikte örgütlemiştik. TİP'lilerin katılımı sayıca azdı. Rejimin tanımlanmasında da biz, TİP'li yoldaşların farklı yaklaşımını biliyorduk. Aydın Engin'in konuşmasını bir yana koyarsak, alanda bizim ve TİP'li yoldaşların arasında kısır bir slogan yarışı ortaya çıktı. Biz, yoldaşları kontrol edemiyorduk. Metin Gür de oradaydı. İyi hatırlıyorum alanın orta bölümünün fotoğrafı çekilmiş ve büyük ebatta tab edilmişti. Resimde herkes konuşmacı Aydın Engin'e bakıyor, resimde bir kişi kafası önünde düşünüyordu; o bendim. Çok ilginç bir resimdi. Düşünüyordum bu uygulama, TİP'lilerle iş ve eylem birliğini güçlendirme bakımından Polit Büronun hiç hoşuna gitmeyecekti. Ve öyle de oldu.

12 Eylül askersel darbesinden hemen sonra rejimin niteliği tartışması Türkiye'de olduğu gibi FAC'de de süregitti. Parti örgütlerinde yoldaşların kafaları karışmıştı. "Parti yönetimi bilir" ve "her şey yukardan aşağı gelir" mantığı bizi pasifleştirmiş ise de, bu konuda, yani rejimin niteliği konusunda parti örgütlerinden örgüt sorumlularına epey soru geliyordu. Her ne kadar MK rejimin niteliği konusunda yazılı açıklama yapıyorsa da, diğer sol akımların etkileriyle yoldaşların kafalarında gelgitler oluşuyordu. FAYK içinde de durum farklı değildi. Merkez Komitesinin bu değerlendirmeleri ilk başlarda, yüzeysel olarak genel kabul gördü. FAYK içinde derin bir teorik tartışmanın yapıldığını hatırlamıyorum. Sonradan düşündüğümüzde, (Portekiz Komünist Partisi 1. Sekreteri Álvaro Cunhal'ın, şimdi tarihini hatırlamadığım bir parti kongresine sunduğu rapor niteliğinde belgeyi okuyup -bu 350 sayfalık bir kitap- ve bunun bir bölümünü parti için tercüme edip eğitimde kullanmak üzere baştığımızda, yoldaşın Portekiz'deki rejimi değerlendirmek için nasıl etraflı bir araştırma yapıp bilgi topladığını, bu bilgiler ışığında değerlendirmeler yaparak rejimin niteliği ve partinin önündeki stratejik görevleri nasıl saptadığını daha iyi anlayabilmıştik.) bizim Türkiye'deki güçlerin ekonomik, siyasal, sınıfsal, sosyal, kültürel yapılarıyla ilgili bilgilerden ne kadar yoksun olduğumuzu apaçık görmüştük. Herhalde MK ve Polit Büro düzeyinde de durum farklı değildi. O nedenle de bu konudaki tartışmalar, sonuç itibarıyla "parti yönetimi bilir"den öteye gitmiyordu. Eylem birliği için gittiğimiz diğer sol akımlardan gelen farklı değerlendirmeler de parti örgütlerinin içinde sıkıntı doğuruyordu.

1981-1982 yıllarında her ay DKP'nin Essen kentindeki okulunda, merkezi eğitimimizin ana konusu rejimin niteliğini anlatmak oldu. Ali Söylemezoğlu ideolojik alandan sorumlu olarak bu görevi üstlendi. Yoldaşları aydınlatmak

için sık olmasa da Ali Durak da (Şiko) bu eğitimlere katılıyordu. Eğitimlere ortalama 20 kişi katılıyor ve bir hafta sürüyordu. 12 Eylül 1980 darbesini izleyen bir iki ay boyunca Federal Almanya'daki parti örgütlerinde bir durgunluk görüldü. Gerçi bu durgunluk 12 Eylül öncesi de seziliyordu. Birkaç yıldır ülkede süren terör ve giderek bu terörün yukarıya tırmanışı, günde en az on-onbeş insanın teröre kurban gitmesi, partili yoldaşlar üzerinde iki yönlü etkide bulunuyordu. Bir taraftan yoldaşları öfke, kin, hırs ile bilerken, diğer yandan da "ne oluyor, başıma bir şey mi gelecek" düşüncesiyle ters etkiler de yaratıyordu. FAYK de, bir-iki ay geçmesine rağmen, 12 Eylül askersel devirmesine karşı aktif bir konuma girememişti. Oysa şimdiye kadar Türkiye'de oluşan her olumsuz tepkiye anında aktif merkezi bir eylemle cevap verilmişti. Örneğin İGD yöneticilerinin gözaltına alınması üzerine, 48 saat içinde Bonn'da büyükelçilik binası önünde kendiliğindenmiş gibi görünen, yoğun bir kar altında 72 saatlik protesto eylemi örgütlemiştik. Parti örgütleri bu nedenle FAYK'nin bu pasif tutumunu anlayamıyordu. Aynı zamanda hem parti içinden, hem de dışardan, FAYK'e pasifliğiyle ilgili eleştiriler geliyordu. Bu dönemde Metin Gür daha FAYK sekreteriydi.

Bu baskılardan herhalde bunalmıştık ki, 1980 Aralık başında veya 1981 Ocak ayında FAYK, Strassburg'da Avrupa Parlamentosu önünde rejimi protesto eylemi planladı. Şimdiye kadar FAC içinden çeşitli barış yürüyüşlerine yığinsal olarak kadroları kaydırmıştık, bu konuda deneyimimiz vardı. Örneğin bir yıl önce, Brüksel'de yapılan barış yürüyüşüne yığinsal biçimde katılıp kardeş partilerin dikkatini çekmiştik. Ancak bu, katılım izni alınmış ve bizim dışımızda geniş bir katılımıla örgütlenmiş legal bir yürüyüş ve mitingdi. Şimdi durum farklıydı. Bir defa tek başımıza ve izin alınmadan yapılacak bir eylemdi. FAC dışında Fransa topraklarında olacaktı. İlk defa Fransa polisiyle yüz yüze gelecektik. Bu eylemin bizim Fransa'daki yoldaşlarla da koordinesi gerekiyordu. Ayrıca şimdiye kadar pratikte parti örgütünün herhangi bir tepki göstermeyişi de dışardan parti örgütüne sert eleştiriler getiriyordu. Bu eleştiriler bir taraftan da parti içinde şu veya bu nedenle hoşnutsuzluk duyan, partiden şu veya bu nedenle uzaklaşan yoldaşlar tarafından dile getiriliyordu. Bu eylem kararını FAYK böyle bir ortamda aldı.

Örnek verecek olursam; Dortmund'da eski MK ve FAYK üyesi Doktor Yoldaşla eylemin örgütlenmesi konusunda görüştüğümde (o tarihte Dortmund parti örgütü Doktor Yoldaşa bağlı idi) kendisi bana, alaylı bir şekilde, "hiçbir şey yapmamaktansa bari bunu yapın" dedi. Bu eylemin FAC çapında hazırlıklarının önemli bölümünü Hamdi Maskar yoldaşla birlikte yürütmüştük. Bu eylemin örgütlenmesinde kesinlikle telefon kullanılmadı. Eylemi, 4-5 gün içinde örgütledik. Hamdi Maskar hatırlayacaktır, Saab marka bir arabayla iki gün iki gece FAC içinde dönüp durduk, parti örgütlerinin koordinesini sağladık. Araba inanılmaz şekilde hızlıydı, bir o kadar da çok benzin sarf ediyordu,

Bu eylem Avrupa Parlamentosu'nda Türkiye'deki rejimle ilgili bir de görüşmenin olduğu güne rastlıyordu. Eylem, tam parlamento binası önünden geçen caddenin karşısında bulunan park ile cadde kenarında yapılacaktı. Bura-ya 100-150 kişilik bir kadro kaydırarak bu eylemi yapmayı ön gördük. FAC'dan gelen yoldaşlar Fransa'ya değişik kapılardan girecekler, parka erken gidilmeyecek, saat 12.45-13.00 arası parkta toplanılacaktı. Fransa'daki parti örgütümüzle ilişkileri FAYK Sekreteri Metin Gür sürdürecekti. Eylem, Metin Gür'ün parka gelmesiyle başlayacaktı. Bazı pankartların Fransa parti örgütünce hazırlanması öngörülmüştü.

Gün ve saat geldiğinde parkta yoldaşlar gözükmeye başladı. Kısa zamanda parkın içinde kara kafalılardan oluşan 150 kişilik bir insan topluluğu oluşmuştu ama Metin Gür ortalıkta görünmüyordu. Büyük bez üstüne yazılı belgimizi bekletmek zorundaydık. Verilen zamanı yarım saat aşmıştık. Parkın içi daha da kalabalıklaşmıştı. Çok sayıda sivil polis parka gelmiş bizim ne yapacağımızı kestirmeye çalışıyordu. Hatta bazıları yanımıza sokularak Almanca, "ne yapmak istiyorsunuz bize söyleyin size yardımcı olalım" diyorlardı. Beni sıkıntılar basmıştı. Park içinde dolaşırken sorumlu yoldaşlara "herkes her an işaretimizi beklesin"den öteye bir şey söyleyemiyordum. Tahminen öngörülen saatten 45 dakika sonra Metin Gür eylem alanına geldi. (Burada konudan konuya sıçrayacak olsam da Metin Gür'ün bir özelliği üzerinde durmak isterim. Metin Gür zaman mefhumunu hiç iyi ayarlayamazdı. Her zaman toplanılara geç katılır, bir toplantıdan diğer bir toplantıya giderken sürekli iki ayağı bir pabuca girerdi. Bir defasında yine bir toplantıya geç kalmıştı, arabayı Hamdi Maskar yoldaş kullanıyordu. Herhalde sarı ışıkta kırmızı yanacak diye erken durmuştu. Metin Gür sinirli bir halde Hamdi Maskar'a "ne duruyorsun yürüsen" diye sert bir şekilde azarlar gibi hitap etmişti. Ben arabanın arkasında Metin'in yanında oturuyordum. O arı bir şey söylemedim ama sonradan Metin'e arabayı süren yoldaşla böyle konuşmasının hem kendi hayatı açısından, hem de arabayı süren yoldaş açısından uygun olmadığını söylemiştim. O da bana hak vermişti. Bu dönemde Metin Gür'ün sinir sisteminin çok bozulduğunu da gözlemlektydim. Bazı yoldaşlarla ilişkilerinde son derece sinirli oluyordu.) Gecikmenin dağınıklığıyla eylem başladı. Bir kısım yoldaşlar parkın gerilerinden koşarak başlayan eyleme katılmaya çalıştılar. Kısa zamanda toplanmıştık ama resmi polis de hazırlıklı olarak bizi bekliyordu. Polis hızla araç, gereç ve kadro sayısını artırmıştı.

Fransa parti örgütünce hazırlanan yazılı bez üstündeki belgimiz 4-5 metre boyunda ve 1 metre enindeydi. Yoldaşlar belgiyi açtılar ve saptanan eylem sloganları hep bir ağızdan atılmaya başladı. Tepeden basın bizi izliyordu ki, özel yetişmiş 1.80'lik eğitilmiş polisler ellerinde coplarla bizim önümüze dizildiler. Bizi parlamento binasına yaklaştırmamaya kararlıydılar. Ayrıca bizi bulduğumuz cadde kenarından parkın içine doğru sürmek istiyorlardı. Karşı-

lıklı itişme kakışma oldu. Eyleme katılan yoldaşların önemli bölümü, ilk defa polisle böyle karşı karşıya geliyordu. Ayrıca bu, dilini de bilmediğimiz Fransız polisiydi. Benim Fransa kapısında Fransız polisiyle bir deneyimim vardı ama, bu türden karşı karşıya geliş başka bir şeydi. Durum ciddiye, polisin copları konuşmaya başladı, biz geri çekildikçe polis üstümüze geliyordu, bez pankartımız itiş kakış sırasında yırtıldı. Yoldaşların moralleri bozulmuş, polis bizi parkın orta yerlerine kadar sürüp durmuştu. (Bu satırları yazarken o günü sanki yaşıyorum.)

Morali bozulmuş halimizi de, o alanda birlik içinde attığımız sloganları da bugün bile hatırlıyorum. Herkes omuz omuza vermiş direniyordu. Tam bu noktada Metin Gür gözüküyordu. Yoldaşlara hitaben, çok kötü içerikte, sanki yoldaşları paylar gibi bir konuşma yapmıştı. Yoldaşların psikolojik durumunu hiç dikkate almayan bir konuşmaydı. Sanki yoldaşlar o an onun için bir makineydi. Bu da yaşamımda unutulamayacak bir anı olarak kazındı beynime. Almanya'ya döndüğümüzde Metin Gür'le yaptığımız görüşmede bu konudaki eleştirilerimi dile getirdim. Metin Gür bu konuda da bana hak vermişti. Ayrıca bu dayaktan sonra polis bize, bir heyet oluşturarak parlamentoya girip görüşlerimizi bildirebileceğimizi de söyledi. Biz de, Metin Gür ve iki yoldaşı Parlamento'ya gönderip derdimizi orada dile getirmiştik. Zorunlu eylem bu şekilde noktalanmıştı.

1981 Ocak sonunda Ruhr bölgesine resmen geldim. Metin beni hızla parti örgütleri ile tanıştırdı. Örneğin Köln, Siegen, Gelsenkirchen, Bochum, Essen gibi parti örgütleriyle tanıştım. Metin Gür'ün düşüncesi beni Ruhr bölgesindeki örgütlerin başına getirmek, bir başka deyimle bu parti örgütlerinin, partiyle ilişkilerini benim üzerimden yürütmek biçimindeydi. Ancak bu plan yürümedi. Polit Büro, 1981 Şubat ayında beni merkeze alma kararı verdi. Ben bu kararı duydum ama, bana orada nasıl bir görev verileceğini bilmiyordum. Ancak bir sorunun çözülmesi gerekiyordu. İşten çıkmışım, çoluk çocuk benim elime bakıyordu. Eve belli bir yardımın yapılması gerekiyordu. Geçmişte, Metin Gür'le eğitime giden yoldaşların ailelerine yardım konusunda kötü bir deneyimim de vardı. Yine de Metin Gür'le konuyu konuştum, durumu anlattım. O da bana "sen merak etme ben hallederim" şeklinde söz vermişti ama yine de içinde bir kurt vardı. Cebimde bulunan paranın bir kısmını çocuklara bırakarak ayrıldım ve DDR Berlin'e geçtim.

Beni Polit Büro üyesi Mustafa Demir (Yelkenci) yoldaş karşıladı. Berlin'de birkaç gün kaldıktan sonra görev belli oldu. Berlin'den 30 km mesafede Bernau ilçesinde Sendika Yüksek Okulu'nda kalan Türkiyeli yoldaşlara tercümanlık yapacaktım. Bu okulda, Bank-Sen Sendikası Yürütme Kurulu üyeleri ve Maden-İş Yürütme'den bir yoldaş bulunuyordu. Ben okula gittiğimde Batı Berlin'den tanıdığım bir yoldaş bu görevi yapıyordu. Benim gelmemle de bu yoldaş oradan ayrıldı. Ancak o vakit beni düşündüren, Batı Berlin'de bu

görevi yerine getirecek bir sürü yoldaş vardı. Bu işi pek anlamamıştım. Buradaki sendika yöneticilerini ilk defa görüyordum. İsimlerini gazetelerden, basından izlemiştim. Sonradan öğrendiğim kadarıyla bu arkadaşlarımızın hepsi parti üyesi değildi ve geçici bir süre için buraya gelmişlerdi. İnsanların sinir sistemleri son derece bozuktur. Zaten Yelkenci yoldaş beni okula götürdüğünde "sen burada hem tercüman, hem psikolog, aklına gelebilen her şeydin" demişti. Bu insanlarımız Türkiye'de üst düzey yönetici konumunda bulunmuş insanlardı. Bazılarının emir verme alışkanlıkları burada da bir çok alanda kendini gösteriyordu. Bu arkadaşlarımız buraya geleli bir ay kadar olmuştu, daha valizlerini açıp yerleştirmemişler; hemen geri döneriz psikolojisindeydiler. Bu valizlerin açılıp dolaplara yerleştirilmesi ben oradayken bir-iki ay sürmüştü. Sürekli ülke dışında kalma mecburiyeti kolay kabul edilemiyordu. İlk zamanlar kendi aralarındaki konuşmaların ağırlığı "ülkeye yakında nasıl döneriz" üzerindeydi. Her akşam WDR'den veya TKP'nin Sesi'nden, BBC Türkçe servisinde radyo dinlenir, geri dönüş konuları tartışılırdı.

Okulda yönetim ve hocalar, insanlarımızın psikolojik durumunu dikkate alarak, onlara Almanca öğretimi ve felsefe, ekonomi, parti öğretisi üzerine dersler veriyordu. Benim görevim bu derslerde Almanca'dan Türkçe'ye çeviri yapmaktı. Her şeyin bir başlangıcı vardır ya, bende de öyle oluyordu. Yaşamımda ilk defa bu çapta bir tercüme işine verilmiştim. Konu bana yabancı olmasa bile yine de belli Türkçe kavramları doğru kullanma konusunda ilk haftalar zorlanmıştım. Ben DDR'a girerken, DDR'lı yoldaşlar bana süresiz vize vermişlerdi. Her hafta Berlin'e geçip biriken Türkçe gazeteleri alıp okula getiriyordum. Böylece insanlarımızın gazete ihtiyacını da gideriyordum. (Yelkenci yoldaşım dediği gibi her işi yapmak lazımdı.)

Zaman geçtikçe insanlarımızın gerginliği de artıyordu. Sürekli ailelerinden mektup veya haber bekliyorlardı. Yelkenci yoldaş aralıklı olarak gelip hem bilgi, hem de bazı arkadaşlara ülkeden mektup getiriyordu. Yelkenci yoldaş bu insanlarımızla ayrı ayrı görüşürdü. Okulda okuyan herkese ihtiyaçlarını karşılaması için belli bir aylık ödenirdi ancak, bu aylık arkadaşlarımızın ihtiyaçlarına yetmiyordu. Bu arkadaşlarımızın bir kısmının sigara ve içki harcamaları oldukça yüksekti. Arkadaşlarımızın bu ihtiyacı bana ödenen tercümanlık ücretinden karşılanırdı. Okulda saatte 25 DDR Mark saat ücreti alıyordum. Bu parayı orada harçayabilmem zaten olanağı yoktu. İhtiyaç duyduğumda büroya gider, bana lazım olan parayı avans şeklinde alırdım. Yelkenci yoldaş geldiğinde bu parayı topluca alırdı. O da ihtiyacı olan arkadaşlara dağıtırdı. Ben bu işe bulaşmamıştım, iyi de olmuştu. Ancak Yelkenci yoldaş gidince kıyamet kopardı. En başta gelen haber ve mektupların gerçekliği üzerinde tartışmalar olurdu. Ayrıca mektup alamayan arkadaşların sinirli hali başlar, birbirleriyle sinirli konuşmaları bazen daha üst boyutlarda, küfre varacak hale gelirdi. İlk zamanlar bir kağıt oyununa tutulmuşlardı. Bu onlar için bir meşguliyetti. Bu

meşguliyet bir ay sonra sıkıntı vermiş ve sona ermişti. Akşamları çok içki içen bu arkadaşların bir kısmının, gece geç saatte birbirlerine küfür edip yüksek sesle bağışmaları bütün okulda duyulurdu.

Ben okula gittiğimde, bu beş arkadaşımızın her birine büyük bir blokta bağımsız birer oda tahsis edilmişti. Aslında bu odalar iki kişilikti. Gece yarısı bu bağışmalar başladığında uyanır, yatağında nereye varacak diye tetikte beklerdim ama, odamdan çıkıp hiçbir şeye karışmazdım ve karışmadım. Ancak sabah ders başladığında çoğu kez bir veya iki insanımız derste bulunmazdı. Hocalar bunu önceleri yadırgamıştı. Ben kendileriyle durumu konuştuktan sonra, bu duruma anlayışla yaklaşıyor, diğer arkadaşların önünde kibarca soruyorlar, ben de "arkadaşımız rahatsız bugün derse katılamıyor" şeklinde cevap veriyordum. Bazen de içkiden geç ayılanlar derse bir iki saat sonra katılıyordu. Zaman geçtikçe ben oradaki arkadaşlarımızı, onlar da beni tanıdılar. Bana içlerinden bazıları "sen buraya tercüman gibi gelmiş birine pek benzer misin, senin durumun şimdiye kadar buraya gelen tercümanlardan farklı görünüyor, senin parti içinde görevin nedir" gibi imalarda bulundu. Burada da sıkıntılı bir anımı anlatmak isterim.

FDGB'nin (Freie Deutsche Gewerkschaft Bund, Özgür Alman Sendikalar Birliği) kuruluş yıldönümü kutlanacaktı. Bu okul Alfred Duncker yoldaş tarafından kurulmuş, bahçesinde bir köşede küçük bir büstü vardı. Büstün altında da okulun kuruluşuyla birkaç nottan sonra onun kişiliğini ortaya koyan birkaç satır vardı. Bu satırların birinde "Kornünist Manifesto'yu defalarca okudum, her defasında da yeni şeyler keşfettim" yazıyordu. Ben oradayken bu büstün yanına gider, bu yazıyı tekrar tekrar okurdum. Ancak yukarda belirttiğim üzüntülü anım bu değil. Okulun kuruluş yıldönümü kutlaması gündüz ve gece şeklinde iki bölümden oluşuyordu. Her iki bölüme de FDGB'den sorumlu Polit Büro üyesi Hary Tisch yoldaş katılıyordu. Gündüz daha çok konuşma, klasik müzik, folks müzik (halk müziği) şeklinde bir program, akşam ise yemekli ve içkili bir eğlence programı öngörölmüştü. Gündüz ve gece kutlamaları ayrı yerlerdeydi. Gündüz saat 14.00'te başlayarak belli bir saate kadar sürüyordu kutlama. Kutlama salonunun ön kısmında protokol için yer ayrılmış, arka taraflarda gelenler boş bulduğu yere oturuyordu. Bizim arkadaşlar protokola dahil edilmemişlerdi statüleri gereği. Orada öğrenci statüsünde bulunuyorlardı, yani protokol dışında boş bulunan yerlere oturulacaktı. Ben zamanında salonda bulunup birlikte oturabilmek için arkadaşlar arasında mekik dokuyordum ama bir türlü beş insanı bir araya getiremiyordum. Ancak ikisini alıp başlama saatine yakın salonda yerimizi aldık. Yer ayırma imkanı yoktu. Kısa sürede salon dolmuştu ki, diğer üç arkadaşımız salonda gözüktü. Ben bir arkadaşına "gel benim yerime otur" dedim. Ancak o ve diğer arkadaşlarımız "yok biz katılmayacağız" diyerek salonu terk ettiler. Peşlerinden gitimse de durumu değiştiremedim. Neyse ki bu durumu kalabalıkta okul yö-

netimi fark etmedi. Müzikli bölüm bittiğinde katılmayan arkadaşların odalarına gittiğimde onları oldukça alkol almış halde buldum.

Akşam saat 19.00'da yemek başlıyordu. Bize, 7 kişilik bir masa hazırlanmıştı. 5 kişi okulda kalan arkadaşlar, ben ve bizimle içli dışlı olan bir öğretmen bayan yoldaş masada yer alacaktı. Ancak bizim arkadaşlar kendi aralarında akşam da bu programa katılmama kararı almışlar. Bu karara gündüz salonda programı izleyen arkadaşlar da katılmıştı. Benim sıkıntım büyüktü, durumu nasıl anlatacaktım. Arkadaşları teker teker ziyaret edip ikna etmeye çalıştım. Maden-İş Yürütmeden arkadaşımızın yoldaş olduğunu öğrenmiştim. Onu ikna etmek güç olmadı ama diğerleri Nuh diyor peygamber demiyordu. Saat 19.00'da Maden-İş'li yoldaşla birlikte yemek salonuna gittik. Bizim masada bize eşlik edecek bayan öğretmen de gelmişti, biz iki kişi masaya oturduk.

Hary Tisch yoldaş salona geldi ve yemek başlamak üzereyken bayan öğretmen yoldaş bana dönerek "diğer arkadaşlar nerede kaldı, gidip bir bakıver" dedi. Ben de son şansımı denemek için arkadaşları bir daha tek tek ziyaret ettim. Hepsi oldukça alkollü bir durumdaydı, ne dediğimi bile anlamıyorlardı. Başım önümde düşünce düşünce masaya geldim. Öğretmen bayan yoldaş durumu anlattım. Görüntü son derce kötüydü; bütün masalar dolu, bizim masada dört iskemle boş, herkesin dikkatini çekiyordu. Hary Tisch yoldaş masaları dolaşmaya başladı; benim sıkıntım had safhaya ulaştı. Bizim masaya geldiğinde Hary Tisch yoldaşa ne diyecektim. Mide ağrılarım tuttu. Durmadan kafam önümde düşünüyordum. Bu düşünce ile bir-bir buçuk saat geçti. Hary Tisch yoldaş bizim masaya yaklaşıyordu ki bir şey oldu. Mikrofondan "önemli bir nedenle Hary Tisch yoldaşın toplantıdan ayrılması gerekiyor" duyurusu yapıldı. Yani, tanrı imdadıma yetişti derler ya bir "of" çekerek gecenin tadını sonradan ben de çıkarmaya çalıştım.

Burada bir başka anımı daha anlatmak isterim. Okula ilk gittiğimde etrafı incelerken okulda bir de açık yüzme havuzu olduğunu gördüm. Ancak giriş kapısında "devir daim pompaları bozuk olduğundan kullanıma kapalıdır" diye yazıyordu. Bu yazı ne kadar zamandır orada duruyor, bilmiyorum ama herhalde epey zaman geçmiş olmalıydı. Yazı bir saç plaka üzerine yağlı boya ile yazılmıştı, saçtan paslar yere doğru akmıştı. Akşam yemekten evvel Hary Tisch yoldaşın yaptığı konuşmada kendi gençlik yıllarından bahsederek, günümüze gelindiğinde olanakların nasıl ufak tefek eksikliklerle kullanılmaz hale geldiğini, bu yüzme havuzunun pompalarının bozulması nedeniyle kapalı olmasını örnek göstererek vurgulamıştı. Yoldaşın okuldan ayrılmasından iki gün sonra havuzun pompaları yenilenmiş kullanıma açılmıştı. Evet gürültü patırtı arasında burada da haftalar gelip geçiyordu.

FEDERAL ALMANYA YÖRE KOMİTESİNİN GÖREVDEN ALINMASI..

1981 Mayıs ayının ilk yarısıydı. Okul müdürü bayan yoldaş beni arayarak partiden nehir kenarındaki misafirhaneye öngörülen tarih ve saatte gitmemin bildirildiğini duyurdu. O gün ve saatte oraya gittim. Tüm FAYK üyeleri gelmişti. Metin Gür, Hasan Özcan, Fuat Hendek, Ali Söylemezoğlu oradaydı. Kısa bir sohbetten sonra Polit Büro ile toplantı olduğunu anladım. Toplantıya Polit Bürodan Yelkenci ve Aydın Meriç katılıyordu. Üçüncü bir Polit Büro üyesi var mıydı hatırlamıyorum. Toplantıyı Yelkenci yoldaş yönetiyordu. Sonradan öğrendiğime göre, benim Batı Almanya'yı terk edip Doğu'ya geçişimden beri önemli kararlar almıştı Polit Büro. Bir defa Metin Gür, Batı Almanya'dan alınıp, Batı Berlin'de Kurtuluş gazetesinin sorumluluğuna getiriliyordu. Ayrıca FAYK, TKP PB tarafından bütün olarak görevden alınıyordu. (Okunan metin PB kararı olarak okundu. O tarihte TKP MK PB'da Bilen yoldaş, Ali Durak, Mustafa Demir; H. Erdal, Alp Otman, Veyisi Sarısözen, Nabi Yağcı, Aydan Bulutgil bulunduğunu daha sonra öğrendim). Bu toplantıda Yelkenci Yoldaş Komitenin görevden alınmasının nedenlerini sunduğu raporda üç noktaya işaret etti.

Birinci olarak; Federal Almanya'da yapılan eylemlerde TİP ile birlik konusuna pratik faaliyetlerimizde yeterince hassasiyet gösterilmemesi. Burada Köln'deki cuntayı protesto mitingi örnek olarak gösteriliyordu İkinci olarak; FAC genelinde, özellikle Ruhr bölgesinde partinin fazla miktarda üye kaybetmesi. Ne yazık ki bu üçüncü nedeni bugün hatırlayamıyorum.

Yelkenci yoldaşın toplantıya sunuş konuşması, 8-10 dakika kadardı. Sunuş bölümü bittiğinde kısa bir ara verildi. Bu arada Metin Gür, Yelkenci, Aydın Meriç üçü başka bir odada kısa bir görüşme yaptılar. Sonra tekrar toplantıya devam ettik. Yelkenci yoldaş "bu konularda diyeceğiniz bir şey varsa konuşabilirsiniz" anlamında bir giriş yaptı, hepimiz söz aldık. Hiç kimse kararın karşısında tavır almadı. Konuşan tüm FAYK üyeleri partinin vereceği yeni görevlere hazır olduklarını belirttiler. Ben de bu içerikte konuşmuştum. Ben TİP ile birlik konusunda başımıza bir şeyler geleceğini düşünmüştüm de, bu kadarını kestirememiştim. Tekrar ediyorum, bu toplantıda hiçbir FAYK üyesi karara karşı olumsuz bir görüş belirtmedi. En azından o masa etrafında Metin Gür, Fuat Hendek, Hasan Özcan da dahil herkes kararı onayladı. Toplantı tek gündem maddeliydi. Bana "okula gidebilirsin" dediler. Ben de biraz hasret giderdikten sonra okula döndüm.

Metin Gür'e ailem ve çocuklar ile ilgili soru sormadım. Çünkü düşündüğüm başıma gelmişti. Okula gelişimden bir-bir buçuk ay sonra bir cuma günü akşamı dersten sonra Batı Berlin'e geçip oradan da uçakla Münih'e eve gittim. Eve hiç kimse uğramamış, hiçbir maddi yardım da gönderilmemişti. Hanım ve çocuklar zor durumdaydı. Büyük tesadüf bir ay sonra benim Bauspar Vertrag'la

(bir maddi birikim hesabı) yaptığım anlaşmanın 7. yılı doluyordu. Toplu bir para alacaktık. Bu hesap hanımın adınaydı. Ama bir ay daha dayanmalıydık. Ben acil durumlar için üzerimde taşıdığım paradan bir miktar bırakarak aynı hafta sonunun Pazar akşamı Münih'ten uçakla Batı Berlin'e geçtim. Oradan da gece DDR Berlin ve okul... Benim okulda kaldığımı dört aya yakın dönemde Metin Gür, benim ailemi bir defa bile ziyaret edip "durum nedir" diye sormamıştı. Bu dört aylık zaman diliminde bir defa daha uçakla Münih'e gidip ailemi ziyaret edip geri döndüm. Bu dönemde hanımla aile bağlarım zaten bütünü ile kopmuştu. İlişkilerimin çocuklarımın annesinden öteye bir içeriği yoktu. Ayrılma mukadderdi de, ne zaman vakit bulunup bu işlere eğilinecekti?

Toplantıdan sonra okula dönüp günlük işler içinde uğraşırken bir gün Yelkenci yoldaş çıkageldi. Hoş beş sohbetten sonra bana tekrar "karar konusunda ne düşünüyorsun" dedi. Ben de "görüşlerimi orada belirttim, başka diyebileceğim bir şey yoktur. Parti ne görev verirse onu yerine getireceğiz" dedim. Yelkenci yoldaş bunun üzerine "şimdi eşyalarını topla bu gece treni ile Düsseldorf'a döneceksin. Yarın saat 09.00'da Ali Durak (Şiko) yoldaş seni DKP merkezinde bekleyecek" dedi. Kısaca FAC'de Metin Gür'ün bir konferans toplama çabası içine girdiğini, oraya gidince gerekli bilgilerin Şiko yoldaş tarafından verileceğini söyledi. Ben şaşırmışım da, o anda niye DDR Berlin'e çekildiğimi daha iyi anlamıştım. Ben Yelkenci yoldaşa o akşam gidemeyeceğimi, tüm çamaşırlarımın leğen içinde ıslak olduğunu, bunlardan başkade eşyammın olmadığını belirterek iki gün daha zaman istedim.

İki gün sonra FAC'a döndüğümde, DKP Düsseldorf merkez binasında Ali Durak ve Ali Söylemezoğlu beni bekliyorlardı. Kısa bir selamlaşmadan sonra durumu bana aktardılar. PB ile yapılan toplantıdan sonra, yani Federal Almanya Yöre Komitesi dağıtıldıktan ve Metin Gür'ün yetkileri elinden alındıktan sonra, FAC'de Hasan Özcan ve Fuat Hendek ile birlikte bir Parti Konferansı toplamak istemişler. Bir üst organ tarafından yetkileri kaldırılmış organın tekrar yetkili gibi gösterilmesi parti örgütlerinin kafasını karıştırmış. Şiko yoldaşın deyimiyle Metin Gür parti evraklarını ve parti kasasını teslim etmiyordu. Polit Büro toplantısında alınan kararda Metin Gür'ün parti örgütlerini FAC içinde Polit Büro üyesi Şiko yoldaşa devretmesi gerekiyordu. Metin Gür döndüğünde bu devir işine yanaşmamış; ben gittiğimde durum buydu.

Şiko yoldaş, DKP ile koordineli şekilde, parti örgütleriyle dolaylı ilişki kurma çabasıındaydı. Ali Söylemezoğlu'nun örgütlerle bir ilişkisi yoktu. Ayrıca Ali Söylemezoğlu FAYK'sine çok kısa bir zaman evvel katılmıştı. Metin Gür ve Fuat Hendek dışında parti örgütleriyle ilişkilerde tanınan tek kişi bendim. Tüm parti örgütleri Şiko yoldaşın parti üst yönetiminde olabileceğini düşünse de, ilişkilerini belli bir hiyerarşi içinde kurmaya özen gösteriyordu. Ben hemen ilk iş olarak halen ilişki kurulamayan Münih parti örgütümüze telefon ettim. Sekreter yoldaş benden 3-4 aydır hiçbir haber almıyordu. Telefonda sesi-

mi duyunca bana ilk sorduğu soru, “sen nerelerdesin, hangi tarafta duruyorsun” olmuştu. Belli ki parti örgütünün kafası karışmıştı. Kendisine “ben partinin yanındayım, Alman yoldaşlarla ilişki kurun ve bekleyin” dedim. Yoldaş durumu anlamıştı.

DKP içinde de bu gelişmeler tüm yerel DKP yöneticilerine duyurulmuştu. Bizim Münih’teki DKP ile çok güçlü bağlarımız vardı. Bu bağ sıklığı, değişik şehirlerdeki parti örgütlerimizin ilişkilerinde farklılık gösteriyordu. Bazı bölgelerde DKP ile ilişkilerin yoldaşlar tarafından ciddi şekilde ele alınmadığını FAYK’sine girdiğimde gözlemlemiştim. Bu nedenle iyi ilişkilerimizin olduğu yerlerde sorunu çok daha çabuk, DKP’nin yerel yönetici kadrolarıyla çözdük. Bazı bölgeleri, özellikle de Ruhr bölgesinde bazı parti örgütleriyle bağları ancak DKP’nin MK üyesi, dış ilişkiler sorumlusu Heinz Lang yoldaşın oralara giderek bilfiil müdahalesi etmesiyle çözebildik.

3-4 ay evvel parti bağı olan örgütleri arıyor, ilişkileri yeniden kurmaya çalışıyordum. Bu örgütleri bir yandan da Metin Gür, konferans toplamak için aramaya devam ediyordu. Metin Gür benim Batı Almanya’ya geldiğimi duymuştu ama beni aramıyordu. Metin Gür’dan telefonla randevu aldım ve eve gittim. Bu gidişimi Şiko yoldaş onayladı. Kendisiyle henüz birkaç örgüt ve teslim etmediği parti evrakı ve kasası üzerine konuşacaktım. Eve gittiğimde evde Fuat Hendek de vardı. Oldukça soğuk bir karşılaşma oldu. Ben kendisine “gidilen yolun doğru yol olmadığını, bu kararın bizim yüzümüze okunduğunu, kendisi de dahil hiç kimseden itiraz gelmediğini, bir itiraz var idiyse orada söylenmesi gerektiğini belirterek vakit geçirmeden parti örgütlerini, parti evrakını ve kasasını teslim etmesinin gerektiğini” vurguladım. Metin bu konudaki kararlılığını anlamıştı. Fazla bir şey söylemedi. Bana dönerek “yoldaş ben şimdi ateşi elimle tutuyorum” dedi. Bir anlamda başına gelecekleri bildiğini ima ediyordu. Fuat Hendek herhalde hiç konuşmamıştı. Bu görüşmede Metin Gür ve Fuat Hendek devretmedikleri örgütleri devredeceklerini ve teslim etmedikleri parti evrakı ve kasasını da teslim edeceklerini bildirdiler. Ben de bu bilgileri Şiko yoldaşa ilettim.

Bağı kopuk olan az sayıda parti örgütünü Fuat Hendek bana devretti. İyi hatırlıyorum, bu parti örgütlerinin sorumlularıyla buluştuğumuzda, örgüte beni tanıtırken Fuat’ın yaptığı konuşmanın özü, ilişki devrinden çok, parti örgütünün üst organa karşı, yani MK ve Polit Büroya karşı isyanı şeklindeydi. Fuat bu konuşmayı benim gözümün içine bakarak, sözde parti içinde demokrasiyi savunuyor konumundan yapıyordu. Konuşması bittikten sonra Fuat Hendek toplanlıdan ayrılıyor ve ben parti içinde nelerin olduğunu yoldaşlara uzun uzun anlatıyordum. Burada belki kendimi över gibi oluyor ama, FAC’daki parti örgütleri içinde, partili yoldaşlar tarafından sevildiğimi hissediyordum. Bu sevgi karşılıklıydı. Ben de kendilerini çok seviyordum. Kendimi onların bir parçası olarak görüyordum. Bir defasında haftalık eğitim top-



Feridun Görgüz Raif Türkmen'le, 1989.

lantısında verdiğimiz arada bazı yoldaşlar yanıma gelerek bana; "bak yoldaş, senin yanına gelip rahatlıkla seninle ilişki kurup konuşabiliyoruz. Ancak çok istememize rağmen bunu Metin Gür yoldaşla gerçekleştiremiyorduk. Metin Gür'ün kişiliği bizi onun yanına yaklaşımdan sürekli geri itmişti" diye anlatmışlardı. Birkaç yoldaş Metin Gür'ün görevden alındığını duyduğunda ellerini göğse kaldırarak dua eder gibi tepki göstermişlerdi. On, onbeş gün içinde tüm parti örgütlerini teslim aldık ama, bu süreçte Atılım'ın Federal Almanya içindeki basımı ve dağıtımı ilk defa aksadı.

1981 Temmuz ortalarında tüm parti örgütleriyle ilişkiler eskisinden daha sıkı bir biçimde kurulmuş, parti yerel örgüt yönetimleri topluca Düsseldorf DKP merkezine çağırılarak toplantılar düzenlenmiş, bu toplantılarda Heinz Lang yoldaş, Şiko ve Ali Söylemezoğlu tarafından örgütlere bilgi verilmiş, ilişkiler sağlamlaştırılmıştı. Ayrıca hızla bir haftalık eğitim programı örgütlemiştik.

İşin diğer tarafı FİDEF örgütünün başında başkan olarak bulunan Hasan Özcan'ın durumuydu. Ben gelinceye kadar kimse Hasan Özcan'la yüz yüze görüşme yapmamıştı. Şiko ve Ali Söylemezoğlu ile birlikte durum değerlendirildi. İki noktadan soruna yaklaşıyorduk. Hasan Özcan, Metin Gür'le birlikte parti yönetimine kazan kaldırmıştı. Tamam. Parti disiplini çiğneyerek bir karşı hareketin içine girmişti. Ama ne olursa olsun onu kazanmak için yaklaşmalıydık. Ayrıca ona gidip "Hasan yoldaş seni buradan aldık" diyemezdik. Görece bağımsız bir yığın örgütünün genel başkanıydı; seçilmiş bir kişiydi. FİDEF içinde gerekli olağanüstü genel kurul işleyişini çalıştırıp Hasan Özcan'ı görevden aldirmek da, iki açıdan sakıncalıydı. Birincisi; nereden baksan bu iç işleyiş tüzüğe göre birkaç ay alabilirdi. İkincisi; bu süreç ve genel kurul ya açık yada kapalı yapılacaktı. O tarihte kapalı bir genel kurul çevremizde hoş karşılanmayacağı gibi, partili yoldaşlar arasında farklı yo-

rumlanabilirdi. Her iki uygulama da parti örgütünün güçlenmesi açısından istenilen sonucu vermeyebilirdi. Bu sonuçlara Şiko, Ali Söylemezoğlu ve ben konuşarak varmıştık. Tabii her gelişmeyi de Alman yoldaşlara bildiriyorduk. Alman yoldaşlar da FİDEF konusunda bizim daha titiz ve hassasiyet göstermemiz uyarısında bulunuyordu. O nedenle birinci alternatif, Hasan Özcan'ın ikna edilip tekrar parti saflarına kazanılmasıydı.

Bu olaylar patlak vermeden evvel benim Hasan Özcan'la ilişkilerim, birbirimizi biraz geç tanımamıza rağmen dostça gelişmişti. Bu dostluğa sığınarak Hasan Özcan'ı aradım ve FİDEF merkezine gittim. Beni her seferkinden biraz farklı, soğuk karşıladı. Hasan Özcan'ın gözleri biraz kanlı ve yorgun görünüyordu. Aynı zamanda sinirliydi de. FİDEF merkezine girdiğimde sarılıp öpüştüğümü hatırlamıyorum. Ben konuya ülkedeki gelişmeleri değerlendirerek girdim. Bugün partinin her zamankinden daha fazla birlik ve beraberliğinin önemini belirttim. Kendisinin iyi düşünmesi gerektiğini, bazen hepimizin partiye daha fazla katkıda bulunayım derken, istemeden, hatta belki de farkına varmadan zarar verebileceğimizi, tam bu noktada yoldaşların birbirine yardımcı olmasının gerekliliğini vurguladım. Konuşmamın özü buydu. Hasan Özcan'ı çok yönlü düşündürmek istiyordum. O anda benim için bulunduğum nokta çok önemliydi. Parti içinde tarihin o döneminde önemli bir sorunun çözülmesi için ya başarılı ya da başarısız olacaktım. Başarısızlığımın faturasının partiye ne getirebileceğini kestirebiliyordum. Bu bağlamda kafam harıl harıl çalışırken, hissi olarak da "her şey partim için" anlayışıyla son derece heyecanlıydım. Hasan Özcan ile konuşmam sırasında Türkiye'deki durumu değerlendirirken (o tarihlerde TKP tutuklanmaları, baskı ve işkenceler artık her tarafta duyulur olmuştu) benim herhalde gözlerim doldu, belki de birkaç damla yaş gözlerimden düştü. Hasan Özcan beni dikkatle dinledi. Konuşmamın samimiyetine güvendiğini gözlerinden anladım. Konuşmam sırasında onun da gözleri doldu. Konuşmam bittiğinde Hasan Özcan söz aldı. Konuşmasının tümünü hatırlamıyorum. Fakat özünde, bulunduğu noktadan geriye döneceğini, partiye daha fazla zarar vermek istemediğini, parti istiyorsa FİDEF başkanlığından hemen ayrılacağını, kendisine partinin vereceği ceza veya yeni bir göreve de hazır olduğunu belirtti. Hasan Özcan'ın bu konuşmasından sonra rahatladım. Konuşmasında samimiydi. Ben iki yönden mutluydum. Bir; "her şey parti için" anlayışıyla partiye gelebilecek zararın ortadan kalkmasına katkıda bulunmuştum. İki; bir insanı tekrar partiye kazanma yönünde bir işlev görebilmiştim. FİDEF'in Licht str.'deki bürosundan çıkarken Hasan Özcan ile sarılıp öpüşüp ayrıldığımı hatırlıyorum.

Böylece Metin Gür'ün Konferans toplama sürecine son noktayı da koymuş olduk. Metin Gür, bu olaylar sona erdiğinde, partiden 25 kadar üyenin atıldığını veya dışa düştüğünü söylüyor. Bu kesinlikle doğru bir tespit değil. TKP bu olaylarla bağlı olarak FAC'da bir üye dahi kaybetmedi. Aksine Metin Gür

zamanında parti ilişkileri kopan, TKP üyeleriyle ilişkiler canlandırılmaya çalışıldı. Bu konuda Şiko ve Ali Söylemezoğlu özel bir çaba gösterdiler. Bu dönem ilişkilerin yeniden kurulmasında DKP'nin de bize yardımları oldu. Ali Söylemezoğlu'nun ve benim sorumlu olduğum dönemde, Metin Gür'ün kitabında belirttiği gibi "partiden çıkarılan o veya şu nedenle partiden ayrılan yoldaşları kandırıp, sanki onları parti üyesi gibiymiş gibi aldatıp, parti aidatları topladığımız" da doğru değildir. Bizim yönetici olduğumuz dönemde FAC'da yönetimin böyle bir politikası ve uygulaması olmadı. Eğer Metin Gür'ün sorumlu olduğu zaman dilimi içinde böyle bir politika uygulandı ise, benim FAYK içinde böyle bir politikanın oluşmasından haberim yoktur. Sorumlu bulunduğum alandaki parti örgütlerinde böyle bir uygulamam da asla olmadı. Ayrıca FAC'da Ali Söylemezoğlu'yla birlikte sorumlu olduğum dönemde, parti örgütlerinden bir yoldaşın hiçbir şekilde ihracı konusu resmi veya gayri resmi gündemimize gelmedi. Bizim yönetimde bulunduğumuz dönemde, organlarda bulunan yoldaşlarla beraber, partiye yeni yeni insanların kazanılması sürekli gündemimiz oldu.

Burada, bu faaliyetlerde hiç hatam/ kolektif hatamız yok, her şeyi dört dörtlük yaptım/yaptık iddiasında elbette değilim. Mutlaka yöntem ve uygulamada eksikliğim/eksikliğimiz olmuştur ve oldu da. Bunun en somut örneğini bir gece yarısı Düsseldorf'taki evimde yaşadım. Hamburg Parti Örgütü Sekreteri Çeka yoldaş, benimle görüşmek istediğini söyledi. Parti adından da anlaşılacağı gibi, gözü kara, fedakar, canını gözü kapalı parti için verecek, o zamanın deyimi ile 24 saat devrimcisi bir yoldaşımızdı. Ben Hamburg'a gittiğimde onda misafir olurdum. Birbirimizi çok severdik. Bu insana görev verdin mi gözün arkada kalmazdı. Bu yoldaşın sorumluluğunda İşçinin Sesi olaylarında bu bölgeden geçici olarak İngiltere'ye belirli yoldaşların zaman zaman kaydırıldığını da duydum. Yoldaş akşam geç saatlerde bana geldi. Hoş beşten sonra konuya girdi. O konuşuyor, ben dinliyordum. Bu yoldaşa geçmişte üst düzeyde, yani PB düzeyinde eğitim sözleri verilmiş, bir dönem bu söz savsaklanmış, sonrada unutulmuş, kendisine bu konuyla ilgili hiçbir açıklamada bulunulmamış v.b açıklamalar yapıyordu. Ancak bu açıklamalarında parti üst yönetimini eleştiren öteye aşağılar bir öz olduğunu sezinliyor ve dikkatle dinliyordum. Saat gece yarısına gelmişti. Herhalde ben de çok yorgundum. Konuşmasına ara mı vermişti bilmiyorum, "yoldaş bitirdin mi konuşmanı" dediğimi hatırlıyorum. O da "evet yoldaş" dedi. Ben, "bak yoldaş bütün bu konuşmalarının özünde sen, ben artık bu partide var olmayacağım dediğinin farkında mısın" diye sordum. O da bana "evet yoldaş farkındayım" dedikten sonra bana; "yoldaş sizden bir dosya kağıdı rica edeceğim" dedi. Ben partiden ayrılacağını belirten bir şeyler yazacağını anlamıştım. Buna rağmen boş bir dosya kağıdını önüne koydum. Çeka yoldaş kalem eline alıp;

"Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesine....tarih

Çok sevdiğim Türkiye Komünist Partisinden ayrılıyorum.

Saygılarımla”

İmza. Çeka”

İmzalayarak bana vermişti. Ve biraz soğuk bir ayrılış olmuştu. Daha sonra düşündüğümde; yoldaşın bu durumuna daha farklı yaklaşabilirdim. Onu kazanmak için daha fazla çaba sarf edebilirdim. Partiye o kadar emek vermiş bir insanı bir anda kaybetmiştim. Yukarda da belirttiğim gibi farkına varmadan uygulamada hata yapmışım. (Geçmişte böylesi bir kaç hata daha yaptığımı hatırlıyorum.) Bu hatamla da insanların çok çabuk kaybedildiğini, kazanmanın ise zor olduğunu daha iyi anlamışım. Bu hatamı birkaç yıl sonra yerel parti örgütü tarafından çok dayatılmasına rağmen Krefeld parti örgütünde tekrarlamadım.

Metin Gür’ün Konferans çağrısının sona ermesiyle birlikte, Polit Büro yeni bir FAYK oluşturdu. Bu komitede Ali Söylemezoğlu Federal Almanya Yöre Sekreteri, Duisburg’dan Karadenizli bir yoldaş Adil Sonkaya (işçi), Frankfurt’tan alevi dedesi bir yoldaş Yılmaz Doğanlar, Bremen’den Sabahattin Direk yoldaş (tersane işçisi) ve ben olmak üzere beş kişiydik. Bu komitede, Bremen’deki yoldaş FAC Kuzey bölgesi (Hamburg, Hannover, Bremen, Lübeck ve çevresi parti örgütleri), Frankfurt’taki yoldaş Orta bölge (Frankfurt, Mainz, Wiesbaden, Heidelberg, Mannheim ve çevresi parti örgütleri), Duisburg’daki Karadenizli yoldaş yukarı Ruhr (Duisburg, Essen, Bochum, Dortmund, Münster, Mörs ve çevresindeki parti örgütleri), ben de aşağı Ruhr (Düsseldorf, Köln, Wuppertal, Siegen, Krefeld ve çevresiyle FAC’nin güneyinde bulunan Münih, Stuttgart, Nürnberg ve çevresindeki parti örgütleri) ilişkilerini sürdürüyorduk.

Metin Gür zamanında başlamış olan eğitim programı, olaylar nedeniyle aksamıştı. FAYK hızla yeni bir haftalık eğitim programı uygulamasını başlattı. Alman yoldaşlar bu hassas devrede bizim bu eğitimleri kendi binalarında gerçekleştirebilmemiz için bütün olanaklarını seferber ettiler. (Essen kentinde DKP’nin kendi malı olan bir binanın zemin katı ve altındaki kat Beşik, yani Yukarı Ruhr bölge yönetim merkezi olarak kullanılıyordu. İkinci katı ise 25-30 kişilik 5 odalı bir misafirhaneydi, her odada 4 veya 6 yatak vardı. Ayrıca bir de geniş 30-40 kişilik dershanesi bulunuyordu. Tabii bir de geniş mutfakı mevcuttu.) Bu eğitimlere DKP’de ideolojik alandanı sorumlu yoldaşlar da eğitimci olarak katılıyordu. Metin Gür zamanında başlayan ve 1987- 1988 yılına kadar süren bu merkezi eğitimlerin partili yoldaşların gelişmesinde mutlaka faydaları olmuştur. Ancak katılımcı yoldaşların gelişmişlik düzeyi çok farklıydı. Bu, sadece Marksist Leninist teorik gelişmişlik farklılığı değil, aldıkları eğitimdeki farklılık, okuma alışkanlığındaki farklılık, algılama farklılığı gibi çok değişik konulardaydı. Her ne kadar bu konulara dikkat ederek yoldaşların bu eğitimlere katılımını sağlamaya çalıştıysak da, pek başarılı olduğumuz söylenemez. Örneğin benim izlemek için katıldığım bazı eğitim seminerlerinde yol-

daşlar bana gelerek; "yoldaş, ben Yeni Çağ'daki yazıları okumak ve anlamak istiyorum. Ancak sayfanın üst tarafını okuyup alt tarafına geldiğimde üst tarafını unutuyorum, okuduğumu anlayamıyorum" diyorlardı. Hatta yoldaşlardan birisi eğitimin bitiminde, hafta sonu değerlendirmesinde, okuma ve anlama zorluğunu anlatırken bana doğru dönerek, "yoldaş ben hayatımda Tommiks'ten başka bir şey okumadım" dedi. Ben de eğitimde anlamakta zorluk çektikleri konular varsa çekinmeden söylemelerini istemiş, böylece bizim de onlara nasıl faydalı olabileceğimizi düşüneceğimizi belirtmiştim.

Ben ilk merkezi eğitime DKP'nin Leverkusen'deki eğitim okulunda katıldım. Almanca, felsefe ve DKP'nin güncel politikaları üzerine iki haftalık bir eğitimdi. 1977 veya 78 yılıydı. Almanca verilen bu eğitimde, bu alana çok yabancı olmadığım halde, algılamada bayağı zorlandım. Bu bağlamda yoldaşları daha iyi anlayabiliyordum. Eğitimde yoldaşları daha çok akşamları okumaya teşvik ediyorduk. Ayrıca ufak gruplar olarak, kendi aralarında belli sorular ortaya atarak tartışmaya katmaya çalışıyorduk. O günlerde de açıkça görülyordu ki, hepimiz için tartışma kavramı kelimne olarak çok kullandığımız ama pratikte nasıl yapılacağını bilmediğimiz bir kavramdı. Gündelik hayatımızda partiye girmeden önce tanımadığımız "tartışma" kelimesinin teori ve pratiğini öğrenmek zorundaydık, ama bu nasıl olacaktı? Zamana ihtiyacımız vardı. Hepimiz tutucu bir toplumdan geliyorduk, biz partiye girerken de şu veya bu ölçüde bu özelliklerimizle birlikte girmiştik.

Eğitim seminerlerinde ulusal sorun ile ilgili bölüme, eğitmen olarak Ali Durak (Şiko) da katılırdı. Eğitimin ana yükünü Ali Söylemezoğlu taşırdı. Bu alandan birinci derecede Ali Söylemezoğlu sorumluydu. 1981 başında başlayan haftalık eğitimde uzun süre 12 Eylül 1980 darbesiyle ortaya çıkan, rejimin niteliği eğitimin ana konusunu oluşturdu. Bu tartışmalar bir iki yıl sonra, TKP MK Polit Büronun rejimi "faşist" olarak nitelemesinden sonra bitti. Derslerin içeriği bundan sonra daha çok yoldaşların yerel ihtiyaçlarına cevap vermeye yöneldi. 1984 sonlarına doğru Ali Söylemezoğlu'nun Türkiye Postası'na sorumlu atanmasından sonra, benim sorumluluğumda bu eğitimleri yeni bir kadroyla planladık. Bu dönemde örgütsel sorunlara yönelik eğitime Raif Türkmen yoldaş katılıyordu. Ayrıca Münih'ten iki (Vural Erkilic ve Güven Pamir yoldaşlar, Hamburg'tan Suat Esinsel yoldaşımız bu haftalık eğitimlere eğitmen olarak katılıyorlardı. Partili yoldaşlar bu haftalık merkezi eğitimlerde eğitmen olarak yeni yüzler görmekten son derece memnun oldular. Yoldaşlar, hafta sonunda eğitim bittiğinde yapılan "nasıl bir hafta geçirdik" değerlendirmesinde, özellikle yeni yüzler ve parti yönetiminin güvenerek yeni yoldaşlara sorumlu görevler vermesini önemli bulduklarını ifade ediyorlardı. 1981'de eğitimin yeniden başlamasıyla birlikte Batı Berlin'den de eğitime katılanlar oldu. Fakat Batı Berlin'den bu katılım süreklilik kazanmadı.

POLİTİK GÖÇMENLERİN FEDERAL ALMANYA'YA GELMELERİ...

1980 12 Eylül darbesiyle birlikte, Türkiye'deki kadroların yurt dışına çıkarılışları hızlandı. Yanlış hatırlamıyorsam Federal Almanya'ya ilk Aydın Engin geldi. Ben kendisiyle Metin Gür'ün evinde tanıştım. Aydın Engin, Metin Gür'de misafir olarak kalıyordu. 1980 yaz sonuydu, 12 Eylül darbesinden az evveldi. Burada yine bir anımı aktarmak isterim. Metin Gür bildiğim kadarıyla hiç sigara içmedi. Sigara içenlere de hiç iyi gözle bakmazdı. Hele yanında kapalı bir yerde sigara içilmesine asla müsaade etmezdi. Metin Gür haftalık eğitimlerin belirli günlerinde ders vermek için geldiğinde, her ne kadar ders yaptığımız salonda sigara içilme de, aralarda dışarıda yoldaşlar, dar bir alanda sigara içer, dolayısıyla giysileri de sigara kokardı. Metin Gür de daha salona girer girmez yüzünü tiksintiyle asardı. Ben Metin Gür'ü evde ziyaret ettiğimde sigara içmezdim. Ancak Aydın Engin bu yaşağı dinlemiyordu. Aydın Engin'in her sigara yakışında Metin Gür'ün suratı, şekilden şekle giriyor, Aydın Engin şu veya bu nedenle odadan çıktığında kendi kendine söylenerek hemen pencereyi açıyor, odayı havalandırmaya çalışıyordu. Ama, Aydın Engin de sıkıntıyla ile sigaraları üst üste ekliyordu. Bilebildiğim kadarıyla eşi Oya Baydar'ın sağlık haberlerini bekliyordu. Metin Gür'e bu işkence ne kadar sürdü bilmiyorum. Aydın Engin daha sonra Frankfurt'a taşındı. Herhalde Aydın Engin hatırlayacaktır, Oya hanımdan beklediği iyi haberi zarf içinde Frankfurt'ta kendisine ben getirmiştum.

Yurt dışına göç başladı. Federal Almanya da bundan nasibini aldı. FAC parti örgütlerini bu bağlamda hazırlamak gerekiyordu. Ayrıca, yerel parti örgütlerini ne kadar iyi tanısak da, onların mali yapılarını ve güçlerini bilsek de, FAYK yerel parti örgütlerine Türkiye'deki gelişmeler ve kadroların yurt dışına çıkarılması üzerine, ne kadar ek maddi katkı yapabileceklerini ve yerel olarak kaç yoldaşımızı ağırlayabileceklerini bir genelge ile sordu. İyi hatırlıyorum, yoldaşlar bütün özverilerini ortaya koyarak yoldaşlarımızı ağırlama konusunda adeta birbirleriyle yarış ettiler. Hatta bazı yerel parti örgütlerinin pozitif abartılı, mali olanaklarının üstünde iyi niyetli katkı bildirmesi dikkatimizi çekti. Pek tabii ki Türkiye'den gelebilecek yoldaşların FAC'da dağıtımında yerel parti örgütlerinin verdiği bilgiler dikkate alınacaktı ama, FAYK yerel parti örgütlerinin güçlenmesi için, ağırlığı Ruhr bölgesine verecekti. Bu bağlamda Krefeld, Bochum, Essen, Duisburg, Dortmund, Wuppertal, yani aşağı Ruhr ve yukarı Ruhr çevresinde yoğunlaşacaktık. Bu ara Hessen, Baden Württemberg, Hamburg bölgelerine de Türkiye'den gelen yoldaşları kaydıracaktık. Doğal olarak, Türkiye'den gelen yoldaşların hangi faaliyet alanında çalıştığını ve yeteneklerini bilmiyorduk. Bu konuyu merkeze sürekli sormamıza rağmen, çoğu kez yeterli bilgi verilmiyordu. Sonradan verilen bazı bilgilerin de

doğru olmadığını gördük. Bu nedenle FAC'da ihtiyaca göre bir yerleşimi de gerçekleştiremedik sayılır.

FAC'daki içindeki yerel parti örgütlerinin Türkiye'den gelen kadrolardan beklentileri de son derece farklıydı. FAC'daki partili yoldaşlar, Türkiye'den gelen yoldaşlara genelde "Türkiye'den gelen yoldaşlarımız sıcak savaşın içinden geliyor, deneyli, çelikleşmiş kadrolar" gözüyle bakıyordu. Bu kadrolar kendi şehirlerine yerleştirildiğinde, o şehrin sorunlarını da çözebileceklerini düşünüyorlar, bu yoldaşlardan beklentilerini abartıyorlardı. Oysa bütün kadrolarımız, bu toplumun içinden çıkıp partinin saflarına katılmıştı. Bu katılım ister yurtiçinde, ister yurtdışında olsun, olumlu-olumsuz bütün zaaflarımızla partiye gelmiştik. Bizler barış, kardeşlik, eşitlik ilkelerine, komünizme, SSCB'ne, sosyalist sisteme, TKP'ne gönülden bağlıydık. Mükemmel insan yoktu. FAC'daki kadrolarımız şu noktayı anlamakta zorluk çektiler. Türkiye'den gelen kadrolarımızın zamana ihtiyacı vardı. FAC'nin koşullarını tanımıyor, bilmiyorlardı. TKP'nin yurt içindeki çalışması ile Avrupa'daki, hatta FAC'daki çalışması birbirinden çok farklıydı.

Türkiye'den gelen yoldaşların penceresinden bakıldığında da durum aynıydı. İlk geldiklerinde nereye geldiklerini tam anlayamadılar. FAC'daki TKP üyelerinin senelik izin yapması bile onlara garip geliyordu. Ülkede fabrika örgütlenmesinde çalışmış yoldaşların burada aynı anlayışla iş yapmaları imkansızdı. Nasıl FAC'dakilerin Türkiye'den gelen yoldaşlarımıza bakıp pozitif abartılı değerlendirmeler yapıp beklentiler saptandıysa, tersten de Türkiye'den gelenlerin özellikle FAC'daki yoldaşların değerlendirmesinde negatif görüşlerinin olduğu bir gerçektir. Herhalde bu görüşün oluşmasında TKP MK PB'nun veya içinden bazı yoldaşların yıllarca FAC parti örgütünün sağ oportünist bir çizgi izlediği söyleminin etkisi de vardı. Ben kişi olarak bu tanımlamaya katılmıyorum. Bu konu başka bir ortamda tartışılabilir. Ancak şunu yazarak bu konuya nokta koyacağım. FAC parti örgütlerinin sağ oportünist bir çizgi izlediği tanımlamasını yapan parti yönetimimiz, sağ oportünist eğilimlerin pratikte nasıl ortaya çıktığını da somut olarak ortaya koymalıydı. Ayrıca Avrupa'daki parti örgütlerinin yapısı, örgütlenme nedenleri, zayıflıklarının nedenleri ve zorlukları başka bir ortamda ele alınıp araştırılmalıdır.

1981 ve 1982 yılı, FAC'ye Türkiye'den yoldaşların yoğun geldiği yıllardır. Daha sonra 1983-1987 arasında az da olsa FAC'ye Türkiye'den yoldaş geldi. İlk zamanlar bu yoldaşları havaalanından veya trenden alıp ilk misafir edilecekleri yere götürürdük. Bu da genelde Düsseldorf'ta Hamdi Maskar'ın evi olurdu. Herhalde birçok Türkiyeli yoldaşımız bu evde birkaç gün misafir olmuştur. Karşılamayı genelde Ali Söylemezoğlu yapardı. Birkaç gün sonra hukuki işlemler başlar ve hangi şehre yerleşeceğine göre ev arama işine girilirdi. Hukuki süreci avukat yürütürdü. Avukat konusunda da yine Alman yoldaşlar devreye girmişti. FAC'daki politik göçmenlik işlemleri karmaşıktı. Ba-

zı bölgelerde Türkiye'den gelen yoldaşlarımıza, yetkili göçmenlik büroları merkezi bir kampta kalmaları için baskı yapıyordu. Bu teklif kabul edilmezse, örneğin ev kirası yardımı vermiyordu. Kamplarda hayat çekilir gibi değildi. Bu nedenle yoldaşlarımızı böyle bir yere gönderemezdik (benim hatırladığım kadarıyla, hiç kimsenin böyle bir kampa gitmesine, -belki bir iki kişi için, olağanüstü birkaç günlük ikametgah olayı hariç- meydan vermedik.)

Mali sorunlar gündeme gelmeye başladı. Daha evvel yaptığımız hesaplar, yerel örgütlerin görece abartılı bildirimleri, kısacası, evdeki hesap çarşıya uymuyordu. Yerel parti örgütlerinin bağış toplamalarında sürekli aksamalar oluyordu. Gerçeklerle yüz yüze geliyorduk. Burada Münster'de (bu kent yukarı Ruhr bölgesindedir) iki partili yoldaşın yaptığı büyük mali yardımı özel olarak belirtmek isterim. Bu yoldaşlarımız Münster'de pek büyük olmayan bir mekanda -bir anlamda restoran diye tanımlamak gerekiyor herhalde- işletiyor ve yaşamını sağlıyordu. Bu yoldaşlarımız (iki yoldaşımız farklı zamanlarda) hemen hemen iki yılı aşkın partimize her ay büyük miktarda bağışta bulundu. Bu da bize FAC'ne yeni gelen yoldaşlarımızın masraflarını karşılamada yardımcı oldu. Yoldaşların bu özverili katkısı bazen FAYK içinde bile yanlış algılanabiliyordu. Sanki partinin bir işletmesinden gelen bir getiri gibi yorumlanıyordu. Aslında yukarda belirttiğim gibi bu işyeri yoldaşlarımızın kendi emeğiyle meydana getirdiği bir işyeriydi. Bu anlamda isimlerini yazamadığım bu yoldaşlarımıza burada tekrar kendi adıma teşekkür ederim.

Yoldaşların FAC'ye gelişinde farklılıklar da oldu. Örneğin, parti merkezinden Frankfurt'a iki yoldaşın geldiği haberi iletildi. "Alman Sendikalar Birliği'nin (DGB) misafiri olarak kalıyorlar" dendi. Bir yoldaş için ise tanışma parolası gönderildi. Diğer yoldaş için nedense parola gönderilmemiş veya gönderilen parola Ali Söylemezoğlu'nun dağınık masasında kaybolmuştu. Bir yoldaş ben DDR Berlin-Bernau'da Sendika Yüksek Okulu'nda dolaylı tanışmışım. Bu yoldaş için parola gelmişti. Diğerini Frankfurt'a gidince tanıyacağım. Frankfurt'a gittiğimde otelde diğer yoldaşla gayri resmi tanıştım. Bu yoldaş Murat Tokmak'tı. Biraz sohbet ettikten sora gördüm ki hava gergindi, yoldaşlarda yurtdışının sıkıntıları vardı. O gün orada neler konuştuk hatırlamıyorum ama alt salondan yoldaşların kaldığı otel odasına çıkarken diğer yoldaşa parolayı sordum, cevabını da aldım. Böylece bu yoldaş ile resmi tanışmam gerçekleşti ama, Murat Tokmak da durumu fark etti. Ancak, Murat Tokmak'a söyleyeceğim bir parolam yoktu. Bu günlerde ekte Murat Tokmak'a sorduğum sorulardan da anlaşıldığı gibi onda da bana söyleyeceği cevap parola yokmuş. Daha sonra Murat Tokmak yoldaşla Hamburg'ta yeni evine yerleştiğinde resmi olarak tanıştık. Zaten her yoldaşın FAC'daki yerleşimi bence başlı başına bir öykü oluşturuyor.

Bu noktada Metin Gür'ün TKP'nin Avrupa Yılları kitabında TKP Politbüro üyesi Orhan Yıldırım yoldaşın anlatımına dayanarak, Türkiye'den yurtdışı-

na çıkan yoldaşların Federal Almanya'da parti örgütlerinin başına getirildikleriyle ilgili bir açıklama bulunuyor. Orhan Yıldırım yoldaşın bu dediği, Avrupa'daki diğer ülkeler için doğru olabilir, ancak FAC'nde TKP MK Polit Büro'nun böyle bir uygulaması olmadı. FAYK, Türkiye'den gelen yoldaşlarımızın yerel parti örgütlerinde sorumluluk almasını, parti örgütlerinin güçlenmesi bakımından yararlı gördü. Bu bağlamda FAYK, FAC'nden sorumlu Polit Büro üyesi yoldaşla görüş alışverişi yaparak, bu yoldaşlarımıza değişik şehirlerde, parti örgütlerinin değişik kademelerinde görevler de verdi. Bu yoldaşlarımız da ülkedeki deney ve tecrübelerinin birikimiyle, FAC içindeki somut durumu da tanıdıkları ölçüde faydalı faaliyetlerde bulundular. Bir daha burada belirtmek isterim ki, genelde FAC'nde, Türkiye'den politik mülteci olarak gelen yoldaşlar ile FAC'ndeki yoldaşlar arasında önemli olabilecek olumsuz bir olay yaşanmadı. Bu yoldaşlarımızın çok azı 1987'den sonra ülkeye geri dönebildi. Kolay değildi geri dönmek, insanlarımızın hayatı büyük çabalarla, nice bedeller ödenerek FAC'nde yeniden şekillenmişti. Bu insanlarımızın büyük çoğunluğu bugün Almanya'da hayatlarını sürdürüyor. Bu yoldaşlarımla yıllarca FAC'nde birlikte çalıştım. Birbirimizle çok yönlü bilgi alışverişinde bulunduk; ben bundan çok yararlandım. Bazen ilişkilerimde hayrete düştüğüm olaylar da yaşadım. Bu yoldaşlarımı isim isim yazamıyorum. Ancak burada da bir anımı not düşeceğim.

Herhalde sene 1984'tü. Alvaro Cunhal (Portekiz KP Birinci Sekreteri) yoldaşın daha evvel belirttiğim kitabından bir bölümünü tercüme etmiş, eğitimde kullanıyorduk. Kitabın bütünü ilginçti. Kitabın bütünü'nün tercümesini düşünüyorduk. Ben bu konuyu Doğan ağabey ile (Doğan Görsev) -Ben Doğan Görsev'e hem yoldaş diyerek, hem de çoğu kez Doğan ağabey diye hitap etmişimdir- bir konuşayım, bu konuda deneyli bir yoldaşımız, fikirlerinden yararlanayım dedim. Konuyu kendisine açtığımda, bana tercüme konusunun önemi ve gereği üzerinde açıklamalarda bulunduktan sonra, "bu işi daha kapsamlı ele alarak yapalım, bu tercüme işinde yetenekli yoldaşları bir araya getirerek onları ne yapmak, niçin yapmak, nasıl yapmak anlamında bilgilendirelim, karşılıklı bir görüş alışverişinde bulunalım" dedi. Doğan ağabey bana, ben bu konuda hazırlanırım, siz günü belirleyin, bu konuda görev alabilecek yoldaşları siz tanıyorsunuz dedi. Ben de bu alanda yetenekli 10-12 yoldaşımızı bir araya getirerek iki günlük bir seminer örgütledim. Gün geldiğinde seminer yerine Doğan ağabeyi ben götürüp yoldaşlarla tanıştırdım. Doğan ağabey "devrimci harekette tercümenin ve tercüme eserlerin rolü "(isim tam bu muydu hatırlamıyorum, ama tanımlamanın özü buydu), başlıklı bir seminer planı önermişti. Kendisi son derece titiz ve kapsamlı bir hazırlık yapmıştı. İlk iki saatlik bölümü izlediğimde ben son derece etkilendim ve bilgilendim. Bu iki saatlik bölümde bile ufukum alabildiğine genişledi. Yapılan ve yapılacak işin harekete katkıları açısından derinliğini daha iyi anlamaya başladım. Bu eğitim seminerini baştan sona

izleme isteğim ağır basıyordu. Ancak Doğan ağabeye arabayla gelirken, ben bir-iki saat kalıp işlerim nedeniyle ayrılmak zorundayım demiştim. Seminerin bu noktasında kafamdan işlerimi belli yoldaşlara bırakabilirim düşüncesi de geçti. Bu olabilirdi de. Doğan ağabeyin beni yanlış anlayabileceği endişesi içinde gidip geliyordum. Doğan ağabey, "yoldaş burada kalıp beni denetlemek mi istiyor" diye düşünür mü kuşkusu taşıyordum. Sonunda çok yararlanabileceğim seminerden iki saat yararlanmakla yetinip ayrıldım.

TÜRKİYE POSTASI GAZETESİNİN ÇIKIŞI

FAC'ne politik göçmenlerin gelmesiyle birlikte, 1983 yılında Avrupa için onbeş günlük, yeni bir gazete çıkarılması TKP MK Polit Bürosu tarafından öngörüldü. Polit Büronun bu gazetenin çıkarılmasının hazırlık sürecinde FAYK'ne sorduğu sadece, böyle bir yayının FAC içinde ne kadar satılacağıydı. Gazete yurt dışına çıkan yoldaşlarımız tarafından hazırlanacaktı. Bu arada Kurtuluş gazetesinin basımı galiba kesintiye uğramıştı. Biz FAYK olarak Kurtuluş gazetesindeki yılların birikimiyle satış deneylerimizi değerlendirip Polit Büroya FAC'nin gerçeğine uygun bir rakam bildirdik. Ancak Parti merkezi FAYK'nin verdiği bu sayıdan memnun olmadı herhalde. Bu bağlamda FAYK'den bağımsız olarak, Aydın Engin yoldaşımızın da içinde bulunduğu bir ekip FAC içinde FİDEF'e bağlı örgütleri gezerek hem gazeteyi tanıtmaya, hem de bu örgütlerin ne kadar gazete satabileceğini tespit etmeye başladı. Bu gezi gazeteyi tanıtmak açısından yararlıydı da, aynı yaranı satış sayısı tespit etmede sağladı mı sonra görecektik. FİDEF örgütlerindeki yönetimlerde, yoldaşlarımız görev yapıyordu. Yani bir anlamda buraya gazeteyi tanıtmaya gidenlerin karşısına resmi olmasa da yoldaşlarımız çıkıyordu. Daha evvel yoldaşlarımızın abartılı yaklaşımlarından söz etmiştim. Hele bir de karşılarında Aydın Engin'i görünce, rakamlar daha da artıyordu. Gazete satışıyla ilgili FAYK'nin MK PB'ye verdiği satış rakamı ile, dolaşım sonunda gazete tanıtmak ekibinin ortaya koyduğu rakam arasında uçurumlar vardı. Tam hatırlamıyorum ama, eğer FAYK'si satış rakamı olarak 2.000 bildirmiş ise, tanıtmak ekibinin ortaya koyduğu rakam 15.000 idi. Tam bir hayal mahsulü satış rakamı ortaya kondu. Ne yazık ki parti yönetimi, FAYK'ne bu farklılık nereden geliyor diye de sormadı. Bu dönemde, sonradan karşılaştığımızda Kutlu yoldaşın dediği gibi "parti yönetimi FAC içindeki kadrolarını tanımıyordu ve bu kadroların değerlendirilmesinde yanlışlıklar yapılıyordu." Ama Polit Büro üyesi Yelkenci yoldaş; yıllarca Federal Almanya'da bulunmuş ve bu kadrolarla birçok kez ilişkisi olmuştu. Ben yine gazete konusuna döneyim. Türkiye Postası adlı gazete çıkmaya başladı. İçerik itibarıyla bizim için yeniydi ve faaliyetlerimize katkısı bakımından da yararlı bir işlev görecekti ve gördü de. Ancak baştan saptanan satış sayıları öyle hayalîydi ki, çok geçmeden Batı Berlin'den gönderilen gazetelerin paraları

geri dönmez oldu, redaksiyon ile FİDEF örgütleri arasında karşılıklı ödedin - ödemedin yazışmaları tıkandı, sorun yine Polit Büro üzerinden FAYK'nin önüne geldi. Durum belliydi. Benzeri durumlarla defalarca Kurtuluş gazetesinin satışlarında da karşılaşmıştık. Bu deneylere rağmen aynı hata yeniden yapılmıştı. Gazete merkezinden satılmak üzere yollanan gazeteler, dernek lokallerinin raflarında balya balya birikmişti. Tabii gazete redaksiyonu, alacağını binlerce DM ile ifade ederek, FAYK'nin bu sorunu çözmesini bekliyordu. Evet şapka düşmüş, kel gözüküyordu. Gazete satış sayıları çok geçmeden FAYK'nin ön gördüğü sınırların içine girdi. Ne yazık ki kafamızı duvara defalarca çarpsak da akıllanamıyorduk. Bu binlerce Markın gazete redaksiyonuna ödenme imkanı da yoktu. (Ama ne yazık ki bu kafamızı duvara çarpa çarpa öğrenmenin sonu gelmedi; maddi manevi fatura ödedik durduk.)

Gazetenin çıkış yeri ilk zamanlar Batı Berlin'di. Bildiğim kadıyla Ahmet Kardam, Aydın Engin, Özlem Özgür yoldaşlar, gazete redaksiyonunda bulunuyorlardı. Ben Batı Berlin'de hangi şartlarda bu gazeteyi hazırlayıp çıkarıyorlardı, anlatılanlardan biliyorum ama, pratik olarak onlarla birlikte yaşamadım. Bir defa Batı Berlin'de, gazetenin hazırlandığı yeri görmüştüm. Hiç iç açıcı bir yer değildi. Bu nedenle bu bölümü orada yaşayan yoldaşlar daha doğru yazabilirler.

1984 yılında Türkiye Postası teknik ve idari merkezi FAC'ye, Duisburg kentine, Moltke str. 45 adresine taşındı. Bu binayı parti olarak Türkiye Postası taşındıktan ne kadar sonra satın aldık tam hatırlamıyorum. Bu binanın alınması için FAYK olarak FAC içinde bir yardım kampanyası açmıştık. Yine hatırladığım kadarı ile bu kampanyada 85.000 DM kadar para toplanmıştı. Bu toplanan paranın 65.000 Mark'ını nakit olarak ödemiş, diğer bölümünü de alım satım ve sigorta masrafları olarak kullanmıştık. İlk defa parti örgütü yüklü bir borcun altına girmişti. Binanın alınış fiyatı net 435.000 DM idi. Borç faiziyle daha büyük boyutlardaydı. Ödediğimiz borç taksitleri güç bela ancak faizleri karşılıyordu. İyi niyetle yanlış bir işe soyunmuştuk. Hele ilk baştan daha binanın boş alanlarının hepsi kiraya verilmeden aylık taksitlerin ödenmesi için dolaylı dolaysız FAYK kasasından mali destek sağlamaya çalışıyorduk. Ancak binanın boş alanları kiraya verildiğinde dahi ödeme planının vahim durumda olduğunu görmüştük. Ayrıca, bir de binanın çatı, kalorifer v.b. masrafları durmadan artıyordu. Ancak FAC'daki yoldaşlar, partiye böylesi bir mülkün kazandırılmasından son derece mutluydular.

Burada bir anımla yine anlatımı böyleceğim: Bina alındıktan bir müddet sonra kalorifer kazanının eskidiğini, giderek yakıt sarfiyatının arttığını fark ettik. Öte yandan FAC'da enerji tasarrufu girişimleri Federal hükümet tarafından mali olarak destekleniyordu. Bu nedenle yeni merkezi ısıtma sistemi için teklifler alıp bir şirketle anlaştık. Ancak anlaşmada yeni kazan sisteminin kurulacağı alanı şirkete boş teslim edecektik. Bu şu anlama geliyordu. Biz eski

sistemi, yani bodrumun içinde bulunan, 1920'lerden kalma dökme dilimli Buderus marka büyük bir kazanı söküp dışarı çıkaracaktık. Yine her işte olduğu gibi Hamdi Maskar yoldaş ve ben, kismete bakın ki o günlerde Avustralya'dan izne gelmiş bir yoldaşımızla (herhalde ismi Muammer Toprakçı idi) birlikte üçümüz (esas işin ağır kısmını bu iki yoldaş yerine getirmişti) kazanı bir iki gün içinde parçalayıp binanın arka bahçesine atmıştık. Bizler o kazanın sökümü esnasında simsiyah, kömürcü gibi olmuştuk. (Bu faaliyet 5. Kongre arifesindeki günlerde olmuştu galiba.)

Neyse ben yine Türkiye Postası'nın taşınmasına döneyim. Bina konusuna sonra ayrı bölümlerde yine değineceğim. Ben bu taşınma işinin içinde bulundum. Bu binanın zemin katı diyeceğimiz birinci katında tüm çelik rafların kurulmasında zevkle çalıştım. Hatırladığım kadarıyla 1984 yılının başında teknik, mali, idari sorumluluk Ural Ataşer'e verilmişti. Ben, Ural Ataşer'le 1979 senesinde İstanbul'da Ahmet Taştan'ın galiba parti programının yayımlaması ile ilgili davasını bir avukatla izlemek için Türkiye'ye gittiğimde tanışmıştım..

1979'un ikinci yarısıydı, Metin Gür bana "Almanya'dan Ahmet Taştan davasına bir gözlemci gidecek, sen de bu avukata eşlik et, aynı zamanda İstanbul'da yapılacak basın toplantısında tercüme işini de çözersin" demişti. Uçuş İstanbul'a Frankfurt üzerinden olacaktı. Avukat ile tanıştım, uçağa bindiğimizde avukat konuşuyor ama ben bir sürü hukuki kavramı anlamıyordum. Adamcağız tam bir hukuk diliyle konuşuyordu, ben de "yandım" diye düşünüyordum. Neyse İstanbul'a geldiğimde, sorunu ülkedeki yoldaşlarla konuşarak bu işi çözdük. Gelişimin ertesi günü basın toplantısından sonra Ahmet Taştan'ın, Fatih tarafında bir salonda düğünü vardı. Avukatla birlikte ben de bu düğüne katılmışım. Orada kimlerin partili olup olmadığını bilmiyordum. Ancak buradaki insanlarla o akşam birlikte olmaktan son derece mutlu olmuştum. Geç saatlere kadar karşılıklı oynamış, gülp eğlenmiştik.

Ayrıca Ural Ateşer, FAC'da Dortmund'a politik mülteci olarak geldiğinde de kendisini ziyaret etmişim. Ural Ataşer'in sorumlu olduğu dönemde ben Türkiye Postası'na çok sık gidip gelmiyordum. İlişkilerim her nedense pek o kadar sıcak değildi. Herhalde buradaki yoldaşlarla o anda yıldızlarımız üst üste düşmemişti. Belki ben pek fazla bir sıcaklık görmemiş de olabilirim. (Çünkü Ertan Uyar görev aldığı anda benim Türkiye Postası ile olan ilişkilerim bambaşka bir düzeye gelmişti.) Arada bir uğrayıp, örgütlerin borçlarını ne kadar ödediğini veya ödemeyen örgütlerimizi öğrenip, borç büyümeden müdahale ediyordum. Hatırladığım kadarıyla Türkiye Postası'nın ilk çıkış zamanlarındaki o ödedin-ödemedin kaosu daha gerçekçi sayıyla ödenilebilir bir düzeye gelmişti. Ural Ataşer galiba beş altı ay sonra bu görevden ayrıldı. Teknik, idari ve mali sorumluluğa Ertan Uyar getirildi. Ertan ile ilk tanışmamız böyle oldu. Eşi Berin ondan evvel FAC'ye geldi. Ertan FAC'ye İngiltere'den geldi. O dönemde Türkiye Postası yazı kurulunda Türkiye'den gelen yoldaşlarımız

görev yapıyordu. Burada onların isimlerini teker teker saymıyorum. Bazı dönemlerde yardımcı olarak Ruhr içinden yoldaşlarımız geçici olarak yazı kuruluşuna katılıyorlardı. Türkiye Postası konusuna şimdilik bir nokta koyalım.

ALMAN KOMÜNİST PARTİSİ İLE OLAN İLİŞKİLERİMİZ

1981 sonbaharından itibaren, FAYK Ali Söylemezoğlu'nun sekreterliğinde çalışmaya başladı. Polit Büro ile ilişkileri Ali Durak (Şiko) yürütüyordu. 1981 ikinci yarısında daha çok yerel parti örgütleriyle ilişkilerin güçlendirilmesi için çalışıldı. Yerel örgütlerde az da olsa bazı değişikliklerin yapıldığını hatırlıyorum. Ayrıca bu dönemde aksamış bulunan Atılım'ın yeniden basımı ve dağılımı için de, Alman yoldaşların yardımıyla yeni bir matbaa bulundu, Atılım'ın eski basım yeri değiştirildi. Hatta bir dönem Atılım'ın basımı Alman Komünist Partisi'nin Essen Bölge yönetimi binasındaki matbaada yapıldı. Yazımın geçmiş bölümünde Alman yoldaşlarla ilişkilerde FAC düzeyinde, olumsuz anlamda, farklı ilişkilerin varlığından söz etmiştim. Yeni kurulan FAYK bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için beni, Alman yoldaşlarla FAC düzeyinde ilişkilerin iyileştirilmesi için görevlendirdi. Merkezi olarak haberleşme yönünden ben yine Alman yoldaşlarla ilişkileri sürdürüyordum. (Pek tabii Ali Söylemezoğlu ve Ali Durak - Şiko- da Alman yoldaşlarla resmi temas halindeydiler.) Bu çerçevede Alman Komünist Partisi'nin, FAC'da ilk defa yapılan tüm bölge sorumlularının Essen kentindeki toplantısına, Almanya KP'YK üyesi ve dış ilişkilerden sorumlu Hainz Lang beni götürerek oradaki tüm Alman yoldaşlara tanıştırdı. Salonda 40 kadar Alman yoldaş vardı. Ben ve Hainz Lang U şeklinde oturan yoldaşların önünde ayaktaydık. Hainz yoldaş beni göstererek, "bu yoldaş Türkiye Komünist Partisi adına sizlerle ilişki kurmaya yetkili yoldaştır. Bölgenizde Türk yoldaşlarla veya Türk işçileriyle bir sorun olursa benim üzerinden ona erişebilirsiniz" dedikten sonra, bu yoldaşımızın ismi de "Hermann"dır dedi. Bu isimle tanıtılmam üstüne salonda bir gülüşme oldu. Beni daha evvelden, Münih'ten tanıyan Alman yoldaşlardan sesler yükseliyor, "Hermann aramıza hoş geldin" diyorlardı. Böylece partide bir de Alman yoldaşların bana verdiği ada kavuşmuştum (Bu adı yurda dönünceye kadar kullandım). Bu tarihten sonra hızla Alman yoldaşlarla aksayan ilişkilerimizi çözdük.

Bu ilişkilerimizin en bozuk olduğu yer Köln bölgesiydi. Kısa zamanda Köln'de de Alman yoldaşlarla olan ilişkilerimizi sağlam temellere oturttuk. Bana o zaman, genelde olmasa bile Ruhr bölgesinde bizim yoldaşların tavırlarından anladığım kadarıyla, bizimkiler Alman yoldaşların FAC'daki faaliyetlerini küçümsüyorlardı. Belki de parti örgütlerinin Türkiye'de verdikleri çok canlı mücadelenin etkisi altında kalınmış, Alman komünistlerinin FAC'daki mücadele biçimi yoldaşlar tarafından küçümsenmişti. Belki böyle bir izlenimi

yoldaşlara FAYK'daki yoldaşlar farkına varmadan vermişlerdi. Ben bu görevi TBKP adına 1991 senesinde Türkiye'ye dönünceye kadar yürüttüm. 1981 yılının sonuna geldiğimde bir yıldan beri işsiz olduğumu zorunlu olarak fark ettim. Federal Vergi Dairesi bir yıldan beri işsiz olduğumu nereden para kazanarak yaşadığımı sormaktaydı. Neyse ki o yıl içinde daha evvel bahsettiğim, zorunlu tasarruf birikimi diyeceğim hesabımın yedi senesini doldurmasından aldığım 15.000 DM yakın bir para vardı. Ayrıca bir de iki yoldaştan ayrı ayrı 5.000 DM borç aldığımı bildiren bir bildirim mektubunu Federal Vergi Dairesine göndererek, tahakkuk edecek zorunlu vergiden kurtulmuştum. Tabii durumu hemen Alman yoldaşlara bildirdim. Onlar kendi aralarında görüşerek bana bir işyeri gösterdiler. 1 Şubat 1982 tarihinden itibaren Alman yoldaşların matbaasında (Plambeck Duruck und Verlag GmbH) dış pazarlama işinde çalışmaya başlamış gibi işlem yapıldı. Bana bir de fabrikaya giriş çıkış için bir kimlik verdiler. Bu işyerinde 1989 başına kadar çalışır gözüktüm. Oysa işyerine, yılda bir uğruyordum. Girişimden dört veya beş yıl sonra, bir gün işyerine gidip sorumlu müdür ile bir konuyu görüşmem gerekti. Öğle saatlerine doğru işyerine gittim, kapıdan içeri girerken işyeri kartımı gösterdim, tam içeri giriyordum ki, kapıdaki görevli bana dönerek "siz burada mı çalışıyorsunuz" diye sordu. Ben "evet" deyince, adamcağız "ben burada 15 senedir çalışıyorum, sizi hiç görmedim, giriş kartınızdan da bu kadar senedir burada çalıştığınızı anlaşıyor ama ben sizi tanımıyorum, hayret doğrusu, bu nasıl iştir" diye kendi kendine söylenip kafasını salladı.

TÜRKİYE'DEKİ TKP OPERASYONLARININ ALMANYA YÖRE KOMİTESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ...

1981 yılındaki tutuklamalar ve hızla Türkiye'deki kadroların yurtdışına çıkışı ayrıca Mustafa Hayrullahoğlu'nun Türkiye'de parti örgütlerinin işleyişi için göreve atanmasından hemen sonra tutuklanması (Bu bilgi isim verilmeksizin bize Ali Durak tarafından aktarılmıştı) FAYK içindeki tartışmalarda kafalarımızda belli sorular yarattı. Örneğin Tercüman gazetesinde liste halinde MK üyelerimizin isimlerinin açıklanması, o dönemde kafamızda ciddi sorular yaratıyordu. "Bu bilgiler gizli bir partide nasıl ve ne şekilde dışarıya sızabiliyor" diye kendi kendimize soruyorduk. Bir de gazetelerde yer alan yoldaşların "doğru-yanlış" polis ifadelerinden pasajlar, kafalarımızı iyice karıştırdı. Geçtiğimiz dönemde partinin dışına düşmüş İngiltere grubunun partinin bazı gizli bilgilerine sahip olabileceğini ve artık bu bilgilerin partinin kontrolünde olmadığını düşünüyorduk. Bir de Bizim Radyo'da, Ulvi Oğuz ile ilgili açıklamayı duyunca, "acaba partinin içinde böylesi başka insanlar var mı" şeklinde kafa yorarken, parti radyo yayınlarından "nerede bir yoldaş varsa TKP ora-

dadır" belgisi yükseliyordu. Bu belge bizi hem sevindiriyor, hem de düşündürüyordu. Bu belginin ortaya atılışı diğer yanırla bize partinin ağır bir darbeyele dağıtıldığı hissini de veriyordu. Ali Durak'ın (Şiko) FAYK komitesinin toplantılarına katıldığında (çok az katılırdı) ülkedeki gelişmeleri değerlendirirken yaptığı konuşmalardan ben, Türkiye'de ağır bir darbe yediğimiz ve parti örgütlerinin büyük ölçüde dağıldığı sonucunu çıkartıyordum. Ayrıca yine bu konuşmalardan ben, gizli bir partinin ülke içinde gizlilik kurallarını birincil derecede yönetici yoldaşların bilinçli-bilinçsiz dikkate almadığı, parti üst yönetiminin, parti örgüt yapısını gizlilik kurallarına uygun şekillendirmedığı sonucuna da varıyordum. Bu noktada FAYK içinde, başta çok açık konuşulmasa da, parti üst yönetiminin, özellikle de Polit Büro'da Türkiye'den sorumlu yoldaşların görevlerini ihmal etmiş olabilecekleri yönünde sorular oluşuyordu. O dönem bilmediğimiz ama tahmin yürüttüğümüz ve Türkiye parti örgütleriyle ilgili bilgilerin toplandığı kişi olarak düşündüğümüz Aydın Meriç'in, Polit Büro'daki Türkiye parti örgütleriyle ilişkiler görevinden alınıp, 1981 Ağustosunda (Biz o dönem Aydın Meriç'in Prag'a gönderilmesini Polit Büro görevinden alındı şeklinde algılamıştık) Prag'da Yeni Çağ dergisinin başına verilmesi ve oradan da, 1982 Kasım ayında Batı Avrupa'ya geçmesi (biz o tarihte bu Batı Avrupaya geçişi de Prag'tan Batı Avrupa'ya kaçış olarak algılamıştık.) FAYK içinde daha karamsar bir hava yaratmıştı. Yürükoğlu'ndan sonra Aydın Meriç hangi bilgileri kendisiyle beraber Batıya götürmüştü. Giden bu bilgiler sonucu partinin güvenliği nasıl olacaktı?

Zaten yığımsal bir tutuklama geçirmiş partinin ülkede ayakta kalan kadroları ne derece güvenlikte olabilirdi. Bunlar ve daha bir yığın soru kafamızda biçimleniyordu. FAYK içinde bu sorular tartışıldıkça karamsar bir tablo önümüze çıkıyor, en kötü olabilirlik üzerine yoğunlaşıyorduk. 1981 sonbaharı ile 1982 sonbaharı arasında zaten TKP MK PB'nun Avrupa'daki parti örgütlerinin kardeş partilere devredilmesiyle ilgili tartışmaların sürdüğünü, Polit Büro'da genelde böyle bir eğilimin çoğunlukta olduğunu Ali Durak (Şiko) ikili konuşmalarımızda belirterek, Avrupa'daki kardeş partilerin bu konuda karşı çıktıklarını, özellikle de DKP'nin (Alman Komünist Partisi) bu yaklaşımı onaylamadığını belirtiyordu. Parti örgütlerine hiçbir şey söylemeden, en azından bu konunun parti örgütlerinde, özellikle de Avrupa'da TKP'nin sayısal olarak en güçlü olduğu FAC'da, FAYK'ın bile görüşü sorulmadan böyle bir şeyin gerçekleştirilmek istenmesi, FAYK üyeleri olarak bizim kafamızı iyice karıştırmıştı. "Acaba Avrupa Parti örgütleri, TKP MK PB tarafından ortadan kaldırılmak mı isteniyor" şeklinde sorular oluşuyordu. Zaten "tek ülke, tek parti ilkesi" çok evvelden kendi aramızda tartışılmış ve bir sonuca bağlanmıştı. (DKP) Alman Komünist Partisi FAC'da TKP'nin özgül koşulları nedeniyle örgütlenmesi gerekliliğinde hemfikirdi. Zaten biz TKP üyeleri olarak, siyasete ilgi duyan Türk işçilerinin bir bölümünü de Alman Komünist Partisi'ne yönlendiriyor-

duk. Alman yoldaşlar da dönem dönem tanıdıkları Türk işçilerini bize yönlendiriyorlardı. DKP -Alman Komünist Partisi- bu anlamda bütün olanaklarını bizim için seferber etmişti.

Bu konular FAYK içinde tartışılırken bir toplantıya, Ali Durak'ın (Şiko) önerisiyle bir defasında Hollanda'dan ismini yanlış hatırlamıyorsam "İlhan Hoca" katılmıştı (soyadını hatırlamıyorum). İlhan Hoca, bizim FAYK'daki tartışmaları izlemiş, Hollanda'da da yoldaşlar arasında böylesi sıkıntılar olduğunu belirtmişti. İlhan Hoca'nın katıldığı FAYK toplantısında mı sonra mı, tam hatırlamıyorum, FAYK oybirliğiyle partinin içinde bulunduğu durumun yansıtılması konusunda bir rapor hazırlama kararı aldı. Hazırlanacak bu raporun bir nüsha Türkçe metin olarak TKP MK PB'ye, Almanca'ya çevrilerek bir nüsha (DKP) Almanya Komünist Partisi'ne, bir nüsha SED Almanya Sosyalist Birlik Partisi'ne (DDR), bir nüsha da SBKP'ye (SSCB) iletme kararı aldı. Hazırlanan raporda yukarıda belirtilen Yürükoğlu'yla açılan süreçle başlamış sıkıntılar yazıya dökülmüş, TKP MK PB'ye belli sorular yöneltilerek, cevapları istenmişti. Aynı rapor Almanca olarak kardeş partilere iletilmesi için DKP'ye de verilmişti.

Raporun konu başlıkları FAYK'ta belirlendikten sonra, raporu ben kaleme aldım. (Ali Söylemezoğlu bu raporun yazılış şeklini farklı hatırlıyor.) Hazırlanan raporun altında beş FAYK üyesinin imzası bulunuyordu. FAYK Sekreteri Ali Söylemezoğlu, Adil Sonkaya, Yılmaz Doğanlar, Sabahattin Direk ve benim imzam vardı. Üç nüsha Almanca raporu DKP'ye ben götürdüm. Bir pazar günüydü. DKP Yönetim Kurulu (Yönetim Kurulu MK ile eş değer) üyesi yerel dış ilişkiler sorumlusu Heinz Lang yoldaş, Alman Komünist Partisi Prezidyum üyesi (Polit Büro ile eş değer) Karl Heinz Schröder yoldaşın merkez binada bizim vereceğimiz raporları beklediğini bildirdi. Ben her nüshayı ayrı bir zarfa koyup üzerine gidecek makamların isimlerini de yazmıştım. Yoldaş kendi odasında beni bekliyordu, kapı açıktı, yine de kapıya tıklatarak içeri girdim. Niye geldiğimi bir daha anlattım. Biraz komik oldu ama bir şeyler söylemek gerekliliğini hissettim herhalde. Raporları kendisine uzattım. Bir zarfın içinden bir raporu çıkarırken bana dönerek (Almanca pek tabii) "yoldaş; biz sizin yedek Polit Büronuz değiliz, sizin sorunlarınızı biz çözemeyiz" yönünde bir şeyler dedi. Ben biraz şaşırmış, hatta şok olmuştum. Hem beni bekliyor, hem zarfı açıyor ve hem de bunu bana der demez hemen okumaya da başlıyor. Ben herhalde biraz ürkek olarak, "yoldaş bizim partimizin sorunları var, biz kardeş partilerden yardım istiyoruz" dedim. Keridisi de bana dönerek "pekiyi sen git" dedi (Karl Heinz Schröder son derece ciddi, çok az gülen bir yoldaştı). Ben de vazifemi yerine getirmenin rahatlığıyla biraz buruk, merkez binayı terkettim.

Biz sıkıntılarımızı organ olarak gerekli yerlere söylemiştik. Şimdi, TKP MK PB'nin tepkisini bekliyorduk. Bu olaylar FAC'da cereyan ederken Polit Bü-

ro'da Yardımcı Genel Sekreterlik görevini Kutlu yoldaş üstlenmişti. Ve parti 5. Kongre hazırlıkları içinde bulunuyordu galiba. (Bu bölümleri o gün yaşadığım gibi yazmaya çalışıyorum. Kolay olmuyor.) Yine Ali Durak (Şiko) yoldaş, ikili konuşmalarında, parti içinde, MK PB düzeyinde yeni bir Genel Sekreter arayışı süreçlerinin yaşandığını, her ne kadar açık bir ad söyleyemiyorsa da, Mustafa Demir (Yelkenci) yoldaşın Genel Sekreter olması eğilimini bize hissettiriyordu. Bu noktada bizim FAYK olarak, TKP MK PB'yle, özellikle de Türkiye'den sorumlu yoldaşlarla ilgili kardeş partilere ve TKP MK PB'na yazdığımız rapor da göz önüne alınırsa, herhalde Türkiye'den Genel Sekreter olarak gösterilecek bir adaya tepki göstereceğimizi düşünüyordu. (Bu tamamen benim subjektif değerlendirmemdir.) Bu aralar Ali Durak (Şiko) bir Alman Demokratik Cumhuriyeti, bir Batı Almanya gidip geliyordu. Bir defasında ilginç bir öneriyle gelmişti. Hem bana, hem de Ali Söylemezoğlu'na "dar anlamda oniki, onbeş kişilik MK oluşturmayı, isimler üzerinde düşünmemizin iyi olacağını, gelişmelere göre hazırlıklı olunmasının iyi olacağını, bu MK'nun fazla kalabalık olmaması gerektiğini" söyledi. Daha sonra geldiğinde, TKP Genel Sekreterliği görevine Kutlu yoldaşın getirilmesi görüşünün SBKP'de ağırlık kazandığını, kendisini SBKP'den sorumlu bir yoldaşı arayarak konuştuğunu, bu konuşmada SBKP'den sorumlu yoldaşın gerekçesinin Ali Durak'ın (Şiko) tam kullandığı ifadeyle "bunların Türkiye'yle iyi kötü bağları var, bu bağların sürdürülmesi, geliştirilmesi için en uygun çözüm budur" dediklerini de bize anlattı.

Ben ve Ali Söylemezoğlu kendisine bu yeni 10-12 kişilik MK ne anlama geliyor sorusunu, bu konuyu bu boyutta bize açtığı an sormadık. Galiba bu konunun ilk açılışından iki veya üç hafta sonra biz "bu ne anlama geliyor?" sorusunu Ali Durak'a (Şiko) yönelttik. Konuşmasından benim anladığım, sanki yeni bir partinin kurulma projesinin bir adımıydı gibi gelmişti bana. Ali Söylemezoğlu da bu konuşmayı böyle anlamıştı. (Daha sonra Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde yapılan bir toplantıda Mustafa Demir'le - Yelkenci - yaptığım ayaküstü bir konuşmada, "yoldaş neler oluyor" diye sorduğumda -çünkü Ali Durak (Şiko) ortadan kaybolmuştu- Mustafa Demir'in ayaküstü kısıcık konuşmasının aslında, hiç te uygun olmayan bir üslupla, "bu üç harfe ne takılıyorsun?" demesi, beni şaşırtmıştı. Kastettiği üç harf TKP'den başkası olmazdı). Ali ve ben içinde bulunduğumuz durumu, geldiğimiz noktayı değerlendirdiğimizde, her ne kadar TKP MK PB'nun partinin bugüne gelmesindeki olumsuzluğun sorumluluğunu taşıyıp, parti örgütlerine sağlıklı hiçbir açıklama göndermese de, Ali Durak'ın (Şiko) yaptığı önerilerin Türkiye işçi sınıfı hareketine, uluslararası komünist harekete ve bütün eksikliklerine rağmen her zaman uğruna canımızı feda edebileceğimiz TKP'ye verebileceği zararları hissetmiştik. Bazen iyi niyetle de harekete zarar verilebiliyordu. Zaten Türkiye'de sol hareketin parçalanmışlığının acısını çekiyorduk. Şu nokta herhalde

ilginç olmalı; her konuda yardımını istediğimiz DKP'ye (Alman Komünist Partisi) gidip, geldiğimiz bu son aşamada bu konuyla ilgili yardım veya danışma talebinde bulunmadık. Ben ve Ali Söylemezoğlu, bu son kararı birlikte verdiğimiz hatırlıyorum. Diğer FAYK üyeleriyle bu konuları konuştuk mu, hatırlamıyorum. Konuşulduysa da acaba bu yazdığım boyutlarda, derinlemesine konuşuldu mu, bilmiyorum.

Biz Ali Durak'a (Şiko) "bak yoldaş biz partinin içinde bulunduğuş, bize göre kritik durumun değerlendirmesini yaparak, kardeş partiler olarak başta SBKP MK PB'ye ve SED MK PB'ye ve DKP Prezidyumu'na durumu duyurduk. Ayrıca TKP MK PB'ye de tepkilerimizi belirten aynı raporu ilettik. Şimdi kardeş partileri beklemeliyiz. Senin dediğın boyutta buradan öteye gidemeyiz" dediğimizi hatırlıyorum. (Ali Durak ile bu konuları konuşurken bu görüşü belki bu kadar açık ortaya koyamamış olabiliriz, ama Ali Söylemezoğlu ve benim konuşmamızın özü buydu. Ali Durak bizim ne dediğimizi anlamıştı).

Ali Durak (Şiko) da, bizim gibi, Alman yoldaşların gösterdiği bir işyerinde çalışıyor gözüküyordu. Ben her ay ona ödenen parayı FAYK kasasından alıp, bu işyerine götürüp teslim ediyordum. Yukarıdaki konuşmaların üzerinden çok geçmemişti ki, bu işyerine gidip her zamanki ödemeyi yapmak istediğimde, beni tanıyan sorumlu kişi "Ali Durak'ın (Şiko) bu işyerinden birkaç gün evvel istifa edip ayrıldığını" söyledi. Ben ilk anda bu duruma şaşırdım, ama sonradan durum yavaş yavaş açığa çıktı. Ali Durak (Şiko) partiden ayrılıyordu. Onunla son konuşmamızda, ben bunu hissetmiştim. Kendisine parti içinde kalıp sorunların çözölmenmesi için çalışmanın doğru olduğunu söylemiştim. O da bana "böyle bir durum benim başıma ilk defa gelmiyor" dercesine konuşarak, sanki parti içinden kendisini daha eskiden de tasfiye etmek istemişler gibi bir şeyler söyledi. Ve "artık dayanma gücüm yok, bir daha eskisi gibi bekleyemem" yönünde bir konuşma yaptı. Ali Durak'ı (Şiko) o zamandan sonra ben bir daha görmedim. Bizimle, yani FAYK ile ilişki kurmaktan sürekli kaçındı¹.

1 5. Kongreye kadar geçen altı aylık bir dönemde MK PB ile olan parti bağımız konusunda bilgisi olacağım düşündüğüm arkadaşlarıma yazılı ve sözlü danışmalarım sonunda, bu süre içinde MK PB ile ilişkilerin Mustafa Demir üzerinden sürdürüldüğünü öğrendim. Bana ulaştırılan bilgilerden Mustafa Demir'in üstlendiğı bu görevi pek de benimseyerek yapmadığı, karşılıklı genel-kişisel ilişkilerde son derece tedirgin olduğu anlaşılıyor. Ali Durak'ın görevden alınmasından sonra bir kere genel sekreter ve yardımcı genel sekreterlerle FAYK sekreteri görüşüyor. Daha sonraki ilişkiler ise diğer ülke sekreterleriyle ortak toplantılarla yürütölüyor. Ben o dönem merak edip [böyle bir alışkanlığı hiç olmadı] ilişkilerimizi kimin üzerinden sürdürölüyoruz diye sormadım. Ancak, o dönemde Ali Söylemezoğlu'nun MK PB ile bağlantı ilişkilerinden memnun olmadığını da hissediyordum. Mustafa Demir'in 5. Kongre sonrası neden Batı Avrupa ile MK PB ilişkilerini sürdürme görevinden alındığını veya altı aylığına niye bu göreve verildiğini açıklayacak yeterli bilgiye ulaşamadım. Bu silireci, o dönemin MK PB üyeleri bu konuyu aydınlatacak bilgileri açıklarsa öğrenebileceğiz. Tabii ki bu arada Ali Söylemezoğlu'nun 5. Kongrede, MK üeliğine seçildiğini de belirtmek gerekiyor.

Yukarıdaki olaylar yaşanırken, FAC'da, hatırladığım kadarıyla 1982 Ekim ayında, TKP MK PB, TİP ile birlikte, yeni yapılmış ve halk oyuna sunulacak meşhur 1982 Anayasasını kamuoyuna duyurmak için bir Konferans düzenleme kararı aldı. Bu Konferans, Köln kentinde yapıldı. O dönem FAC parti örgütüne güven o kadar zayıftı ki, bu işin TİP ile birlikte idari ve teknik yönlerinin örgütlenmesi için Danimarka'dan Alaattin Kılıç Düsseldorf'a gönderildi. Beni tanıyan yoldaşlar benim Düsseldorf'taki evimi bilirler. Evde prensip olarak telefon bulundurmazdım. Ev de zaten iki kişinin kalmasına müsait değildi (bir iki gecelik olabilir). Alaattin Kılıç en az iki-üç hafta FAC'de kalacaktı. O dönem Düsseldorf'ta pek güçlü bir parti örgütümüz yoktu. Ayrıca hem Ali Söylemezoğlu, hem ben, Ruhr bölgesinde oldukça yeniydik. Parti içini ve yoldaşların aile yapılarını da yeterince tanımıyorduk. Ayrıca Alaattin Kılıç, bana da yakın olmalıydı. Sonuç itibarıyla bir takım somut, pratik işlerin yapılması benim üzerimden olacaktı. O nedenle Alaattin Kılıç'a Düsseldorf'ta, bana yakın bir yoldaşın evinde yer bulduk. Ne yazık ki o evde de telefon yoktu. Alaattin Kılıç'ın bütün ilişkilerini telefonla kurduğunu düşünürsek, sürekli telefon kulübelere gitmesi gerekiyordu ve öyle de oldu. Ben kendisiyle sık sık bir araya geliyor bir şeye ihtiyacı olup olmadığını soruyor, TİP'lilerle yapılan anlaşma doğrultusunda teknik hazırlıkları (ses düzeni-kayıt, salonunun tutulması, salonda ana belginin hazırlanması, çevirmenler, misafirlerin ağırlanması) yapıyorduk. Hatta hazırlık belli bir düzeye geldiğinde TİP'lilerle birlikte bir de Konferans hazırlık komitesi kurduk. Tahmin ediyorum Ali Söylemezoğlu bu dönem eğitim için okuldaydı veya örgüt ziyaretiyle uğraşıyordu.

Konferans gününe yaklaşırken Veysi Sarısözen de FAC'ye geldi. Hatta bir defasında da Ali Durak'la Düsseldorf'ta karşılaşmışlar, belki de ben orada bulunduğum için, soğuk bir şekilde birbirlerine sarılıp öpüşmüşlerdi. Sonra da bir yerlere çekilip, kendi aralarında bir şeyler konuşmuşlardı. Veysi, benim o dar odamda benimle birlikte kalıyordu. Ben Konferansın gerek hazırlık döneminde, gerekse Konferansın yapıldığı iki gün boyunca, gerek organizasyonun teknik işleyişi gerekse konferans içinde politik kıvraklığı olabilecek, partinin en yetenekli ve becerikli yoldaşlarını görevlendirdim. Teknik işlerin yürütülmesi için TİP'li yoldaşlarla birlikte oluşturduğumuz komitede bizim yoldaşların becerilerinin yüksekliği ve aktifliği de ister istemez ufak sorunlar yarattı. Bizim yoldaşlar, TİP'li arkadaşlarımız arkasını dönüp ne oluyor deyinceye kadar, çoğu sorunları anında, pratik olarak çözüyorlardı. Ayrıca parti kasasında var olan bütün imkanları da partinin bu faaliyeti için seferber ettik. Bu dönemde FAC'da, daha evvel belirttiğim gibi, ciddi mali sorunlarımız vardı. Metin Gür, 1981 Haziran ayında parti kasasını teslim ettiğinde, Ali Durak'ın (Şiko) söylediği gibi, kasada tek kuruş bulunmuyordu. O dönem aidatların toplanması da bir müddet aksamıştı. Ayrıca belirttiğim gibi Türkiye'den gelen politik mülteci yoldaşların masrafları da FAYK kasasını boşaltmıştı.



*Feridun Gürgöz, Osman Sakalsız,
Zerrin Sakalsız, Özlem Sakalsız. 1988*

Veysi Sarısözen, Konferans sürecince orada bizim sunduğumuz tebliği, benim odamda hazırladı. İyi hatırlıyorum, bu tebliğin hazırlanan bölümlerini bir-iki seferde Kölr'deki konferans salonuna ben yetiştirdim. Neyse FAYK olarak TİP'li arkadaşlarımızla birlikte yüzümüzün akıyla bu konferansı düzenledik. Konferansın ertesi günü Veysi Sarısözen, Alaattin Kılıç ve benimle Konferansın hazırlık ve işleyişini bir değerlendirme toplantısı yapmak istediğini bildirdi ve bir

araya geldik. İlk sözü PB üyesi olarak Veysi Sarısözen aldı. Konferansın politik olarak önemi üzerinde durduktan sonra TİP ile işbirliği konusuna değinip konuşmayı FAC'daki parti örgütüne getirerek "FAC parti örgütü, FAYK bu konferans için partinin olanaklarını, TKP MK PB'nin kararlaştırdığı bu eyleme bütünüyle sunmadı. Maddi olanaklarını sakladı ve kullanmadı" vurgusunu yaptı. Ben ciddi şekilde sarsıldım, kaç gecedir uykusuz halde yollarda koştu-ruyordum. Bu konuşma, bu koşuşturmaya "teşekkür" oluyordu. Merakla Alaattin Kılıç'ın konuşmasını bekledim. Ağız birliği yapmışçasına, nereden biliyorsa aynı değerlendirmeyi Alaattin de yaptı. Yine de partinin verdiği terbiyeyle, sabırla, sözün bana gelmesini bekledim. Son derece sinirlenmiştim. Söz sırası bana geldi. Bence artık eylemin politik yanının değerlendirmesinin bir anlamı kalmamıştı. Ben biraz sinirli olarak; "yoldaş, kesinlikle FAC parti örgütü ve FAYK üzerine yaptığın eleştirilere katılmıyorum. (bunları söylerken yüzüm direkt Veysi Sarısözen'e dönüktü. Alaattin Kılıç'a söyleyecek bir şeyim yoktu) bu söylediklerin gerçeği yansıtmıyor. Bu eleştirilerini somutlayan gerekir. Yoldaş, senin bu değerlendirmelerin bütünüyle subjektif bir değerlendirme" diyerek, ona 1981'de Metin Gür'ün Konferans istemiyle başlattığı tartışma sürecinin parti örgütünde yarattığı etkiyi, ayrıca TKP MK PB'na verdiğimiz raporların varolduğunu, parti örgütünün mali yapısındaki zorlukları kendisinin bilmesi gerektiğini, Türkiye'den gelen yoldaşlarla bağlantılı olarak mali sorunun üst boyutlara çıktığını, yine değişik defalar bu parti örgütünün nasıl özverili merkezi bağış kampanyalarıyla parti merkezine katkılarda bulunduğunu bilmesi gerektiğini belirttikten sonra, yalnız bu eylemde geceli gündüzlü en yetenekli kadrolardan 60-80 yoldaşın görev yaptığını vurgulayıp "başka bir diyeceğim yoktur" dedim. Veysi Sarısözen yoldaş konuşmama hiçbir cevap vermedi ve toplantı bitti. Yani, Veysi Sarısözen bana aslında, "sen ne söylersen söyle, zaten ben buraya düşüncelerimi oluşturup geldim" diyordu.

Bunu sadece sesli dile getirmiyordu. Parti örgütü olarak bunca koşturmanın karşılığı buydu. Benim moral olarak sarsıntım birkaç hafta sürdü. Şahsen de, parti örgütü olarak da hiç hak etmediğimiz, gerçeği yansıtmayan bir suçlama yapılıyordu. İnaniyorum Veysi Sarısözen Polit Büro'da aynı değerlendirmeyi diğer yoldaşlara da sunmuştur. Neyse ki o dönemde FAC içinde benim koşturmam öyle bir boyuttaydı ki, bunları kafama takıp fazla düşünemedim².

FAYK'ta Ali Söylemezoğlu ve ben partinin profesyonel kadrosuyduk. (Benim parti içinde profesyonel olarak faaliyetim 1981 Şubat-1988 Aralık arasındadır. Ayrıca 1989 Ocak- 1990 yılının ikinci yarısı olacak Frankfurt / M kentinde TKP Almanya parti örgütünün konferansında görevi bırakıncaya kadar da iş ve işçi bulma kurumu üzerinden geçimimi sağladım.) Diğer yoldaşlar hem bir işyerinde çalışıyor, hem de parti çalışmalarını koordine ediyorlardı. Pek tabii ki yoldaşlarımızın zaman darlığı nedeniyle parti örgütleriyle ilişkilerde dönem dönem aksamalar oluyordu. Yine yoldaşlarımızın yerel sorunlarının çözümlenmesinde merkezi yardımlara ihtiyaçları oluyordu. Sekreter olarak Ali Söylemezoğlu elinden geldiğince bu bölgelere gitmeye çalışsa da (gidiyordu da), yine de her ay bir haftalık bir eğitim programını uyguluyor, bütün hafta okulda kalması gerekiyordu. Yine bu eğitimler için birkaç gün de olsa hazırlık yapması gerekiyordu. Ayrıca bir ailesi ve bir de oğlu vardı. Onlara ne kadar ve ne zaman vakit ayırabiliyorsa, ki orası oldukça soru işareti taşıı bence (benimki de dahil), onlarla da ilgilenmesi gerekiyordu. En azından benim bu sorunumun kimseye örnek olmaması kaydıyla -biz FAYK içinde bu konuyu böyle konuşurduk- olumsuz yönde çözülmüş, "sorumsuzca" ve "sorumsuzca" karpıyı vurup evden çıkıp bir daha eve ne vakit geleceğim belli olmamacasına, FAC'da, diğer bölgelerdeki yoldaşlara yardım edebilmek için koşuşturabiliyordum.

2 Bu tarihten 20 yılı aşkın bir zamandan sonra bir akşam Veysi Sarısözen'le bir araya geldik. Geçmiş yad ederken Veysi aynı eleştiriyi bir daha tekrarladı, 20 yıl sonra Veysi'nin tekrarladığı eleştiri beni bu konuyu yeniden arayışa götürdü. O dönemi bilen arkadaşlarımı aradım. Onlara bir dizi soru yönelterek Veysi'nin eleştirisindeki "gerçeklik" payını ne olduğunu anlamaya çalıştım.

1- Gelen cevaplarda benim saptamalarımın bir bölümü doğrulanıyordu. Bu eylemde PB üyesi Ali Durak ve FAYK Sekreteri Ali Söylemezoğlu ortada yoktu. Bu eylem için yapılan faaliyetlere katıldığını hatırlayan da yoktu.

2- Maddi ve örgütsel olanakları partiden gizlenmesi konusunda sorduğum sorulara belirli bir cevap alamadım.

3- Ali Durak'ın bu eyleme yaklaşımı konusundaki sorularına verilen cevaplarla yeni şeyler öğrendim. Ali Durak Anayasa konferansıya ilgili olarak "tam gaz destek vermeyin" gibi bir ifade kullanmıştı. Ali Durak'ın Alman Komünist Partisi'ne de (DKP) aynı şeyleri söylemiş olduğunu tahmin etmek zor değildi.

Ben o dönem Ali Durak'tan veya Ali Söylemezoğlu'ndan böyle sözler duymamıştım. Böyle bir şey söylenseydi kesinlikle karşı çıkardım. Belki de bu nedenle de konferans eyleminde, sekreteri kayıp bir örgütün sorumlusu olarak tek başına ortada kalmıştım. Eylem süreci içinde tüm parti örgütleriyle birlikte canla-başla eylemin başarısı için çalışmıştık.

Şurası açık, Ali Durak ile Ali Söylemezoğlu arasında konuşulan konuların önemli bir kısmı konusunda benim bilgim olmuyordu. Bunu o dönemde de hissediyordum.

Bu süreçte ben tüm FAC parti örgütleri tarafından daha o dönem tanındım. Zaten hangi bölgede olursa olsun bir kısım parti örgütlerini de Ali Söylemezoğlu'yla birlikte ziyaret ederdik. 1978 sonu ile 1981 Şubat arasında Metin Gür'le birlikte parti örgütlerini gezerken de parti örgütleriyle tanışmıştım. Durmadan koşturuyordum; bu nedenle Veysi Sarısözen yoldaşın haklı olmayan eleştirilerini birkaç hafta içinde bir anlamda nasıl "hazmettim"i de açıklamış oldum. Parti benim her şeyimdi. Parti benim namusum, şerefim, halk dilinde "gözüm gibi korumak" derler ya, aynen öyle bir şeydi. İçerde ne olursa olsun, benim canım ne kadar yanarsa yansın, dışa karşı hiçbir zaman, belli etmedim. Hani derler ya, "kol kırılır yen içinde kalır." Hep bu anlayışla hareket ettim. Örneğin Veysi Sarısözen yoldaşın parti örgütüyle ilgili yukarıdaki değerlendirmesini FAYK'ye götürdüm ve kişi olarak da eleştiri toplantısında, getirilen haksız eleştiriye karşı parti örgütünü nasıl savunduğumu yoldaşlara anlattım. Hatırladığım kadarıyla, bu konuda yeni bir değerlendirme raporunu TKP MK PB'yle ilişkilerin daha da gerginleşmemesi için yazmadık. Ayrıca Veysi Sarısözen yoldaşın bu değerlendirmesini yerel parti örgütlerine duyurmadık. Günlerce, gecelerce uyumadan 60-80 yoldaş bu işte görev yapmıştı. Konferans salonunun güvenliğinden tutun, kişilerin ulaştırılmasına, çevirmenliğinden salonunun teknik hazırlığının yapılmasına, konferansa katılanların iki gün işe işlerinden, yatacak yerlerinin örgütlenmesine kadar canı gönülünden çalışan bu yoldaşlarımıza TKP MK PB'nin "teşekkür"ü bu mu diyecektik. Aksine biz o dönem TKP MK PB'nin düşünmediği (o dönem böyle algılamıştım), belki de belirli nedenlerle düşünmediği birkaç olumlu sözü FAYK olarak parti örgütlerine sanki TKP MK PB'den gelmiş gibi ilettik. Sonradan, 1984 ilkbaharında 5. Kongre'den sonra Kutlu yoldaşla ilk tanıştığımda da konuşmasından anladığım, parti üst yönetiminin o dönem FAC'daki kadroları, parti üyelerini kişisel olarak ve "ekip" olarak tanımadığını -ekip kavramını kullandım çünkü Kutlu yoldaş benimle konuşurken hep biz diyordu- belirtiyordu. Gerçi Kutlu yoldaşın benimle olan bu konuşmasındaki vurgu, benim 5. Kongre'ye delege olarak çağrılmayışımın bende yarattığı veya yaratabileceği rahatsızlığı gidermesi için düşünülmüş, benim bir anlamda gönlümü almak için yapılmış bir konuşmaydı. En azından o dönem ben öyle algıliyordum.

İşte böylesi bir ortamda 1983 yılında 5. Kongre hazırlığı Mustafa Suphi Tezleri'yle birlikte olumsuz bir atmosferde başladı. Yine de konuşmayan ve tartışmayan, tartışamayan (bunda yoldaşların teorik düzeylerinin düşüklüğü bir etmenken; diğer yandan da "her şeyi parti bilir" anlayışının üzerimizde yarattığı psikolojik etkinin de önemi büyüktür) yoldaşlarımızın eline "tartışma ve görüşlerini belirtme istemi"yle bir belge geçiyordu. Bu belge aynı zamanda bizim haftalık eğitim programlarımızın da temel belgesiydi. Ben bu yazımda Mustafa Suphi Tezleri'nin içeriği üzerine politik bir değerlendirme yapmayacağım. Bu konu başka bir ortamda ele alınabilir. Mustafa Suphi Tez-

leri üzerine FAC parti örgütünden çok sayıda öneri ve düşünce TKP MK PB'ye iletildi. Ancak bizim partimizde, her nedense yerel parti örgütlerinde tartışmaya sunulan belgeler TKP MK veya TKP MK PB tarafından sonuçlandırılır ve yerel parti örgütlerine, yoldaşlar yapılan tartışmaların sonuçları şudur, kimi önerilerin uygun bulunmamasının nederleri şunlardır gibi bir açıklama yapılmazdı; böyle bir kültür bizim partimizde bir türlü oluşamıyordu.

Gerçi bizler, yerel parti örgütlerindeki yoldaşlar da bu durumu olağan kabul edip kanıksamıştık. Burada ifade etmek istediğim şu; yerel parti örgütlerinde yazdıkları yazılara cevap isteme, sorulan soruların peşini takip etme gibi yerleşmiş bir alışkanlık oluşmadı. FAC'da çok az sayıda yoldaşımız yazdıkları yazıların veya sordukları soruların takipçisi olurdu. Bunun tersini de irdlediğimizde; aksaklık bu boyutlarda olmasa da, parti üst organlarının alt organlara indirdiği genelge ve buna benzer belgelerin yerel parti örgütlerinde uygulanışının ve sonuçlarının yerel parti örgütleriyle birlikte veya üst organın kendi içinde irdelemesinde de eksikliklerin varolduğu bir gerçektir. Burada örnek verirsem, FAYK'tan yerel parti örgütlerine, somut bir konuda belli bir zaman için gönderilen bir genelgenin bu zaman dilimi sonrası ele alınıp incelenmesi, ara sonuçlar çıkarması veya kampanya ise sonuçlarının ortaya konup, başarıların veya başarısızlıkların nedenlerinin irdelenmesi ve sonuçlarının parti örgütlerine indirilmesi yönünde eksikliklerimiz oluyordu. Federal Almanya büyük bir ülkeydi. Parti örgütlerimiz birçok şehre dağılmış durumdaydı. FAYK üyesi yoldaşlarımızın bütün iyi niyet ve çabasına rağmen, yine de çalışmalara yetemiyorduk. (Bu yetmemezlik, sadece zamansızlık nedeni ile değil, kişisel gelişmişlik düzeyimizden de kaynaklanıyordu. Bir anlamda sorunların çözülmesine yetmiyorduk.) Merkezi koordinasyon konusunda eksiklerimiz oluyordu. Bir kaç konu dışında. Bu birkaç konudan bir tanesi Bedelli Askerliğe Hayır kampanyasıydı.

GENÇLİK ÇALIŞMASI VE BEDELLİ ASKERLİK KAMPANYASI

Partinin FAC içinde örgütlenmesi faaliyetinde, parti içinde gençlerin örgütlenmesi bana ve Ali Söylemezoğlu'na (bu tarih 1972 sonu veya 1973 başı olabilir) bağlıydı.. Bilen Yoldaş'ın görüşmelerimizde sürekli "gençliğin içinde çalışacak bir yoldaş ayırın" telkinleri etkili oldu. Ancak biz Bilen yoldaşla görüşmeden sonra, bir türlü bu adımı atamadık. Yapımız buna izin vermiyordu. Ancak Orhan Gazi Erdal'ın Münih'e gelmesiyle ilk gençlik çalışmalarımız üniversite çevresinde başladı. Ve kısa zamanda üniversite ve çevresinden yeni, genç insanlar tanıdık. Yine Metin Gür yoldaşın sorumlu olduğu zamandan başlayarak, parti örgütünün faaliyetlerinin bitimine kadar iniş çıkışlarla da olsa gençlik hareketi FAYK yönetiminin gündeminde sürekli olarak kaldı.

Zaten (MHP) Milliyetçi Hareket Partisi ve (MSP) Milli Selamet Partisi'nin gençlik içindeki faaliyetlerini de düşündüğümüzde, bizim dikkatlerimizin bütünüyle gençliğe yönelmesi zorunlu hale gelmişti. Bizim FAYK olarak gençlik içinde faaliyetlerimizi güçlendirmek, yoldaşlarımızın dikkatlerini bu noktaya yoğunlaştırmak için dışa dönük çıkışımız 1979 yılında Frankfurt/M kentinde FAC düzeyinde örgütlediğimiz iki günlük bir gençlik şenliğiyle oldu. Hatırlıyorum, havanın çok yağmurlu, organizasyonun da kötü olmasına karşın, FAC düzeyinde yığinsal bir katılım oldu. Sadece Münih'ten iki otobüsle 100 kişi biz katıldık. İki gün gençlik sorunları üzerine toplantılar oldu, bu toplantılarda gençliğin FAC'daki sorunları tartışılıp basına bir sonuç bildirgesi açıklandı. Ayrıca ufak görsel sergiler de açıldı. Yine ülkemizde gelişen gençlik örgütü İGD'nin tanıtımı yapıldı, ülke içinde yükselttiği belgiler duyuruldu, özel bir bölümde İGD'yi tanıtan bir köşe oluşturuldu.

Şenliğin ilk günü akşamı Ruhi Su da bizimle beraber oldu, geceyi sesiyle, sazıyla renklendirdi. O günden sonra yine iniş çıkışlarla da olsa yerel parti örgütlerinde işçi veya öğrenci yoldaşlardan oluşan gençlik birimleri oluşturuldu. FAC'daki gençlik örgütlenmesinin yaygınlaşması 1981 yılından sonra oldu. Bu bağlamda ben, Münih'ten ayrıldıktan sonra Münih parti örgütü içinde de geniş bir gençlik örgütlenmesi gerçekleştirildi. Bu yazımı okuyanlar benim Münih parti örgütünden gelmem nedeniyle bu parti örgütünü ön plana çıkardığımı düşünebilirler. Ama bu doğru değil. O dönem gerek yerel örgütlerden gelen raporlar, gerekse FAYK'ın yazdığı raporlar parti arşivlerinde mevcuttur. Bu belgelere bir gün erişilecektir. Ayrıca eğer Ali Söylemezoğlu veya o tarihte Münih'ten sorumlu Vural Erkalıç (daha sonra bu yoldaş FAYK'de görev aldı) parti tarihiyle ilgili Federal Almanya'yı yazarlarsa inanıyorum ki benim bu açıklamaların doğrulanacaktır. Ayrıca gençlik içinde örgütlenmede Frankfurt örgütümüz, genelinde Orta Bölge diye adlandırdığımız Hessen eyaleti bölgemiz, özellikle yine gençlik örgütlenmesinde başarılı olan Hamburg örgütümüz, Bremen, Hannover parti örgütlerimiz, Ruhr bölgesindeki örgütlerimiz de yetenek ve becerileri ölçüsünde gençlik içinde başarılı örgütlenme faaliyetinde bulundular. Pek tabii genç yoldaşlar kendilerine özgü ve özel sorunlarını da partinin içine taşıyorlardı. Bu sorunların aşılması için yönetici yoldaşların nitelikleri bir anlamda sınanıyordu. Gençlerden oluşan parti örgütlerimiz, genç işçilerin, öğrencilerin sorunları etrafında faaliyet yürüttükleri süreçte güçleniyor, genç yoldaşların çevrelerinde saygınlığı artıyordu. Genç yoldaşlarımızın FAC'da en etkili eylemi, gençlerin "Bedelli Askerliğe Hayır" diye adlandırdığı eylemdi. O dönem 20.000 DM ödeyerek iki ay kısa süreli askerlik yapma FAC'da gençliğin ana sorunu haline gelmişti. Tüm Türk gençleri iki aylık askerlik karşılığında Türkiye devleti tarafından alınan bu 20.000 DM'yi çok buluyor, zaten işsizlik nedeniyle ekonomik durumları çok zor durumda bulunan aileler bu bedeli

ödemek için çırpınıyordu. Kimi ailelerin iki, üç erkek evladı vardı. Ve askerlikleri de yaş itibarıyla peş peşe geliyordu. Bu büyük bedel ailelere ayrı bir yük getiriyordu.

Bir de bu dönem, FAC'da ekonomik zorlukların arttığı, özellikle yabancı işçiler arasında işsizlik sorunlarının keskinleştiği bir dönemdi. Tam bu noktada FAYK bedelli askerlik sorununu ele alarak FAC düzeyinde planladı; bu işlerin tüm FAC'da koordineli yürütülmesini de FAYK sekreteri Ali Söylemezoğlu üstlendi. Bu faaliyetimiz FAYK'nin toplantılarının uzun bir müddet gündeminin en üst sıralarında, özel bir madde olarak yer aldı. Burada bilgi akışının aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya işlemesi için son derece hassas davranıldı. Özel olarak bu faaliyet için FAC çapında yedi-sekiz kişilik bir grup oluşturuldu; bu grup direkt olarak Ali Söylemezoğlu'na bağlandı. Ali Söylemezoğlu eylemin her aşamasında bu grupla bilgi alışverişi halindeydi. Ayrıca yerel olarak gençlik hücreleri, hiçbir siyasi akımla ilgisi olmayan genç insanları bu sorunlar etrafında aktif hale getirdi, kendi sorunları için mücadele edilmesinin zorunluluğunu benimsedi, hareketi yığinsallaştırdı.

Bölgelerde basına açık toplantılar, gençlerin ailelerini de içine alan bölgesel ve merkezi toplantılar, merkezi paneller, yerel ve bölgesel yürüyüşlerle gerek Türkiye basınının ve kamuoyunun, gerekse Alman basınının ve kamuoyunun bu sorun üzerine dikkatlerini yoğunlaştırması sağlandı. FAC'daki bu gelişmeyi TC Konsoloslukları ve TC Büyükelçiliği de dikkatle izliyordu. Hareket ciddi şekilde yığinsallaştı, Ankara hükümetini düşündürür boyut aldı. (Ali Söylemezoğlu'yla o dönemler sık sık biraraya gelip atılacak adımları tartıştık). Eylemin bu aşamasında, yanlış hatırlamıyorsam, diğer Avrupa ülkelerindeki parti örgütlerinin de bu eyleme sahip çıkması için TKP MK PB düzeyinde girişimde bulunduk.

Hareket hemen hemen bir yılda adım adım gelişmişti. İlk çıkışımız "Bedelli Askerliğe Hayır" biçimindeydi. Yani hiçbir ödeme yapmadan iki ay askerlik anlamına geliyordu. Bu bizim azami hedefimizdi. Yığınların karşısına azami hedefle çıkmıştık. FAYK'ta konuşup tartıştığımızda TC Hükümetinden gelecek herhangi bir tepkiyi bekliyorduk ki, bu 10.000 DM olarak belirginleşti. Hangi alternatifi öne sürecektik. Azami hedefimiz "Bedelli Askerliğe Hayır" belgisi, TC Hükümetinin bu 10.000 DM önerisi söylentisi karşısında, yani % 50'lik bir indirim karşısında gençleri daha ne kadar aktif mücadele içinde tutulabilirdi. Bu konuları kendi aramızda tartışıyorduk. Gerçekçi olmak zorundaydık. Gençler mücadele ederek önemli kazanım elde etmişlerdi ama gençlerimiz ve bizim dışımızdaki gençlik bu kazanımın boyutlarının derinliğini anlayamıyorlardı. Bir anda TC Hükümetinin geri çekilerek attığı bu adımla yetinme gibi bir hava çıkıyordu parti örgütlerinde ve çevresindeki gençlerde. Pek tabii TC hükümetinin geri çekilerek atacağı hissedilen bu adımın arkasından, gençlerin önlerine koyduğu "Bedelli Askerliğe Hayır",

yani bedel bütünüyle kalsın talebi için gençleri tekrar aktif mücadeleye sokmak işi son derece zor, hatta imkansızdı.

Bu değerlendirmeler sırasında TC hükümeti hızla çıkardığı yasayla bedelli askerlik bedelini 10 000 DM'ye indirdi. Gençlik kendi mücadelesiyle önemli bir deneyim ve somut kazanım elde etti. Esasta o gün gençler direnebilselerdi, TC'nin attığı bu somut adım karşısında gevşemeselerdi, bence bu ödenen bedel çok daha aşağıya indirilebilirdi. FAYK'nin bu anlamda faaliyeti ileri götürmek için zorlaması, gereken sonuçları vermedi. Burada gençlerimizin somut bir sorun üzerine hemen hemen iki yıllık bir faaliyetini özetledim. Bu süreçte, bu eylemle ilgili bugün sayısını hatırlamadığım kadar çok FAYK genelgesi gönderildi. Bu genelgelerin yaşama geçmesindeki aksaklıklara anında müdahale edilerek çalışmalarda eksikliklerimiz asgariye indirildi. Bu eylemde her şeyin mükemmel yapıldığı iddiasında değilim. Ancak, genç yoldaşlarımın hakkını da teslim etmek isterim. Yoldaşlar tüm becerilerini kullanarak somut bir iş etrafında başarılı bir faaliyet sürdürerek hedefe vardılar, onların komünist nitelikleri, bu harekete katılan diğer gençler tarafından görüldü. Bu eylem sonunda, yoldaşlar bir çok yeni gençle birlikte oldular.

KÖLN VE DÜSSELDORF SEMT KOMİTESİ SEKRETERLİĞİM

Ben, Ruhr bölgesine yerleştikten sonra, yani 1982 yılı ortalarından itibaren aşağı Ruhr bölgesindeki örgütlerimizle parti bağlarını üstlenmiştim. Özellikle Köln parti örgütündeki İşçinin Sesi grubunun o sıralar FİDEF'e bağlı yığın örgütünü de fiziksel olarak ele geçirmesi sonucundaki sarsıntılar, yerel parti örgütümüzü kişisel sürtüşmelere sürükledi. Köln parti örgütü bir türlü dışı açılmıyordu. Münih'ten Köln'e kaydırduğumuz yoldaşlar da 1982 başlarında zorunlu olarak Düsseldorf'a geçmişlerdi. Köln parti örgütünün o dönemki sekreteri yoldaş "günah keçisi" gibi görülüyordu. Böylesi bir ortamda ben geçici bir müddet Köln parti örgütümüzün sekreterliğini üstlendim. Yani taşlar yerine oturuncaya kadar bu görevi götürecektim.

Önümüzde duran görev hızla dışı açılmaktı. Buradaki yoldaşların çoğu işçiydi ve fabrikalarda çalışıyordu. Hızla iki fabrikada parti hücreleri kurarak yoldaşların önüne, fabrikada Alman yoldaşlarla birlikte hem sendikal alanda, hem de Türkiyeli işçilerin özgül sorunları alanında faaliyetleri görev olarak koyduk. Bunlar somut işlerdi. Ancak, gerek partili yoldaşlar, gerekse parti dışında kalan şu veya bu şekilde bize yakın olan arkadaşlar hâlâ parti örgütünün başında eski sekreter yoldaşın olduğunu düşünüyor ve bu düşünceyle olumsuz tepkiler yaymaya devam ediyorlardı. Hiç kimse benim Köln parti örgütünün başına geçtiğimi fark etmemişti. Anlaşılan bunu hissettirmem gerekiyordu. Bu parti örgütünde kolaydı; üye sayısı zaten 15 civarındaydı. Tüm yerel hücrelerle ayrı ayrı toplantı yapıp bu sorunu çözmüştüm ama, dışarıda kalan, bize yakın çevrelerle ilişkilerin kotarılması gerekiyordu. Bu çevreleri kazanmak için 1981'de Metin Gür'ün konferans girişiminin noktalanmasından sonra, Ali Söylemezoğlu'yla birlikte Köln şehriyle özel olarak ilgileniyorduk. Bu bağlamda bu insanlardan birine verebileceğim bir sinyal etrafa yayılabilirdi. Öyle de yaptım. Karşımdaki kişi bu sinyali ilk aldığı an bayağı şaşırıldı. Oysaki ben iki üç aydır Köln parti örgütünün sorumluluğunu aktif olarak yürütüyordum.

Bu dönemde Köln semt komitesi şu yoldaşlardan oluşuyordu; Ben Semt Komitesi Sekreteri, Kamber Kaplan (bu yoldaş 1986 sonbaharında öldü), Uğur (soyadını hatırlamıyorum, bu yoldaş da 1983 yılında öldü), Kemal Kırac yoldaş. Bu yoldaşların hepsi işçiydi. Parti içindeki rahatsızlıklarını gözlemlediğimde, durum anlaşılıyordu. Yoldaşların partililik anlayışında farklılıklar vardı. Kulağıma geldiği kadarıyla, yoldaşlar arasında "sosyalizm bizim evin kapısından içeri giremez" diyeni ile, "24 saatlik devrimcilik" anlayışıyla herkes-ten aynı fedakarlığı bekleyen, bunu göremeyince küsen, sinirlenen, çok sert tepki veren yoldaşlarımız bir aradaydı.

Ben bu örgütün faaliyetlerinin koordinesi için bir buçuk yıl Semt Komite-

100

si'nde görev yaptım, yoldaşlar arasında bir denge unsuru oldum. Ölen iki yoldaşımınla birlikte çalıştım. Uğur yoldaş bir anda enfarktüs geçirerek aramızdan ayrıldı. Fedakarca çalışan bir yoldaşımızdı. Kamber Kaplan yoldaşım bir defasında beni Köln tren istasyonundan almaya geldiğinde, galiba sağ ayağında biraz aksama vardı, ayağını sürüyor gibiydi. Ben de ona "koca adam, spor yapmıyorsun galiba" diye takılmıştım. Çok geçmeden beyninde bir ur olduğu tespit edildi. Hızla ameliyata alındı, ameliyat başarılı geçtiğiye de bir müddet sonra ur tekrar gelişti; yeniden bir ameliyat öngörüldü. Ancak yoldaş bu ameliyattan ne yazık ki sağlığına kavuşup çıkamadı. Hastanede kendisini son ziyarete gittiğimde, yatağında gözleri açık olarak yatıyor fakat konuşamıyordu. Hiç unutmuyorum ben kendisine "sen merak etme senin bıraktığın işleri şimdi diğer yoldaşların yapıyor" gibi bir şeyler söylemiştim. Beni anlayıp anlamadığını bilemiyordum. Gözleri donmuş şekilde bakıyordu bana. Ben yatağının solundaydım. Sol elini zorla kaldırarak o gün tıraş olurken çenemin altında kestiğim yerin üzerine koyduğum kağıt mendilden kopardığım ufak bir parçayı eli ile zorlanarak almıştı. O bu hareketi yaparken ben de ona doğru eğilmiştim. O bana bu hareketi ile seni anladım demek istemişti. Bu yoldaş gecesini gündüzüne katarak partinin öne koyduğu görevleri yerine getirmek için çalışırdı. Ne yazık ki bir kaç gün sonra hayatını kaybetti.

Kamber Kaplan ameliyata girmeden, olabilecek olumsuz gelişmeleri de dikkate alarak, Osman Okkan'a bir vasiyette bulunmuş. Osman Okkan'dan öğrendiğimize göre, yine bir yoldaş olan Stuttgart'tan Fransa'ya, yanılmıyorsa Strasbourg'a yerleşen sendikacı bir politik göçmene borç verdiği 3.000 DM'yi TKP'ye bağış olarak bırakmıştı. Ne yazık ki çok uğraşmama rağmen (o dönem bu konuda Fransa parti örgütümüzden de yardım istemiştik) ölen yoldaşımızın, bu vasiyetini yerine getiremedim. Bu parayı Strasbourg'daki o sendikacı yoldaştan alıp veya aldırıp TKP kasasına girmesini sağlayamadım.

Köln parti örgütü sekreterliğim döneminde, Alman Komünist Partisi'nin Köln sorumlularıyla da bire bir sıkı temaslarım oldu. Belli fabrikalarda sıkı bir işbirliği geliştirdik. Burada bir noktaya açıklık getirmek isterim. Yukarda sık sık belirttiğim Alman Komünist Partisi'nin (DKP), FAC'da TKP'nin örgütlenmesine GYK Prezidyum düzeyinde gösterdiği anlayış, partinin tabanına aynı şekilde yansımıyor. Sayıları az da olsa, tabanda bazı örgütler, (bunların arasında DKP Köln yerel parti yönetimi de bulunuyordu) bizim o bölgelerdeki örgütlenmemize direk olarak karşı çıkmasalar bile, "tek ülke tek parti" anlayışı ile DKP merkezi kararları arasında sıkışıp tökezliyordu. Ben bunu en iyi şekilde DKP Köln parti örgütü sekreteriyle yaptığım konuşmalarda hissediyordum. Kendisine partili yoldaşlarımızın TKP saflarında çalıştıklarını, somut istekleri varsa partili yoldaşlarımızla bir araya gelebileceğimizi, olası eylem biçimlerini fabrikalarda belirleyebileceğimizi, son sözü ev sahibi olarak DKP'nin söyleyeceğini konuşmalarında belirtiyordum. Ancak ülkemizin so-

mut durumundan kaynaklanan özgöl bir durumumuzun olduğunu, bu nedenle bugünkü aşamada onun bu isteğinin mümkün olamayacağını uygun bir dille anlatmaya çalışıyordum. Hatta hatırlıyorum, geçmişte parti dışında veya içinde sorunları olmuş, partinin dışında kalmış veya itilmiş insanların bu bölgede DKP'ye kazanılması için ortak bir çalışma da yürütmüştük. Bu konudaki tüm konuşmalarına rağmen Köln yerel örgüt sekreteri Alman yoldaşın bu görüşünün zaman içinde pek değişmediğini gördüm.

DKP bizim örgütlü bulunduğumuz kentlerde bir Türk işçisini kendi partisine alacağı vakit, genel olarak bizim görüşümüze başvururdu. Hele o kişinin, uzaktan veya yakından bizimle bir teması olmuşsa, bu kişiyle ilgili sıkı bir görüş alışverişinde bulunulurdu. Bazı insanlar DKP'yi TKP'ye karşı "atlama taşı" olarak kullanmak, bazıları ise, değişik politik akımlardan DKP'ye girerek kendi politik örgütlerinin DKP'de "etkinliğini arttırmak" için çaba sarf ediyorlardı. Bu anlamda hem yerel, hem de merkezi olarak TKP yerel örgütleri ve TKP FAYK ile DKP merkezi ve yerel örgütleri ufak aksamalarla da olsa tam bir uyum içinde işbirliği geliştirmişlerdi.

Ancak bizimle o veya bu şekilde ilişkisi olmuş, sonradan ayrı düşmüş bir kişinin DKP'ye üyelik başvurusunda bizim onayımızı istemesi, 1981 öncesi bir hayli zordu. Genellikle bu kişiler, DKP'yi paravan olarak kullanıp, ince ince partimize saldırıp iki partinin arasını açma hesabı yapıyor, bir diğer yönüyle bizim yoldaşlarımızın ve yandaşlarımızın üstünde DKP kimliğini, kendi politik görüşleri doğrultusunda bir baskı aracı olarak kullanma çabası içine giriyorlardı.

Köln parti örgütünün iki yıla yakın sekreterlik görevini yürüttükten sonra yeni bir Semt Komitesi oluşturarak bu görevi bıraktım. Ben bu görevden ayrılırken, Köln'de Semt Komitesi üyesi Kemal Kırac yoldaşın sorumluluğunda, onun çalıştığı fabrikada, diğer yoldaşlarımızla ve Alman yoldaşlarla birlikte başarılı sendikal faaliyetler yürütülmüş, işyeri işçi temsilciliği seçimlerinde başarılı sonuçlar elde edilmişti.

Yine Aşağı Ruhr bölgesi Düsseldorf kentinde de 1984 yılının sonunda veya 1985 başında Semt Komitesi Sekreterliği görevini üstlendim (Bu görevi FAYK içinde parti örgütlerinin yapısı ve problemleri konusundaki tartışmalar sonucu, FAYK kararıyla üstleniyordum). Hemen hemen tıpkı Köln parti örgütündeki sorunlarla karşı karşıyaydık. Yoldaşların birbirlerini kabullenmelerinde zorluklar yaşanıyordu. Bunlar ideolojik-politik sorunlar değildi. Daha çok, yerel faaliyetlerdeki farklı yaklaşımların, düşüncelerin bir ortak sentezi bulunamamasından kaynaklanıyordu. Yoldaşlar arasında karşılıklı inatlaşmalar gözlemliyordum. Zaten genel olarak uzun vadeli çalışma alışkanlığımız yoktu. Bu sorun Düsseldorf kentinde de yaşanıyordu. Her şey kısa zamanda sen kaç Atılım sattın, satamadın veya satmadın noktasına geliyor, bu bağlamda yoldaşlar birbirlerine karşı üstünlük sağlamaya çalışıyor ve birbirlerini kırıyorlardı.

Yoldaşlar arasında yaş farklılıklardan doğan sorunlar da yaşanıyordu. Genç yoldaşlarımıza pratik faaliyetlerde gösterilen belli toleransın çoğu kez daha yaşlı yoldaşlarımıza da gösterilmesine dikkat edilmiyordu. Genç yoldaşlarımızın da, yoldaşlar arasındaki ilişkilerde sektir tavırları oluyordu. Genç yoldaşlarımızın bir kısmı küçük yaşta Almanya'ya gelmiş orada büyümüşlerdi. Bu yoldaşlarımız Türkiye'de yetişen gençlerimizden farklı şekillenmişlerdi. Ayrıca Düsseldorf parti örgütünün üye yapısında az sayıda da olsa yüksekokullu veya üniversiteli yoldaşımız bulunuyordu. Bu yoldaşlarımızla ayrı bir şekilde ilgilenmek gerekiyordu. Hatırlıyorum, bir dönem bu yoldaşların bir kısmını FAYK Sekreteri Ali Söylemezoğlu'na bağlamıştık. Benim Semt Komitesi sekreterliğim burada da bir denge unsuru oluyordu. Ben bu tarihte FAYK Sekreterliği görevini de üstlenmiştim. Yoldaşlar benim Semt Komitesi Sekreterliğim dönemimde, Semt Komitesi toplantılarında karşılıklı ilişkilerine, üsluplarına daha fazla dikkat ediyor, tartışmalar daha çok pratik işlere yönelirken yoldaşlar arasındaki gerginlikler de azalıyordu. Ben bu parti örgütünde sekreterlik görevini TİP ile birlik konusu somutlaşıp, Düsseldorf'ta parti örgütlerinin birlikte faaliyet göstermesinin başladığı 1987 yılı sonlarına kadar yürüttüm. Burada yine bir anımı sizlerle paylaşmak isterim. Düsseldorf SK toplantılarından biri yine benim o Düsseldorf'taki "muhteşem" evimde yapıyordu. Evim bilindiği gibi biraz dardı; ev işleri de bu darlığa uygun biçimleniyordu. Ortadaki masanın üzerinde aynı zamanda gerekli ütü işlerimi de yapıyordum. Tam bu işleri yaparken yoldaşlar teker teker toplantıya geldiler ve beni alçak bir masada iki büküm gömlek ütülerken gördüler. Neyse ütüyü hemen bitirip toplantıma başladık. Üç hafta sonra buluşma randevusunu yine benim evde belirledik. Üç hafta sonra yoldaşlar toplantıya ellerinde bir ütü masası getirerek bana hediye ettiler. Şimdi bu yoldaşlarımın ellerinde ütü masası ile benim eve girişleri gözümün önünden geçiyor...Yaşam bizi nereden nereye getirdi, daha nerelere götürecektik...

1985 yılının ilk çeyreğinde FAYK içinde görev değişikliği gündeme geliyor. FAYK Sekreteri Ali Söylemezoğlu'nun Türkiye Postası'nın sorumluluğuna getirilmesi herhalde kesinleşmişti ki, bu dönemlerde zamanını daha çok Duisburg'da Türkiye Postası binasında geçiriyor, FAYK toplantılarına katılmıyordu. Onun katılamadığı toplantıları diğer FAYK üyelerinin önerisiyle vekaleten ben yönetiyordum. Bize Ali Söylemezoğlu'nun Türkiye Postası'nda yeni göreve atandığı, yine Ali Söylemezoğlu tarafından bildirildi. 1985 yaz aylarından itibaren Ali Söylemezoğlu artık FAYK toplantılarına hiç katılmıyordu. Ben artık vekaleten sekreterlik görevini sürekli yürütür konuma gelmiştim. Bana TKP PB'dan veya TKP Örgüt Bürosu'ndan bu görev resmen verildi mi, hatırlamıyorum. 1985'in ilk aylarında vekaleten yürüttüğüm FAYK Sekreterlik görevim galiba kendiliğinden asli göreve dönüştü.

FEDERAL ALMANYA'DA TKP'NİN 65. YILI KUTLAMALARI...

Ancak Ali Söylemezoğlu FAYK Sekreterliğinden ayrılmadan önce (1984 yaz ortasıydı tahmin ediyorum), FAYK 1985 yılında "TKP'nin 65. kuruluş yıldönümü" nedeniyle ile FAC çapında bir kutlama düzenlenmesini programına almıştı. Bu önerimizi TKP PB'ya da duyurduk, olumlu cevap aldık. Bu işin genel çizgilerini Alman yoldaşlarla konuştuk. Aklımızda partinin 65. kuruluş toplantısına TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu yoldaşın katılmasını sağlama fikri vardı ancak, işin teknik ve güvenlik yanı nasıl çözülecekti. 1984 ortalarında Haydar Kutlu yoldaşın bu geceye katılma fikrini sadece Ali'yle birlikte konuşuyorduk. FAYK içine bu konuyu değişik nedenlerle ilk zamanlar getirmemiştik. Birinci neden, Haydar Kutlu yoldaşın güvenliği, ikinci neden ise, ne kadar dikkat edersek edelim böyle bir haberin duyulması ve sonunda gerçekleşmemesinin parti örgütleri üzerinde olumsuz etki yapabilecek olmasıydı. Gerçi böyle bir olasılığın şu veya bu şekilde hissedilmesi dahi, parti örgütlerine bu gecenin örgütlenmesinde büyük bir itki olacaktı. Ayrıca, önümüzde bulunan bir yılı aşkın zaman dilimi içinde partinin yerel faaliyetlerinde de önemli bir ivme sağlanabilirdi.

1984 Sonbaharında bize parti merkezinden Haydar Kutlu yoldaşın partinin 65. kuruluş yıldönümü toplantısına katılıp katılmayacağı konusunda herhangi bir şey söylenmemişti. Bu daha çok bizim düşüncemiz ve istemimizdi. Ancak, 1985 başlarında bu istem giderek diğer FAYK üyelerinden ve yerel örgüt sekreterlerinden de farklı biçimlerde dile getirilmeye başlandı. Ama herkesi düşündüren konu şuydu: "Haydar Kutlu yoldaşın güvenliği nasıl sağlanacaktı." Ayrıca, kapitalist bir NATO ülkesine yasal olarak girmesi ne ölçüde mümkündü? Herkesin kafasında bu sorular vardı.

Böylesi bir atmosferde FAYK ve yerel örgütler tarafından çok hızlı bir plan yapıldı. Yerel parti örgütleri tüm faaliyetlerini partinin 65. kuruluş yıldönümü gecesine bağlayan bir anlayışla yürütüyordu. Partili gençlerin bedelli askerliğe karşı yürüttükleri çalışma, Türkiye Demokrasi Güçleri ile Dayanışma, FAYK'nin yerel parti örgütleri merkezi eğitim faaliyeti ve partiye yeni üye kazanımı da bu bağlamda ele alınıyordu. 65. kuruluş yılında belgimiz "Demokratik Türkiye, Daha Güçlü TKP" idi. Partinin 65. kuruluş yıldönümü davetiyelerinin mizanpajı hazırlanıp FAYK tarafından onaylandıktan sonra güvenlikli olarak benim tarafımdan Alman yoldaşların matbaasına götürülüp basıldı, yine bana teslim edildi. Davetiyeler teslim alındıktan sonra, bunların belli bir yerine ultraviyole ışınlarla görülebilecek bir işaret konulması da tarafımdan yapıldı. Toplantı gününde tüm giriş davetiyeleri salona giriş kapısında kontrol edilecekti, edildi de. 1984 sonlarına gelindiğinde yerel parti örgütlerinin davetiyeye isteklerini belirlemeye başladık.

Duisburg'daki Mercator Halle'yi ve Rein-Ruhr Holle'yi kiraladık. Ne olur ne olmaz diye galiba Mercator Holle'yi de rezervasyona almıştık. TKP 65. Kuruluş toplantısını D  isburg Rein-Ruhr Holle'de yapmıştık. Alman yoldaşlar üzerinden 1985 Eylül ayında, (herhalde bir cumartesi akşamı olacak) kiraladık. Bu salonda daha evvel bir veya iki toplantı yapmıştık. Yanılmıyorsam 2000-2500 kişilik bir salondur. FAC'den oldukça yüksek bir davetiye talebi geldi. Ayrıca Avrupa'dan da davetiye talebi geleceğini hesap ederek dağıtımı planlamak zorunda kaldık. Ayrıca protokole 200 davetiye ayırdık. Daha 1985 başında en az 250 kişinin ayakta kalabileceği sorunuyla yüz yüze geldik. Salona ayakta izleyici alabilme imkanı, yasal olarak yoktu. Bu, salonu kiraya veren yetkililer tarafından yazılı olarak belirtilmişti (Bu sorunu toplantı günü salonun kapısındaki yetkililere ve o günkü idari müdürüne hediye olarak üç beş şişe konyak vererek çözebildik). 1985 yaz aylarında FAC'daki yerel örgütlerle yaptığım toplantılarda, yoldaşlar sürekli olarak partinin 65. kuruluş yild  n  m  nde Kutlu yoldaşın katılmasının faaliyetler bakımından yararlı olacağını belirtiyor, benim her sözümü de bu bağlamda yorumluyorlardı. O tarihte daha hiçbir şey somutlaşmamıştı. Ancak parti örgütlerinin bir önsezi mi diyeyim, yoksa isteği mi diyeyim, sanki TKP'nin 65. kuruluş gecesine Kutlu yoldaş katılmışmış gibi bir hava oluşuyordu.

Bu son derece sakıncalıydı. Parti örgütlerinin böyle bir havayla faaliyetlerini yürütmesi ve kuruluş gecesine hazırlanması çok verimli olsa bile, daha somutlaşmamış bir durum olan Kutlu yoldaşın kutlama toplantısına gelmemesi veya gelememesi, sonradan parti örgütleri üzerinde ve faaliyetlerinde olumsuz şekilde yansıtılabildi. FAYK'deki yoldaşlarla, parti örgütleri toplantılarında bu konu üzerinde titizlikle durulması hakkında konuşuyorduk ama, FAYK'ndeki sorumlu yoldaşlarda bile, somut durum ile yüreklerinde hissettikleri arasındaki ikircimi hissediyordum. Bu durum ister istemez parti örgütlerine de yansıtıyordu.

Partinin 65. kuruluş yild  n  m   gecesinin i  ve dış güvenliğini Alman yoldaşlar üstlendi. Bu durum, yani bizimle ilgili bir toplantının güvenliğinin Alman yoldaşlar tarafından üstlenilmesi de, Kutlu yoldaşın bu toplantıya geleceği fikrini güçlendiriyordu. Çünkü şimdiye kadar FAC'da böyle bir uygulama olmamıştı. Her ortamda güvenliğimizi iyi-kötü kendimiz alıyorduk. Giriş kontrolü de Alman yoldaşlar tarafından yapılacaktır. Biz giriş kapısında protokol misafirlerini karşılamak için bir ekip oluşturduk. Ayrıca Alman yoldaşlara bölgeleri tanıyan yoldaşları da yardımcı olarak verdik. Rein-Ruhr Halle'nin sahnelerinin genişliği yaklaşık 25-30 metre, yüksekliği ise 10-12 metre civarındaydı. Bu demek oluyordu ki sahneye 250-300 metre karelik bir kırmızı kumaş üzerine eni yanlış hatırlamıyorsam 80 santimetre olan harflerle "Demokratik Türkiye Daha Güçlü TKP" pankartımızı yazıp hazırlamıştık (Bu faaliyetler, parti merkezi sürekli bilgilendirilip, görüşleri alınarak yapılıyordu).

Eylül ayına gelindiğinde Kutlu yoldaşın geceye katılacağını artık biliyordum. Ancak FAYK'nde, son güne kadar beklenmesi, ancak yoldaş FAC'ne girebildiğinde katılımının kesinleşeceği konuşuluyordu. Yoldaşa, Macaristan üzerinden FAC'ne girişinde Ali Söylemezoğlu refakat edecekti. Kutlu yoldaşın FAC'da nasıl bir program izleyeceği, akşamları nerelerde misafir edilip kalacağı bütünüyle Alman yoldaşlar tarafından planlanıyordu. Alman yoldaşlar bu planla ilgili FAYK'ne sadece genel bilgiler veriyorlardı. Daha önce de belirttiğim gibi giriş davetiyeleri Almanların matbaasında basılmış ve benim tarafından ancak ultraviyole ışıkta görülebilen özel bir kalemle işaretlenmişti (Bu işareti 3.000 davetiye üzerine ben koydum. O işaretleri davetiyelere koyarken özel kalemin yazıp yazmadığını da kontrol edemiyordum).

Partinin 65. kuruluş yıldönümüyle ilgili olarak sanatçı yoldaşlarımızdan da afiş hazırlanması için yardım istedik. Hatırladığım kadarıyla sanatçı yoldaşlarımızın hazırladığı öneriler parti üst yönetimince veya PB içinden bazı yoldaşlarımız tarafından uygun görülmediğinden, bastırılacak afişin hazır mizanpajı bize TKP MK PB tarafından gönderildi. Hazırlığın son aşamasında, sahne düzeni, yani hazırlanan dev yazı panosu iki gün evvel salona asıldığında, PB'dan veya üst yönetimden bazı yoldaşlar bu panonun üstüne bir de Marks-Engel-Lenin'in üçlü gölgeli klasik resmini koyun demezler mi! Pek tabii pano bu bağlamda hazırlanabilirdi; ancak yazı mizanpajı yapılmış, yazı yazılmış, dev pano yerine asılmıştı. Kırmızı bez panonun ağırlığı 60-70 kiloydu, devasa bir boyuttaydı, sahnenin boyutuna uygundu.. Tabii kimseye bir şey anlatamıyordum. Panoyu yapan sanatçı yoldaşı çağırarak durumu anlattım. O da bana "yoldaş artık bu panonun üzerinde bir şey yapamayız, ek bir beze istenilen resmi çizelim. Bu resmi panodaki harf büyüklüğüne uygun büyüklükte de yapamayız. Çünkü resim dev pano üzerindeki harflerin üzerine gelir. Ben uygun bir şey çizeyim ama çok çirkin ve yama gibi olur" dedi. Ve şartlara uygun büyüklükte resimleri çizdi. Sahnenin bize göre sol üst köşesine asıldı. Ne yazık ki resimler gerçekten iğretli ve yama gibi duruyordu. Bu durum çekilen video ve resimlerden zaten belli oluyordu.

Yine hazırlık döneminde yerel parti örgütleri "Demokratik Türkiye, Daha Güçlü TKP" belgisinin çok yönlü içeriğine uygun olarak partiye yeni üye kazanma planları yaptılar. Bu dönem partinin üye sayısının oldukça arttı. Yanlış hatırlamıyorsam, 1985 Eylül ayına geldiğimizde FAC'de parti örgütünün üye sayısı 450 civarına vardı. Üye artışı bir yıl içinde % 10 kadardı.

Kutlu yoldaş, FAC'ne toplantıdan birkaç gün evvel geldi. Alman yoldaşlar onu havaalanından aldı. Yoldaşın FAC'ne girişi kimseye duyurulmadı. Ben de girdikten sonra öğrendim. Büyük bir tesadüf, Kutlu yoldaşın FAC'ne gelişinin ertesi günü, Bonn'da bir barış toplantısı veya barış yürüyüşü vardı. Galiba o yürüyüşe Herbert Mies yoldaş ve Ali Söylemezoğlu'yla birlikte katılmıştı. Ben Kutlu yoldaşla toplantı gününün akşamı salonda görüşebildim. TKP'nin 65.

kuruluş yıldönümünü anma gecesi başlı başına bir öykü konusudur. Gecede en heyecanla beklenen, TKP Genel Sekreterinin toplantıya katılım anı idi. FAC'nde insanlar ilk defa TKP Genel Sekreterini şahsen karşılarında göreceklerdi. Yalnız başına bu bile büyük bir olaydı. Ayrıca TKP Genel Sekreteri ilk defa canlı olarak FAC'nde insanlara hitap edecekti ki, ikinci büyük olaydı.

Toplantı Herbert Mies yoldaşın konuşması ile açıldı. Herbert Mies rahat konuşan, hitabı güçlü bir konuşmacıydı. Yoldaşın konuşması arkasından tam bir sessizlik içinde TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu yoldaş konuşmacı olarak kürsüye davet edilmişti ki yer gök inlemeye başladı. 3.000 kişiden büyük bir alkış tufanı başladı. TKP'nin belgileri, "Demokratik Türkiye, Daha Güçlü TKP" ve "TKP Yaşıyor, Savaşıyor" sloganları salonu çınlatıyordu. TKP Genel Sekreteri Haydar Kutlu yoldaş, kürsüye geldi. Çok heyecanlı olduğu her halinden belli oluyordu. Konuşmasının selamlama bölümünde sesi titriyordu. Konuşmaya oldukça tutuk başladı. Ben gece organizasyonunun başında olduğumdan, arkada, biraz uzakta, ayakta izliyordum. İçimden yoldaşın heyecanının bir an evvel geçmesi için kendi kendime temennilerde bulunuyordum ve aklıma DKP'nin Merkezi Basını UZ (Bizim Zamanımız) şenliğinde yaptığım konuşma aklıma geliyordu.

Yoldaşın FAC'ne girdiği öğrenildiği andan itibaren ne konuşacağı, neler söyleyeceği çok merak ediliyordu. Ayrıca partili yoldaşlarda ve yandaşlarda da olağanüstü bir konuşma dinleyecekleri beklentisi vardı. Gerçi 65. kuruluş yılında ortaya konulan afişte bize ve çevreye bir şeyler söylenmek isteniyordu zaten. Diğer yanıla geceyle bağlantılı sahnenin bize göre sol üst köşesine Marks-Engels-Lenin'in klasik gölgeli portreleri asılmıştı. Konuşmada Marks-Engels-Lenin'den bol alıntılarla ajitatif içerikte bir konuşma beklediğimiz bir gerçektir.

Yoldaş konuşmasının üç veya beşinci dakikasına gelmişti ki heyecanlı sesi yavaş yavaş normal seyrine yaklaştı. Salonda tam bir sessizlik hakimdi. İlerleyen dakikalarda bizim, yani salonun beklediği o ajitatif konuşma (en azından bizim beklediğimiz boyutta) bir türlü gelmiyordu. 30-40 dakika geçmişti ki ben artık hem yoldaşı dinliyor, hem de görebildiğim kadarıyla insanların reaksiyonlarını anlamaya çalışıyordum. İnsanlar, yoldaşın konuşmasını gayet dikkatli ve ciddi bir şekilde dinliyorlardı. Yoldaş o akşamki konuşmasında hem ülke içinde demokrasi güçlerine, hem de parti örgütlerine mesaj veriyordu. Diğer taraftan da yoldaşları ve yandaşları düşünmeye, içinde bulunduğu durumunu yeniden gözden geçirmeye, faaliyetlerimizi yeni bir anlayışla ele almaya çağırıyordu. Hatırladığım kadarıyla, konuşması bir buçuk saat kadar sürdü. Konuşmasının sonuna doğru Kutlu yoldaş kürsüde rahatlamıştı. Konuşmanın sonunda salonda yine bir alkış tufanı ve yine başlangıçta atılan belgiler yükseldi. Yukarda da belirttiğim gibi TKP nin 65. kuruluş yıldönümü gecesi başlı başına bir öykü olarak yazılabilir.

Gecenin bitiminden Kutlu yoldaşın FAC'nden ayrılacağı son saate kadar, birkaç istisna saat dışında, onunla hep birlikte oldum. Alman yoldaşlar güvenlik nedeniyle gece kalınacak yerleri özel olarak seçiyor ve iki güvenlik sorumlusu gece-gündüz sürekli bizimle birlikte oluyordu. Kutlu yoldaş FAC'nde kaldığı günlerde, bir dizi yerel parti örgütünü de ziyaret etti. Bu ziyaretlerde DKP'nin MK üyesi Dış İlişkiler sorumlusu Heinz Lang yoldaş da bizimle birlikte oluyordu. Yerel örgütlere gidişi Alman yoldaşlar oldukça sürat yapan Wolkswagen bir minibusle örgütlüyordu. Örneğin Düsseldorf-Münih arası 6-7 saat sürüyordu. Bu seyahat boyunca ben Kutlu yoldaşa tercümanlık görevini de yapıyordum. Yolculuk başladığında, o günün ziyaret planı görüşülüp karara bağlanıyordu; ardından, sohbetlerin yapıldığı, fıkraların anlatıldığı rahat bir süreç başlıyordu.

Kutlu yoldaş hatırlayacaktır, ben bütün çeviri becerilerimi kullanarak Almanca anlatılan fıkraları Türkçeye çeviriyordum veya çevirdiğimi zannediyorum ama, fıkradan ortaya gülünecek bir şey kalmıyordu. Yine de Kutlu yoldaş gülüyordu. Ben biraz sonra yoldaşın benim çevirideki halime güldüğünü fark ettim. Bu fıkra anlatma ve tercüme işi benim için tam bir sinir harbine döndü. Kutlu Yoldaşla birlikte olduğumuz o günlere ait birkaç anımı daha anlatarak bu bölüme nokta koyacağım. Bunlardan biri, Münih parti örgütünü ziyaret ettikten sonra Münih'te geceleyeceğimiz şehir merkezindeki eve geldiğimde yaşadıklarımın ilgili. Ev eski Alman mimarisıyla yapılmış, içi-dışı bakımlı, büyük, 4-5 katlı bir bina idi. Biz 4. katta kaldık. İyi hatırlıyorum ev, DKP üyesi bir iç mimar bayan yoldaşın eviydi. Eve girdiğimizde gece saat 01.00 civarındaydı. Dağınık bir eve girdiğimiz daha kapıdan içeriye adım atılınca anlaşılıyordu. Her taraf darmadağınktı. Tavanı yüksek olan bu dairenin büyük odasında yere beş tane yan yana yer yatağı serilmişti. Yerdeki yatakların arası 20 santim kadardı. Güvenlik nedeniyle bu ev Almanlar tarafından seçilmişti, ancak, bu nasıl güvenlikti ben bunu pek anlamamıştım. Durum hoşuma gitmemişti. DKP Dış İlişkiler sorumlusu Heinz Lang da benim yüzümden geceleme yerini beğenmediğimi anlamıştı. Heinz evin dağınıklığını ve iç mimar yoldaşın mesleki konumundan kaynaklanan nedenleri sıraladıktan sonra, "biz sizi otelde de misafir edebiliriz, ancak güvenlik sorunları bizi buraya getirdi" demek zorunluluğunu duydu. Neyse, biz o geceyi asker gibi yan yana dizilerek, horultulu bir biçimde geçirdik.

Diğer bir anım da şöyle; galiba Kutlu yoldaş için ayrılan bir dinlenme günüydü. Alman yoldaşlar bizi NRW'de Bochum kenti yakınlarında bir çiftçi evine götürdüler. Burası yeşillikler içinde ağaçlık, güzel bir yerd. Ayrıca çiftçi de balık yetiştiriyordu. Balıkların büyümesi için bir suni göl oluşturulmuştu. Alman yoldaşlar yemek işlerini örgütlerken bize de, "siz biraz gölde balık avlayın, eğlence olur" dediler. Ve Kutlu yoldaşa ve bana birer adet modern balık oltası verdiler. İğneye ne taktığımızı hatırlamıyorum ama balıklar bizim ol-

talara dokunmuyordu. Galiba birkaç defa yoldaş ve ben yem değiştirdik, yine de balıklar yeme vurmuyordu. Neyse bir daha yem değiştirelim dedik, yemi taktık. Zaten oltanın nasıl atılacağını da bilmiyorduk.. Kutlu yoldaş bir fırlatayım dedi, olta başımızın üstündeki salkım söğüte takıldı. Benim olta da aynı akıbetten kurtulamadı. Biz kara kara oltaları nasıl ağaçtan indireceğiz diye uğraşırken Alman yoldaşlar geldi ve bizi yemeğe davet etti. Sonradan öğrendik ki balıklar daha evvel iyice yemlenmiş, karınları doyurulmuştu. Alman yoldaşlar durumu biliyormuş ve zaman geçirelim diye elimize birer kamyı verecek bizi suni gölün kıyısına dikmişler.

Kutlu yoldaşla Hamburg parti örgütümüzü ziyaret ettikten sonra DKP'yi de (Hamburg bölgesi örgütünü) ziyaret ettik, bölge yöneticileriyle bir toplantı yaptık, Türkiye'deki gelişmeler üzerine birinci elden kendilerine bilgi verdik, sorularını da cevaplandırdık. Zaten hangi şehre gittiysek oradaki DKP yerel örgüt yönetimleriyle toplantılar yapıyorduk; Türkiye'deki gelişmeler Kutlu yoldaş tarafından anlatılıyor ve gelen sorular cevaplandırılıyordu. Akşam DKP yöneticileri bizi yemeğe davet etti. Hamburg'da, limanda yoldaşların iyi tanıdığı bir balık lokantasında masa ayırtmışlardı. Akşam birlikte oraya gittik, sıra yemek ısmarlamaya geldi. Kutlu yoldaşla yan yana oturmuş listeyi inceleyorduk, dilim döndüğünce yemek listesini tercüme etmeye çalışıyordum ama, o listedeki yemekleri hiç mi hiç tanııyordum. Neyse Alman yoldaşların yardımıyla bir ızgara balık ısmarladık. Masada konuşmalar, fıkralar anlatılıyor; nihayet balık tabakları dağıtılmaya başladı. Bizim tabaklar da önümüze kondu. Tabağın dışardan görünümü enfesti. Şimdi ismini hatırlamadığım büyükçe bir balık, çipura balığı gibi bir balık, ızgara edilmiş, yeşilliklerle süslenmişti. Görünümü çok güzel olan balığın üzerine tavada kavrulmuş domuz pastırmasından (schinken) ufak ufak paçalar, kavrulan yağıyla birlikte serpilmişti. Balık feci şekilde domuz kokuyordu. Kutlu yoldaşla bakiştık "ne yapacağız" der gibi. Yavaş yavaş üzerinden kavrulmuş domuzları temizlemeye çalışıyorduk ki, Alman yoldaşlar da durumu fark ettiler. Ve "eğer damak tadınıza uygun değilse, başka yemek de isteyebilirsiniz" dediler. Ama herhalde kibarlık bizde kalsın düşüncesiyle "yok yok, balık gayet güzel" deyip, aslında bize işkence gibi gelen balığı yemeğe çalıştık. Sonuçta tabakta balığın büyük kısmını geriye göndermiş, açıkçası o gece aç kalmıştık davet edildiğimiz yemekte.

Kutlu yoldaşın 1985 yılı sonunda TKP'nin 65. kuruluş yıldönümündeki konuşmasının basılıp incelenmesi ne yazık ki parti örgütlerimizde yeterince yapılamadı. Bugün düşündüğümde, FAYK'nın o gün böyle bir yapıya sahip olmadığını görüyorum. İyi niyet ve istemler sorunların çözülmesine yetmiyordu. Ancak yine de Kutlu yoldaşın FAC'nde parti örgütlerini ziyareti, gelen sorulara verdiği açık kalpli cevapları parti örgütlerinde ve yandaşlarımızda çok etkili olmuştu. Yoldaşlarımız ve partiye yakın dostlarımız yaşamlarında

ilk kez, dokunacakları kadar yakın bir mesafede TKP Genel Sekreterini görüyorlardı. Bu toplantılarda yoldaşların ve yandaşların gözleri pırıl pırıl ışılıyordu. Yanlış hatırlamıyorsam, bu toplantıları Köln, Münih, Hamburg, Stuttgart, Frankfurt kentlerinde de yaptık. Kutlu yoldaş ilk kez TKP Genel Sekreteri olarak batıya geçiyordu. Yine hatırlıyorum değişik basın kuruluşları Kutlu yoldaştan randevu almak için telefonla o dönem Türkiye Postası'nı arıyordu. Aynı talepler DKP üzerinden de bize iletiliyordu. Alman basınından ve bazı yerel radyolardan da Kutlu yoldaşla görüşme talebinde bulunanlar olmuştu. Basının bu görüşme isteklerini Kutlu yoldaş nasıl cevapladı şimdi tam hatırlamıyorum. Alman yoldaşlar, Kutlu yoldaş FAC'nden ayrılmadan önce, Bonn Basın Merkezi'nde yerli ve yabancı basına bir basın toplantısı düzenledi. Burada da Kutlu yoldaşa Türkiyeli basından ilgi oldukça fazlaydı. Bu basın toplantısında Ali Söylemezoğlu Kutlu yoldaşa Almanca-İngilizce-Türkçe çevirmenlik yaptı.

TKP'nin 65. kuruluş yıldönümü, bir anlamda partinin ve onun kadrolarının, yakın zamanda legal alana, kamuoyu önüne çıkacağı sinyallerini veriyordu. O zamana kadar TKP Genel Sekreterleri (60 sonundan itibaren alırsak) Yakup Demir yoldaş, İsmail Bilen yoldaş, yoldaşlarımızın çoğunun resimlerden tanıdığı, radyolardan sesini duyduğu, ulaşılamaz, elle dokunulamaz insanlar olarak algılanmış ve onların güvenliği gerekçesiyle de bu durum yoldaşlar ve yandaşlar arasında kabul görmüştü. Hatta bu durum bazen belli işlerin aksamasını da birlikte getirirdi, TKP'nin 65. kuruluş yıldönümünde bu durum değişti. Burada bir anımı daha anlatmak isterim.

Daha Bilen yoldaş TKP MK Genel Sekreteri idi. Sene, tahmin ediyorum, 1982 sonu veya 1983 başı olabilir, Köln'de Dursun Akçam 15 günlük bir gazete çıkarıyordu. Taner Akçam ve Dursun Akçam, FAC'nde politik mülteci olarak bulunuyordu. Dursun Akçam benim kim olduğumu, TKP içinde fonksiyonel bir görevde olabileceğimi biliyordu. Beni Dursun Akçam'la Ali Durak (Şiko) tanıştırmıştı, 1981 başında Köln'e geldikten sonra, Dursun Akçam'la iyi bir dostluk kurmuştum. Hemen hemen ayda bir, bir araya gelip fikir alışverişinde bulunurduk. Bir defasında Dursun Akçam bana TKP MK Genel Sekreteri Bilen yoldaşla sözlü röportaj yapmak istediğini belirtti. Ben de kendisine "yoldaşın bu konuya nasıl yaklaşacağını bilemiyorum, ayrıca zaman durumu nedir onu da bilmiyorum, ben sizin bu isteğinizi ileteceğim ve size bir cevap getireceğim" dedim. Hemen bu durumu bir raporla TKP MK PB'na ilettim.

Birkaç hafta sonra, teklife genelde olumlu cevap verilmekle birlikte, sözlü röportaj yapılamayacağı, ancak soruların yazılı olarak verilmesi durumunda Bilen yoldaş tarafından cevaplandırılarak iletileceği bildirildi. Ben ayrıca "cevap olumlu olursa, hangi zaman diliminde bu röportaj gerçekleştirilebilir" diye de sormuştum. Gelen cevapta, "sorular bize ulaştıktan sonra 1 ay içinde cevapları alırsınız" deniyordu. Ben de bu bilgiler ışığında Dursun Akçam'la gö-

rüşmeye gittim. Durumu kendisine anlattım. İki üç gün içinde sorular iki sayfa halinde bana iletildi. Ben de beklemeden kısa bir ön raporla soruları TKP MK PB'ya ilettim.

Sanki başıma bir iş gelecekmiş gibi (halk arasında içime doğmuş derler ya, öyle) Dursun Akçam'a da PB'dan bana söylendiği gibi bir ay değil de, bir buçuk ay sonra cevapların geleceğini bildirdim. Ben koşuşturmalar arasında bu konuyu unutmuştum ki Dursun Akçam beni telefonla aradı. Kısa bir hoş beşten sonra, bana "sana bir şey hatırlatmak istedim, gerçi sizin verdiğiniz tarihe daha iki hafta var da, ben iki hafta sonra basılacak gazetede sizden gelecek röportaj için yerimi ayırıyorum, aman bir aksaklık olmasın, oluyorsa da bana lütfen zamanında haber verin" dedi. Ayrıca "bir önceki sayıda da böyle bir röportajın yayımlanacağı okuyuculara duyurulacak" bilgisini verdi. (bu gazetesinin FAC'nde 5.000 civarında satıldığı söyleniyordu) Ben de kendisine "bir aksaklık olacağını sanımadığımı" söyledim. Yine de hemen bu konuyla bağlantılı olarak, PB'ya hafta sonu kuryesiyle bir rapor gönderip cevap istedim. Ancak PB'dan bana olumlu veya olumsuz bir cevap verilmedi. Bir hafta sonraki kuryeden de bir cevap çıkmadı. Kala kala bir hafta sonraki kurye kalıyordu. Kurye cumartesi geliyordu. O gün gazetesinin hazırlanmasının son günü olacaktı. Bilen yoldaştın röportaj gelirse sorun olmayacak, son anda sorunu çözmüş olacaktık. Ancak ne yazık ki o son kuryeyle de ne röportaj, ne de olumlu-olumsuz bir haber geldi. O son gün ben utancımдан Dursun Akçam'a bir telefon bile edemedim. Dursun Akçam da beni arayıp röportaj ne oldu diye sormadı.

Pek tabii o sayıda Bilen yoldaşla yapılan veya yapılması istenen röportajın yeri boş bırakılmıştı. Not olarak ise, kibarca TKP MK Genel Sekreteri İ.Bilen'le yapılan röportaj elimize ulaşmadığı için basılamamıştır deniyordu. Ben daha sonra Dursun Akçam'ı aradım, kendisini ziyaret ederek özür dileyip durumu anlatmaya çalıştım. (Pek tabii ki partimi gözüm gibi koruyarak.) Ancak Dursun Akçam bana dönerek "artık belli bir tarih konusunda bana söz verme. Ne zaman röportaj hazır olursa o vakit bana sen iletirsin" dedi. Herhalde birkaç hafta sonra röportaj cevaplarını kendisine ilettim. Bilen yoldaşın FAC'nde Dev Yol çizgisindeki bir gazetede böyle bir röportajın yayımlanması olay oldu. Bu anıyı anlatmamdaki neden; parti içinde Genel Sekretere ulaşmak, hatta sıkça PB'ya ulaşmak, herhangi bir önemli konuyu karşılıklı konuşmak ve sonuçlandırmak FAC'daki yönetici yoldaşlar için bile, kolay bir iş değildir. İşte TKP'nin 65. kuruluş yıldönümü toplantısı bu bağlamda kırılma noktası oldu.

Hiç unutmuyorum; Kutlu yoldaşın Münih'te yoldaşlar ve yandaşlarla birlikte yaptığı toplantıya TKP çizgisinin dışından, başka bir politik çizgiden bir işçi kadın katıldı. Kutlu yoldaşa o siyasal eğilim içindeki sorunlarını dile getirdi. TKP MK Genel Sekreteri şahsen onun karşısında duruyor ve ona cevap veriyordu. Bu tür olayları ben ve tüm yoldaşlar partililik yaşamımızda ilk de-

fa yaşıyorduk. Bu tarihten sonra, 1985-1990 arası FAC'nde yönetim düzeyinde çok sayıda yoldaş, toplantılarda TKP MK Genel Sekreteriyle ve TKP MK PB'dan değişik yoldaşlarla bire bir görüştü, partinin genel politikası ve yerel düzeydeki sorunları üzerine geniş biçimde tartışma veya konuşma olanağı bulabildi. Partimiz, 65. kuruluş yıldönümünde daha somut, yeni siyasal arayışların içine girdiğinin sinyallerini verdi.

BARIŞ VE ULUSAL BAĞIMSIZLIK TEZLERİ TARTIŞMALARI

Çok geçmeden, 1986 başlarında TKP ülkedeki gelişmelerin ışığında tüm parti örgütlerinde tartışılması için Barış ve Ulusal Demokrasi programı siyasal tezlerini hem parti örgütlerine, hem de Türkiye kamuoyuna duyurdu. Parti örgütlerinde yeni bir tartışma başladı. 1986, Türkiye İşçi Partisi'yle ilişkilerin derinleştiği, birlik sorunlarının yerel parti örgütleri içinde aktif olarak tartışılmaya başlandığı bir yıl oldu. İyi hatırlıyorum her ay uyguladığımız haftalık eğitim seminerlerinde birlik konusu işlendiğinde, yeni oluşabilecek partinin hangi isim altında birleşeceği yoldaşlar arasında en tartışılan konu oluyordu. Partimizin ilk zamanlardaki açıklamalarıyla şekillenen, yani TKP ismi altında birlik anlayışı, şimdi değişiyordu. Yerel parti örgütlerindeki yoldaşlar hissi olarak hareket ediyorlardı ama, "parti üst yönetimi ne diyor" diye de soruyorlardı.

Yine bu yıllar TKP MK PB'nun, partimizin programatik belgesinden proletarya diktatörlüğü kavramının günümüz koşullarına uygun düşmemesi nedeniyle programdan çıkarılması için açtığı (kendiliğinden açılan demek daha doğru olur) tartışmaydı. Ancak parti merkezi, yani TKP MK İdeolojik Büro, parti örgütlerindeki yoldaşlara bu kavramın sadece ismen programdan kaldırılmasını değil, özünde günün siyasal mücadelesinde niye uygun olmadığını, niçin programdan çıkarılması gerektiğini teorik olarak yeterince anlatamıyordu. Sanki TKP MK İdeolojik Büro bu kavramın programdan çıkarılmasından utanıyor gibiydi. Birçok parti örgütü ve yoldaş arasında da konu, bu belirsizliği içinde tartışılıyordu.

1986'da TKP MK PB tarafından oluşturulan Avrupa Komitesinde görev aldım (böylesi bir göreve atandığımı Şeref Yıldız yoldaşın söylemesiyle hatırladım). Bu komitede, benim dışımda Şeref Yıldız, Ahmet Muhtar Sökücü (Fransa), Nihat Kahraman (Hollanda) vardı. Bu komite yaklaşık bir yıl görev yaptı. Bu komitenin görevine nasıl son verildiğini de hatırlamıyorum. Ancak Şeref Yıldız'la yazışmamda, yoldaşın kısa açıklamalarında bu komitenin görevinin nasıl sonlandığı anlaşılıyor. Bu komite, bir yandan Avrupa'da Türkiye Demokrasi Güçleriyle Dayanışma'nın Avrupa ülkeleri arasında faaliyetlerinin koordinesi, öte yandan Avrupa'daki göçmen işçilerin ortak sorunlarıyla ilgili faaliyetlerin koordinesi işlevini görüyordu.

Hatırladığım kadarıyla bu organda bana Avusturya parti örgütüyle ilişkilerin kurulması görevi de verilmişti. Bu nedenle birkaç defa Viyana'ya giderek Halit Erdem'le görüştüm. Viyana'da sayısal olarak ufak bir örgütümüz vardı. Bu ziyaretlerimde daha çok Ulusal Konferans hazırlıkları, Barış ve Ulusal Demokrasi programımız hakkındaki tartışmalar üzerine durduk. Viyana'da üç veya dört parti üyesi bulunuyordu galiba. 1985'ten itibaren Şeref Yıldız'la çok sık görüşür olmuştum. Şeref Yıldız'la aramızda sadece parti-yönetim ilişkisi değil, iyi bir arkadaşlık ve dostluk ilişkisi de kurulmuştu. Şeref, Federal Almanya'dan transit geçip, İsviçre'ye, Fransa'ya, Belçika'ya gidecek olsa bile bana uğradı. Tabii dönerken de. Yani oldukça sık bir arada olurduk.

Burada bir anımı anlatayım. Aslında bu arı bir zaman dilimi anısı. Tanıyanlar bilir, Şeref Yıldız fiziken zayıf yapılı, soğuktan-sıcaktan nem kaparak oldukça sık hastalanan (çoğunlukla soğuk algınlığı, grip gibi; tam yerine, soğuk bir ülke olan İsveç'e gönderilmiş) bir yoldaşımızdı. Fakat Şeref yoldaşın bir özelliği vardı. Ne kadar hasta olursa olsun, parti örgütleriyle yaptığı toplantılarda hemen iyileşir, toplantıyı gayet canlı yönetir, sona erdirir, toplantının bitiminden sonra daha da kötü hastalanırdı. Biz kendi aramızda, Şeref yoldaş hastaymış gibi bir konuşma olduğunda, "hemen bir toplantı örgütleyelim ve Şeref tavarışı de toplantıyı yönetmesi için gönderelim" derdik. Şeref Yıldız yine böyle bir toplantıdan, İsviçre'den, ancak Düsseldorf'a bana kadar gelebilmişti. Ateşi oldukça yüksekti, ayakta duracak hali yoktu. Ben ufak odamda ona bir yatak hazırlayıp yatırdım; geçmiş gün, ilaç ve çorba gibi bir şeylerle ona destek olmaya çalıştım. Birkaç gün ateşi düşmedi. Sürekli terliyordu, giysilerini değiştirmeye çalışıyordum. Ciddi korkmuştum, iki gece durmadan inledi. Neyse iki gün sonra biraz kendine gelebildi. Ama bu haliyle on iki saat süren bir tren yolculuğuyla Stockholm'e gitmesine gönlüm razı gelmiyordu. Düsseldorf'daki yoldaşlardan birine en uygun fiyatla Stockholm'e bir uçak bileti aldırarak Şeref yoldaşı gönderdim. Yani Şeref Yıldız'la böyle sıkı bir ilişki içindeydik.

Şeref Yıldız'la Avrupa Komitesi'ndeki faaliyetimizin somut örneği, belki de komitenin sonu diyebileceğimiz noktası, galiba Kopenhag'ta 1986 Kasımında yaptığımız Avrupa parti örgütlerinin Barış ve Ulusal Demokrasi Konferansı yönetimini örgütlememizdi. Konferansın ilk gününde Ahmet Muh-tar'la birlikte, Konferansı yöneten ilk grubun içinde yer aldık. Avrupa komitesini ve faaliyetlerini tam hatırlayamamamın nedeni de, herhalde elle tutulur bir iş ortaya koymaya zamanı olmamasındandır. Avrupa Komitesi daha sonra, 1987 sonu veya 1988 başında olmalı, Erdal Talu'nun sorumluluğunda bir daha kuruldu. Ben, Ahmet Kardam, Yavuz Ünal, Cemal Kırıl bu organda görev aldık. Bu organ da çok verimli olmadı. Bu organ çalışmalarından hatırladığım, Cemal Kırıl'ın Fransa'daki örgütsel sorunları, detaylarına varıncaya

kadar anlatması, ayrıca Fransa örgütünün parti yayınlarından dolayı birikmiş borçlarının parti tarafından belli oranda silinmesi için organdaki ısrarıdır.

Normal olarak bizim Avrupa Komitesi olarak yayınların bedellerinin ödenmesi konusunda tavrımız kesindi: Alınan yayınların parası ödenir. Bu bağlamda Cemal Kırıl'ın yayınlardan sorumlu Ertan Uyar'la hesaplaşmaya gidişi ve Ertan Uyar ile Cemal Kırıl'ın ödeme pazarlığı, uzaktan izlediğim için, halen gözümün önündedir. Benim Avrupa Komitesinin toplantılarında yararlandığım bölüm, gündemin ilk maddesi olarak politik-güncel değerlendirmeler bölümüydü. Örneğin Sol Birlik içindeki faaliyetler, bu siyasi grupların yaklaşımları, Türkiye'deki siyasi durum, TKP-TİP arasındaki birlik görüşmeleri, tartışma noktaları ve benzeri konular benim için son derece yararlı oluyordu. İlk elden anında bilgi almak, FAC'nde TİP'li kadrolarla tabanda birlik yönünde faaliyet gösteren parti örgütleri için çok önemli ve faydalıydı. Ayrıca Türkiye'deki gelişmeleri de ilk elden dinleme olanağı buluyordum. Ayrıca bu dönem Kutlu ve Sargın yoldaşların Türkiye'ye döndüğü ve tutuklandığı dönemdi. Bu nedenle dayanışma hareketinin Avrupa düzeyinde örgütlenmesi ayrı bir önem taşıyordu. Örneğin, Kutlu-Sargın davasında her celseye hangi ülkeden kimler nereye nasıl gidecek, kimlerle buluşacak, bunların planlarını bu komitede yapıyorduk. Bu komite geri dönüş faaliyetlerinin teknik hazırlığının kontrolü ve gereklerinin yerine getirilmesi konusunda önemli bir işlev görüyordu.

1986, Partinin Barış ve Ulusal Demokrasi programının tartışıldığı yıl oldu. Parti bence 65. kuruluş gecesinde, bu programla önümüze politik olarak yeni açılımlar koyuyordu. Bu belgede "Birlik ve Yasallık" konusu üzerine düşüncelerimiz somutlanmaya çalışılıyordu. Parti örgütlerinde bu belge üzerine uzunca bir dönem tartışmalar yapıldı. Yine bu dönemde SSCB'de ortaya atılan "Glasnost" ve "Prestroika" konularında da parti örgütlerinde hareketli tartışmalar yapılıyordu. Avrupa Barış ve Ulusal Demokrasi Konferansı katılacak delegeler ilk defa seçilerek konferansa gönderildi. Burada yine bir anımı anlatayım.

Kopenhag'daki Avrupa parti örgütlerinin konferansına Kutlu yoldaş da katılacaktı. Bana Partiden DDR Berlin'den Kutlu yoldaşı alarak Kopenhag'a uçakla yolculuğu boyunca refakat etme görevi verildi. Konferans sonrasında da Kutlu yoldaşın Kopenhag'tan gemiyle Rostock'a dönüşüne refakat edecektim. Hatırladığım kadar konferanstan bir veya iki gün evvel ben DDR Berlin'e geldim. Örgüt Bürosu isimlerimize uçak biletlerini ayarlamıştı. Bir sorun olmadan uçağa binerek Kopenhag'a vardık. Yine hatırladığım kadarıyla hava limanından girişimizde bir sorun yaşamadık. Bizi pasaport kontrolünün dışında Danimarka parti örgütü bekliyordu. Kazasız Danimarka'ya giriş yaptık.

Ulusal Konferans iki gün sürmüştü. Kutlu yoldaşla birlikte Konferansın ikinci gün bitiminden sonra, gece kalmadan, Danimarka'dan ayrılıp DDR

Rostock'a dönecektik. Ulusal Konferans, akşam saat 20:00-21:00 sıralarında bitti. Danimarka parti örgütünden yoldaşlar, Kutlu yoldaşla beni, arabayla saat 23.30 sıralarında limana, bizi götürecek geminin yanaşacağı rıhtıma getirdiler. Ben yoldaşlara gemi biletlerini sordum. Onlar da bana "bizde bilet yok, biz böyle bir şey organize etmedik" dediler. Beni Kutlu yoldaşla yalnız bırakıp limandan ayrıldılar.

Ortada in cin yoktu. Bilet satan gişeler kapalıydı. Geminin uzaktan geldiği görülüyordu. Kara kara düşünmeye başladım, mide ağrılarım tuttu. Kutlu yoldaşla konuşuyorduk, sorunu nasıl çözebilirdik. Üstelik benim DDR'a giriş vizem de yoktu. Gemi personeline derdimizi nasıl anlatacaktık. Üzerimde Alman yoldaşların zor durumda kullanılmak üzere verdiği 1000 DM ile birlikte birkaç yüz mark daha vardı. Bu parayla sorunu nasıl çözebileceğimizi Kutlu yoldaşla konuştuk. İçimden örgüt bürosuna verip veriyordum. Gemi yanaştı, içinden üç beş yolcu ve üç beş araba çıktı; ben gemiden sorumlu bir kişiyi nasıl yakalarım diye arandık, Kutlu yoldaşın iki güvenlik sorumlusu gemi girişinde göründü. O anda göklere uçacak kadar hafiflemiştim.

Derhal Kutlu yoldaşla beni, bilet filan sormadan gemiye aldılar. Kasım ayı sonuydu, dışarıda sinirlerimizin de bozulmasıyla üşüyüp, titremiştik. Bize hemen sıcak bir içecek sundular. Kutlu yoldaşla bana tek yataklı birer kamara vererek istirahat etmemizi sağladılar. Kutlu yoldaşı bilmiyorum ama ben hemen uyudum. Gözümü Rostock limanına yarışırken açtım. Herhalde iki-üç saatlik bir deniz yoluydu. O geceyi Rostock'da bir misafirhanede geçirdik. Sabah kahvaltıdan sonra bizim iki güvenlikçinin eşliğinde DDR Berlin yolculuğumuz başladı. Bu, benim hiç unutamayacağım bir yolculuktu. Güvenlikten sorumlu DDR'li yoldaşlar yeni bir Fiat araba kullanıyordu. Arabayı tabiri caiz ise "Allah ne verdiyse" anlayışıyla sürüyorlardı. Kutu gibi olan Fiat araba sanki uçuyormuş gibi hissediliyordu. Ben arkada, Kutlu yoldaşın yanında durmadan ayağımla fren yapıyordum. Yolculuk hiç bitmeyecekmiş gibime geliyordu. Neyse ki kazasız, belasız DDR Berlin'e ulaştık. Kutlu yoldaşa refakat görevim de Berlin'de böylece son buldu.

1987 yılı benim için özel bir yıl oldu. 1987 yılının başında TKP MK'nde görev aldım ve ilk olarak TKP MK 7. Plenumuna katıldım. Bu plenumda hatırladığım kadarıyla Demokrasi (hem ülkede demokrasi, hem de Parti içi demokrasi), Birlik-Yasallık konularının işlendi. Yine aynı yıl ilk defa, parti tarafından SSCB'ne gönderildim. Bunlar yaşamımın yeni ilkleriydi. 1987'de, TKP MK Plenumuna ilk katıldığımda, gördüğüm yüzler bana yabancı değildi. Partinin değişik faaliyetlerinde birlikte çalıştığım yoldaşlardı. Bu ilk plenumu ben daha çok izledim. Bu izlememi o zaman da düşünmüştüm. MK üyelerinin bir kısmı o organda şekilsel olarak bulunuyorlarmış gibi bir izlenim edinmiştim. Bir yandan partinin illegal olması, diğer yandan yoldaşların, yani bizlerin yurt dışında görece ülkeden kopuk yaşamamız bunda rol oynuyor diye yorumlamıştım.

SOVYETLER BİRLİĞİNE İLK ZİYARETİM...

Hatırladığım kadarıyla, 1987 Temmuzunda SSCB'ne gittim. İlk defa Moskova'yı görecektim. Uçaktan beni alıp partinin yeni misafirhanesine götürdüler. Orada Cemal Kırıl'la karşılaştım. Ertesi gün tercümanla Moskova'yı biraz gezdik. Bize o bilinen siyah Volga'dan bir limuzin tahsis etmişlerdi. Şoför Moskova içinde kendisine tahsis edilmiş özel şeritlerden hızla geçerken herkes bize bakıyordu. Bende gayri ihtiyari utanarak kafamı yere eğip insanlarla göz göze gelmemeye çalışıyordum. Şoförün neden böyle hızla, insanlara hava atarcasına gittiğine bir anlam veremiyordum. Moskova'da dört beş gün kaldım. Bu zaman içinde Lenin'in mozolesini ziyaret ettim. Çok heyecanlandığımı hatırlıyorum. İçersı karanlıktı. Sadece Lenin'in yattığı yer ışıklandırılmıştı. Gayri ihtiyari durmuş, dalgın ve dikkatle izliyordum ki, içerdeki görevli asker kolumdan tutup yürü anlamında olacak bir şeyler söylediğinde kendime geldim. Pek tabii Nâzım Hikmet'in mezarını da ziyaret ettim. Son derece duygulanmışım. Ben Nâzım'ın mezarına gittiğinde, yattığı yerin üzerinde bir yığın taze çiçek vardı. Bu çiçeklerin varlığı beni son derece sevindirmiş, mutlu etmişti. Ben de beraberimde çiçek götürmüştüm.

Bu mezarlıkta SSCB'nin tanınmış aydınları, emek kahramanları da yatıyordu. Ayrıca Stalin'den sonraki SBKP Genel Sekreteri Kruşçov yoldaşın mezarı da buradaydı. Mezar taşında ismi, doğduğu ve öldüğü tarih yazılıydı. Sanki bu insan bu mezarlığa aydan gelen biriyim gibi gömülmüştü. Bu konular 1987 Ağustosunda SSCB'nde artık biraz çekinerek de olsa konuşuluyor ve tartışılıyordu. Moskova'daki ikinci günümde tercümanım günlük gezi programımızı yaparken, Kızıl Meydan'da MK üyelerinin alışveriş yaptığı bir mağazanın bulunduğunu, istersem oradan alışveriş yapabileceğimi birkaç defa tekrarladı. Anlıyordum, kendisi de benimle birlikte gidip bir şeyler almak istiyordu. Benim alacağım hiçbir şey olmamasına rağmen, mağazanın içini görmek merakıyla "haydi gidelim" dedim. Moskova'yı bu tarihlerde ziyaret eden yoldaşlar bilir. Bu mağaza Kızıl Meydan'da idi. (1987 den sonra bu mağaza kapanmış.) Burası öyle batıdaki alış-veriş mağazaları gibi büyük bir yer değildi. Belki 80-100 metre karelik bir alandı. Mağazanın içinde daha çok Finlandiya'dan gelme takım elbiseler, gömlekler, kravatlar ve benzeri giyim eşyaları, sabun, şampuan gibi temizlik malzemeleri (markalarının ne olduğunu da anlamamışım), kadınlara yönelik çok az giyecek ve pudra, ruj, krem gibi şeyler vardı. Ayrıca DDR'de ve Polonya'da üretilmiş giyim eşyaları da Merkez Komitesi üyelerinin beğenisine sunulmuştu.

Ancak bu mağazada satışa sunulan, SSCB'nde piyasada bulunmayan, MK üyelerine özel sunulan mallar, batıda, özellikle yaşadığım Batı Almanya'da hiçbir mağazada satılamazdı. Bu mağazada bulunan malların hepsi batı için ikinci, hatta üçüncü sınıf mallardı. Mağazada ilgimi çeken Lenin rozetleri ol-

du. Arkadaşlara hediye için 15-20 tane değişik görüntüde ve fiyattaki rozeti elimdeki sepete koyarak çıkış bölümüne geldim. Bu bölümde de SSCB'nin sorunlarından biriyle karşılaştım. Çıkış bölümü 12 metre karelik bir alandı. Bizim mağazada alışveriş yaptığımız sürece, bizden başka kimse yoktu bu alanda, ters U şeklinde dizilmiş masaların arkasında, oturmaktan hayli kilolanmış dört kadın görevli duruyordu. Ben, bana göre ters U'nun sol başından başlayarak sepetimde bulunan Lenin rozetlerini ilk kadının önüne bıraktım. İlk kadın bunları önünde bulunan kayıt defteri üzerine, iki kopyalı, birer birer, numaraları ve fiyatlarıyla kaydetmeye başladı. Kayıt ve kendi ikinci kontrolü üç-beş dakika sürdü. Ve kaydettiği kağıtla birlikte rozetleri ikinci kadının önüne uzattı. Oda aynı alışkanlıkla birinci kadının yazdıklarını rozetlere tek tek bakarak kontrol etti. Bu da herhalde birkaç dakika sürdü. İkinci kadın da doğruluğunu onayladıktan sonra, onaylanmış kağıtla birlikte rozetleri üçüncü kadının önüne sürdü. Üçüncü kadın kağıda şöyle bir bakıp benim rozetlerimi paketlemeye başladı. Paketi, hesaplanan ve onaylanan kağıdı kasaya verdi. Yani dördüncü, son kadına geldim. Bu kadın ters U'nun bana göre sağ başında bulunuyordu. Kadının önünde elektronik yazar kasa vardı. Aynı zamanda kasanın yanında da eskiden hesap yaptıkları boncuklu hesap makinesi -abaküs- de vardı. Kadın ilk toplamayı boncuk hesap makinesiyle yaptı ve yekûnu not aldı. Bu boncuk hesap makinesini oldukça hızlı kullanmıştı. Sonradan tekrar elektronik kasaya döndü ve Lenin rozetlerini teker teker kasaya kaydederek hesabın sonucunu ekranda gördü. Ve hemen, boncuk hesap makinesindeki sonuçlarla karşılaştırdı. İki hesap birbirini tutuyordu. Kasaya hatırladığım kadıyla bir buçuk ruble gibi bir para ödedim. O anda mağazaya gittiğime de bin kere pişman olmuşum.

Moskova'da Cemal Kırıl'la birlikte, Mehmet Bozışık yoldaşı ziyaret etmiş-tik. Bozışık yoldaş bizi tanıdığı bir Rus kadının evine misafir olarak götürdü. Bu kadın, emekli bir işçi idi. O tarihte 60 Ruble emekli aylığı alıyormuş. Evi büyük bir blokta, ortaklaşa kullanılan bir dairede, ufacık, tek odalı bir yerdi. Ortaklaşa kullandıkları ufak bir mutfak vardı. Bloğa girişte ağır bir rutubet kokusu insanın genzini yakıyordu. Blok girişi, merdivenler ve koridor izbe bir görünüm veriyordu. Moskova'nın göbeğinde, Moskova'ya yakışmayan bir görüntü diye düşündüm. Kadıncağızın odasında zaten eşya diyebileceğim fazla bir şey yoktu. Odada dikkatimi çeken kablusunun sonradan bir üst kattan geldiğini öğrendiğim bir hoparlör asılı olmasıydı. Yani yukarıda radyo açılırsa ve orada ne çalarsa, o da aynı müziği veya haberleri dinleyebilecekti. Orada bulunduğum an bunları düşünürken kendimi 1953 senesinde İstanbul-Ortaköy'de Portakal yokuşunda kirada otururken, Ermeni olan ev sahibimizin radyosundan bir alt kata, yani bizim oturduğumuz kata kabloyla hoparlör indirmesini hatırladım. Biz de o tarihte yukarıdaki radyoda ne çalarsa, onu dinlerdik. Ancak 1953 nere, 1987 nere!

Kadıncağz misafirperverliğiyle evinde ne varsa ikram etti: Bir iki tane domates doğramıştı, birkaç tane de kiraz koydu önümüze bir tabak içinde. Tabii çay yaptı. Bozışık yoldaş aracılığıyla kadınla epeyce konuştuk. 60 Rubleye yaşamının sıkıntılarını anlatıyordu. Hiçbir şeyin bulunmamasından şikayet ediyordu. Kendi kendime, bu insanlar kahramanca devrim için çarpıştılar, faşizme karşı çarpıştılar, insanlığı kurtardılar, böyle kötü bir yaşamı hak etmediler, daha iyi bir yaşamı hak ettiler diye düşünüyordum. Ben kadıncağzın bize ikram ettiği domates ve kiraza elimi uzatamadım. Sadece çayı içtim. Ve düşünceci biçimde evden ayrıldım. Neden! Neden!

Moskova'da sağlık muayenem bittikten sonra beni Yalta'ya dinlenme evine gönderdiler. Orada beş hafta kaldım. Tercümanla birlikte gittim. Ancak Almancam olması nedeniyle ilk hafta sonunda tercümanı benim iznimle Moskova'ya geri gönderdiler. Ben de böylece daha özgür kaldığımı söyleyebilirim. Kaldığım süre içinde dil sıkıntım olmadı. Buradaki görevlilerin bir kısmı Almanca biliyorlardı. Zaten fazla konuşmaya da ihtiyaç yoktu. Gündüz deniz, akşam dili anlamasam da sinema. Ye, iç, yat, kalk.

Ancak burada dikkatimi çeken ilginç şeyler oluyordu. Örneğin, bu dinlenme tesisine sadece SBKP'nin misafirleri değil, aynı zamanda SBKP'nin kadroları da dinlenmek veya izinlerini geçirmek için geliyordu. Bizim, yani misafirlerin yemek salonu ayrıydı; onlarla yemek esnasında ilişki kurma imkanımız yoktu. Yemek dışında ise, dil sorunu nedeniyle ilişki kurmak zordu. Ben birkaç defa değişik insanlarla Almanca ilişki kurma çabasında bulundum ama bir sonuç alamadım. Ben Almanca sordum, onlar İngilizce cevap verdiler. Yani dört lisan bir işe yaramadı. DDR'den yoldaşlar vardı orada. Onlar da mesafeli duruyorlardı herkese. Neyse çok geçmeden Belçika KP'den bir delegasyon geldi de biraz konuşup laflayabildik.

Bu dinlenme tesisindeki görevli personel benim batıdan geldiğimi anlamıştı da hangi ülkeden olduğumu kestiremiyordu. Kullandığım tütün ve kâğıt zaten benim batıdan geldiğimi belli etmeye yetiyordu. Kısa zamanda tütünü, kâğıdım, kalemim, çakmağım her şeyim istenir oldu. Bunlar değersiz şeylerdi; ancak bu değersiz şeylere böyle talebin olması beni son derece sıkıyordu. İlk zamanlar bir sigara sarıp verdiğim kişiler, arkasından tütün paketini istiyorlardı. Hatırlıyorum, sigaramı gizli içmeye başladım. En garibime giden ise, akşamları yemekten sonra orada kalan Sovyet vatandaşlarının, yani SBKP fonksiyonerlerinin tesis içinde akşam gezintisine çıktıklarında ailece sırtlarına ve ayaklarına giydikleri giyeceklerin, batıda bulunan kalburüstü markalar olması ve adeta bir defilede sunulmuş gibi giyilmeleriydi. Abartmayayım ama, her akşam, bu insanlar birbirlerine nazire eder gibi, değişik markalarda giyeceklerle birbirilerine hava basıyorlar gibime gelmişti. Akşam saatlerinde Moğol yoldaşları ve DDR'li yoldaşları bir tarafa bırakırsak, benim ve Belçikalı yoldaşların görünümü, bu tarzdaki defile içinde pespaye bir du-

rum arz ediyordu. Burada Moskova'daki emekli işçi kadının yaşamını hatırladım. Burada kaldığım süre içinde Kutlu yoldaş da bize yakın bir yerde dinlenmeye gelmişti. Orada Kutlu yoldaşla kısa bir görüşme imkanımız olmuştu. SSCB'de ilk defa 36 gün kaldım.

Batı Almanya'ya, Duisburg'a döndüğümde, Karaca yoldaşla ilk defa büroda karşılaştığımda bana, "yoldaş izlenimlerin nasıl anlat bakalım?" dediğinde; "yoldaş, gördüklerimi, yaşadıklarımı hazmetmem lâzım. Şimdi hiçbir şey söylemem doğru olmaz. Bu seyahat, benim için bir anlamda rüya gibi bir şeydi" dediğimi hatırlıyorum.

TİP- TKP BİRLİK SÜRECİ VE TBKP

1987, TKP'nin TİP'le birlik çalışmalarının üst aşamaya ulaştığı bir yıldır. TKP adına Kutlu yoldaş ve TİP adına Boran yoldaş, birliğin ilk açıklamasını, yani Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin kurulacağını Brüksel'de bir basın toplantısıyla yaptılar. Ben de basın toplantısına izleyici olarak katıldım. Boran yoldaş basın toplantısına hasta olduğu halde katılmıştı. Basın toplantısı öncesinde salonda beklerken de sağlık durumu hiç iyi değildi. Basın toplantısına yerli basının ilgisi oldukça fazla idi. Basın toplantısı bitip, ben Belçika'dan Duisburg'a döndüğümün ertesi günü Boran yoldaşın ölüm haberi bize ulaştı. Hatırlıyorum, Şeref Yıldız Almanya'da idi. (Kendisinin anlatımıyla, Boran yoldaşın ölüm haberi FAYK toplantı halinde iken ulaşmış.) Hemen alalecele Brüksel'e hareket ettik. Brüksel'de doğru Belçika KP'nin merkezine gittik. Orada Nabi ve Erdal'ın olduğunu hatırlıyorum. TİP'ten arkadaşlar da vardı. Bir dizi görüşmeler oluyordu. Bu görüşmeler Polit Büro düzeyinde idi. Ben bu toplantılara katılmadım. Toplantılar veya görüşmeler akşama kadar sürdü. Belçika KP binasından Şeref yoldaşla ayrıldığımda bir dizi görüşmenin olduğunu, bu görüşmelerde Boran yoldaşın cenazesinin Türkiye'ye gönderilmesi, yurtdışı ve yurtiçi törenlerinin organizesi, cenazeyle gidecek yerli ve yabancı delegasyon sorunlarının görüşüldüğünü, ayrıca Türkiye'ye parti içinden dönüşlerin konuşulduğunu, değişik alternatifler üzerinde durulduğunu, bunların içinde kendisinin ve Sıtkı Coşkun'un dönmesi konusunun da görüşüldüğünü, bu bağlamda hızla İsveç'e dönüp hazırlıklarını tamamlayacağını ve DDR Berlin'e döneceğini bana söyledi.

O akşam Şeref yoldaşla Duisburg'a geri döndük; birkaç gün sonra Boran yoldaşın Brüksel'de yapılacak olan cenaze törenine örgütlerden katılım ve gidecek yerli ve yabancı delegasyonun Avrupa çapında oluşturulması faaliyetlerini örgütlemeye çalıştık.

Brüksel'de sabahın erken saatlerinde toplantı salonu önünde ve civarında toplanan insanların hüznü yüzlerini iyi hatırlıyorum. Tutulan Belçika-Sovyetler Birliği Dostluk Evinin toplantı salonunun ufak geleceğini biliyorduk.

UR
ARGIN !
r der Arbeiter-
rkei



Haydar Kutlu ve Nihat Sargin'la dayanışma eylemi

İnsanlarımızın hepsi salona alınamamıştı. Bu uğurlamada Server Tanilli hoca, Nihat abi, Kutlu yoldaş ana konuşmacılardı diye hatırlıyorum. Kutlu yoldaş buradaki konuşmasında birlik-yasallık üzerine vurgu yaparken diğer yandan da ülkeye dönüş sinyallerini veriyordu.

Cenazeyle birlikte FİDEF Başkanı Hasan Özcan ve TİP'ten Erol Poyraz arkadaş Türkiye'ye gönderilmişti. (Galiba o tarihte TİP'li arkadaşların etkin olduğu yerel yığın örgütleri FİDEF çatısı altında birleşmişlerdi veya birleşme aşamasına gelinmişti. Bu nedenle Erol arkadaş da FİDEF adına gitmiş olabilir.) Cenazeyle giden delegasyona DKP Prezidyum üyesi (Polit Büro anlamına geliyor) Werner Cislack yoldaş katılmıştı (Daha sonra bu yoldaş TBKP'nin Türkiye'deki kongresine de katıldı). Boran yoldaş Türkiye'de görkemli bir şekilde karşılanmıştı. Yine bir son görevi yerine getirmek için demokrasi güçleri görev başındaydı. Cenazeyle giden Hasan Özcan'a ve Erol arkadaşımıza herhangi bir gözaltı veya tutuklama olmadı. Cenazenin defnedildiği gün de politik arenada gel-gitli, sert rüzgarların estiği bir ortamda yoldaşlara polis dokunmuyordu. Ancak iyi hatırlıyorum defin sonrası Hasan Özcan biraz Türkiye'de kalmak istiyordu ki, parti merkezinden bana gönderilen haberle Hasan Özcan'ın ve Erol arkadaşın en kısa zamanda Türkiye'den ayrılarak Almanya'ya geri dönmeleri yönünde bilgilendirilmeleri duyuruldu. Ben de derhal Hasan Özcan'ı arayarak gerekli bilgiyi kendisine verdim. Ancak yoldaşların acele Türkiye'yi terk etmelerinin nedenlerini sormadım. Zaten o tarihlerde, içinde bulunduğumuz koşuşturmalarda, bu gibi konuları ne sormaya, ne de konuşmaya zamanımız vardı. (Ancak hatırlıyorum bu bilgi bana sözlü olarak iletildi. Bu noktada PB'dan kiminle konuştuğumu bile tam hatırlamıyo-

rum. Ama bu ikili bilgi akışında, ben daha ziyade polisten cenazenin arkasından bir tutuklama olursa, genel anlamda parti üst yönetiminden geri dönüşlerin negatif olarak etkilenmesinin olabirirliğiyle bağlantılı diye düşünmüştüm.)

Tarihi yanlış hatırlamıyorsam, 1987 Ekim sonunda DDR Berlin'de TKP MK'nın 8. Plenumu toplandı. Birlik ve Yasallık, Geri Dönüşler plenumun ağırlık noktasıydı. Kutlu yoldaşın konuşmasından, ülkeye kendisinin dönmesi gerektiğini gerekçeleriyle PB'nun görüşü olarak MK plenumuna sunuyordu. TİP adına Türkiye'ye Nihat abinin döneceğini daha evvel duymuştum. Plenum'da ayrıca MK üyelerinin de teker teker ülkeye dönmelerinin gerekliliği üzerinde fikir birliğine varılmıştı. Plenum'da Kutlu yoldaşın ülkeye dönüşü konusunda herhangi bir tartışma olmadı. Karşı olan hiçbir MK üyesi yoktu. Oybirliğiyle dönüş kararı onaylandı. Bu plenumda Kutlu yoldaş, kurulacak TBKP'de MK'da ve PB'da görev alacak yoldaşların listesini de MK üyelerinin onayına sundu. Bu liste de oybirliğiyle kabul edildi. Bu plenumda Kutlu yoldaşa ve Nihat Sargın'a Türkiye'de TBKP'yi yasal olarak kurma çalışmaları yönünde bir karar da oybirliğiyle onaylandı. Burada politik göçmenlerin geri dönüş konusu gündeme geldi mi iyi hatırlamıyorum. Çünkü, Sargın ve Kutlu yoldaşların ülkeye dönmelerinden birkaç ay sonra, Avrupa'dan politik göçmenlerin geri dönüş faaliyetlerinin içine girdiğimizi hatırlıyorum.

8. Plenum bitiminden sonra ben hızla FAC'ne geri döndüm. Acil olarak FAYK'ni toplantıya çağırarak geri dönüşler konusunda yoldaşları bilgilendirip görüşlerini aldım. FAYK üyelerinin hepsi geri dönüşlerin gerekliliğini, TKP MK plenumunun aldığı kararı doğru bularak onayladı. Yine yerel parti örgütlerini bilgilendirmek için FAYK sekreteri olarak ben ve Raif Türkmen bir iki gün içinde bütün Almanya'yı yukardan aşağıya arşınladık. Bütün yerel örgütlerin yönetimleri TKP MK plenumunun aldığı geri dönüş kararını onayladı. Gerek FAYK içinde, gerekse yerel parti yönetimleriyle yaptığımız toplantılarda, yoldaşlarımıza Türkiye'ye dönüşte Sargın ve Kutlu yoldaşları bekleyen riskleri, gözaltı, tutuklama, belki de işkence, (işkenceye pek ihtimal vermiyorduk) hatta belli bir süre hapis olabileceğini de söylüyorduk. Yoldaşlarımıza dönüşlerle birlikte ülkemizdeki demokrasi mücadelesine katkımızı, birleşik partinin, TBKP'nin yasal olarak kurulmasının önemini, aynı zamanda önümüzdeki zorlukları da anlatarak aşırı iyimser bir beklentinin önünü kesmeye çalışıyorduk. Ancak bu anlatımlarımızın yoldaşlarımız üzerinde fazla etkili olmadığını, yoldaşlarımızın aşırı bir iyimserliğin içine girdiğini de gözlemliyorduk. Bu iyimserlik yoldaşlarımızda büyük ölçüde Boran yoldaşın cenazesi için heyetle birlikte giden Hasan Özcan ve Erol Poyraz arkadaşlarımızın polisten herhangi bir baskı görmemesinden doğuyordu.

Sargın ve Kutlu yoldaşların geri dönüş hazırlıkları kısa zamanda tamamlandı. Son uğurlama toplantısı Düsseldorf'ta iki bin kişinin katıldığı bir salon-

da yapıldı. Bu toplantıya Sargın yoldaş bizzat katıldı; Kutlu yoldaş pasaport işlerini bitiremediği için Batı Berlin'den FAC'ye geçemedi ve toplantıya ses bandıyla katıldı. (Bu toplantının atmosferini yazıyla ifade etmek zor. Herkes heyecanlıydı, bu dönüşün sonu nasıl olacak, nereye varacak sorusu sessiz olarak herkesin kafasında dönüp duruyordu). Dönüşlerin gündeme gelmesiyle birlikte tüm Avrupa'da, özellikle de FAC'nde partili yoldaşlarımız ve yandaşlarımız maddi bakımdan kampanyalar örgütleyerek, partinin artan giderlerine katkıda bulunmak için yarış edencesine faaliyetler sürdürdüler. FAC'daki tüm partili yoldaşlarımız ve yandaşlarımız, bileğindeki bileziğini, parmağındaki yüzüğünü, boynundaki kolyesini, kulağındaki küpesini, imkanları ölçüsünde cebindeki parasını partinin bu faaliyeti için ortaya koydu.

Dönüş günü gelmişti. Sargın yoldaş Brüksel'den, Kutlu yoldaş Batı Berlin'den uçacak, tüm heyet Münih'te tek uçakta birleşecekti. Ben Kutlu yoldaşı uğurlamak için Batı Berlin'e gittim. (Hatırladığım kadarıyla Mehmet Karaca ve Veyssi Sarısözen, Sargın yoldaşı uğurlamak için Brüksel'e gitmişlerdi.) B.Berlin'den Münih'e kadar uçuşunda Kutlu yoldaşa uçakta yalnız kalmasını diye FİDEF'den Salih Yiğit refakat etti. Sonrasını yaşayanlar yazacak. Dönüşü ve uçaktan inişteki gözaltı sürecini FAC'nden heyecanla izliyor, alınan her bilgiyi, dönüşlerden evvel bilgilendirdiğimiz avukat, demokratik kamuoyu ve sosyal yaşamda etkinlikleri olan kişilere, yabancı basına tercüme ederek iletliyorduk. Parti örgütlerinin bulunduğu her Avrupa ülkesi, o ülkenin dilinde bu işleri yapıyordu. Bu bilgilendirme işi uzun vadeli bir işti. FAC'nde bu iş başta Ali Söylemezoğlu'nun sorumluluğunda yürütüldü.

Sargın ve Kutlu yoldaşların uzun müddet gözaltında kalmaları, işkence görmeleri, tutuklanmaları ve kısa zamanda tahliyelerinin gerçekleşmemesi FAC'ndeki partili yoldaşlarımızda, acaba geri dönüş kararı zamansız mı alındı sorusunu doğurdu. Yoldaşlarımızın kafasında bu sorunun oluşmasında Veyssi Sarısözen'in dönüşlerle ilgili yarı açık, yarı kapalı "dönüşler yanıltır" gibi konuşmaları, TİP'li yoldaşların genel anlamda MK üyelerinin de geri dönüşleri konusunda negatif tavır içine girmeleri etkili oluyordu. Ayrıca 1988'den itibaren Avrupa'daki politik gelişmelerin de yoldaşların üzerinde negatif etkilerini gözlemliyordum. Polonya'daki, Macaristan'daki ve Alman Demokratik Cumhuriyeti'ndeki gelişmeler FAC basın organlarında ve saatlerce görsel olarak TV kanallarında haber olarak üzerimize geliyordu.

Sargın ve Kutlu ülkeye dönmelerinden sonra, ülkeye dönüşlerin öngörülüşü iki yönlü olacaktı. Bir taraftan MK üyeleri ülkeye dönerken, diğer yondan de politik göçmenlerin ülkeye dönüşü gerçekleştirilecekti. MK üyelerinin ülkeye dönüşü, TKP açısından, yapılan MK toplantısında, katılan MK üyelerinin oybirliğiyle karar altına alınmıştı. Benim hatırladığım, TKP üyesi politik göçmenlerle ilgili bağlayıcı bir karar yoktu. Bu bağlamda somut durumu anlamak için, Sargın ve Kutlu yoldaşların dönüşünden az evvel, FAC'de Murat

Tokmak'la birlikte, geri dönüşlerle ilgili düşüncelerini almak için tüm politik göçmen yoldaşlarla yüz yüze görüşmeler yaptık. (Herhalde bu görüşmeler diğer Avrupa ülkelerinde de sorumlu yoldaşlar tarafından yapılmıştır.) O atmosferde ezici çoğunluk partinin vereceği dönüş kararlarına uyacağını bütün içtenliğiyle dile getiriyordu.

Birkaç politik göçmen yoldaş dönüşlerin gerekli ve doğru olduğunu, ancak kendilerinin daha ilerideki bir aşamada dönmek istediklerini belirtti. Bir politik göçmen yoldaş bütün içtenliğiyle, "ben yaşıyım, işkenceye dayanamam, beni göndermeyin" diyerek partiye isteğini belirtti (Yoldaşın bu isteği ve anlatımı çok dikkatimi çekmişti. Ben gitmem demiyordu. Beni göndermeyin diyordu. Bu da son derece insani bir davranıştı). Yoldaşlarla yüz yüze görüşmeler sırasında, politik göçmenlerin ülkeye dönüşü gruplar halinde mi, yoksa büyük bir uçakla kitlesel olarak mı olacak gibi sorular ortada duruyor, netleştirilmeyi bekliyordu. Bu dönüşlerin biçimi daha çok Sargın ve Kutlu yoldaşın dönüşünden sonra ortaya çıkacak MK üyelerinin dönüşleriyle uyumlu olacaktı. Ayrıca Türkiye'de aktif sendikacı yoldaşların ülkeye dönüşleri de özel olarak gündemdeydi.

Ancak 1987 Kasımında Sargın ve Kutlu yoldaşların dönüşlerinin arkasından geçen gözaltı ve işkence olayları ve tutuklama ve yargılama sürecinin uzaması, başta MK üyelerinin ülkeye geri dönüşünü ve bununla uyumlu politik göçmenlerin dönüş programını olumsuz etkiledi. Yukarda belirttiğim sadece, TİP'li MK üyelerinin geriye dönüşlerle ilgili olumsuz tavırları değil, TKP içinde de Veysi Sarısözen'in geri dönüşlerin olumsuz etkilenmesinde önemli rolü oldu. Buraya belki bir iki TKP MK üyesini daha eklemek gerekir. Bence bu bölümleri o zaman birinci derecede sorumlu ve bütün bilgilere daha doğru sahip olan Mehmet Karaca'nın yazması doğru olur.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, ilk dönüşlerin planlanması çalışması 1988 yaz başında Duisburg'ta aktif sendikacı ve yığın örgütleri yöneticisi yoldaşlarla birlikte yapıldı. Burada genel doğrultu ülkeye dönüşlerin hızlı bir biçimde örgütlenmesi, geç kalınmamasıydı. Hatırladığım kadarıyla, İngiltere'den Nafiz Bostancı ve Danimarka'dan Haluk Tan İpekçi hızla, hiç beklemeden geriye dönüşlerin örgütlenmesini istiyorlardı. FAC'nden Murat Tokmak ülkeye dönmek istediğini, ülke içinde gelişmekte olan sendikal harekete katkıda bulunmak istediğini dile getiriyordu. Bu toplantıda geri dönüşlerle birlikte Kemal Daysal ülkeye şu anda geri dönmeyeceğini, bundan sonrada ülke içinde oluşmuş veya oluşacak bir sendikal hareket içinde yer almayacağını dile getirmişti.

İlk politik göçmen kafilesinin dönüşünü 1988 yılının 10 Aralık İnsan Hakları Günü için planlamıştık. DİSK ve bağlı sendika yöneticilerinden Murat Tokmak, Turhan Ata, Ekrem Aydın ve İngiltere'den Nafiz Bostancı Türkiye'ye döneceklerdi. Belki birkaç kişi daha vardı, isimleri şu anda tam hatırlamıyo-

rum. 10 Aralık tarihine az bir zaman kalmıştı. Hızla FAC'ndeki demokratik örgütleri ve bazı sendika merkezlerini ziyaret ediyorduk. Almanya'yı hızlı bir araba ile turluyorduk (Kullandığımız Audi marka diesel arabanın motoru da yağsızlıktan Hamburg-Hannover arasında yandı, araba yolda kaldı. Ben bir süre arabayı tamir için oradan oraya getirttim, götürttüm ama iş sonunda tabii Hamdi Maskar'ın başına kaldı.)

Sargın ve Kutlu yoldaşlardan sonra ilk dönüşü örgütlü bir biçimde yapmak için, dönecek her yoldaşla ilgili bir dosya açtık ve onunla ilgili bütün belgeleri bu dosyada toplamaya başladık. Örneğin dönen yoldaşın hayat hikayesi, pasaportu, çalışma izni, gelen dayanışma belgeleri v.b. Murat Tokmak ve Turan Ata yoldaşlar Frankfurt/Main havaalanından uçacaklardı. O gün geldi. Kalabalık bir uğurlama grubu ile Frankfurt'a gidildi. Neyse sarmaş dolaş ve öpüşmeden sonra yoldaşlar pasaport kontrolünden geçtiler. (Oraya giren bir yoldaş tarafından pasaportları ellerinden alındı.) Uğurlamaya gelenler, geri dönmeye başladı. Mehmet Karaca ve MK üyelerinden bazılarıyla birlikte gelişmeleri Duisburg'taki bürodan izleyecektik. Onlar havaalanından ayrılmıştı ki, elimdeki Murat Tokmak'a ait dosyada hayat hikayesinin olmadığını fark ettim. Diğer dosyaya baktım her hangi bir karışma yoktu. Kendi kendime "eyvah, hayat hikayesi Murat'ın cebinde kaldı farkında değil, noter tasdikli hayat hikayesi aramada polislin eline geçecek" dedim. Hemen, Frankfurt örgütünden İsmail Erşan yoldaşa uçağa telefon etmemiz gerektiğini, Murat Tokmak'a yukarıdaki bilginin verilmesini sağlamamızın zorunluluğunu anlattım. Uçak kalkalı 10-15 dakika olmuştu. Şimdi hatırlıyorum, havaalanının resmi bir bürosundan uçağa telefon etmeyi başardık, uçak hostesine Murat Tokmak ismini vererek, üzerinde taşımaması gereken bir belge olduğunu kendisine iletmesini istedik. Hostes bu bilgiyi Murat Tokmak'a vereceğini söyledi. Murat Tokmak'tan sonradan öğrendiğime göre bu bilgi uçakta kendisine iletilmiş. Murat Tokmak'ın reaksiyonu ne olmuş? Onu Murat Tokmak yazar.

O akşam Duisburg'a dönüp Karaca'ya durumu anlattığımda bana Murat Tokmak'ın hayat hikayesinin kendi çantasında olduğunu söyledi. Yani belirli bir dağınıklıktan yine kurtulamamıştık! Yoldaşların Türkiye'ye varışlarını ve burada yaşadıklarını onlar yazacaklardır. Ancak yoldaşların dördü de vatan-daşlıktan çıkarılmıştı. O akşam Türkiye'ye indikleri uçakla, geldikleri ülkelere geri gönderildiler. İki yoldaşın pasaportu bende idi. Ben tekrar Duisburg'dan hayatımın en hızlı araba yolculuğunu yaparak pasaportları onlar havaalanına indiğinde oraya yetiştirmek için hareket ettim. Havaalanında onları karşıladım. Birlikte sabaha karşı Duisburg'a gelip durumu değerlendirdik.

1987'de Kutlu ve Sargın yoldaşların dönüşü aşamasında ve sonrasında, daha Türkiye Birleşik Komünist Partisi resmen kurulmadan evvelki zaman diliminde, Federal Almanya Yöre Komitesi'ne Türkiye İşçi Partisi'nden, Erol Poyraz, Ali Naki Öner, Süleyman Bostancı olmak üzere üç yoldaş katılıyordu.

Kadroların birbirine yaklaşması açısından bu önemliydi. Aynı işleyiş FİDEF içinde de uygulanmaya başlandı. FİDEF Başkanı Hasan Özcan olurken, FİDEF Sekreteri de Erol Poyraz oldu. Bu kadroların uyum süreci FAYK düzeyinde hemen hemen hiç sorunsuz bir gelişim gösterdi. FİDEF içinde bazı ufak tefek uyum zorlukları yaşandıysa da, FAYK'nin devreye girmesiyle sorunlar büyümeden çözümlendi. 1987 ortalarından itibaren TKP ve TİP birlikteliği FAC'nde pratikte uygulanmaya başladı. Yerel parti örgütleri birlikte çalışmaların içine girdiler. Pratik işler, birlikte koordine edildi. FAC'nde TİP'li yoldaşlarımızın örgütlendiği yerler zaten pek fazla değildi. Bu yerlerde sorunsuz birliktelikler yaşandı. Yine 1987 yılına geldiğimizde FAYK'de genişlemiş, galiba 9 kişi olmuştu. Hamburg'tan Neşat Özcan ve Münih'ten Vural-Nur Erkalıç FAYK'ne koopte edilmişti. Bu dönem parti faaliyetinin ağırlığı, Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışmaya, buna bağlı Kutlu ve Sargın yoldaşın cezaevinden kurtarılmasına ve legal olarak TBKP'nin kurulmasına verildi.

Artık partinin bir zaman içinde legal olarak kurulacağı ve parti üyelerinin de legal ortamda gerçek isimleriyle görünecekleri parti örgütleri ve üyeleri tarafından anlaşılmıştı. Bu süreçte, pratik faaliyetlerde yoldaşların TKP, giderek TBKP üyesi olduklarını açıklamalarının doğru olacağı düşüncesiyle, başta yönetici kadrolar ve dayanışma faaliyetlerinin ön sıralarında bulunan yoldaşlar olmak üzere bu çalışmalarda yoldaşların kendi istekleriyle gerçek isimlerini kullanabilmelerini serbest bıraktık. Ancak bulundukları iş pozisyonları nedeniyle bazı yoldaşlarımızın gerçek isimlerinin kullanılması kendileri açısından sakıncalıydı. Örneğin sendikacı, öğretmen, Arbeiter-Wohlfahrt (Türk Danış) gibi yerlerde çalışan yoldaşlarımız vardı. Ne var ki işyerleri nedeniyle sakıncası olmayan, örneğin fabrikada çalışan bazı yoldaşlar bile, gerçek isimlerini kullanmakta kendilerine göre sakınca görüyorlardı. FAC Anayasayı Koruma Örgütünün yoldaşlarımızı fişleyeceği ve gelecekteki yaşamlarının FAC'nde sorunlu olabileceği ihtimali etkisini gösteriyordu. İnsanlar yıllar önce illegal ortamda TKP'ye üye olmuş, olurken de partinin günün birinde legale çıkınca kendisi için bir takım sorunlar doğurabileceğini aklına bile getirmemişti.

Sargın ve Kutlu yoldaşların 1987 Kasımındaki geri dönüşlerinden sonra ve 1988-1989'da Batı Avrupa'da, özellikle sosyalist ülkelerde hızlı çözümler yaşandı. ADC'nden Polonya, Macaristan, Çekoslovakya'dan hızla kaçışlar, bu ülkelerdeki ABD konsolosluklarına toplu sığınma girişimleri oluyordu. Batı Avrupa'daki görsel ve yazılı medyadaki yoğun haber bombardımanı da yoldaşlarımızın üzerinde etkili oluyordu. Bu konuyu burada noktalayarak hemen 1988 başında veya 1987 sonunda Batı Avrupa Yürütme Kurulu'nun (BAYK) Batı Avrupa'daki faaliyetlerine geçeceğim.

BAYK'nun parti örgütlerinde tartışılıp sonuçlandırılması için çıkardığı tezler, parti örgütlerine iletili ve hızlı bir şekilde yukarda saydığım etkilerle birlikte tartışılmaya başlandı. Batı Avrupa'daki politik faaliyetlerimizin nasıl ola-

çağının tartışıldığı bu dönemde, ne yazık ki Veysi Sarısözen'in üstü kapalı olarak görüştüğü partili yoldaşlarla Kutlu ve Sargın yoldaşların dönüşünün yanlış olduğunu tartışmaya açması, bazı parti örgütlerine bunu açık olarak indirmesi bu tartışmayı da gizli olarak gündeme taşıdı. Bu gizli tartışma Sargın ve Kutlu yoldaşların 1990 yılında hapisten çıktığı güne kadar sürdü.

Yine 1988'de, TKP 6. Kongresi Prag'da ve TBKP'nin 1. Kongresi Moskova'da gerçekleşti. TKP 6. Kongre delegeleri, en azından FAC'nde, yaptığımız konferanslar sonucu seçildi. Bunlar TKP tarihinde FAC'nde yapılan ilk konferanslar oldu. Yerel örgütlerin yaptığı konferanslarda hem yerel parti faaliyeti, hem de FAC Konferansı için delegeler seçildi. FAC Konferansı'nda da 6. Kongre delegeleri seçildi. TKP'nin 6. Kongresi ve delegelerinin seçimi (nedenini sonradan anladım) biraz aceleye geldi. Seçilen Batı Avrupa delegelerinin Prag'a gitmesi için iki yol seçildi. Biri ADC-Berlin üzerinden, diğeri FAC Bayern eyaleti üzerinden Çekoslovakya'ya giriş. Örgüt bürosu bu bağlamda çok riskli bir karar almıştı. Karar çok kısa zaman kala bize duyuruldu. Bu yolculuğun mahsurlarını bildirmeye bile zaman olmadı.

Batı Avrupa'da diğer ülkelerde yaşayan ve delege olarak Prag'a gidecek yoldaşların hepsi Paris'ten kalkan Prag treninde buluşacaktı. Tren Çekoslovakya sınırına yaklaştığında vagonlarının önemli bir kısmını bırakarak, bir veya iki vagonla sınırdan giriş yapıyordu. Çekoslovakya yolcuları da bu vagonlara geçiyordu. Sabahın o saatlerinde sınırdan geçenlerin sayısı da, sonradan öğrendiğimize göre, üç beş kişiyi geçmiyormuş. Tren sınıra yaklaştığında Avrupa'dan çok sayıda delege yoldaşın trende olduğunu anladım. Tren tek vagona indirildi. Bütün yoldaşlar ikili üçlü kompartımanlarda yan yana geldi. Ve pasaport kontrolü başladı. Ben ilk kompartımanda bulunuyordum, benim yanımda da, galiba Hollanda ve Fransa'dan iki yoldaş vardı. Bu yoldaşlar politik göçmendi. İlk pasaportu ben uzattım. Benim pasaportum deri bir kılıf içindeydi. Memur pasaportta oturma hakkımı da görünce "iyi yolculuklar" deyip pasaportumu geri verdi. Diğer iki pasaportu teker teker eline aldı, sağına soluna bakıp "sizin vizeniz yok, nereye gidiyorsunuz" deyince, dil bilmeyen yoldaşlar bana baktılar, ben de zorunlu olarak tercüme görevini üstlendim. Onlar, memura "biz sendikacıyız, Dünya Sendikalar Federasyonu'nun toplantısına gidiyoruz, kapıda bize vize verecekler" diyorlar, ben de tercüme ediyordum. Memur heyecanla "vizesiz girernezsiniz, bizim milletvekillerine dahi kapıda vize vermiyorlar, bunda bir iş var" diyordu. Bu arada bana da dönerek "sen de onlarla birlikte misin?" sorusunu yöneltti. Ben de "evet onlarla birlikteyim, topluca DSF'nin toplantısına gidiyoruz" dedim. Memur bana da "sen de ver pasaportunu tekrar bakayım" dedi, ve pasaportumu tekrar aldı. Ve yüksek sesle "bunlardan daha var mı trende" diye diğer arkadaşına seslendi. Kısa zamanda bu konumda olanların pasaportları memurun elinde toplandı. 10-15 rengarenk pasaport memurun elinde toplandı, memur istasyondaki

merkez büroya yöneldi. Tabii tüm pasaportların fotokopileri alındı, FAC Anayasayı Koruma Örgütüne gerekli bilgi anında verildi. (Burada TKP örgüt bürosunun kongre güvenliğini ne kadar ciddi ele aldığını görülmüyordu. TKP 6. Kongre delegelerinin bir kısmının Çekoslovakya'ya FAC'ndeki en gerici eyalet, Franz Josef Strauss'un eyaleti üzerinden geçişi öngörülmüştü.) 15-20 dakika sonra memur elindeki pasaportlarla geri geldi; bunları dağıtırken "şimdi sizi Çekoslovakya'ya sokmayacaklar, geri çevirecekler, ben de sizin hepinizi dönüşte burada gözaltına alacağım" şeklinde tehditler savurdu. Tabii memurun arzusu olmadı. Daha sınırdaki Çekoslovakya KP'sinden sorumlu yoldaşlar bizi bekliyordu. Böylece TKP 6. Kongre delegelerinin bir bölümü olaylı bir şekilde Prag'a gelmiş oldu.

Prag'da iki veya üç gün, TKP 6. Kongresi'ni, Birlik-Yasallık ve Türkiye Demokrasisi güçleri ile dayanışma, kurulacak TBKP'nin program ve tüzüğü üzerine çalışmalarımızı bitirdikten sonra TBKP 1. kuruluş kongre delegeleri Moskova'ya uçtuk. TKP 6. Kongresi'ne katılan delegelerin bir kısmı Moskova'da yapılan TBKP'nin kuruluş kongresine katılamadılar. Çünkü TİP ve TKP delegeleri sayıları daha önceden belirlenmişti. Prag'dan geldikleri ülkelere geri döndüler. İyi hatırlıyorum politik göçmen olarak Batı Almanya'nın Krefeld şehrinde yaşayan Müslüm yoldaş geri döneceğini duyduğu zaman çok üzüldü. Gittiğimiz yerde TİP'li yoldaşlar da kendi kongrelerini yapmış, her iki parti de, kendi içinde, TBKP'de birlik kararını almıştı. Burada iki veya üç gün kalarak TBKP 1. Kongresi'ni tamamladık. Daha evvel Kutlu yoldaş Türkiye'ye dönmeden önce yapılan plenumda, TBKP 1. Kongresi'nde oluşturulacak MK ve PB üyeleri belirlenmişti. Ben de TBKP 1. Kongresi'nde MK üyeliği görevini üstlendim. Bu görevim TBKP'nin legal kurulduğu 1990 yılına kadar sürdü.

FAC'nde, yerel parti örgütlerinin birleşmesi ve FAC düzeyinde faaliyetlerin yönetilmesi için 1989 Şubatında bir konferans düzenlendi. Yerel parti örgütleri kendi konferanslarını yaparak ilk defa kendi yöneticilerini seçtiler ve merkez konferans delegelerini belirlediler. 1989 Şubatında Ruhr'da yapılan konferansa 102 delege katıldı. Bu konferansta faaliyetlerimiz tartışıldı, 19 kişilik yeni yönetim seçildi. Yeni yönetimin seçilmesi bir hayli ilginç oldu. "Yeni bir tüzük ve yeni bir uygulama" nedeniyle, seçime katılanların yarısından bir fazla oy alan organa seçilebiliyordu. Bu çerçevede önerilen 19 isimden iki kişi, gerekli 50 oyu alamadı. Seçime 98 yoldaş katılmıştı. Eski yönetimin önerdiği listeye ilaveten bir veya iki yoldaş daha önerilmişti. İki veya üç tur daha seçim yapıldı, ancak ondan sonra sonuca ulaşılabildi. (Bu 19 yoldaşımın parti isimleri, bazılarının da kendi isimleri bant kayıtlarında bulunuyor.) Bu işlemlerin sonrasında parti örgütleri, Sargın ve Kutlu ve Türkiye Demokrasi Güçleriyle yoğun bir dayanışma hareketi içine girdiler.

Bir taraftan da Batı Avrupa'daki politik faaliyetlerimiz nasıl olacak sorunu tartışılıyor, çok değişik uçlarda fikirler ortaya atılıyordu. Partinin içinde bazı

yoldaşlarda, “yenilikçilikte şampiyonum” anlayışı gözlemleniyordu. Perestroika-Glasnost’a herkes sahip çıkıyor, farklı uçlarda yorumlar da dahil, her yoldaş bir şeyler dile getirmeye çalışıyordu. Burada bir örneği özel olarak belirtmek isterim; 70’li yılların sonunda tanıştığım Stuttgart bölgesinden Ali Gürsu yoldaşla ilgilidir. Kendisi TKP içinde fedakar, yürekli, kendisine bir görev verildi mi gözün arkada kalmayacağı yoldaşlarımızdan biriydi. Gecesi gündüzünü işçi sınıfı davasına adanmış bir yoldaştı. Ancak son derece sekte bir tavır izlerdi çevresindeki yoldaşlarına. Çevresindeki yoldaşlardan en az kendisi ka-



Feridun Gürgöz, Mehmet Karaca’yla. 1989

dar faaliyetlere katılmasını bekler, bunu da göremeyince son derece sinirlenirdi; parti toplantılarında, yoldaş, bunlar (yoldaşları göstererek) Almanca olarak “Freizeit devrimcileri”, yani “bunlar boş zamanlarında devrimcilik yapıyorlar” diye yakınıyor, yoldaşlarını ağır bir dille eleştirirdi. Kendisine ikili konuşmalarımızda yoldaşlarımızın faaliyetlere farklı biçimde ve zaman dilimi içinde katılmasının böyle yorumlanmaması gerektiğini defalarca anlatmıştım. Ali Gürsu yoldaş beni dikkatle dinlerdi ve bana karşı son derece saygılıydı. Bu, karşılıklı bir saygıydı. Bu konuşmalar 1985-86 senelerinde geçen konuşmalarımızdı. Birdenbire Ali Gürsu yoldaş yenilenmenin-açıklığın-değişimin bayraktarlığını üstlendi. Yani insanlarımızın bir bölümü bir uçtan bir uca savruluyordu. İnsanlarımızın bir bölümünde “ben yenilendim, diğerleri eskide kaldı” anlayışı yaygınlaşmaya başladı.

Batı Avrupa’daki faaliyetlerimiz konusundaki tezler için bir komisyon oluşturmuş, tartışmaların sonuçlarını toparlayıp Avrupa Konferansına sunmak istiyorduk. Bu tartışmalar sadece Avrupa’daki politik faaliyetler üzerine

değil, parti yapısı üzerine de yoğunlaşmıştı. Bu noktada da yoldaşlarımızdan birçok uç fikir geliyordu. Komünist partisinin varlığını sorgulayan fikirler bile tartışılıyordu. Burada tekrar belirteyim, Orta Avrupa'daki sosyalist ülkelere içinde bulundukları durum yoldaşlar üzerinde son derece etkili oluyordu. Kimi parti üyeleri daha da ileri giderek, bilir bilmez, "1977 kanlı 1 Mayıs katliamı, TKP'nin elindeki kan olarak duruyor" diye yorumluyordu. Partinin ve parti yönetiminin rolü inkar ediliyor, her anlamda demokratik merkezîyetçilik bir kenara atılıp, partinin örgütler arası eylemleri koordinasyon yapma işlevinin olması gibi fikirlerde dile geliyordu. Bu tartışmalar böylesi boyutta sürüyordu.

1989 Mayıs'ında galiba Türk milli takımı, Demokratik Almanya milli takımı ile bir karşılaşma yapacaktı. Mehmet Karaca bana gelerek "bu maçın kombine biletlerini satarak, darda olan mali durumumuza katkı sağlayalım, bu işe ne dersin?" diye fikrimi sordu. Ben de "iyi olur" dedim. O sıralar kullanım bedelini ödeyemediğimiz için faksımız da kısa bir dönem kapanmıştı. Karaca "sen öte tarafa (DDR) git, seni Orhan bekleyecek" dedi. Ben hemen Doğu Berlin'e geldim ve Orhan yoldaşla kısaca konuştuktan sonra ADC'ndeki Hansa Turist merkez binasına gittik. Sorumlu müdür bizi bekliyordu. Adamcağız bize neyin ne olduğu konusunda bilgi veriyor. Geçmiş zaman "maç bileti, öğlen yemeği, şehir turu dahil kişi başına galiba 75 DM" civarında bir fiyat verdi. Batı Almanya'ya 2.000 adet bilet verilmesi öngörülmüştü. Adamcağız, "kibarca size bu miktarın yarısını verelim" dedi. Ben "yok biz hepsini istiyoruz, biz FAC'nde kuzeyden güneye, doğudan batıya örgütlüyüz bunları pazarlayabiliriz" dedim. Adamcağız bana "hiç böyle bir pazarlama yaptınız mı?" dedi. (O anda Metin Gür'ün sorumlu olduğu zamanda Bulgar vizelerini de pazarlayıp para kazanmak için girişimde bulunmuş, Bulgaristan Büyükelçiliği'ne yüklü bir depozit yatırırlarak belgeleri almış, ancak daha biz satış işini örgütleyemeden Bulgaristan hükümeti o tarihte ya vizeyi kaldırmış veya kapıda verileceğini açıklamıştı. Hatırlıyorum Metin Gür depozitin alınması için epey uğraşmıştı, alınıp alınamadığını da hatırlamıyorum.) Ben de "yapmadık ama bu bir başlangıç olur" demiştim. Emir büyük yerden gelmişti, belli oluyordu. Adam biraz çaresizce bana "herhangi bir kartvizitiniz var mı?" diye sorunca, ben "böyle şeyler kullanmıyoruz" dediğimi hatırlıyorum. Adam çaresiz ve umutsuz bir şekilde kombine biletleri ve vize belgelerini bize iletti. Belgelerin nasıl ve ne zaman doldurulması gerektiği üzerine de açıklama yaptı.

Ben tüm malzemeleri toplayıp B.Almanya'ya döndüm. Ve hemen yerel parti örgüt sekreterlerini toplayıp durumu anlattım. Bazı bölgelere Raif yoldaş giderek durumu anlattı. Böylece pazarlama işine başladık Önümüzde 2,5-3 ay gibi bir zaman vardı; işe iyi sarılmalıydık. Ancak benim 1989 Şubat sonunda veya Mart başında Moskova'ya eğitime gitmem önceden planlanmıştı. Böyle de oldu. Parti sekreterlik görevimi geçici olarak Raif Türkmen yoldaşa bıraka-

rak Moskova'ya gittim. Orada da sekreterlik görevi benim üzerimde kaldı. Neyse pazarlama işi ve Batı Avrupa tezleri şimdi en az üç ay bensiz tartışılacak ve yürütülecekti. Ben FAC'ye döndüğümde zaten milli maçta arkada kalmış olacaktı.

PARTİ OKULU VE SOVYETLER BİRLİĞİNE İKİNCİ GİDİŞ

Parti okuluna gidişimiz de tam bir olay oldu. Eskiden Moskova'ya gittiğimizde uçaktan alınıp işlemler bizi bekleme salonundayken yapılıp ve oradan ayrılırdık. Şimdi uçak Moskova havaalanına indiğinde hepimiz pasaport kontrol kuyruğuna girdik. Turhan Ata'nın pasaportunda bir aksilik çıktı. Bilmediğim bir nedenle hepimizin pasaportlarını iyiden iyiye inceliyorlardı. Batıdan bizim dışımızda gelen yolcuların işlemleri çok kısa sürdü. Uçaktaki tüm yolcular havaalanını terk etti; biz grup olarak kontrol gişesinin önünde saatlerce bekledik. Neyse sonra birileri gelip bizi oradan aldı ve dinlenme ve sağlık kontrolünün yapılacağı bir daçaya götürdü. Etraf daha karla kaplıydı ama, hava güneşliydi. Koca daçada biz ve bize hizmet veren insanlardan başka kimse yoktu. Burada bir hafta kadar kaldık. Bu bir hafta içinde Murat Tokmak'ın böbrek sancısı tıttı, acıdan duvarlara tımanır hale geldi. Ben Moskova'da bizimle ilgilenen yoldaşa telefon ederek defalarca acil bir ambulans gönderilmesini rica ediyor, durumu anlatmaya çalışıyordum; ancak ambulans bir türlü gelmiyordu. Derken ufukta bir ambulans gözüktü. Hepimiz sevindik. Ancak ambulans başka bir hastaneden bizden kan almak için gelmişti. Dilimizin döndüğü kadar Almanca, İngilizce, Rusça Murat Tokmak'ın durumunu anlatıyor "bunu alın, hastaneye götürün diyorduk" ama bizi kimse dinlemiyordu. Ambulanstaki hemşire hepimizden kan aldıktan sonra Murat'ı almadan daçadan ayrıldı gitti. Unutmuyorum Murat "yandım anam" diye inlerken, yatakta kâh yatıp, kâh kalkıp zıplarken, Turan Ata da ütüyü kızdırıp Murat'ın ayaklarının altına koymayı deniyordu; ama Murat'ın kıpırdamadan durması mümkün değildi. Neyse ağrısının biraz hafiflediği sırada, saatler sonra bir ambulans daha geldi ve Murat Tokmak'ı alıp hastaneye götürdü.

Bir hafta sonra Moskova'ya, oradan da 30 km kuzeyde Puşkino'ya, yani oradaki okula yerleştirildik. Moskova'daki esas okulda yer yoktu. Sıtkı Coşkun bu işe çok sinirlendi ama katı disiplini nedeniyle sesini çıkarmadı. Okul tipik bir Rus köyünün tam yanındaydı. Tipik evler okulun bahçe tellerine dayanmış gibiydi. Okulda daha çok Afrika ve Güney Amerika ülkeleri partilerinden yoldaşlar vardı. Güzel bir yemekhanesi ve güzel bir spor salonu vardı. Okula yerleştiğimiz ertesi gün okulun güvenlik sorumlusu bizi görüşmek üzere davet etti. Güvenlik görevlisi 30-35 yaşlarında, bize göre genç sayılacak, bir parti üyesiydi. Bizi selamladıktan sonra okul içindeki durumu, nereden,

hangi ülkelerden yoldaşların bulunduğunu anlatırken, bir yandan da semaverde çay yapmakla uğraşıyordu. Önünde 7-8 bardak bulunuyordu. Ben de adamcağız hem bize bir şeyler anlatmaya çalışıyor, diğer taraftan da bize çay hazırlamaya çalışıyor diye düşünüyordum ki, genç adam kendine bir bardak çay doldurup içmeye başlayarak konuşmasına devam etti. Bu noktada biz birbirimize bakıp gülümsedik. Genç adam konuşmasının içinde okulun yanındaki köye de değinerek, bu "köye gitmeyin, orada görülecek bir şey yok" anlamında bir şeyler söyledi. Köyün durumu içler acısıydı. Evler yıkılacak gibiydi. Hayvanların ahırları evlerle iç içeydi. Yollar toprak, kış olması nedeniyle çamur diz boyuydu. Moskova'nın 30 km kuzeyindeki bir köyün hali buydu.

Bize okulda aylık 180 ruble veriyorlardı. Biz bu paranın bir kısmını Moskova'da uzun süreli okuyan yoldaşlara gönderiyorduk. Bu, bizim okul içinde harcayamayacağımız kadar çok paraydı. Tabii içki içilmezse. Yiyecek ve içecekler çok ucuzdu. Okulda bize bir eğitim programı sundular. Bizim de önerilerimizle birlikte eğitimimiz başladı. Bu eğitime katılanlardan Murat Tokmak, 1981-82 yıllarında Moskova'da uzun süreli eğitime katılmıştı. Şimdi eğitimler farklılaşmıştı. Eğitimde hocalar tarafından Stalin dönemi ve Stalin sert bir biçimde eleştiriliyordu. Glasnost ve Prestroika anlatılıyor, SSCB içindeki ulusal sorun ve bir dizi ekonomik sorunun nedenleri çeşitli yönleriyle izah edilmeye çalışılıyordu. Murat, hocaların bu tavrına, "ben daha evvel eğitime geldim. Siz orada bana başka türlü anlattınız, burada başka türlü anlatıyorsunuz. Oradaki anlatımlarınız mı doğru, buradaki anlatımınız mı doğru, ben bunu bilmek isterim" diyordu. Esasta hocaların anlattıkları bizim Sıtkı yoldaşın da hoşuna gitmiyordu da, o Murat Tokmak gibi açıktan karşı çıkmıyordu. Daha çok ikili konuşmalarımızda, "yoldaş sen bakma o anlatılanlara, işler başka türlü gider" gibi sözler ediyordu.

Okulda dersler daha çok aktüel konularda oluyordu. Örneğin, SSCB ile NATO ülkeleri ilişkileri, SSCB'nin güncel başlı politikası, SSCB ile Çin ilişkileri. SSCB'de ulusal sorun ve Türkiye'de Kürt sorunu, aktüel çevre kirliliği sorunları ve alınan önlemler, SSCB'de ekonomik sorunlar. Tarım ve sanayide sorunlar ortaya nasıl çıkıyor ve çözüm yolları neler? SBKP içindeki yenilenme ve sorunları ve benim en çok yararlandığım insan psikolojisi üzerine bir dizi ders ve şimdi hatırlamadığım daha birçok konu. İnsan psikolojisi üzerine bu eksikliğimi daha evvel bilince çıkarmış olsaydım, insan psikolojisi üzerine daha uzun bir eğitim yapma yönünde çaba sarf ederdim. Okulun son ayında Moskova'daki merkezi okula alındık. Sıtkı yoldaş merkez okula taşınmak için durmadan Puşkino-Moskova-Puşkino yolunu hafta içi bazen öğleden sonra bazen de akşamları sürekli arşınılıyordu. Birkaç defa merkez okulda bu konuda ki görüşmeye beni de sürüklemişti.

Son bir ayımız Moskova'daki okulda geçti. Artık okulda eğitimin genel olarak tatile gireceği bir mevsim başlamıştı. Herkes okuldan ülkelere dönüş

hazırlığı yapıyordu. Afrika ülkelerinden gelenlerin eşyaları kamyonlarla alınıp havaalanında kargoya götürülüyordu. Bu eşyalar içinde buzdolapları, çamaşır makineleri, gazlı fırınlar, her türlü beyaz eşya, oturma takımları, hepsi yeni alınmış ülkelere gönderiliyordu. Yani eğitim tavsamıştı. Burada biz de Türkiye'den uzun vadeli eğitime gelen yoldaşlarla tanıştık. Okula Nâzım Hikmet'in kaldığı ev çok yakındı. Sık sık o parka gider, çamında karagöz figürü bulunan pencereleri seyrederdik. Parkta, Nâzımın oturduğu banklara oturur, yoldaşlarla Nâzım'ı anardık. Okuldaki birkaç özel anımı da buraya not düşeyim.

Ben FAC'nden ayrılırken aceleyle sırtıma giyecek fazla bir şey alamamıştım. Ayağımdaki kot pantolonla gitmiştim. Bu ara kot pantolonumun eskidiğini fark etmedim. Bacak arasındaki bez dokuları açılmış, kötü bir durum ortaya çıkmıştı. Bu konuda dikkatimi ilk Turan Ata çekti. Acil bir pantolona ihtiyacım vardı. Tecrübeli yoldaşları da yanıma alarak dükkân dükkân bana uyan bir pantolon aramaya başladık, bedenime uygun pantolon bulamadık. Sıtkı da geldiğimizden beri kendine uygun bir palto arıyordu. Sonunda o buldu. Neyse biz bir satıcıya derdimizi anlattık, o da bize "ben pantolon toplu halde gelince okula haber veririm" dedi. Ben de beklemeye başladım. Bu arayış Puşkino'da başladı ve Moskova merkez okulda devam etti. Neyse telefon geldi. Ben de hemen mağazanın yolunu tuttum. Mağazanın önüne geldiğimde bir kuyruk, sokakta üç yüz - beş yüz metreye varmıştı. Herkes pantolon kuyruğuna girmişti. Buradan pantolon almamın olanağı yoktu. En azından benim için yoktu, eski pantolonum ile FAC'ne döndüm.

Diğer bir anım. Okulun yanında bir posta kutusu bulunuyordu. İnsanlar yazdıkları mektup veya kartları pulu yapıştırıldıktan sonra buraya atsınlar; posta idaresi kutuyu açarak bunları merkezi postaneye, oradan da gideceği yere ulaştırsın diye. Posta kutusunun üzerinde Rusça yazılar ve rakamlar vardı. Bu rakamlar saati gösteriyordu, yani bu kutu öğleden evvel ve öğleden sonra açılıp boşaltılıyordu (en azından teorik olarak). Merakımı çekmişti, acaba cidden bu kutu açılıyor muydu. Ben kutunun alttan açılan kapağına kimse-
nin göremeyeceği şekilde iki tarafına şeffaf tesa bant yapıştırdım. Bu kapak açıldığında bu bantlar yerinden ayrılacaktı. Merkez okulda tahmini üç haftadan fazla kaldık. Bu zaman içinde bu posta kutusu bir defa dahi açılıp boşaltılmadı. Belki de bu semtte oturanlar bu kutunun hiç açılmadığını biliyorlar ve bu kutuya hiç kimse postasını atmıyordu. O zaman orada posta kutusu niye duruyor diye kendi kendime sormuştum.

6 Haziran 1989'da, FAC'ne geri döndük. Ortalık toz dumandı. Özellikle de Kuzey bölgesi, yani Murat Tokmak'ın sorumlu olduğu bölge toz duman halindeydi. Hamburg parti örgütünde sorunlar daha biz Moskova'ya gitmeden evvel baş göstermişti. Yönetimdeki yoldaşlar nereye gidiyoruz ya farkında değildi, ya da farkındaydı ama kimse kimseye bir şey diyemiyordu. Bence yoldaşların önemli bölümü işin nereye gittiğinin farkında değillerdi. Yönetimde-

ki yoldaşlar parti örgütünün bütününü göremiyor, partinin dağılma noktasına doğru seyrettiğini fark etmiyordu. Artık parti örgütlerinden, üyelerin aylık ödentileri önemli aksamalarla toplanabiliyordu. (Bu tarihten itibaren politik göçmen yoldaşlara mali yardım yapılması olanağı da ortadan kalkıyordu.) Ben FAC'nden ayrılırken parti örgütlerinin önünde üç somut görev duruyordu. Türkiye demokrasi güçleriyle dayanışma (burada daha çok işe yansıyan Sargın ve Kutlu yoldaşların cezaevinden kurtarılması ve birlik-yasallık), Batı Avrupa Tezleri'nin tartışılması ve ADC'de yapılacak futbol maçının biletleri-nin pazarlanması.

Daha evvel yazdığım gibi ben FAC'ne döndüğümde milli maç geçmişte kalmıştı. Dönüşte aldığım ilk bilgilere göre bu pazarlama işi tam bir fiyasko olmuştu. Stuttgart örgütümüz hariç, hiçbir parti örgütümüz tek bir maç bileti bile pazarlayamamıştı. Stuttgart örgütümüz de gerekli vize müracaat işlerini zamanında yapmadığı için iki otobüs, yani 100 kişi ADC sınırından geri çevrilmiş, onların faaliyeti de hiçbir işe yaramamıştı. Ben hemen tüm örgütlerin ellerindeki maç biletleriyle ilgili olarak ADC Hansa Turist'ten bana verilen belgeleri toplamaya çalıştım. Parti örgütlerinden bana iletilen bu belgeler felaket bir halde idi. Bunları hemen büyükçe bir torbaya doldurarak, özel kurye ile Orhan yoldaşa gönderdim. Böylece pazarlama işi benim için bitmiş oldu.

FAC'ndeki parti örgütünde pratik işlerde tam bir kaos vardı. Örneğin Federal Almanya parti yönetiminden Yürütme Kurulu üyesi Ali Haydar Çınar yoldaş (A.H.Çınar o tarihlerde yenilenme ve Parti içi demokrasi havarisi olarak görülüyordu bazı partili yoldaşlar tarafından.) dayanışma faaliyetiyle ilgili parti yönetiminin aldığı kararı yaşama geçirmek için Hannover parti örgütüyle telefonda görüşürken, merkezi dayanışma faaliyetine karşı yerel parti örgütünün olumsuz tepkisine, telefonda "yoldaşlar, alınan karar uygulanır. Eylemin sonunda eleştirilerinizi getirebilirsiniz, başka türlü partinin eylem birliği sağlanamaz" şeklinde tepki koymak zorunda kalıyordu. Bu konuşma büroda benim yanımda olmuştu. Artık belli parti örgütleri hemen hemen dağılma aşamasına gelmişti. Yıl sonuna doğru yaklaştığımızda parti örgütlerinden hemen hemen hiçbir ödenti de FAC parti yönetimine ulaşmıyordu.

PARTİ İÇİ TARTIŞMALAR...

Ben FAC'nden Moskova'ya gittiğimde Türkiye Postası da kadrosuyla birlikte bizim satın aldığımız binadan taşınmıştı. Nedenlerini defalarca konuşmuş olmama rağmen, bu taşınmanın nedenlerini bugün de tam anlayabilmiş değilim. Bu yoldaşlar biliyordu, bu binanın banka borçları hepimizin ödediği kiralarla karşılanıyordu. Zaten ödemeler güç bela oluyordu. Ertan'la da bu konuyu defalarca konuşmuştuk. Türkiye Postası'nın bulunduğu katın bir ay boş kalması, o ay için 1200 DM nakit para bulunmasını gerektiriyordu. O za-

manlar zaten MK parti kasasında da bildiğim kadarıyla para yoktu. Merkez Komitesi telefon ve faks masraflarını ödeyemediğinden Alman telefon idaresi telefonumuzu kesmişti. İki üç hafta telefonsuz kalmıştık. Türkiye'yle günlük haberleşmede çok önemli olan faks bağlantımız da kopmuştu.

Yine Haziran başında FAC'ne döndüğümde Ali Söylemezoğlu artık Türkiye Postası'nın başında değildi. Eskisi gibi Duisburg'daki binaya sık sık gelip gitmiyordu. Dayanışma faaliyetlerine de katkısı hemen hemen yok gibiydi. FAC'nde Batı Avrupa faaliyetleri tezinin tartışılma sürecindeki kaosun hedefi, parti yönetimi, yani MK ve PB, Batı Avrupa Yürütme Komitesi idi. Yerel parti yöneticileri de hedef alınıyordu. Bu hedefler arasında, kuzeyde sorumlu Neşat Özcan, Suat Esinsel, Murat Tokmak ve ailesi, çocukları bulunuyordu. Biz Moskova'da iken Kuzey Bölge Sorumlusu Murat Tokmak'ın şahsına yönelen yıpratma daha da yoğunlaşmıştı. Sonradan Neşat Özcan'dan öğrendiğime göre, biz Moskova'da iken Veysi Sarısözen bu bölgeleri gezerek, parti örgütlerini Murat'a karşı, şu veya bu biçimde yönlendirmiş. Ayrıca Veysi'nin kuzey bölgesinde yaptığı bu gezilerde, "Veysi yoldaşın belinde tabancayla dolaştığı, toplantılara girip çıkarken sanki gösteri yaparmış gibi bir hali olduğu" da bana anlatılmıştı.

Burada bu konuya açıklık getireyim. Veysi yoldaşı Batı Almanya'ya Krefeld kentine yerleştirdiğimizde ikamet ettiği ev biraz şehrin kenarında idi. Kendi deyimiyle bir tarafı tarlaya bakan ıssızca bir yerdeydi. Bir defasında konuşmamızda, "etrafta olur olmaz kimseler geziniyor gibi geldi bana" dedi. Yani yoldaş kendi güvenliğinden rahatsızlığını belirtti. Ben de "yoldaş, bu mali durumda kısa zamanda sorunu bir başka biçimde çözmemizin olasılığı yok. Sana oldukça uzaktan bakıldığında tam bir orijinal tabanca gibi görünen ve patlamasında da aynı gerçek tabanca patlama gürültüsünü koparan, gerçekte namlusu kapalı, bir anlamda gaz tabancası diyeceğimiz tabancayı vereyim" demiş ve vermiştim. Bu oldukça orijinal ve pahalı bir oyuncaktı. Oyuncaktı da FAC'nde taşınması yasaktı. Satın alınması serbestti. Bu oyuncak diyeceğimiz tabanca daha ziyade insanın kendisini müdafaa etmesi için bir araçtı. İnsana yönelebilecek herhangi bir saldırıyı en azından uzakta tutmak için belki bir işe yarayabilirdi. Bir de çıkardığı sese yardım gelebilirdi. Ben bu tabancayı FAC'nde bir kaç yıl taşımıştım da hiçbir yoldaşım bunu sezinlememişti.

Burada başka bir konuyu da anlatmak isterim. Olay 1989 Haziran veya Temmuzunda oluyor. Bana olay daha sonra Murat Tokmak ve Raif Türkmen tarafından anlatıldı. O tarihte Murat Tokmak ve Raif Türkmen, Federal Almanya yönetimindedir. Bu konunun aktörleri Murat Tokmak, Raif Türkmen ve Veysi Sarısözen'dir. Olay, Federal Almanya parti örgütü sekreteri, yani benim tamamen bilgimin dışında gelişmiş, sonradan bana aktarılmıştır. Haziran başında Moskova dönüşünden sonra Murat Tokmak, kuzey bölgesindeki parti içi kaosun nedenlerini araştırırken, bu kaosun temelinde ve genişlemesinde

Veysi Sarısözen'in bu parti örgütlerini ziyaretinin yattığını tespit ederek, ben-den habersiz, Raif Türkmen yoldaşla birlikte akşam karanlığında Veysi Sarısözen'in Krefeld'deki evine gidiyorlar. Gergin bir ortamda, Veysi Sarısözen yoldaşları "içeri buyurun konuşalım" davetine karşın, Murat, "içeri girmeyecegiz yoldaş, sen dışarı gel, dışarıda konuşacağız" diyerek, Veysi Sarısözen'i evden dışarıya alıyor ve sonucunda herhangi bir yerde konuşuyorlar. Bunlar bana anlatıldığı için ben mişli geçmiş ile yazmayacağım. (Ekte M.Tokmak'ın bu konu ile yazılı belgesi bulunmaktadır.) Ümit ederim yaşayanlar neler konuşulduğunu yazarlar. Yani 1989 Haziran sonrasında hem doğu Avrupa ülkelerindeki komünist partilerde, hem de bizde tam bir kaos sürüyordu.

Bu noktada tek bir şey düşünüyordum. Sargın ve Kutlu yoldaşlara söz vermiştik. Dayanışma faaliyeti benim tek aklımda olan ve bütün imkanlarım-la yürütülmesi gereken bir işti. Artık çoğu zaman büroda yalnız kalıyordum. Almanca dayanışma bültenini B. Berlin'de Bilge Dicleli'ye gönderiyorum, o da düzeltip bana geri gönderiyordu. Böylece bildiri postaya hazır hale geli-yordu, ancak bilgisayardan posta etiketlerinin çıkartılmasını bir türlü becere-miyordum. Bir defasında çok bunalmıştım ki Ali Söylemezoğlu büroya uğra-dı. Çok sinirliydim, ayağımı bürodan böyle çekmesine bir anlam veremiyor-dum. Büroda birkaç yoldaşın önünde çok sert bir tartışmamız olmuştu. Bu tar-tışmanın ertesi günü Ali Söylemezoğlu büroya gelerek "yapılacak bir şeyler varsa yardım edeyim" dedi. O gün katkısı da oldu. Ancak bu katkı bir gün sürmüştü.

Tekrar Haziran 1989'daki dönüşüme dönersek, ben bir taraftan da Batı Al-manya Faaliyetleri tezlerinin gelişmesini de izlemeye çalışıyordum. Değişik toplantılara katılıyor, yoldaşların söylediklerini kavramaya çalışıyordum. Bir defasında Essen'deki parti okulunda Tez Komitesinin genişletilmiş toplantısı-na katıldım. Hatırladığım kadarıyla parti örgütlerinden gelen görüşler uyum-laştırılmaya çalışılıyordu, ancak bazı parti örgütlerinin belirttiği nokta ve öne-riler pek dikkate alınmıyordu. Çünkü dönüşümde görmüştüm ki parti içinde, yenilikçiler -eskiciler diye parti örgütü kutuplaşmıştı. Yoldaşların bu bağlam-da tartışmalarını izliyordum. Bir ara ben de görüşlerimi söylemek için söz al-dım. Yoldaşlara burada benim konuşmamı, söyleyeceğim fikirleri, Federal Al-manya Parti Örgütü Sekreteri veya bir MK üyesi olarak değil, bir parti üyesi olarak algılamalarını istediğimi belirterek, başta görüşlerin uyumlaştırılması olmak üzere bazı düşüncelerimi dile getirdim. Orada konuşmama ters bir re-aksiyon da görmedim. "Yok yoldaş sen fikrini burada açıklayamazsın" gibi herhangi bir düşünce, tez komisyonundaki yoldaşlarımızdan gelmemişti. An-cak bir veya iki hafta sonra, Atılım veya Yeni Yol veya özel bir baskıda, komis-yon adına bir yoldaşın bu toplantı ve bu toplantıda benim açıklamalarım-la bağlantılı zehir zemberek bir açıklaması yayımlandı. Burada ben hedef alını-yordum, benim şahsımda MK ve PB hedef alınıyordu. Artık olaylar bir faali-

yet tezi tartışmasından öteye, bu komisyon ve birkaç yoldaş açısından, parti yönetimine karşı savaş şeklinde algılanıyordu. Bu durumun böyle gelişmesinde Veysi Sarısözen yoldaş da dolaylı katkıda bulunuyordu.

28-29 Ekim 1989 Batı Almanya Faaliyetleri tezlerinin tartışıldığı konferans sonucunda, 30 Ekim 1989 tarihinde Hasan Özcan'ın yazdığı istifa mektubundaki bir bölümde "yönetim mevkilerinin nasıl elde tutulacağını bilen yöneticiler" şeklinde bir ibare vardı. Ben Hasan Özcan'ın, Federal Almanya parti yönetimi mekanizmasını kastettiğini düşünmüyorum. Kendisinin de içinde bulunduğu bu Federal Almanya parti yönetimi 19 kişi olarak, 10 ay evvel konferansta seçilmişti. Ve yönetici yoldaşların büyük çoğunluğu ilk defa FAC parti örgütünde yönetime gelmişlerdi. Demek oluyor ki istifada kastedilen MK ve PB ve aparatlar oluyordu.

Yukarda yaşanan olayda ve parti basınıımızda çıkan benim hedef olduğum yazıda, parti örgütleri orada ne konuştuğunu merak eder hale gelmişti. Ben de merak eden yoldaşlara "iki ay sonra yapılacak Batı Almanya Faaliyetleri tezlerimiz konferansında görüş ve düşüncelerimi açıklarım" dedim ve parti örgütlerine de yazdım. Ancak bu yazımdan sonra geçen iki aylık zamanda parti örgütündeki kaos daha da derinleşti. ADC'nden kaçışlar hızlanmıştı. Macaristan, Çekoslovakya-Avusturya sınırındaki mayınlı arazinin temizlenmesi ve dikenli tellerin kaldırılması gündeme gelmişti. Ortalık toz dumandı. Batı Almanya Faaliyetleri komisyonunda bulunan yoldaşların bir bölümü artık partiden ayrılma noktasına doğru gidiyorlardı. Bir anlamda "ya yönetim, ya biz" benzeri bir yaklaşımla geri dönülmez bir yola giriyorlardı. Tez komisyonunda olan yoldaşların sayısı üç veya beşti. Kendilerine göre "bu parti, bu MK ve bu PB üyeleriyle kendisini yenileyemez, bu yönetim değişmelidir" noktasına geliyorlardı. Artık sorun politik ve pratik faaliyetlerimiz nasıl olmalıdırden öteye bir hal almıştı.

Ben parti içinde, Batı Almanya'daki faaliyetlerimiz ve parti yapısı üzerindeki arayış ve tartışmaya çok önem veriyor, destekliyordum. Ancak bu tartışmalar hızla parti içinde üyelerin kutuplaşmasını, yenilikçiler ve eskiciler şeklinde ikiye bölünüyor, kendilerine yenilikçiyim diyen yoldaşlar, kendilerine karşı fikir savunanların ne dediğini anlamaya tahammül dahi edemeyip "eskiciler gider, yenilikçilerle parti yoluna devam eder" söylemini yükseltiyorlardı. Esasta her parti üyesi kendisinin yenilikten ve değişimden yana olduğunu yüksek sesle seslendiriyordu da, yoldaşların yaklaşımında farklılıklar oluyordu. Örneğin demokratik merkezîyetçilik konusunda, örneğin üst organların aldığı kararların yerel örgütlerde nasıl uygulanacağı veya uygulanmayacağı konusunda farklı yaklaşımlar dile geliyordu.

Ekim 1989'da, Batı Almanya'daki Parti Faaliyetlerimiz tezleri üzerine konferansa gidildiğinde, neyin ne olduğu konusunda tez komisyonundan bir belge ortaya konulamamıştı. Konulmasının imkânı da yoktu. Ortalık toz duman-

di. Parti üyelerinin ciddi şekilde kutuplaştığı bir döneme girmiştik. Konferans tam bir kaos halinde başladı. Divan seçimi ve usul tartışmaları 4-5 saat sürdü. Ardından , elektrikli bir havada tartışmalar başladı. Görünen oydu ki tez komisyonundaki yoldaşlar konuşmuyorlar, söz almıyorlardı. Tavırlarından "biz buradan ayrılacağız" dediklerini anlıyordum. Daha evvel örgütlere ve yoldaşlara "sekiz kişilik tez komisyonunda ben neler söyledim bunu konferansta açıklayacağım" demiştim. Ama bunun hiçbir anlamı kalmamıştı. Perdenin arkasında başka aktörler de vardı. Bu sadece Veysi Sarısözen de değildi. (Bu konferanstan iki buçuk ay sonra yaptığımız Ocak 1990'daki FAC TBKP'nin faaliyetleriyle ilgili yönetimin yeniden seçilmesi konferansında bu aktörler daha da belirginleşmişti.) Benim bu boyutlarıyla bu konferansta tartışmaya girmem, TBKP'nin geneli için o anda sakıncalı olabilirdi. Bir müddet daha susmalıyım. Ayrıca Veysi'nin bu dönemde yoğun bir biçimde "dönüşlerin yanlış olduğu" yönünde, açıktan yapılmayan bir propagandası da sürüyor, parti örgütünü olumsuz etkiliyordu.

Nitekim 1989'un ikinci yarısında yurtdışında kalan TBKP MK üyeleriyle, TBKP MK üyelerinin ülkeye dönüşleriyle ilgili olarak yaptığımız toplantıda, dönüşler gündeme geldiğinde, gerek TİP, gerekse TKP kökenli MK üyeleri tam ortadan ikiye bölünmüştü. TİP kökenli yoldaşlar MK üyelerinin dönüşüne karşı çıkıyorlardı. Yani TBKP bu bağlamda da bir kriz içindeydi. Ben şimdi en az zararlı örgütün birliğini bir müddet daha koruma yönünde çaba sarf edecektim. FAC parti örgütleri bir müddet daha ayakta durabilmeliydi. Bu, dayanışma faaliyeti için gerekliydi. Kutlu ve Sargın yoldaşların hapisten çıkarılması için çalışmalıydık. Onlara (Kutlu yoldaş orada yoktu, toplantıya sadece Sargın yoldaş katılmıştı.) giderken Düsseldorf'ta yaptığımız toplantıda tüm FAC parti örgütleri olarak bu sözü vermiştik. Ne yazık ki bu konferansta Hasan Özcan (FİDEF Başkanı), Salih Yiğit ve ismini şimdi hatırlamadığım üç yoldaş daha istifa ederek ayrıldı. İçlerinden herhalde Salih Yiğit yoldaştı, "burada sizlerle zaman kaybedeceğime, gidip Macaristan'ın kurtuluşunun toplantısı yapılıyor, oraya katılayım daha iyi" derken, diğer yandan bazı yoldaşlar da "of be, yolunuz açık olsun kurtulduk" anlamına gelen konuşmalar yapıyorlardı. Burada görüldüğü gibi parti örgütü kutuplara ayrılmıştı. Öğrenme sürecinde bu sefer başarılı olamamıştık. Ancak yeni şeyler de öğrenmiştik. Ve konferans şimdi içeriğini hatırlamadığım bir belgeyi orada formüle edip kabul etmişti.

Ancak parti içindeki kaos, ADC'nin sınırları olan Berlin duvarının yıkılmasıyla daha da yoğunlaştı. İyi hatırlıyorum. Ben büroda idim. Sıtkı yoldaş büroya uğramıştı. Bana "yoldaş seninle biraz görüşebilir miyiz" dedi. Bende "görüşelim yoldaş" dedim. Sıtkı bana "dışarı çıkalım" dedi. Dışarıda yürürken Sıtkı bana dönerek, "yoldaş farkında mısın parti örgütü dağılıyor, bir şeyler yapmak lazım" dedi. Ben dinledikten sonra, "yoldaş etrafına bir bak, dev-

letler kayboluyor, savunduğumuz tüm kaleler teker teker düşüyor. Bu durumun etkilerini parti örgütleri ve yoldaşlar en ağır şekilde hissediyorlar, sen ne diyorsun yoldaş" dediğimi hatırlıyorum. Ona yoldaşlar hapisten kurtuluncaya kadar parti örgütünün birliğini (ne kadar tutulursa) ve ayakta kalmasını elimden gelen bütün gayretle, tüm yetenek ve becerilerimi kullanarak korumaya çalışacağımı söyledim.

Federal Almanya parti örgütünün yaptığı konferansta seçilen 31 delege Batı Avrupa parti örgütleri Avrupa konferansına katılacaklardı. Bu konferansın ne vakit yapıldığını hatırlamıyorum. Ancak bu konferans Düsseldorf yakınlarında bir yerde yapıldı. Belleğimde kalan bu konferansta Kurtuluş grubuna ve TSİP'ne çağrılar yapıldığıdır. Bir de hatırımda kalan, Cahit Baylav'ın içeriği benim için bir hayli kötü olan, Kurtuluş grubuna yönelik bir konuşma yapmasıdır. Ne söylediği belli olmuyordu. Belki başka bir yoldaş bu konuda daha fazla bir şeyler yazar.

Ben Batı Avrupa Konferansı ve FAC Konferansından sonra, yani Ocak 1990'da oluşacak FAC yönetimine girmeyeceğimi hem FAC parti yönetimine, hem de Karaca yoldaşa belirtmişim. Böylesi bir ortamda Frankfurt'ta Konferans yapıldı. Artık Türkiye'de TBKP içindeki bütün gelişmeler FAC'nde su yüzüne çıkıyordu. TBKP içinde TKP kökenli ve TİP kökenli yoldaşlar en azından üst düzeyde tamamen bir ayrışma içine girmişti. Artık kürsüden üst düzeydeki yöneticilerden Almanya'daki faaliyetler filan dile gelmiyor, kendi düşüncelerine göre politik mesajlar veriliyordu. Bu mesajların ne anlama geldiğini parti üyelerinin anlamalarına imkân yoktu. Osman Sakalsız söz alarak "komünist hareket ve aydınlarla ilişkiler üzerine" kendine göre yorumlarla ağır eleştiriler yöneltiyordu. Bu eleştiriler TKP kökenli TBKP yöneticilerine gidiyordu. Erol Poyraz'ın iki ay evvel konferanstaki tavırlarından eser kalmamıştı. Kendisi bu iki ay içinde Türkiye'ye izine gelmiş, bir barut fıçısı olup dönmüştü. Partinin lağvedilmesini savunuyordu. Veysi Sarısözen de bir yandan hâlâ Sargın ve Kutlu'nun dönüşünün yanlışlığını konferans aralarında delegelere anlatıyordu. Konferansta masada Karaca'yla birlikte oturuyorduk. Karaca son derece sıkıntılıydı.

Karaca açılıшта bir konuşma yaptı. Bu çok genel bir konuşma, yani konferansı selamlama konuşmasıydı. Bir daha Karaca, Konferans boyu söz almadı. Artık her şey belli olmuş, Parti örgütü hem TBKP içinde TİP-TKP kökenliler bazında, hem de bütünsel olarak dağılma aşamasının sonuna gelmişti. Konferans kendine yeni bir yönetim seçecekti. Burada seçilen kişilerin parti içinde bir koordinasyon görevi yapacağı söyleniyordu. Görebildiğim kadarıyla artık parti örgütlerinin bir daha bu boyutta bir araya gelme olanakları ortadan kalkmıştı. Konferans sonuna yaklaştığımızda bazı delegelerin parti faaliyetleri konusunda yeni bir Konferans çağrısı yapma istemleri de karşılık bulmadı ve böyle bir şey yaşama geçemedi.

Konferans öncesine dönerek başka bir konuyu belirtmeliyim. Ben ve Raif Türkmen yeniden parti yönetiminde görev almayacağımızı belirttikten bir müddet sonra Hamburg'tan Murat Tokmak, Neşat Özcan, Kemal Atakan büroya gelerek benimle görüşmek istediklerini söylediler. Ben de "görüşelim yoldaşlar" dedim. Yoldaşlar, Ocak 1990'da yapılacak Konferansta yönetime ve yönetim içinde yürütmeye talip olduklarını söylediler. Kendilerine göre parti örgütünü ortada bırakmak istemiyorlardı. Ben yoldaşları dinledikten sonra "böylesi görevlere her yoldaş gibi kendilerinin de aday olmaya hakları olduğunu, ancak benim fikrimi sordukları takdirde, içinde bulunduğumuz dönemde çeşitli nedenlerle benim bunu pek onaylamadığımı" kendilerine anlatmaya çalıştım. Anladığım kadarıyla benim onayımı almak istiyorlardı. Ben sonuç itibarıyla konferansta yönetim için bir çok önerinin olabileceğini, bu bağlamda kendilerinin de bu önerilenlerin arasına katılabileceklerini söyledim. Konferansın seçimler bölümünde de böyle oldu. Kemal Atakan ve Neşat Özcan seçildi, Murat Tokmak seçilemedi. Konferansta nasıl bir organ, kaç kişilik bir organ seçildi, kimler vardı tam hatırlamıyorum. Ancak Kemal Atakan FAC yönetici kurulunda Sekreterlik görevi üstlenerek Hamburg'a döndü.

Ben Duisburg'taki büroya dönerek, görevi devir teslim etmek için Kemal Atakan'ı beklemeye başladım. Bir iki hafta bekledim "abi o gün geliyorum, abi şu gün geliyorum" diye beni oyaladıktan sonra, telefonda "abi, ben bu görevi bırakıyorum" dedi. Ben de kendisine "bak kardeşim, görev alırken iyi düşünmediğin belli oluyor; ancak senin dediğin gibi, Hamburg'tan görevi bırakıyorum demekle de görev bırakılmaz, bırakırken de iyi düşünmek, uygun yolu izlemek gerekir, buraya gel, seçilmiş organı dağılmak üzere de olsa topla, kaç kişi gelirse gelsin ve orada kendine göre gerekçelerini açıklayarak görevden ayrıl" diye görüşümü belirttim. Ama, Kemal'i Duisburg'a getirmek yine de bir aydan uzun sürdü. Böylece 1990 Mart başına geldik. Yine büroda yapılması gereken pratik, günlük işler benim üzerimdeydi. Duisburg'taki büroda Karaca'yla yalnız kalmıştık. Hatta Karaca da Konferanstan sonra Fransa'ya geçmişti. 1990 Martında bir Kemal'den diğer bir Kemal, Kemal Kıran sekreterlik görevini aldı. 1990 Mayısında Sargın ve Kutlu yoldaşlar ve biri hariç (Ahmet Kardam) diğer yoldaşlar da cezaevinden çıkmışlardı. Sargın ve Kutlu yoldaşların cezaevinden çıktıkları gün sırtımdan ağır bir yükün kalktığını hissetmiştim. O gün Karaca'yla bürodaydık. Sadece ikimiz büroda bu tahliyeleri kutlamıştık. Ben akşam yemek için büroda bir şeyler hazırladım. O akşam için yemek hazırlarken yarım şişe Asbach Uralt (konyak) devirmiştim. O gün son derece neşeliydim. Geceyi geç saatlere kadar yemek yiyerek, kafayı da çekerek, bir yandan da sürekli Türkiye'yle telefonla ilişki kurmaya çalışarak geçirdik. Ben Ocak 1990'da FAYK içindeki görevi bırakmama rağmen, 1990 Haziranında yasal TBKP'nin kuruluşuna kadar ve daha sonra da Duisburg'taki parti binasına ait büroda bulundum. Zaten işsizdim. İşçi bulma kurumundan ay-

lıgımı alıyordum. Bu nedenle yine sabah erkenden büroya gelip 1990 Mayısına kadar yapılması gereken günlük dayanışma faaliyetlerinin pratik işlerini yapıyordum. Basına ve demokratik örgütlere günlük Türkiye Demokrasi Güçleri ile dayanışma basın bültenlerini hem postayla, hem de faksla gönderiyordum. Buralardan gelen telefonlara cevap veriyordum. FAYK yönetiminden ayrılmama rağmen, bazı yoldaşlar büroyu telefonla aradığında karşılarında yine beni buluyorlardı, Ben de yoldaşlara “yoldaşlar bunu bir geçiş süreci olarak kabul edin” diyordum.

Ayrıca yıllardır yapılmayan Türkiye Postası’nın 6-7 yıllık vergi bildirim sorunu da, tam Erdal Talu’nun dönüş aşamasında vergi dairesi tarafından gündeme gelmişti. İyi hatırlıyorum Erdal, Duisburg’a büroya gelmişti. Türkiye Postası bir dernek olarak kurulmuştu. Derneğin genel kurullarında yönetim defalarca değişmiş, son yönetimde de Türkiye Postası derneğinin başkanı Av. Dilruba Yenen olmuştu. Yani Duisburg vergi dairesi sonuç itibarıyla onu yakalayacaktı. İşte büroda bir karmaşa içinde Dilruba, Erdal’a “bu iş ne olacak, nasıl olacak, herkes gidiyor, ben burada kime ne söyleyeceğim” diye derdini anlatmaya çalışıyordu. Erdal da dili döndüğünce Dilruba’ya bir şeyler söylüyordu da, söyledikleri Dilruba’yı tatmin etmiyordu. Zaten Erdal’ın söyledikleri soyut şeylerdi. Erdal galiba Dilruba’nın sorularından bunalmıştı ki, bir ara sinirli olarak, “git başımdan dercesine” bir şeyler söyledi. Dilruba’nın gözleri yaşlanarak geri gidiyordu ki, ben koluna girdim. Ona “sen merak etme ben buradayım, sana söz veriyorum, sana bu işin hiçbir mali sonucu yüklenmeyecek, sen şimdi biraz bekle” dedim. Tabii bana ne kadar inandı bilmiyorum. İşte bu nedenle FAYK’nden görevden ayrıldığım 1990 ilk yazında ve son çeyreğinde de yine büroda Ertan Uyar’la Türkiye Postası’nın gelir gider defterini yeniden şekillendirip her yıl için gelir vergisi beyannamesi hazırladık. Sevinç verici yan, Türkiye Postası’nın parasal girdi ve çıktıları büyük ölçüde bankadan yapılmıştı. Türkiye Postası’nın bürosundaki makbuzları bulabilmek kolay değildi, ama ilgili bankalardan son beş yılın parasal girdi-çıkışını bedava, daha eskilerini de para ödeyerek elde ettik. Ertan’la bu çalışmamız en az üç dört hafta sürdü. Bazı harcamalar için de tutanak düzenledik. Zaten vergi dairesinin bizi araması, katma değer vergisinden kaynaklanıyordu. Biz aklı başında neyin ne olduğunu bilerek çalışsaydık iş daha kolay olurdu. O dönemde (1983-1989) Türkiye Postası büyük miktarda FAC dışına gidiyordu, yani her ay katma değer vergisinden bir miktar geri alma hakkımız olduğunu da beyannameleri hazırlarken öğrendik. Son yılki beyannameyi de doldurduğumuzda yaptığımız hesapta, 1000 DM yakın bir vergi iadesi alacaktık. Öyle de oldu. Vergi dairesi bizim hazırladığımız vergi beyannamelerini uygun buldu. Sorun da Dilruba Yenen’e maddi anlamda bir zarar gelmeden çözüldü.

Burada bir noktaya açıklık getireyim Erdal Talu – Dilruba Yenen arasındaki konuşma sürecinde bu sorun nasıl çözülür, ödenmesi gereken büyük meb-



1990'larda

lağlar ortaya çıkarsa ne yaparız diye düşünürken, Duisburg'taki satın aldığımız bu bina aklıma geldi. Bu bina bu gibi işlerin bir anlamda sigortası olacaktı. Hatırladığım kadarıyla kitap pazarlama işi için de 1984 veya 1985 yılında kurulmuş, Ali Söylemezoğlu üzerinde bir şirket vardı (Info Media). Bu şirketin kapanma işlemlerinin yapılması, gerekli vergilerin, mas-

rafların ödenmesi de gerekiyordu. Daha evvel belirtmiştim, bu bina Ali Söylemezoğlu üzerinde kayıtlı idi. Galiba 1990 yılı sonunda bu binanın satışı gündeme geldi. Binanın satışı için bir komisyon oluşturduk. Bu komisyonda Ali Söylemezoğlu, Hamdi Maskar, Kemal Kıran bulunuyordu. Ben dönecek olduğumdan bu komisyonda yer almadım. Bina ben Türkiye'ye döndükten sonra satıldı. Kaça satıldı şimdi tam hatırlamıyorum. Ancak partinin, en azından Almanya için söylüyorum, kimseye bir kuruş borcu kalmadığı duyumlarını aldım.

Erdal Talu, Şeref Yıldız, Ahmet Kardam ve diğerlerinin dönüş aşamasında yaşadığım ve sonradan üzerinde oldukça sık sık düşündüğüm bir anımı da paylaşmak isterim. Pek tabii yurda dönen arkadaşlarımızın bazı görevleri geride kalanlar tarafından üstleniliyordu. Bu görevlerden biri de Kardam'ın sorumluluğunda bulunan partinin Avrupa'daki yayın faaliyetiydi. Karar nerede nasıl alındı bilmiyorum, ancak bu sorumluluğu Yavuz Ünal üstlendi. Yavuz, bu alanda çalışan yoldaşlarla Duisburg'taki büroda bir toplantı yapacaktı. Toplantıya Kardam ve ben de dahil 10-12 yoldaş katıldı (bu grupta Ertan Uyar bulunmasına rağmen bu toplantıya katılmamıştı). Toplantının tartışma bölümünde Yavuz Ünal'ın toplantıyı, biraz gergin-sinirli, son zamanlarda pek de partimizin söylemlerine, Birlik-Yasallık-Yenilenme'ye, özellikle de partinin 65. kuruluş yıldönümünde Almanya'ya gelen ve değişik parti örgütleriyle yaptığı toplantılardaki eleştiri-özeleştiri ve yeni bir tartışma kültürü üzerine söylemleriyle uyumlu olmayan bir tarzda yönetti. Yani bir yerden sonra kötü bir toplantı yönetimi ortaya konuyordu.

Burada şunu hemen belirtmek isterim. Bu anlatımımın değişik yerlerinde örneklerini verdiğim gibi, ben de parti yaşamımda, şu veya bu nedenle böylesi kötü sonuçları olan toplantı ve faaliyetler yönettim. Herhalde hepimizin bu konuda, özellikle her kademede yönetici konumunda yoldaşların elini vicdanına koyup düşünmesi yararlı olur diye düşünürüm. Benim burada anlatmak istediğim bir yöneticinin toplantıyı "kötü" yönetmesinden öteye, bu toplantıda bulunan diğer iki MK üyesinin tutumudur. Biz, yani Kardam ve ben, toplantı sürecinde bu durumu fark edip birbirimize bakarak, söz alıp konuşarak Yavuz Ünal'a destek veriyorduk. Yani "yanlışı" bilerek destekliyorduk. Sonradan düşündüğümde herhalde o anda "savunma mekanizmalarımızı" çalıştı-

riyorduk sonucuna vardım. Artık o çalışan mekanizmanın içinde “doğru” veya “yanlış”, “haklı” veya “haksız” fazla bir şey ifade etmiyordu. Bu noktada “parti organını korumak” “o organ içindeki yoldaşı korumak” “partiye korumak” anlayışı bizde hakim oluyordu. Ancak bu anlayışın sonunda, örgütsel anlamda ortada ne koruyacak ne de korunacak bir şeyde kalıyordu. Bunun bir örneği de bence, Sovyetler Birliği’nin son günlerinde, tankların Moskova önlerine gelip durmasından bir gün sonra ortaya çıkan o zamanın Dışişleri Bakanı, galiba SBKP MK PB üyesi Besmernik’in gazetecilerin “gelişmelere ne diyorsunuz” sorusuna verdiği cevaptır: “Ben grip olmuştum yeni ayağa kalktım gelişmelerden haberim yok” diyordu. Yani ortada ne savunulacak bir örgüt kalmış, ne de savunulanlar. Birbirine her düzeyde destek veren SBKP MK ve PB üyeleri ve her düzeydeki SSCB yöneticileri artık ortalarda yoktu. Parti, yani SBKP bitmiş ve dağılmıştı.

Ben yine toplantıya döneyim. Toplantının işte böyle olumsuz bir noktasında FAC’nde politik göçmen olarak bulunan Tahsin yoldaş (soyadını hatırlamıyorum, Krefeld’de oturuyordu) söz alarak, toplantının gidişatıyla birlikte (Parti içi Demokrasi-Yenilenme, Parti içinde yeni bir tartışma kültürü anlayışı ve Perestroyka ve Glasnost) konularını vurguladıktan sonra, “bu toplantıda üç MK üyesi de bu yönetici tavırlarıyla sınıfta kalmıştır” yargısını getirdi. Sözleri ve yargısı, doğru ve haklıydı. Canım sıkılmış, kendimi epey kötü hissetmiştim. Toplantı da olumlu bir havada bitmedi. Toplantıdan çıkarken, Karadam’la aramızda “adam doğru söylüyor” diye konuşmuştuk. Toplantıdan sonra Yavuz’la da bu konuyu ele aldığımızı hatırlıyorum. Nitekim Yavuz Ünal bu toplantıdan sonra bir daha bu organın başına dönmedi. O dönem bu işler Mehmet Karaca yoldaşın sorumluluğunda yürüyordu. Daldan dala atlayarak devam edeyim.

Ben yine 1990 Sargın ve Kutlu yoldaşların hapisten tahliye zamanına dönmek istiyorum. Ya tahliyeden az evvel ya da az sonra, bir gün büroda yine yalnız başıma dolaşırken büroya artık sıkça uğramayan Osman Sakalsız geldi. Elinde bir kağıt vardı. Bana “yoldaş bu haberi Türkiye’ye gazetelere geçelim” dedi. Ben yazıyı okuduğumda “Osman Sakalsız Türkiye’ye şu gün şu saatte dönüyor” içeriğinde bir yazı idi. Ben de “olur yoldaş faksla gazetelere geçelim” dedim. Ve yazıyı çalışma masamın üstüne bıraktım. Osman Sakalsız biraz dolaştıktan sonra büroyu terk etti. O tarihte Karaca, Fransa’da idi. Hemen telefonu açarak “Tavariş, bu konuda bilgin var mı” dedim. O da bana “yok senden duyuyorum, bir iki güne kadar Duisburg’a geliyorum” dedi. TBKP içinde TİP kökenli yoldaşların büyük ölçüde bir yol ayrımına geldiklerini anladım. Osman Sakalsız’ın bu belgesini hemen Türkiye’ye basın kuruluşlarına faksladım. O günden sonra Osman Sakalsız büroya bir daha uğramadı.

Birkaç hafta sonra da Karaca ülkeye dönüş yaptı, ancak kapıdan geri çevrilip Fransa’ya iade edildi. Sonunda M. Karaca da 1990 sonunda Türkiye’ye

dönebildi. Bu dönüşle birlikte ben Almanya'daki büroda tamamen yalnız kaldım. 1991 yılına gelindiğinde artık FAC parti örgütleri tamamen dağılmıştı. Çok seyrek te olsa Duisburg'taki büroya uğradığımda, büro bomboş bir hayalet ev gibi üstüme geliyor gibiydi. Ben de 1991 Nisanında, 12 yıllık bir aradan sonra (1979 yılında üç gün ülkeye gelmiştim.) ülkeye giriş yaparak bir ay kaldım. İşçi Bulma Kurumundan 1992 Mayıs ayına kadar işsizlik parası alma hakkına sahiptim. Bu nedenle yine FAC'ne geri döndüm. Ve bu hakkımı 1992 yılının Mayıs ayına kadar kullandım.

Bir gün Hamdi Maskar'ı Düsseldorf'taki evime çağırarak, "evdeki bütün eşyaları alıp nereye götürürse götürmesini" rica ettim. O da bir günde bütün eşyalarını evden boşalttı. Son gece evde yerde yine halı üzerinde yattım. Üstüme paltomu örterek uyudum. Sabah evin anahtarlarını yandaki komşuya teslim ederek Düsseldorf'tan, yani Federal Almanya'dan ayrıldım. 27 Şubat 1962 yılında bir bavulla indığım Federal Almanya'dan iki bavulla 1992 Mayıs ayında temelli dönüşü hedefleyerek Türkiye'ye hareket ettim. Benim dönüşümden iki üç hafta sonra Hamdi Maskar FAC'nden ayrılma işlemimi (Ei-nwohner meldeamt) Düsseldorf'ta muhtarlıkta sonuçlandırmıştı.

YAŞAMIMA BAŞKA AÇILARDAN GERİ DÖNÜŞLER

Bu gün 16 Eylül 2006. Bu çalışmama yaklaşık iki sene ara verdim. Elim nedense bu dönemde klavyenin tuşlarına gitmedi. Çalışmama nokta koymak istediğim ağır bastı. Bu iki senelik zaman diliminde, bu çalışmam Almanya Münih'te Zerrin kardeşim tarafından okunarak redakte edildi. Bu metin Erden Akbulut dostum tarafından esaslı bir biçimde elden geçirildi. Hacı tahminen %50 kısaltıldı. Bu nedenle çalışmamın gerek redakte edilmemiş hali, gerekse redakte edilmiş hali birlikte saklanıp korunacaktır. Bu iki metin arasında özü itibariyle hiç bir fark yoktur.

Bu çalışmasından sonra Erden kardeşimin yazımın içeriğiyle ilgili bir eleştirisi oldu. Buna da sevindim. Telefonda "abi eline sağlık", dedikten sonra, "abi yazımda şu yön eksik kalmış bence; kendini anlatımında saklıyorsun, bu çalışmayı okuyanlar senin insani yüzünü de görmek isteyebilirler. Örneğin hanımınla nasıl tanıştın, çocukların olduğunda neler hissettin, iki kardeşsiniz, nasıl ilişkiler içinde yaşadınız gibi. Ayrıca bir de bazı yerlerde bu konuya tekrar değineceğim diyorsun, arkası hiçbir yerde gelmiyor." Ben de kendisine bu konuları yüzyüze bir konuşalım dedim. Ama olmadı. Ve o hızla Marmaris Selimiye köyüne Vural ve Nur arkadaşlarımı ziyarete geldim. Burada Alman klavyeli oldukça eski bir dizüstü bilgisayarda yeniden çalışmaya başladım.

Türkiye'ye dönüşümle birlikte, birden nerede ikamet edeceğim sorunuyla karşılaştım. Annem, sağlığında, 1990 sonlarında yapımı biten Küçükyalı'daki 5 katlı binanın bir dairesini daha ben Almanya'dayken benim üzerime, diğer

bir dairesini de kız kardeşimin üzerine yapmıştı. Bina bittiğinde, benim Türkiye'ye ne vakit döneceğim kesinleşmediği için bana ait daire bilgim dahilinde kiraya verilmişti. Bu nedenle zorunlu olarak annem ve babamın yanında ikamet etmeğe başladım. Ev üç oda bir büyük salon, yani benim de alan itibarıyla rahatça kalacağım büyüklükteydi. Annem küçüklüğümde beri bana çok düşküncü, nitekim 1962'de Almanya'ya giderken yana yakıla, yanaklarından öperek annemden zorla bir yıllık izin almıştım. Bu bir yıllık izin, otuz yılı aşkın bir zaman dilimini kapsadı. Anneme söz vermiştim, her hafta mektup veya kart atarak, sağlık durumumu bildirecektim. İlk birkaç ay bu sözü mü tuttuysam da, sonradan aksattım. 1962-63'te ve sonraki yıllarda, anam ve babam bana durmadan ekspres mektuplar gönderip sağlık haberlerimi belediklerini yazdılar. Bu mektuplar 30 yıl 3 ay 16 gün sürdü. Bir ara, 1985'ten sonraları artık benim sağlık haberlerimi Münih'teki dostum Nur-Vural Erkalıç ailesinden alıyorlardı. (Vural arkadaşımın annesi Kadriye Hanım ile annem geçen yıllar içinde tanışıp dost olmuşlar, kendi aralarında "galiba çocuklarımızı biz sağlığımızda göremeyeceğiz deyip" birlikte dertleşirlermiş. Ne yazık ki Vural kardeşimin annesi kötü bir hastalık sonucu oğlunu göremeden hayata gözlerini yumdu. (Sonradan öğrendiğime göre: Vural kardeşim annesinin hastalığının son haftasında hastaneye koşmuş, ancak anneciğinin onu tanıyacak, geldiğine sevinecek durumu yokmuş.) Tabii bu dertleşmeleri ben döndüğümde annemden öğrenmiştim.

Dönüşte bir kaç hafta hasret giderdikten sonra ülkedeki yaşama ayak uydurma sorunlarım baş gösterdi. Bıraktığım İstanbul başka bir İstanbul olmuştu. Doğduğum büyüdüğüm şehrin yabancıları olmuştum; o kadar ki yolda yürümekten korkar bir halim vardı. Caddenin bir tarafından diğer tarafına geçmek bir mesele oluyordu benim için. İlk zamanlar bir yerden bir yere giderken çoğu kez yeğenimi yanıma alıyordum. Ülkede sanki bir yabancıydım, ama bu ülkenin dilini, örf ve adetlerini, geleneklerini iyi biliyordum. 23 yaşına kadar bu ülkede doğup büyüüp şekillenmişim. Ancak çok uzun yıllar ayrı kalmıştım. Gelişimden bir kaç ay sonra hatta günümüze dek süren kısa aralıklarla gel gitli bir öksürük ve burun akması ortaya çıktı. Bir müddet ilaç kullandıktan sonra artık ne öksürük şurubu, ne de burun damlası kullanıyorum.

SAAT DE GERİ DÖNMÜYOR

Biraz yaşamımda gerilere gidersek, annem ile "öz" babam, ben 13 yaşındayken ayrıldılar, kız kardeşim benden 18 ay büyüktür. "Öz" babamı çok sonradan tanımak, anlamak için düşündüğümde (yani partimizin kendim için söylediğim, beni görece adam ettiği, beni görece insan ettiği dönemde), gençlik yıllarımda "öz" babamla ilgili değişik etkilerle ne yazık ki farklı değerlendirmelerde de bulundum), adam bize ekmek yedirmek için bir sürü yol deni-

144

yor, balıkçılık yapıyor, manavlık yapıyor, inşaatta çalışıyor. Olmuyor, olmuyor. Bunalım içinde, içki ve kumar da işin içine karışınca, aile içi huzur tabii ki bozuluyor. Aile içinde kavgalar ve bunun sonucunda öfkenin, sinir bozukluğunun çocuklar üzerinde etkileri. Ben babamdan "haklı-haksız" "doğru-yanlış" çok sopa yemişimdir. (Ben çocuklarıma bir fiske vurmamışımdır. Zaten ahdımdı. Eşim Heidi bazen bana kızar, "sen çok yüz veriyorsun bu çocuklara" derdi. Çok kızdığım zaman bile, elim boşta kalmasın diye Hakan'ı iki elimle iki kolundan tutar öyle karşılıklı konuşurduk.) Belki eşim de babasından aynı yaklaşımı görmüştü. Herhalde hepimiz biliyoruz, dayak-şiddet toplumumuzun her kesiminde bugün de hâlâ ailede, okulda, askerde, poliste süregiden bir toplumsal yaramız. İyi hatırlıyorum, babam eve gelmeden yatıp uyumaya çalışırdım. Bu durum yıllarca sürdü. Babam bu süreçte annemin babasından miras kalan bazı arazileri zorla sattırıyor, alınan bu paraları da çarçur ediyor, bir kısmıyla da herhalde kumar borçlarını ödüyordu. 50'li yılların başında bir sabah, annem yastığın altını göstererek kardeşimle bana "buradan para aldınız mı?" diye sordu. Biz iki kardeş "yok anne, almadık" diye cevap verdik. Sonradan öğrendiğimizde 5000 TL kadar bir paraymış. Yeni satılan bir arsanın parasıymış. Bir kaç gün sonra babam balık tutmak için büyük bir kayık ve arkasına da uzun şaftlı bir motor almıştı. Tabii yine evin içinde bir kıyamet koptu. Annemin gözünden yaş dinmiyordu. Kısa bir süre sonra, son kalan ve içinde oturduğumuz, kendisinin de emeğiyle yapılmış, iki katlı binanın satılma isteği babamdan yükseldi. Evin içinde günlerce kavgaya gürültü süregitti. Annem direniyordu, bu ev satılırsa sokakta kalacaktık. Bu kavgaların doruk noktalarından birinde dayımın araya girmesiyle annem ile babamın ayrılma zamanı gelmiş oldu. Babamın bu bunalımlı dönemlerinde annem ve benden 18 ay büyük olan kız kardeşimi (hatırladığım kadarıyla ona hep "Kızım" diye hitap ettim. Abla kelimesi nedense dilime oturmada bir türlü. Bu gün de "kızım" diye hitabederim.), evde tanıdıklara dikiş dikerek evin ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlardı. Ben o dönemde Tophane Erkek Sanat'a gidiyordum. Annem günde 25 kuruş para verirdi. Bunun 12 kuruşu vapur gidiş-dönüş parasıydı. 6 kuruşu da gidiş-dönüş tramvaya binmem için verirdi. Ancak ben tramvayın arkasına atlar 6 kuruşu vermezdim. Böylece öğle yemeğine 15 kuruş kalırdı.

Biyolojik olmayan babamla annemin tanışması, annemin ayrılmasından kısa bir zaman sonra, benim okuldaki durumumu öğrenmek için Tophane'deki erkek sanat okuluna gelmesiyle oldu. Yani bir anlamda benim okulda derslerdeki kötü durumum böylesi bir tanışmanın nedenini oluşturdu. Okulda idarede çalışan bir insanla tanışmış; kısa bir süre sonra da ikinci evliliğini yaptı. O dönem annemin yüzü güler olmuştu. Anacığımın ikinci evliliği 40 yıl, ölümüne dek sürdü.(Sonradan görece aklım başıma geldiğinde "Baba" olarak tanımladığım bu insanı, ilk zamanlar "Abi" olarak tanımlamıştım.) Bu dönem-

de annemin sinirleri iyice yıpranmıştı. Hızla Küçükyalıdaki kendi evimizden çıkarak Avrupa yakasına taşındık, Ben anlatımın girişinde de belirttiğim gibi 1955-56 döneminde sanat okulunun Motor bölümünü bitirdim ve çalışmaya başladım. Bu dönemde "öz" babamız ne yazık ki bizi arayıp sormuyordu. Bir yandan buna hayıflanırken, aynı tepkiyi ben de ters yönden gösteriyordum. Onu aramak, o dönem içimden gelmiyordu. Hatırlıyorum ben çalışmaya başladıktan sonra, bir kaç defa onu arayıp, elini öpüp hatrını sormuştum. Onu son görüşüm askere gitmeden evvel oldu. Elini öpüp yedek subay okuluna Ankara'ya gitmiştim. Onu bir daha göremedim. (Belki de görmek içimden gelmedi.) 1978 yılında ben Almanya'da koştururken o ölmüştü. Ölümünden, çok sonraları haberim oldu. Şimdi tabii ki "niye ben aramadım" diye hayıflanıyorum. Bir kaç yerde dediğim gibi bu Parti beni insan-adam etmişti. Ama saat de geriye dönmüyor.

ASKERLİKTE BİRKAÇ ANI DAHA

Anlatımda daha evvel askerde yedek subay olduğumu yazmıştım. Ben Ankara'dan asteğmen olarak Siverek'e gittim. (İstanbul'dan Siverek'e hareket etmeden önce, bir kaç gün iznim vardı. Kız kardeşle Kadıköy'de Opera sinemasına gitmiştik. Sırtımda asteğmen rütbesiyle üniforma bulunuyordu. Birden, fuayede 8-10 metre öteden kısa boylu omuzu ve şapkasının önü oldukça kalabalık, bir subay gülererek eşiyle birlikte bize yaklaştı. Anlaşılan hanımı kız kardeşimi tanıyordu. Ben dehşet bir selam verdim. Tümgeneral rütbesindeki bu subayın bana "rahat ol asteğmen" dediğini hatırlıyorum. Sonradan tanıdım; bu Sadettin abi dediğimiz bir aile dostuydu. (Sadettin abinin sonradan bana bir azizliği daha olmuştu.) Siverek'te 1. Zh.Sv.Al. bulunuyordu. İsmi üstünde 1. Ordu'ya bağlıydı. Biz asteğmenler oraya vardığımızda alayın Edirne'ye kalkacağı konuşuluyordu. Buraya geldiğimizde Kemal Sülker'le tanıştık. O, 51. dönemdendi. Yani biz oraya geldiğimizde Kemal Sülker teğmendiydi, yaşça da bizden epey büyüktü. Kemal Sülker'le bir anımı anlatarak askerliğin Siverek bölümünü kapayayım.

Biz asteğmenler hafta sonu genelde ava gider sonra vurduklarımızı pişirtir akşam da rakı içerdik. İşte böyle bir av sonucu 3-5 ördekle döndük. (Ördek avlama işini eski Beşiktaş santrforu Ercan yapardı. Biz de onunla birlikte gezinir, ördekleri havalandırırdık.) Her zamanki gibi gazino mutfağına ördekleri bırakıp biraz dinlenmek için eve gittik. Döndüğümüzde mutfakta ördekler yoktu. Kemal Sülker ördekleri pişirtmiş, masada iki yüzbaşıyla rakı içiyordu. Bu duruma biz fena halde bozulmuş, ancak sesimizi çıkaramamıştık.

Alay 1961 Nisan sonlarında Edirne'ye kalktı. Nereden nereye gelmiştik. O zamanlar Edirne'yi daha azınlıklar terk etmemişti. Güzel bir alay gazinomuz vardı. Çok geçmeden hafta sonları dans partileri organize eder olmuştuk. Ben

dans etmeyi burada Alay Kumandanımız Sv Alb. Fuat İnal'ın, İlker adlı oğlundan öğrenmiştim. İlker'le iyi bir arkadaşlık kurmuştuk. Bazen onun vasıtasıyla gazinonun belirli bölümünü dans partisi için kullanır olmuştuk. Ama dans partilerini daha ziyade, o zaman oranın tek güzel ve lüks oteli olan Kervansaray'da organize ederdik. Dans partisi işlerine öyle dalmıştım ki yine anamı unutmıştım. Bir gün bölükteyken bölük komutanı yüzbaşı, Alay Komutanının beni çağırdığını belirtti. "Benim cipimi al ve hemen git" dedi. Ben de emre uyarak Edirne Merkeze geldim.

Alay komutanının kapısını iki defa çalıp girdim ve selam verip künyemi okudum. Albay beni iyi tanıyordu. Büyük oğlu hastalandığında sık sık beni oğlunun yanında görmüştü. Albay oğlunu ziyaret edip ayrıldığında, ben İlker'den dans dersleri alıyordum. Ancak beni niye çağırdığını da merak etmiştim. Albay bana dönüp "teğmen ne kadar zamandır anneni ziyarete gitmedin" dedi. Soruyu sertçe sormuştu. "Bir iki ay oldu komutanım" dedim. Albay bu defa, "Sadettin Canberk paşa senin neyin oluyor" diye sordu. Hemen anlamıştım; annem Sadettin abiyi aramış, o da alay komutanımı durumdan haberdar etmişti. Hafta ortasıydı galiba. "Sadettin Paşa annemin çocukluk arkadaşıdır, aile dostudur" dedim. Sadettin abi ile annem Küçükyalı'da birlikte büyümüşlerdi. Albay bana dönerek, "3 gün izinlisin, ilk otobüsle derhal İstanbul'a aileni ziyarete gidiyorsun" emrini verdi. Ben o zaman kahrolmuştum, hafta sonu Kervansaray'da yine dans partimiz vardı. İçimden anama söylemediğim kalmamıştı. Ancak emir demiri kesiyordu. Arkama baka baka İstanbul'a gittim. Kısa bir not: 12 Mart 1971'de Sadettin Canberk Orgeneral olarak, tepede galiba Genel Kurmay Genel Sekreteri konumundaydı. (O bir tarafta Genel Sekreter, ben de galiba 1972 senesinin başında ATTF'de Genel Sekreterdim.)

Askerlik bir taraftan akşamları rakı içerek, diğer yandan dans partileriyle aktı geçti Edirne'de. Bize askerde çok para veriyorlardı, harca harca bitmiyordu. Galiba o dönem Edirne de ucuzdu. Ben yedek subay okuluna giderken aile yeniden Küçükyalı'ya taşınmıştı.

HEİDİ İLE TANIŞIP EVLENMEM

Askerlik bittikten sonra Almanya hikayesinin bir yüzünü anlatmıştım. Diğer bir yüzü Türkiye'de, askerde öğrendiğim danslarla hafta sonlarım dans lokallerinde geçiyordu. Bu bir yıl içinde dans etme becerimi iyi geliştirmiştim. 1963 Ocağında Türkiye'den Almanya'ya dönerken trende bir Türk bayanla tanıştım. Bu tanışıklık onun Frankfurt'tan Münih'e gelmesiyle birlikte yaşama dönüştü. Ve bu birliktelik 1967 başına kadar sürdü. Ben resmi olarak evlenmeğe kararlıyım. Karşı taraftan bu yönde ısrar olması üzerine bu birliktelik de son buldu.

Ben bir müddet işçilerin birlikte kaldığı lojmanı tercih ettim, yalnız kalmak istemiyordum ve taşındım lojmana. 1962 Şubatında, yani Almanya'ya ilk gittiğim gün tanıştığım değerli dostum Cemal arkadaşım da orada kalıyordu. O da dansa meraklıydı. Hemen hemen her hafta sonu Münih'te Schwabing'te dans lokallerine abone olmuştu. Herhalde lojmana taşınmamdan bir kaç hafta sonra Cemal bana gelerek (benim sıkıntılı halimi gördü herhalde) "haydi bu akşam dansa gidelim" dedi. Ben de "haydi gidelim" dedim ve o akşam Cemal beni Schwabing'te her zaman gittiği bir dans lokaline götürdü. Karşımızdaki bir masada iki genç kız oturuyordu. Ben Cemal'e "sen sağdakini dansa kaldır, ben de soldakini kaldıracam" dedim. Şubat ayıydı galiba, dışarıyı soğuktuk. Nereden bileyim sonradan bu dans hamlem beni 1967 Haziranında nikah masasına götürülecek.

Resmi olarak evlendiğim eşimi böyle tanıdım. Oğlum Hakan'ın 27 Ekim'de doğduğu düşünülürse durum daha iyi anlaşılır. Cemal'in hayat çizgisi farklı oldu; daha sonra bir Türk bayanla evlendi. Şimdi İzmir'de yaşıyor. En son 2006'da İzmir'de görüştüğümüzde geçmişimizi gülerek yad ettik.

Ben 11 Haziran 1967'de Türkiye'de evlendim. Bu evlilik süreci de tam bir hikayedir. Hakan'ın doğumunun yaklaşması nedeniyle nikah işini İstanbul'da gürültüsüz patırtısız bitirmeye çalışıyorduk. Anacığım "Ay etraf, eş-dost ne der" diye feryat ediyordu. Ben de "benim param yok, sen ne istiyorsan yap" dedim. O da hemen dayımın yeni bitmiş, ama henüz açılmamış olan düğün salonunu hazırlatmıştı. Ben davetiyeleri bastırıp anama verdim. Anam bir yandan da içinde nikah şekerleri bulunan koca bir ağaç ismarlamıştı. Nikahım dayımın yeni yapılmış o salonunda oldu. Salonun açılışında ben duvara bir demir 5 lirayı hatıra olarak çaktım. Ama hikayenin esasını 10 günlük nikah hazırlık sürecinde yaşadım.

Biz Küçükyalı evlendirme dairesine başvurduk. Heidi yabancı olduğundan bir devlet hastanesinden kan tahlili istediler. Numune hastanesine koşturduk. Daha kapıdan içeri girerken kızcağız bu nasıl hastane her taraf pislik diye söylenirken bir de kan alma veya ilaç enjekte etme araçlarının bir tepsi içinde yığılmış halini görünce; ben burada kan filan vermem diye tutturdu. Heidi'nin mesleği, 0-1 yaş arası bebeklerin bakımıyla ilgiliydi. Onun için, bu alanda temizlik olmazsa olmaz koşuldu. Hastanenin görüntüsü faciaydı. Biz böyle kendi aramızda konuşurken yaşlıca bir hekim bize yaklaşarak, Almanca, "buyrun gelin konuşalım" dedi. Bizi kendi odasına aldı. Heidi ve benim ile biraz Almanca sohbet ettikten sonra (Almanya'da okumuştuk), biz de derdimizi anlattık. Bize, "siz bizim hastanemize bir bağış yapın, biz de size bu belgeyi verelim" demişti. Hemen hemşireyi çağırarak bize gerekli olan belgeyi hazırlattı. Ben de geçmiş gün, bir miktar parayı bağış olarak verdim. Doktor hemen bağış fişini kestirip bana verdi.

Bu sağlık yönüyle ilgiliydi. Bir de ülkenin güvenlik sorunu vardı. Bu ne-

denle Heidi için bir belge de 2. ve 1. Şubeden almam gerekiyordu. Bir dilekçeyle Sirkeci'deki o meşhur Hana koşturduk. Galiba önce 1. Şube'ye gittim; en üst kattaydı herhalde. Oraya girilmiyordu. Kapıdaki pencere açıldı, isteğimi anlattım, sorumlu memur elimdeki dilekçeyi alıp bir kaç dakika sonra bana iade etti ve "bir alt kata 2. Şube'ye git" dedi. Ben de hemen bir alt katta bir memura durumu anlattım, isteğimi belirttim. Kısaca Heidi için bir güvenlik belgesi gerekiyordu. Memur, "bu iş uzun sürer, biz şimdi NATO ülkelerine yazacağız, cevap gelecek, ondan sonra bu belgeyi hazırlarız" dedi. "Ben ne kadar sürer" diye sorduğumda, "8-10 ay sürer" cevabını verdi. Ben artık bu iş burada olmaz düşüncesiyle Heidi'ye "hadi gidelim olmuyor burada bu iş" deyip dışarı çıkınca yanıma herhalde çaycıydı, biri geldi. "Ağabey ne oldu bir derdin mi var?" dedi. Ben de kısaca hikayeyi anlattım. O da bana "Abi; sen bana (geçmiş gün galiba) 30 lira ver bekle" dedi. Ben hemen parayı ve dilekçeyi verdim. 10-15 dakika sonra benim belgem çaycınırı elinde bana ulaştı. NATO ülkelerinden anında cevap gelmişti. Ben göğü uçuyordum, işimi bitirmiştım. İşte nikah hazırlık hikayemiz.

Nikaha sadece benim sülaleden en az 300 kişi gelmişti. Başta Anacığım, ailenin tümü mutluydu. Biraz zor kabullenilse de, aileye Alman bir gelin gelmişti. (Burada bir parantez açayım; 1962-67 yılları arasında Anacığım bana durmadan kendi çevresinden bana uygun bulduğu genç kızların fotoğraflarını göndermeyi ihmal etmemişti.)

AİLE YAŞAMIM

Almanya'ya dönüşte ev kuracaktık. Hiç bir şeyimiz yoktu. Ben har vurup harman savurmuş bir adamdım. Zaten kendimden başka kimseye karşı da sorumluluğum yoktu. Birikmiş bir param yoktu; varsa da çok azdı. Hemen Münih'in batı yakasında, merkeze 25 km mesafede bir ev tuttuk. Evin içinde, şansımıza, eşya bulunuyordu. Döner dönmez Heidi'nin ailesiyle tanıştım. Bir anlamda onların da beni kabul etmesi zaman aldı. Ama bir müddet sonra yaklaşıttık. Heidi'nin ailesiyle ilişkileri sağlıklı değildi. Çok küçük yaşta Heidi annesini kaybetmiş ve babası daha annesi ağır hastayken bu üvey annesiyle ilişki kurmuş ve kısa bir zaman sonra hemen evlenmiş. Bir zaman sonra da erkek kardeşi doğmuş ve Heidi ailede ikinci plana düşmüş. Ben Heidi'yi tanıdığımda, bunun travmalarını yaşıyordu. Bu travma öylesine derindi ki, Hakan ve Aleksandra doğduğunda Heidi'nin iki çocuğuna yaklaşımda farklılıklar hissediyordum. Hatta Hakan biraz büyüdüğünde o da bu durumu hissetmişti. Ben yine biraz geriye döneyim.

Hakan'ın doğumu öncesinde, adam gibi fabrikada çalışmaya başlamıştım. O aralar daha iş çok, iş gücü yoktu. Günde 10-12 saat çalışmaya başladım fabrikada. Onların bana, benim de paraya ihtiyacım vardı. İyi hatırlıyorum Ha-

kan doğmadan bir ay evvel 287 saat çalışmış, 1481 DM para kazanmışım. Böyle para kazanmam Hakan'ın doğumundan sonra da sürdü. Şimdi daha rahat nefes alıyorduk. Hakan'ın gerekli ihtiyaçlarını Heidi özenle hazırlıyordu. Ben o zaman Allaha erkek olsun diye dua ediyordum. 27 Ekim 1967 günü hastaneden fabrikaya bir telefon geldi (Bir gün evvel Heidi'yi hastaneye götürmüştüm.): Hakan doğmuştu. Hemen işi bırakıp hastaneye gittim. Gitmeden evvel çalıştığım bölüme de 2 kasa bira bıraktım. Bu orada adetti.

Hastaneye vardığımda ilk Heidi'nin yanaklarından öptüm galiba, sonra da yeni doğan bebeğimi görmek için bebeklere ait bölüme gittim. Geniş bir alanda bir cam odada bebekler yan yana dizilmişti. Herkes bebeğini camın arkasından görüyordu. Herhalde çok heyecanlıydım. İsmimi söyledim, hemşire bir bebek alıp getirdi, ufacık bir bebek, başında da genişçe kırmızı bir leke vardı, ağlıyordu, gözüne çok çirkin gözükmüştü. Orada gözüne daha güzel görünen bebekler vardı. İçimden acaba benim bebeğimi bunlar yanlışlıkla değiştirdiler mi diye geçti bir an, ama sonra burada böyle şey olmaz diye kendimi teselli ettim hemen.. Bir kaç gün sonra Hakan da güzelleşmişti veya benim gözüme güzel gözüküyordu.

Yaşam devam etti, ev halkı üçlemişti, masraf artmıştı. Bir ara, ne oldu bilmiyorum, elimizdeki parayla ayın sonunu getirememiştik. Hakan'a mama gerekiyordu. Aylığıma almaya bir iki gün vardı ama çocuk iki gün mama yemeden beni bekleyemezdi. Nedendir bilmiyorum, bekarken çok borç para alıp vermişim, yani arkadaşlar arasında kredim vardı. Aldığım borcu her zaman son kuruşuna kadar ödemişimdir. Ama nedense şimdi borç isteme özelliğimi kullanamıyordum. Çok para da lazım değildi. Sadece 15-20 DM mama için yeterliydi. Bunları düşünürken üç beş yıl evvel bankada açtığım bir hesabımı aklıma geldi. Hemen banka cüzdanını buldum. Geçmiş zaman ama mama almaya yetecek kadar para vardı da bunun için hesabı kapatmak gerekiyordu. Evden 15 km yürüyüp bankaya girdim. Ülkeye döneceğimden hesabımı kapatacağım diyerek bütün parayı çektim. Hemen Hakan'a bir kutu Milupa mama alıp evin yolunu tuttum.

1969 Ekiminde kız kardeş evleniyordu. Daha önce böyleleri bir gelişmenin olacağını annem ve kız kardeş bana yazmıştı ama Ekim ayı geldiğinde daha benim iki yakam bir araya gelmemişti. Galiba yeni ev değiştirmiş, eve yeni eşyalar almıştık. Yani kardeşçeğizimin ne nikahına, ne de düğününe gelebilirdim. Kardeşçeğizim benim nikah hazırlıklarında çok koşturmuştu. Bu dönem herhalde benim çok gergin olduğum bir dönemdi. Hırsımı daha fazla çalışarak gidermeye çalışıyordum. 1970-71-72 seneleri belimi doğrulttuğum, yani iki yakamın bir araya geldiği senelerdi. Fabrikada çok iyi para kazanan işçiler arasındaydım. Fabrikada bu dönem istediğim süre çalışabiliyordum. Bir nevi fabrika bana açık zaman çeki vermişti. Zaten fabrikanın da buna ihtiyacı vardı, benim de paraya. Bu tarihlerde fabrikada en yüksek saat ücreti alan yerli-yabancı birkaç işçiden biriydim.

1971 senesinin 11 Ekiminde Aleksandra doğdu. O doğduğunda ben bir yerde toplantıda idim galiba. Hastaneye geldiğimde Alex hastanenin en küçük ve en zayıf bebeğiydi. Alex'i görünce, ilk reaksiyonum Hakan'daki gibi olmadı. O da durmadan ağlıyordu. Hakan ve Alex eve ilk geldiklerinde elime almaya korkuyordum bir taraflarına bir şey olacak diye. Heidi, mesleği gereği çocuk bakımında uzmandı. Heidi, Hakan bebekken, yıkayıp giydirip üstünü de iyi örtüp, açık bir pencerenin önüne uyuması için uyku sepetine kordu. Aylardan Kasım olacak, bence havalar soğumuştur. Ben usulca gider pencereyi kapatırdım Hakan üşümesin diye. Tabii Heidi bunu görür, söylenir ve tekrar pencereyi açardı.

Aile yaşamım Partiye girmeden evvel böyleydi.

MEMLEKETTE ZOR GÜNLER

Anlatımına 16 eylül 2006'de yeniden başlarken ülkeye yerleşim ve intibak sorunlarımı dile getirmiştım. Herşeyden önce annemin bana düşkünlüğü beni rahatsız ediyordu. Ben 1981 Şubatından 1992 yılına kadar tek başıma, "ne zaman geleceksin" sorusundan uzak, kapıyı vurup çıktığımda geride en azından evin içinde kimsenin olmadığı, aklıma geldiği zaman eve gelen bir yaşam tarzına sahiptim. Annemin, "Akşam kaçta gelirsin? Yemeğe gelecek misin?" gibi iyi niyetli soruları bile, bir müddet sonra beni rahatsız eder hale geldi. Odamda yatağa uzanıp uyduğumda anamın gelip üstümü örtmesi bile beni rahatsız ediyordu. Sıkıntılarım çok yönlüydü. Almanya'da Duvar üzerime yıkılmıştı. Berlin Duvarının yıkılışını adım adım TV'de yaşamıştım. Bunun üzerine bir de SSCB ve SBKP hızlı bir biçimde yıkılmıştı. Avrupa'da komünist partileri darmadağın hale gelmiş, Avrupa'da tüm sosyalist ülkeler hızla sanki benim üzerime çökmüştü. Bu ağırlıklar altında o dönem eziliyordum. Yani çok yönlü bir bunalım içindeydim.

Bunları yaşarken, 1993 Nisan sonunda Hamburg'dan kız kardeşe bir telefon geldi. Almanca beni istiyorlardı. Tesadüf evde idim. Telefonda konuşan Türktü. Kendini tanıttıktan sonra benim ayrıldığım eşime Heidi'ye telefonu verdi. Haber acıydı. Hakan, kullandığı arabada, kaza sonucu hayatını yitirmişti. Kazada emniyet kemeri takılı değildi. Bu durum üzerimdeki yüke tuz biberden çok, ama çok fazla bir ağırlıktı. Hatırlıyorum telefonun başında ağlıyordum, kız kardeş de benim başımı okşayıp beni teselli etmek için uğraşıyordu. Önemlisi şimdi bu durum annemden gizlenecekti. Almanya'da oturum kayıtlarımın silinmesine rağmen hızla Almanya'ya uçtum. Burada Kemal Atakan'a, Neşat Özcan'a ve Hamburg havaalanında beni karşılayan tüm yoldaşlarıma özel teşekkür ederim. Almanya'da Ostern tatili vardı. Hakan'ı toprağa verip hızla Almanya'dan kaçarcasına uzaklaştım. Yanılmıyorsam Raif Türkmen'den 5000 DM alıp Aleksandra'ya bırakmıştım. Onlar iki kardeş bir ben-

zin istasyonu çalıştırıyorlardı. Şimdi buranın ne olacağı da meçhul hale gelmişti. Hakan'ı toprağa vereceğimiz gün, Almanya'nın değişik şehirlerinden yoldaşlar acımı paylaşmak için gelmişlerdi. Kimi yoldaşlar da telefonla acımı paylaştılar. Burada bana destek olan, gelen ve şu veya bu nedenle gelemeyen, tüm yoldaşlarımı saygıyla, sevgiyle andığımı söylemek isterim.

Evet yüküm ağırlaşmıştı, hesap kitap zamanı derler ya. Şimdi soruları ben sorup cevapları da ben verecektim. Vereceğim cevaplara kendim inanmak zorundaydım. Belki başka bir insana yalan söyleyebilirim, ama kendime nasıl yalan söyleyebilirdim; böyle bir şey olamazdı. Daha Hakan'ın mezarının başında kendi iç hesaplaşmam başlamıştı. Herhalde ben mezarın başında çok uzun kaldım ki, Neşat "haydi abi, gidelim" demek lüzumunu hissetmişti. Almanya'dan İstanbul'a döndüğümde evden kaçmak istiyordum. O hızla Marmaris- İçmeler'e Vural arkadaşımın yanına geldim de dertlerim benimle birlikte geldi. Zaten İstanbul'da kaldığım bir kaç hafta içinde saçlarım tutam tutam dökülmeye başlamıştı. Galiba 2 veya 3 Haziran tarihinde bir enfarktüs geçirdim. Sevgili dostum Vural ve oğlu Cem, beni Marmaris'ten Muğla Devlet Hastanesine bir doktor nezaretinde ambulansla götürdüler. 3-4 gün yoğun bakım ve 11 gün hastanede yattıktan sonra ver elini İstanbul. Enişte ve kız kardeş beni gelip Muğla'dan arabayla aldılar. Vücudum fiziki yönden ödemesini yapıyordu: Bedel şimdilik kalbin % 23 doku ölümü ve %28 doku tahribatıyla noktalanmıştı.

İÇ HESAPLAŞMA VE YENİ BİR HAYAT ARAYIŞI

İşin fiziki yönü doktor nezaretinde gidiyordu. İç hesaplaşmamda, daha işin başındaydım. Kendime sürekli şu soruyu sorup cevap arıyordum: Ben Feridun Gürgöz, kendimi bir toplumsal harekete adanmış bir kişi olarak, acaba aileme ve çocuklarıma karşı insanî görevlerimi ne derece yerine getirdim? Geçmişte hanımla çocuklara ilgi gösterme konusunu tartışırken ben, "Afrika'da çocuklar açlıktan ölüyor, ülkemde çocuklar çöplükten ekmek topluyor" diye zamansızlığımıza bahane bulmaya, ilgisizliğimi örtmeye çalışıyordum. Evet bunlar doğrudur da... (Evet bu kavgada ölüm, hapis, işkence, işsizlik, politik göçmenlik var.. var.. var.. da, var var'lardan biri bana rastlamamıştı.) Ancak ailenin üyeleri de insandı. Onların benden karınlarını doyurmamdan öteye beklentileri vardı. Bu beklentiler de insanî beklentilerdi. Ancak ben o dönem bu beklentileri anlayamıyordum.

Soruyu kendime daha derinleştirip sorduğumda, acaba benim bu eksikliğimin yukarıdaki savunma mekanizmamın içeriğinden öte bir yanı da mı vardı? Yani açarsam; benim toplumsal hareket içindeki konumumdan-kosturmamdan bağımsız olarak, olası zayıf insani niteliklerim de mi bu ilişkilerdeki eksikliğe katkıda bulunmuştu? Bu sorular içinde boğuştum günler, haftalar,

aylar boyunca. Herhalde bu yanımın da, ortaya çıkan tabloda fazlaca payı vardı. Hesap bitti mi diye sorarsanız, hesap bitmiyor. Hesap yaşam boyu sürecek galiba da... Burada da saat geriye çalışmıyor...

Hakan'ın ölümünden bir müddet sonra annem ve babam "biz çocukları özledik, onlar gelmiyor biz gidip görelim" diye tutturdular. Ben de "Hakan işi nedeniyle 6 aylığına Avustralya'ya gitti" diyerek zaman kazanmak istemiştim. 6 ay çabuk geçti. Zaten annem durmadan "çocuklara bir şey mi oldu" diye sorup duruyordu. Annem ve Babam pasaport çıkartma işine giriştiler, durum ciddiydi. Artık gerçeği bir biçimde anlatmam gerekiyordu. Annem Hakan'ı çok seviyordu. Bana olan aşırı sevgisini ona da veriyordu. Annem ve babam zaten benim kalp krizimden çok etkilenmiş, bozuk olan sağlık durumları daha da kötüleşmişti. Simdi bir de Hakan'ın ölümünü duymaları ayrı bir şok olacaktı üzerlerinde. Ama bunu uzun müddet saklamak da mümkün değil, bir yerden duyacaklardı. Benden duymaları en uygunuydu. Önce Hakan'ın bir trafik kazası geçirdiğini söyledim, hastane'de dedim. O vakit hemen gidelim diye tutturdular, 1-2 gün oyaladım. Ve gerçeği uygun bir dille anlatmaya çalıştım. Her ikisi de şoka girdi. Babam yok.. yok.. yok.. diye bağırıyordu. Annem donup kalmıştı. Babam yerinden kalkamıyordu; emekleyerek koltuğuna oturabilişti. O günden sonra her ikisinden de bir daha Almanya'ya gidelim kelimesi duymadım. Oysa ki Aleksandra oradaydı.

Annem daha sonra, "ah, oğlum, ben senin halinden çocukların başına bir şey geldiğini anlamıştım" demişti. 94 yılından itibaren ailede yaprak dökümü başlamıştı. Hakan'la başlayan bu yaprak dökümü, Dayım, Amcam, Yengem, sırayla Babam, Annem, yakın arkadaşlarım ve onların yakınları genç-yaşlı yaprak dökümünün yolcuları oldular. Bir ara Şeyda Talu dostumla yine bir mezarlık karşılaşmasında "artık buralarda buluşmayalım" diye birbirimize temennide bulunmuştuk. Galiba bu karşılıklı temenni kabul gördü ki mezarlıkta buluşmaların arası epey açıldı. Belki de bir yaprak dökümü mevsimini tamamlamış, yeni mevsimine hazırlanıyor.

Biraz geri gidersek, ülkeye dönüşümden hemen hemen bir yıl sonra, ben de tüm dönenler gibi hayatımı nasıl kazanırım, en azından kendimi nasıl bir işle meşgul ederim diye kafa yormaya başlamış, belli arayışlara girmiştım. Acele bir işe gereksinimim yoktu. Kira ödemiyordum, iki yıllık birikmiş bir kira gelirim vardı. Ayrıca her ay dairemde belli bir kira gelirim vardı. Yani yeterli cep harçlığım vardı. Evde anacığımın yanında karnım doyuyordu.

Ancak Hakan'ın ölümüyle arkasından gelen enfarktüs yaşam programımı değiştirdi. Bundan sonra yaşayacağım seneler doğanın bana hediye ettiği günler, aylar, yıllar olacaktı. Stresli bir hayata giremezdim, bu nedenle herhangi bir iş kurma fikrinden hemen vazgeçtim. Daha sessiz ve sakın, gönlümce yaşayabileceğim, çok hareketli olmayan bir yaşam tarzı aramaya başladım. Sıkıldığında evden kaçan, kimseye ne zaman eve döneceğinin hesabını vermeyen bir yaşam yolunu seçtim.

Ben ailemden uzun yıllar ayrı kalmıştım. 12 Mart 1971'den sonra, ATTF Genel Sekreteri olduğum sıralarda, Tercüman gazetesinin ilk sayfasında manşetten TKP-ATTF ilişkileri diye bir haber yayımlanmıştı. O dönem bazı sendikacı arkadaşların Türkiye dışındaki faaliyetleri nedeniyle bile Türkiye'ye girişlerinde tutuklamalar oluyordu. Daha evvel bir kaç yıl mali nedenlerle, sonra da politik nedenlerle ülkeye gelememişim. Ülkede arandığım kesindi. Ülkeye ilk gelişim niye 1979'a uzadı bilemiyorum. Daha evvel de yazdığım gibi üç günlük bir görev ziyaretiydi bu. Tabii bu arada ailemi de ziyaret ettim. Kız kardeşimin bir kızı olmuştu. Yeğenle ve enişteyle tanıştık. Her ne kadar resimlerden fark ettiysem de annem-babam yaşlanmışlardı. Üç günde, belki üç-beş saat, ailede hasret gidermiş, enişte ve babamla bir akşam evde rakı içmiştik. Kendi kendime, artık kapıyı açtın bundan sonra sık sık ülkeye gelirsin diye içimden geçirmiştim. Ne yazık ki ülkede ortalık hızla bir kaosa yuvarlanıyordu. Ve 12 Eylül 1980 geldi. Ülkeye gelişim yeniden bilinmeyen bir vakte ertelenmişti. O vakit 1991 yılının başıymış. Bir koca 12 yıl, özellikle ailemin bana ve benim de aileme hasretlikle geçti.

Annem ve babamla, galiba 1983 yazında iki hafta Bulgaristan'da Burgaz'da buluşmuş, hasret gidermiştik. Oraya , DDR Berlin üzerinden uçakla gitmiştim. Ailemle buluşmaya gidişim partinin bilgisi dahilindeydi. Ben ve annem-babam turist olarak vizeyle Bulgaristan'a giriyorduk. Yerlerimiz o dönem Dr. Ümit abi (soyadını hatırlayamıyorum) ve onun galiba ortak olduğu bir seyahat şirketi tarafından ayrılmış, Ümit abi vasıtasıyla annemin ve babamın Türkiye-Bulgaristan sınırından alınıp, Burgaz'a, otele getirilme işi organize edilmişti. Ben DDR Berlin'den günün erken bir saatinde uçacaktım. O nedenle bir gün evvel B.Berlin'e gitmem gerekiyordu. Öyle de yaptım ve akşam Dr. Ümit abide kaldım. Gece Aybars Bentürk geldi, o sıralar partinin yürüttüğü barış politikasının yetersizliği üzerine hem Aybars, hem de Dr. Ümit abi görüşlerini dile getirdiler; bu konuda benim fikrimi, uygulanan barış politikasına yaklaşımı öğrenmek istiyorlardı. Hatırladığım kadıyla ben parti yönetiminin barış politikasını pratik faaliyetlerimiz açısından uygun buluyordum. Bu tavrım Aybars'ı biraz rahatsız etmişti. Açıkçası Aybars, Türkiye'den gelen yönetici kadroları ulusal ve uluslararası Barış mücadelesinde pasiflikle, biraz da, tabir bu değil ama barış savaşımında Türkiyeli yönetici kadroları vurdumduymazlıkla eleştiriyordu. Pratik çözüm olarak bu konuda ne dediğini pek anlamamıştım. Aybars'ı çok sevdiğimden, onunla açık bir tartışmaya girmek istemiyordum. Zaten bir gece kalıp sabah erkenden ayrılacaktım. Sabah 09 sıralarında metroyla DDR Berlin'e giderken, tesadüf bu ya, metroda Alp Otman'a rastladım. Hoş beşten sonra, "dün akşam Dr. Ümit

abide kaldım, başka türlü bu uçağa yetişmem mümkün değildi" dedim. Alp bir süre sonra indi; ben de DDR Berlin-Bulgaristan-Burgaz tatilini annem ve babamla yapıp Almanya'ya görev başına döndüm. 1-2 ay sonra parti yönetiminin "bundan böyle kimse B. Berlin'e gidip orada-burada misafir kalmayacak" talimatı, Ali Söylemezoğlu üzerinden bana verildi. Parti yönetimimiz o dönem benim oradaki tanıdık çevrelerin etkisinde kalıp kafamın karışacağını düşünerek böyle bir karar iletme gereği duymuş olabilir. Bu konuda Alp Otman'ın kulakları bir kez daha cınlasın.

90'lı yıllara dönersek; babam kalp rahatsızlığından 1994 yılında öldü. Annem ondan üç yıl sonra beynindeki bir rahatsızlıktan öldü. Annemi ilk 2,5 yıl hemen hemen hiç yalnız bırakmadım. Akşamları TV'de Türk Sanat Müziği programlarını kaçırmaz, birlikte şarkılar söylerdik. Annem benimle birlikte olmaktan çok mutluydu. Ben de onunla birlikte olmaktan çok mutluydum. Birlikte köçekçeleri söylerken annem bana hep "bir def al" derdi. Annem gençliğinde iyi ut çalardı. Bugün annemin udu, duvarda baş ucumda asılıdır; babamın sazı da diğer ucta asılıdır. Annemin çok eski notaları da benim korumam altındadır. (Bu notaların kiminin basım tarihi 1800'li yılların sonuna gidiyor. Ne yazık ki ben 2,5 yılda bir def alıp onun gönlünü yapamadım. Ancak annemin yaşamının son altı ayı tüm aile için üzüntü verici, annem için de ızdırap verici bir şekilde geçti. Bakımı için bir kadın tutmuştuk. Son 1,5 yıl annemin bakıma ihtiyacı vardı.

Sabahları kalktığımda, "anacım günaydın, nasılsın" diye hatırlarını sorardım. O da "seni gördüm daha iyi oldum" derdi. Bütün gün konuştuğu bazen bu kadardı. Hastalık amansızdı. Beyin beyaz cevherleri tükenmekte imiş, adım adım ölüm demek oluyor bu. Hastalığın bir evresinde sağ olsun Dr Cüneyt Başbuğu eve gelip durumu yakından görüp müdahale etmeye çalıştı. Ancak yeniden beyin emarı, ilaçlar hiçbiri kar etmiyordu hastalığın gidişine. Son altı ay benim için korkunç geçti. Bazen evden kaçıyordum. Bu ara Yavuz Ünal'la birlikte onun teknesini bodruma indirmiştik. Bu benim bir oyalanmam, onların biraz unutmamı. Bodrum'dan hemen Marmaris'e Vural'a geçtim. Aklım İstanbul'daydı ve İstanbul'a döndüm. Annem 20 günde korkunç zayıflamıştı. Kız kardeşe, biraz sert galiba, "bu kadına bir şey yedirmediniz mi" diye sormuştum. Kızcağız ağlayacak gibi olmuştu. Kız kardeşim anneme hastalığı boyunca gücü yettiğince hep bakmaya çalıştı. Yemeğini yaptı, annemin tüm ihtiyaçlarını o biliyor ve organize ediyordu. Annem mali bakımdan bize muhtaç da değildi. Kendisinin üzerinde bulunan gayri menkullerden yeterli geliri vardı. Nitekim kendisi bize sağlığında aynı apartmanda birer daire vermişti. Bu katların bize devri sırasında orada bulunan Tapu Müdürü anama, "sen bu evlatlarına bunu yapıyorsun da, onlarda sana sonra aynı yaklaşımı gösterirler mi" diye sormuştu. Anam da Tapu Müdürüne dönerek, "onlar benim canlarım" demişti.

İstanbul'a döndüğümde anam hızla kötüleşti. Bilinci gidip gelmeye başladı. Son iki gün sürekli yatıyordu. Ben bu ikinci günün akşamında, ayak ucunda bir ileri bir geri yürüyüp düşünüyör, kardeşine, teyzeme bir haber vereyim diye düşünüyordum. Hırıltılı nefes alışı birden iki kolunun hafif havaya kalkmasıyla kesildi. Sol kolu daha az kalktı sağa nazaran. Zaten sol tarafı ağırlaşmıştı. Derin bir nefes verdi. Biraz sonra bir nefes daha... İlk sözüm anam kurtuldun oldu. Hastalığı sırasında bir defa yatağın üstüne oturmuş dua ediyordu. Sordum "anam ne istiyorsun böyle"; o da bana "Allahım canımı al diye dua ediyorum" demişti. Ben "anacığım, Allahım bana sağlıklı ömür ver diye dua et diyerek" gönlünü almaya çalışmışım. Anacığımı tek başıma mezara koydum. Hastalık onu bitirmişti.

KÜBA ZİYARETİM

Galiba 87'yi 88'e bağlayan yıl, Parti beni TKP'yi temsilen Küba devriminin 30. kuruluş yılını kutlama senliklerine katılmam için Küba-Havana'ya gönderdi. Hareket DDR Berlin üzerinden Küba havayollarının bir uçağıyla başladı. Uçağın kaloriferleri çalışmıyordu. Uçuş sırasında içerisi buz kesmişti. Hostesler battaniye dağıtıyorlardı. Neyse üşüye üşüye Kanada'da bir yere indik. bir saat burada kalacak, uçağın benzin ihtiyacı giderilecekti. Isınmak için herkes uçaktan indi ve sıcak bir salona alındık. Bir saat sonra anonsla herkes uçağa bindi ancak uçak bir türlü kalkmıyordu. Sonradan öğrendik, üç-beş kişi uçağa binmemiş, Kanada'ya politik mülteci olarak sığınmıştı. Böylece uçakta bir saatten fazla bekleyip, bürokratik işlerin bitiminden sonra havalandık, ver elini Küba-Havana.

Beni uçaktan alıp İstanbul Hilton'un eşi olan Özgürlük Oteli'ne yerleştirdiler. Tabii yanıma bir de tercüman verdiler. Bu 10-12 günlük Küba ziyaretimde Küba'yı biraz tanımak için çırpınıp durdum. Beni öyle yerlere götürdüler ki, Küba tabiat güzelliği bakımından, "işte cennet denen yer varsa burasıdır" dedirtecek kadar güzeldi. Havana'nın eski tarihi bölümü biraz harap olmasına rağmen çok güzeldi. Tabii bu arada ABD'nin arka bahçesi zamanından kalma bir de zenginler mezarlığı vardı. Bu mezarlıktaki her mezar tam bir sanat abidesi olarak yapılmıştı. Burjuvazi sağlığında harcaması yetmiyormuş gibi ölüsü için de avuç dolusu doları harcamaktan çekinmemişti Küba'da.

Ne yazık ki Kübalılarla ilişki kurma imkanım olmuyordu. Dillerini bilmiyordum, bildiğim Almanca bir işe yaramıyordu. Akşamları tercümanı erkenden gönderip şehirde yalnız dolaşmaya çıkıyordum. Her taraftan müzik sesleri geliyordu. Otelden fazla uzaklaşmadan mağazaları gözlemliyor, insanların yaşamını merak ediyordum. Alçak olan pencerelerden yan gözle insanların ev yaşamlarını anlamaya çalışıyordum. Mağazalarda durum iç açıcı değildi, insanlara sunulan giyim ve benzeri şeyler çok az ve çeşit yok denecek gi-

biydi. Ancak meyve boldu. Tanıdığım tanımadığım bir yığın meyve insanlara sunuluyordu. Bu, kaldığım otelde de böyleydi. Pencereleden gördüğüm evlerde de eşyalar sıradan şeylerdi. Bu tür görüntüler beni bir taraftan üzüyor, diğer taraftan da savunma mekanizmam harekete geçerek durumun zorunluluğunu kabulleniyordum.

Bu günlerin birinde tercüman Küba KP Merkez Komitesi'nden bir yoldaşın akşam yemeği davetini bana bildirdi. O akşam, şimdi ismini hatırlayamıyorum, benden yaşlıca bir MK üyesi yoldaşla birlikte yemek yedik ve sohbet ettik. Sargın ve Kutlu yoldaşlar ülkeye yeni dönmüştü. Ben bu konuda biraz bilgi verdim. Zaten bilgisi vardı. O da bana Küba'daki ekonomik ve siyasal gelişmeler hakkında biraz bilgi verdi. Konuşmasının bir yerinde, "bugün neler gördünüz, sizi nerelere götürdüler" diye sordu. Ben de şehrin 30-35 km dışında cennet gibi bir yeraltı mağarasına götürdüler, orada öğlen yemeği yedik dedim; yerin ismi konusunda da, "maalesef o yerin ismini bilmiyorum, herhalde bizim illegal faaliyetimizden kaynaklanıyor, isim ve yer sormama gibi bir özellik kazandık" dedim. Yaşlı MK üyesi yoldaş bana gülerek, "bu özelliğin illegal faaliyette önemine vurgu yaptıktan sonra legal alanda da önemli olduğunu söyledi. (En azından tercüman bana bu çeviriyi yapmıştı.) Ben biraz durakladıktan sonra başka konulara geçtik.

Küba Devrimi'nin 30 yıldönümü için büyük bir salonda güzel bir müzikal program hazırlanmıştı. Fidel Castro ve PB üyeleri ve tüm devlet üst yöneticileri oradaydı. Program iki saat aralıksız sürdü, sanatsal bakımdan şaheserdi.

Bir diğer akşam, resmi tebrikler için Devrim Sarayı'ndaydık. Sarayda tebrik için acayip bir yığılma vardı. Castro'nun bulunduğu salona doğru, ucu görünmeyen bir kuyruk vardı. Ben de tercümanla kuyruğa girdim. Bir saati aşkın bir zaman sonra sıra bize yaklaşmıştı ki, talimatlar yağmaya başladı: "Castro'nun önünde fazla laf edip durmayın, elini sıkıp hızla yürüyün." Ben de öyle yaptım. Zaten yüksek sesle biri kim olduğumu okumuştı. El sıkma ve tebrik işleminden sonra sarayda misafirlere yemek verildi. Castro bu yemeğe geç katılmıştı. Castro'nun yemek salonuna girişi beni ürkütmüştü. Salona açılan geniş bir kapıdan boyları 1.80-1.90, iri atletik yapılı bir güvenlik ordusu içinde Fidel Castro göründü. Siyah giyimli bir ordunun içinde haki renkli askeri üniformasıyla Fidel Castro yoldaşın görünüm tablosu ürkütücüydü. Güvenlik görevlileri burada bulunan misafirleri elleriyle itip Castro'ya yol açıyordu. Sarayın içinde bu kadar çok sayıda güvenliğin gerekliliğini anlayamadım. Girişte zaten bir yığın güvenlik çemberi vardı. Castro yoldaş yorgunluk nedeniyle kısa süre sonra salondan ayrıldı. Biz de otelin yolunu tuttuk.

Devrimin 30. yılında Castro yoldaş halka hitaben bir konuşma yaptı. Her zamanki gibi yığınsal bir katılım vardı bu toplantıya. Misafirler Castro'nun konuşma yapacağı yere yakın özel bölümlere oturtuldu. Castro yoldaş iki saat fazla halka hitap eden ateşli bir konuşma yaptı. Tüm misafirler tercü-

manlarıyla birlikte oturuyordu. Orada tam bir tercüme curcunası yaşıyordu. Tüm tercümanlar alçak sesle de olsa, hep birlikte tercüme yapıyor, bir uğuldama gidiyordu, yapılan tercümelerden fazla bir şey anlamamanın imkanı yoktu.

Küba-Havana'da Devrim Müzesini de gezdirdiler. İçerde her şey canlı gibi geliyordu insana. Gezerken insanın tüyleri diken diken oluyordu. Havana'da müze haline getirilmiş bulunan Ernest Hemingway'in evini de gezdim. "*İhtiyar Balıkçı ve Deniz*" romanını yanlış hatırlamıyorsam Hemingway burada yazmış. Elbette "ünlülerin" gidip geldiği şaraphaneleri de ziyaret ettim. (Oturmak için yer bulmak zor olsa da.)

Havana'dan dönüşte Inter Flug ile doğrudan DDR-Berlin'e uçtuk. Bu sefer ben pencere kenarına oturmuştum. Uçağın kaloriferi öyle bir yanıyordu ki sol bacağımın dışı bir kaç saat içinde kızardı. Uçağın içi tam bir Fin hamamı gibiydi. Ter içinde kalmıştık. Ter içinde Ocak ayının soğuk bir gece yarısı DDR-Berlin'e indik. Beni parti merkezinden karşılayan kimse olmadı. (Küba'ya giderken DDR-Berlin havaalanına bir yoldaş gelmişti.) Kapıda görevliler bana bir transit vize verdiler ve hemen en kısa yoldan DDR'i terk et diyerek beni bir otobüsle araçların giriş-çıkış yaptığı DDR-Berlin-West Berlin kapısına götürüp bıraktılar. O gece nasıl buldum bilmiyorum, Ahmet Kardam'ın evine kapağı attım.

* * *

Yazının bir yerine nokta koymak gerekiyor. Yaşam devam ediyor ve edecek. Ben FAC içinde Parti faaliyetlerimde yüzlerce yoldaşım, sayısız Parti yandaşlarımızla birlikte çalıştım. 80'li yıllardan sonra da Türkiye'den gelen politik göçmen yoldaşlarımla birlikte oldum. Bu mücadele arkadaşlarımın hepsini çok sevdim. Hepsinden birşeyler öğrendim. Bu gün hepsini saygıyla, sevgiyle anıyorum. Bu arkadaşlarıma sağlıklı ve huzurlu bir yaşam diliyorum.

Bana gelince; bakalım yaşam bana daha neler gösterecek...

Anılarımı yazarken birçok arkadaşım la görüştüm; mektuplar, iletiler gönderdim. Sağolsunlar bana yanıt vererek destek oldular.

İki arkadaşımın yanıtlarının yazdıklarımı tamamladığımı düşündüm. Ek1 ve Ek2 de bu yanıtları okuyacaksınız.

Anılarından söz ettiğim arkadaşlarımdan benim için düşündüklerini yazmalarını istedim. Diğer eklerde isteğimi kırmayarak yanıt veren arkadaşlarının yazdıklarını okuyabilirsiniz.

Ek 1

"Türkiye Postası" üzerine

Sevgili Feridun,

Bu mektubu sana "Arkadaş Sohbetleri" üzerinden değil, özel olarak yazıyorum. Bunun nedeni, bana doğrudan sorduğun soruyla ilgili: Türkiye Postası'ndan niye ayrıldım? FAC parti örgütünün Türkiye Postası'na desteklemediğini, benimsemediğini düşündüm mü?

Bunlar epey özel sorular. Bunlara TKP tarihi ile ilgili kurduğumuz bir mektup grubunda cevap vermek istemedim. Çünkü bu haliyle, bana kalırsa, TKP tarihini pek de doğrudan ilgilendiren şeyler değil. Diğer soruların ise, yani Türkiye Postası niye Berlin'den Duisburg'a taşındı, bu kararı kim aldı, A. Söylemezoğlu neden FAYK sekreterliğinden ayrılarak Türkiye Postası'nın başına getirildi, vb. Bu sorulara, biraz nefes alacak zaman bulunca, Arkadaş Sohbetleri'nde yanıt vermeye çalışacağım.

Gelelim işin benimle ilgili özel kısmına.

Aslında bunları seninle yüz yüze konuşmayı tercih ederim. Ve öyle de yaptım, çünkü her söz bir başka soruya yol açıyor. İyi bir sohbet eder ve belki de, kafa kafaya vererek, ikimizin de ayrı ayrı yanıtını bilmediğimiz sorulara birlikte yanıt buluruz. Ya da en azından, sorulması gereken soruları birlikte tespit ederiz.

1) Başlangıçta, yani 1982 ve 83 yıllarında, başta FAC örgütü olmak üzere (ben buna Batı Berlin'i de dahil ediyorum) bütün eski Batı Avrupa örgütlerinin 12 Eylül'den sonra Türkiye'den gelen kadrolara hiç de dost gözle bakmadığını sanıyordum. Bu siyasi göçmenler arasında epey yaygın bir kanaatti. Özellikle Batı Berlin'den geçmiş olanlarda. Batı Berlin örgütünün o dönem bizlere karşı tavrı, bana kalırsa, çok kötüydü. Ya da biz öyle algılıyorduk.

2) Türkiye Postası bu ortamda, Nabi'nin, Veysi'nin, vb. olağanüstü zorlamalarıyla ve benim aklım hiç yatmadığı halde, Batı Berlin'de 1983 ilkbaharında çıkmaya başladı. Gazetenin hazırlıklarının yapılması, ilk sayılarının nasıl çıktığı falan filmi yapılacak kadar ilginç bir öyküdür. Batı Berlin parti örgütünün kesin karşı olduğu, SEW'nin de, onların tutumunu benimseyerek, düşmanca davrandığı bir ortamda, bir avuç insan tarafından, parti merkezinden sadece para ve moral destek alarak, tümüyle kendi imkanlarıyla, olağanüstü bir sinir savaşı verilerek çıkartıldı.

Bizler Batı Berlin'e tıkmış durumdaydık, Batı'ya gidip gelemiyorduk; Batı Berlin'le FAC arasında herhangi bir farklılık var mıydı, yok muydu, bizim bunlardan haberimiz yoktu. Bizim gözümüzde Batı Berlin'le FAC arasında bir fark yoktu. Ve Batı Berlin örgütü *Türkiye Postası*'na kesinlikle karşıydı.

3) 1983 geç sonbaharında ya da kışında (tarı hatırlamıyorum) yapılan 5. kongreden sonra Batı Berlin örgütünün *Türkiye Postası*'na karşı tavrı çok yavaş da olsa, adım adım değişmeye başladı. Ama hiçbir zaman istendiği gibi olmadı. Bunun nedenini, senin kaleme aldığın anılardan bana gönderdiklerini okuduktan sonra anlamaya başladım.

4) 1984 yazına geldiğimizde biz gazeteyi artık oturtmuştuk. En büyük dezavantajımız Oya ile Aydın'ın Frankfurt'ta olmaları ve Aydın'ın her 15 günde bir kalıp ta Batı Berlin'e gelmek zorunda kalmasıydı. Bunun dışında bir sorunumuz pek kalmamıştı. Gazete bütün Batı Avrupa'da epey büyük bir saygınlık kazanmış durumdaydı. Kendisinden beklenen görevi (bana kalırsa) büyük çapta yerine getirmişti ve getiriyordu.

5) İşte bu ortamda, gazetenin Duisburg'a taşınma meselesi gündeme getirildi (Parti yönetimi tarafından). Bence bu karar özünde doğrudu. Aslında en doğrusu, gazetenin ta baştan FAC'da çıkmasıydı. Fakat bu kez yazı kurulunun üç üyesi (Filiz, Nadir ve ben) yüzlerce kilometre ötede kalıyorduk. Aydın'la Oya da yine Frankfurt'taydı. Bu saçma bir durumdu. Benden bu koşullarda gazeteyi Duisburg'a taşımam ve orada çıkarmam istendi. Umudum, FAC örgütünden bunu mümkün kılacak desteği görebilmektir. Parti yönetiminden demiyorum, çünkü parti merkezinin *Türkiye Postası*'nın sorunlarını çözebilecek durumda olmadığı, FAC örgütüne talimatlar yağdırarak hiçbir şey yapamayacağını, aslında hiç karışmasa daha iyi olacağını çok iyi biliyordum. Tek umudum FAC parti örgütüyle benim aramda kurulabileceğini umduğum ilişkiydi.

6) Gazeteyi 1984 sonbaharında Duisburg'a taşıdık. Oradaki ilk sayıları çıkarmak hiç kolay olmadı. Ruhr bölgesinden yoldaşlar, arkadaşlar gazete binasını doldurarak büyük ilgi gösteriyorlardı. Bu çok hoştu, ama gazetenin sorunları bu destek açıklamalarıyla çözülemezdi. Ta Batı Berlin'den gelerek, gazeteyi planlamak, koordinasyonu sağlamak, gazeteyi çıkarmak, içeriğine gerekli katkıyı yapmak, vb. benim için olağanüstü zor ve yıpratıcıydı. Kalacağım yer bile yoktu ve yanılmıyordum ilk birkaç ay bunu kendi olanaklarımla çözdüm. Sonra Adil birkaç kez evinde misafir etti. Fakat kalacağım yer sorunuyla uğraşmak zorunda kalmadığım, kafamı toplayıp düşünebileceğim, çalışabileceğim bir yere sıkıştığımda yardım isteyebileceğim, benim derdimden anlayan bir FAC parti örgütüne ihtiyacım vardı. Bunu bulamadım. FAC parti örgütü sekreteri (Ali) bir gün gelip de bana, hoş geldin, gazetenin çıkması için ve kişi olarak senin neye ihtiyacın var, belki bazılarını çözebiliriz falan demedi. Ali demedi, başkası da demedi. Yapayalnızdım. Yanlış hatırlamıyorsam, 1984'ü 1985'e bağlayan yılbaşı gecesi, Duisburg'da yapayalnızdım. İşte o gece, o koşullarda bu işin altından kalkamayacağıma karar verdim.

5) Gazetenin o sayısı çıktıktan sonra, Batı Berlin'e döner dönmez, Nabi'ye gazeteden ayrılmaya karar verdiğimi bildirdim. Apar toprak misafirhaneye çağırıldım. Nabi ve Kaya ile yer yer sertleşen bir konuşma yaptık. Ne söyledilerse beni razı edemediler. Ama tahmin edersin ki, canımı dişime takarak, bir avuç yoldaşım-la birlikte var ettiğim *Türkiye Postası*'ndan böyle ayrılmak zorunda kalmak bana çok dokundu.

6) İşte benim hatırlayabildiğim kadarıyla mesele bu kadar. Gazetenin başına Ali'nin getirileceğini duyduğumda, bunu çok olağan karşıladım. Olması gereken buydu, diye düşündüm. Bana "hoş geldin" demeyen Ali'nin, hiç değilse benden gazeteyi devralmasını ve "güle güle" demesini bekledim. Onu da yapmadı. "Hadi artık gitsene" der bir havadaydı. Kendisiyle tek bir kelime dahi konuşmadan, gazeteden ayrıldım. Ne hoş, değil mi?

İşte sevgili dostum, *Türkiye Postası*'nın benim şahsımla ilgili öyküsü bundan ibaret. Daha genel yönlerini *Arkadaş Sohbetleri*'ne yazmaya çalışacağım. Ama önce, Nabi'nin bu konuda bir iki söz söylemesini isterim doğrusu. Gerisini yüz yüze kaynatma dileğiyle...

Sevgiyle kucaklarım,
Ahmet

Ek 2

Murat Tokmak'la Yazışmalar

Tavariş selamı.

Her şey yalan bu sahi derler ya. şimdi o noktaya gelmiş bulunuyorum, biliyorsun yazılarımda senin de yerin olacak, objektif olmaya dikkat ederek yazılarımda olayların içinde herkesi yerlerine koymaya çalışıyorum. Bu kolay olmuyor ama başarmaya çalışıyorum, sonradan eksik kalan yerler varsa oraları da tamamlarız. Bu anlamda senden yardım talebimi tarihin kanıtı olarak talep ediyorum dersem abartmış sayılmam.

Sıraladığım bu sorular bir yanı ile zaman ve mekanı içerirken, diğer yandan benim ve senin birlikte paylaştığımız bazı olayların içeriğinin öyle olup veya olmadığı konusunda veya nasıl olduğu konusunda bilgileri kapsayacak.

Vereceğin veya veremeyeceğin cevaplarla birlikte bana göndereceğin iletin anı-larımın eki olarak tarihe kalacak.

Sana kolay gelsin derim.

Sorular:

Tavariş seninle Frankfurt'ta, Bahtiyar Erkul ile birlikte kaldığın bir mekanda tanıştık. Hatırlayacaksın, aşağıda salonda konuştuktan sonra, merdivenlerden yukarı çıkarken (kaldığınız odaya gidiyorduk) Bahtiyar Erkul'a parolayı sormuş ve cevabımı almıştım. Parola "İstanbul'daki evi sattın mı" idi, o da cevabımı vermişti. Senin parolan ise bize henüz ulaşmamıştı. Hangi Tarihte Frankfurt'a geldin, nereden geldin diye sormuyorum.

Hatırladığım kadarı ile Hamburg - Frankfurt - Bremen arası bir kaç defa gidip geldin. Ne gibi sorunların oldu. Olan sorunların Federal Almanya Parti yönetimi ile bir bağı var mıydı ? DGB ile olan ilişkilerde hangi sorunlar ortaya çıkmıştı? Bu sorunların Frankfurt parti örgütü ile bir bağı var mıydı? Frankfurt'ta kaldığınız yerin parasını DGB nin ödemesinde sorunlar olduğunu dolaylı olarak duyduğumu hatırlıyorum.

Hamburg'a yerleştikten sonra bizim ilk buluşmamız senin evinde Çeka ile birlikte olmuştu hatırlayacaksın. Hamburg parti örgütünde ilk somut görevi hangi tarihte aldın? Galiba sakal bırakmıştın. Başlangıçta Hamburg'ta senin sorumluluğunda herhangi bir fabrikada örgütlenme sorumluluğu aldın mı ? Böyle bir görev aldıysan bu fabrikayı hatırlıyor musun? Hamburg SK'ya ne vakit atandın? Hamburg Parti Örgütü Sekreterliği görevini hangi tarihte üstlendin ? Kuzey Bölgesi sorumluluğunu hangi tarihte almıştın? Yöre Komitesine katılma tarihini hatırlıyor musun? Hamburg parti örgütü sen oradan ayrılıncaya kadar sayısız olarak nasıl bir gelişme gösterdi? Üye sayımız neydi? Bremen- Hannover'deki üye sayımız hatırlıyor musun ?

Lübeck'te sayımız zaten hiç değişmemişti değil mi? Bir kişi miydi? Çeka, yönetimden ne zaman ayrılmıştı? Ondan sonra Neşat mı yoksa sen mi görev almıştın? Tavarış hatırlayacaksın birlikte Moskova'ya gitmiştik, tam tarihi hatırlıyor musun? Tavarış, senin tam geri dönüş tarihini hatırlıyor musun demiyorum, bu tarihi bana yaz.

Değerli tavarış şimdilik bu kadar, bu konularda yardımımı beklemekteyim, yanaklarından öperim.

Feridun Gürgöz

07.01.2003

Değerli tavarış

Seninle telefonda konuştuktan sonra eve geldim ve yazıyı ikinci kere de okuyuyorum. Sorularının yanıtını, yazarak tam karşılayabileceğimi sanmıyorum ama yine de elden geldigince yazacağım.

Tavarış biliyorsun, ben Federal Almanya'ya geldiğimde doğrudan Bremen'e abimin yanına gitmem söylendiği için oraya gittim. Geliş tarihim 1981 yılı Ekim ayı sonlarıydı. Bremen tren istasyonunda abim ile Bremenli Sabahattin karşıladılar. Birkaç gün abimde kaldıktan sonra, Frankfurt'a gitmem gerektiği söylendi. Şimdi iyi hatırlayamıyorum ya Frankfurt'tan geri geldikten yada hiç Frankfurt'a gitmeden Sabahattin kanalı ile ben Hamburg'a gönderildim. Çeka ile tanışmam da böyle oldu. Hatta iltica etmek üzere Frankfurt'a Çeka ile trenle gitmiştik Orada Yılmaz Karahasan'la görüştüm. Bahtiyar Erkul'da oraya gelmişti. Bizi önce otelde kısa bir süre sonra da bir pansiyona yerleştirdiler. İltica konusunda DGB yöneticilerinden destek sağlanmaya çalışılıyordu. Bu da istenildiği gibi gerçekleşmediği

için bekliyorduk. Orada bir süre kaldım ve sonra Hamburg'a geldim. Benim iltica başvurumu Hamburg'ta yapma gibi bir eğilimim de vardı.

Seni ilk defa Frankfurt'ta gördüm. Söylediğin gibi Bahtiyar Erkul'la parola konusu olmuştu ama ben söylemedim. Çünkü benide parola yoktu.

Daha sonra partinin yukarısı bunu çözdü ve siz benimle bu çözümlemeyi sonra partili yoldaş olarak bağ kurdunuz. Bu bağ kuruluncaya kadar Türkiye'den gelmiş bir DİSK yöneticisi olarak benimle ilişki sürdürdünüz. Frankfurt'ta iltica başvurusu yaptığımda bile daha resmi parti bağım kurulmamıştı. Bu nedenle Frankfurt'ta bir süre kaldım. İlgi eksikti, bizimle yeterince ilgilenilmediği kanaatindeydim. Bu nedenle olacak ki Hamburg'a gitmeyi tercih ettim.

Hamburg'da sonradan yoldaş olduğunu öğrendiğim bir arkadaşın düğünü vardı. Adı Dursun'du, Dursun Frankfurt'tan kız aldığı için bütün dostları da oraya gelmişlerdi. Beni de oraya götürdüler ve düğünde Çeka'yı ve pek çok dostu gördüm. Hamburg'dayken onlardan çok hoşnut kalmıştım, bunun etkisi vardı üzerimde. Düğünde de yakından ilgilendiler ve beni tekrar Hamburg'a davet ettiler. Ben de kabul ettim ve gece düğün bitiminden sonra Hamburg'a gittik.

Çeka'nın büyük desteği ve teşviki ile Hamburg'ta bir iltica başvurusunda daha bulundum. Kısacası Hamburg yaşamım böyle başlamıştır.

Uzunca bir zaman hiçbir parti birimine bağlanmadım. Çeka'yla birlikteydim ve tek ilişkiyle ona bağlanmıştım. Daha sonraki zamanlarda SK'ya girdim. Sonra da yöre komitesine alındım. Sonraları kuzey sorumluluğu bana verildi. Benden sonra Nejat, Suat, son olarak da Kemal sekreterlik yaptılar.

Hamburg'da ilticacılar da dahil 30 civarında üye vardı. Lübek'te 3, Bremen'de 13, Hannover'de 9, toplam 55-60 civarında parti üyesi vardı.

Senin de hatırlayacağın gibi biz 9 kişi, 10 Aralık 1988'de ülkeye geri döndük. Sonucu biliyorsun.

1989 başlarında senin de içinde olduğun bir grup ile Sovyetlere gitmiş 3 ay kadar kalmıştık. Benim tekrar Türkiye'ye dönüşüm 1991 yılı Temmuz ayı başlarıdır. Tavarış biliyorum bu bilgiler yeterli değil. Sana önerim oraya geldiğimde karşılıklı oturalım birbirimize sorarak ve cevaplayarak bunları zenginleştirelim. Yine de emeğin yüce olsun ve kolay gelsin.

Murat Tokmak

06.01.2003

Değerli tavarış

Uzun yıllar süren sürgün yaşamımız oldukça sıkıntılı ama bir o kadar da deneylerle dolu geçti.1988-10 aralık tarihinde "Türkiye de demokrasi mücadelesi" kapsamında ilk defa toplu olarak (9 kişi) değişik ülkelerden yurda dönüş yaptık, yazımızın konusu bu olmadığı için bunu geçiyorum.

Ülkeye dönüşte aralarında benim de bulunduğum bazı arkadaşlar, yurda sokulmayarak geri çevrildiler. Bu bize ağır geldi, yani canımızı oldukça sıktı. Zaten

yurtdışında bir gün bile durmak istemeyen bizlerin geri gönderilmemizden sonra daha ne kadar yurtdışında kalacağımız belirsiz hale gelmişti. Bu da yeterince canımızı acıyordu.

Partiye öneride bulundum; o sıralar dünyaca gündemde olan perestroyka-glasnost tartışmalarını anlayabilmek ve bu konularda kendimizi donanımlı kılabilmek için Sovyetlere gönderilmemi ve orada eğitim görmemi istedim. Bir grup yoldaşla birlikte gönderildik. Yalnız, belirtmem gereken bir yan daha var. Parti içinde yoğun tartışmalar oluyordu ve çok değişik fikirler ve görüşler ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu tartışmalar parti disiplini ve ilkeleri doğrultusunda yapılıncakken, bir gecede "değişime uğrayıp" kendilerine taraftar toplamaya çalışanlar da az değildi. Her şeyimizle sahiplendiğimiz ve uğruna her şeyimizi feda ettiğimiz ve edebileceğimiz partimiz bu duruma düşürülmemeli ve toparlanmalıydı. Üst düzeydeki yönetici yoldaşlar buna göre davranmalı ve sorumlu hareket etmeliydi. İşte böyle bir ortamda Sovyetlere gittik orada 3 ay kadar kaldık. Ne öğrendik ne unuttuk bu başka bir konu.

Sovyetlerden geri döndük. Döndük dönmeye ama her şey karman çorman, partili yoldaşlar adeta birbirleriyle düşman hale gelmişler, birbirleriyle konuşmaz olmuşlar. Bilinen sebeplerin dışında nelerin olduğunu ve nelerin nasıl geliştiğini öğrenmeye çalıştım, bunu gene parti disiplini çerçevesinde ve kendi bölgem için yaptım.

Gördüm ki biz Sovyetlere gittikten sonra bölgemize epey ziyaretçi yoldaş gelmiş-gitmiş. Sadece gelip gitse iyi, yoldaşları birbirine düşürecek dedikodular yapıp gitmişler. Bu yoldaşlardan birisi ne yazık ki; partilliliğim süresince kendisine büyük değer verdiğim Veysi Sarısözen yoldaştı. Bu yoldaş tartışmalar yeni başladığında Sovyetlerdeki değişim sancılarını savunuyor mevcut ve eski yöntemlerle amaca ulaşamayacağını ısrarla savunuyordu. Ben ve benim gibileri de değişimci olmaya ikna etme yönünde gayret gösteriyordu. Bizim üç ay Sovyetlerde kalışımız ve dönüşümüzden sonra edindiğim tespitler bunun tam tersineydi. Veysi yoldaş perestroykaya glasnosta karşı çıkanları suçlayan, SBKP'yi destekleyen bir durumdaydı.

İnsanlar dilediği gibi düşünebilir düşünmelidir de, zaten biz parti olarak bir ömür boyu 141-142 ye karşı mücadele vermedik mi? Evet burası böyle de, en üst düzeyde bir parti yöneticisi olarak, parti birimlerini yok sayıp parti örgütlerinden tek tek yoldaşları bularak, onlarla temasa geçerek partiyi daha da zora sokmaya kalkışmak neyin nesiydi.

Daha da ilerisi bazı konuları kişiselleştirerek yürümeye çalışmak nedendi. Sovyetlerden döndüğümde bu acı tabloyla karşı karşıya kaldım. Hiç kimseye bir şey söylemeden Rühr bölgesinden Raif Türkmen'i de yanuma alarak Veysi yoldaşın evine gittik. Birlikte çıktık ve bir ufak kahvehaneye oturduk kendisine neden parti örgütüne geldiğini ve konuştuklarını sordum. Tedirgin oluşu bir çok şeyi ve yanlışları özetliyordu. Bunları, mücadelemize büyük emeği geçmiş bir yoldaş kırmak

ve kötölemek için yazmadım. Benim de dünyalar kadar eksikim ve hatalarım olmuştur.

O günün atmosferinde Veysi yoldaş gibi birinin yapmaması gerekenleri görmezden gelemedim. İçinde bulunduğumuz günümüz koşulları ve şartlarında bunlar yapılırsa gülünüp geçilebilirdi belki. Kendi adıma, yeniden doğsam ve partili olsam disiplini bozanlara, birleştirme yerine ayırıştırmayı körükleyenlere, yoldaşlar arasına nifak sokmaya kalkışanlara konumu sıfatı ne olursa olsun gene de karşı koyardım. Sağlıcakla kal,

Murat Tokmak

12.09.2004

Ek 3

"Dağarcığımızda olan deney ve birikimlerimizi aktarmalıyız"

Feridun Gürgöz yoldaş üzerine

Feridun yoldaşı 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yurtdışında-Federal Almanya'da tanıdım. 12 Eylül'e nasıl geldiğini askeri darbenin doğrudan hedef aldığı sınıf ve kesimleri, kovuşturmaları, tutuklamaları, işkenceleri-ölümleri, örgüt ve kurum kapatmalarını bilmeyenimiz yoktur. Bu sebeple bunları tekrar yazmamın da bir gereği yok. Bilindiği gibi o günkü koşullarda ilk kapatılan örgütler arasında, Türkiye işçi sınıfının demokratik sınıf ve kitle örgütü Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) vardı.

DİSK kapatılmış darbeci generaller yöneticilerine teslim olun çağrıları yapmaktaydı. Daha darbe haftasını tamamlamadan öldürme, işkence olayları başlamıştı bile. Benim de yöneticisi olduğum Maden-İş sendikamızın Bursa şubesi avukatı Ahmet Hilmi Fevzioğlu emniyet binasında katledilmişti. Darbeden çok önce başlayan ve devam etmekte olan, onbinlerce işçiye kapsayan grevlerimiz süngü zoruyla durdurulmuştu. Uzun sözün kısası önümüzde fazla alternatifimiz yoktu; ya gidip çağırdınız biz de geldik diyecektik; ya da öyle yağma yok bu iş bu kadar basit değil elimizden geleni ardımıza koymayacağınız diyerek, mücadele edecektik. Bunu diyenlerden biri olduğum için, şartların zorlaması sonucu, bir süre sonra yurtdışına çıktım ve göçmen işçilerin-emekçilerin yoğun olarak bulunduğu F.Almanya'ya gittim.

Politik göçmenlik zor işti. Bilmediğin, tanımadığın insanlar; dilini, yolunu bilmediğin bir yabancı ülke; bu ülkede kalmak, hayata tutunabilmek ve ülkemizdeki demokrasi mücadelesine katkı vermek zorundaydık.

Kısacası böylesi bir ortamda tanıdım Feridun yoldaşı. Yalnız Feridun yoldaşı mı, elbetteki hayır; nice yürekli, inançlı, fedakar insanlar tanıdım. Ülkesinde yapılan askeri darbenin, demokrasiye indirdiği yumruğu, emeği ile geçinen milyonlar-

ca işçi ve emekçi için getirdiği yıkımı ilâhinde kemiğinde hisseden, ülkeyi terk etmek zorunda bırakılmış ve F.Almanya'ya gelmiş bizlere evini-kucağını açan nice yoldaş-arkadaş-kardeş tanıdım. Bu bir mücadele kardeşliği ve dayanışmasıydı. Bahsettiğim bu insanlarla uzun yıllar omuz-omuzla mücadele verdik, acılarımızı paylaştık azalsın diye, sevinçlerimizi paylaştık çoğalsın diye.

Bu vesile ile hepsini sevgi ve minnetle selamlıyorum.

Feridun yoldaş üzerine söyleyeceklerim abartı olmayacaktır. Objektif olmayı her zaman doğru bir tutum olarak benimsediğim için gereksiz ve fazla hatta samimiysiz sözlerden kaçınıyorum.

Feridun yoldaşla uzun yıllar birlikte olduk, birbirimizi çok iyi tanıyabileceğimiz ortam ve kademelerde birlikte görev yaptık. Yoldaş her şeyden önce tertemiz yüreği olan bir insan. İnsanı merkeze koyan ve kendi çıkarını sınıfının ve toplumun çıkarının gerisinde tutan inançlı, fedakar bir insan, kararlılığı, örgüt ve görev anlayışı ve disiplini bence örnek bir yoldaştır.

Zaman zaman konuşur sohbetlerdik. Mücadelenin önemine ve geleceğine ilişkin konuşmalarımızda, gençlerin mutlaka mücadeleye kazandırılmasının gereğini savunurdu. Onlarsız, mücadelenin total olacağını söylerdi ve eklerdi bizde onlara elimizde ve dağarcığımızda olan deney ve birikimlerimizi aktarmalıyız buda zorunludur derdi.

Gördüm ki, Feridun yoldaş yaşamını-mücadelesini kaleme almış, yazıya dökmüş. Bunun için yoldaş seni kutluyorum. Kutluyorum çünkü ben dahil çoğumuzun yapamadığını sen, somut adım atarak başarmış bulunuyorsun. Sarf etmiş olduğun emeğe saygı duyuyor bir kere daha seni kutluyorum.

Ben ömrümce şuna inandım: Hangi şart ve ortamda olursa olsun verilen emek ve akıtılan alınteri hiçbir zaman ve şekilde boşa gitmez-gitmeyecektir.

Son söz: Biz tarih bilincimizle biliyoruz ki insanlık tarihinde Spartaküs'le başlayan ezilenlerin başkaldırısı, insanlık için büyük kazanımlar elde etmiş ama aynı zamanda da bedeli ağır olmuştur. Ezen ezilen, sömüren sömürülen var oldukça şartlar ne olursa olsun mücadele devam edecektir.

Kolaylıklar diliyorum.

Murat Tokmak

24 Aralık 2006

Ek 4

"İnsan" Feridun Gürgöz ile "Yoldaş" Ziya Güler

Sevgili Feridun ağabey,

"Bana birisi, Feridun ağabeyi anlatırmısın dese..." diye başlamak istemiyorum, çünkü yaklaşık yirmibeş senedir ister istemez seni anmak, senin hakkında konuşmak zorunda kalıyorum. Sanırım özellikle Türkiye'ye döndükten sonra kulağın çok çınlamıştır.

Biz seninle 1982 senesinin soğuk kış aylarında gecenin bir yarısı sen uykuda iken tanışmıştık. Beni geceyi geçirmek için Köln'de bir eve getirmişlerdi, bir oda gösterdiler, karanlıkta, keresteden yapılma bir ranzanın üstünden bir kafa sarktı ve babacan, kalın sesi ile *"yat yoldaş yat"* dedi. İşte seninle ilk karşılaşmamız budur. Sonra öğrendim ki, meğer sen de o dönemde Münih'ten görev için bu bölgeye yeni gelmiştin.

O dönem ben seyyardım. Genellikle sınırötesi görevlerle, ülkedeki savaşa, cephe gerisinden destek veriyorduk. Tehlikeli, gizlilik içeren ve genellikle yalnız başına seyahatler, yürüyüşler, konaklamalar içeren, polisle burun buruna geline ama soğukkanlılığını muhafaza edilip enseyi kaptırmadan atlatılması gereken durumlarla karşılaşılıyordu. Marksizm-Leninizm'den, SBKP'den, Dünya Sosyalist Sisteminden, partimizden ve ülkede diktatörlük koşullarında direnen yoldaşlarımızdan aldığımız güçle üstümüze düşen görevleri yüksek bir sorumluluk ve titizlikle yerine getirmeye çalışılıyordu. Biz dışarıda idik ama bunun farkında bile değildik, beynimiz, yüreğimiz ülkede idi. Ama yine de insandık. Umutsuzluğa kapıldığımız, moral çöküntüsüne uğradığımız anlar, zamanlar oluyordu. Bir de asli görevimizin dışında Federal Almanya'da gittiğimiz, daha doğrusu geçtiğimiz her kentte, kasabada mücadelemize kazanabileceğimiz yeni insanlar ile ilişki kuruyor, onları demokratik kitle örgütlerimiz ile ilişkiye yönlendiriyor, aralarından birini tespit edip parti olarak bağ kuruyorduk. Yani kendi iç dünyamızı, ruh halimizi, başkalarına yansıtmaya gibi bir lüksümüz hiç yoktu.

İşte Köln'deki o gecenin sabahında ben tekrar trenime yetişmeden belki yarım saat süren kahvaltımız esnasında seninle olan sohbetimiz bana hayatım boyunca güç veren etkiler yarattı. Ben yirmi iki yaşındaydım, iki yıldır ülkeden ayrı idim. Senin benim iç dünyamdaki fırtınalardan bilgin yoktu, ben de sana birşey anlatmadım. Ama sen çok şey anladın. Genel olarak yaptığımız politik sohbet, ama en önemlisi onun insani yanı ile ilgili iletişim benim yaşamımda derin izler bıraktı. Sen belki de fazla birşey söylemedin. Ama duruşun, konuşma biçimin, onun bana yansıttığı inanç ve azim bana çok şey anlattı. Karşımda tertemiz, su katılmamış proleter kökenli bir komünist vardı. Hem de kendi deyimi ile bir "parti işçisi". Bana bıraktığın izlenim bu idi ve bana çok güç verdin.

Aradan bir yıl geçti. Ortalık biraz yatıştı. 1983 senesinde ben de Ruhr bölgesine yerleştirildim. Bir işçi şehri olan Duisburg'a. Sen de Düsseldorf'da kendine bir göz oda tutmuştun. Dönene dek de orada oturdun. 5. Kongre hazırlıkları, partimizin Federal Almanya Yöre Komitesinin yeniden yapılandırılması, örgütlenme ve yayım çalışmaları, ülke ile dayanışma çalışmaları, "Bedelli Askerlik Kampanyası", daha sonra 5. Kongre belgelerinin dizgisi ve hem ülke için "İncil" kağıdına basımı, hem de yurtdışı baskıları gibi bir dizi süreç sırasında seninle çalışmaya başladık. Artık sen Ziya Güler yoldaşıymızdın.

O yıllarda seninle, Ali ve Raif yoldaşlar ile Nürnberg'e DKP Kongresine parti delegasyonu olarak gitmiştik. SBKP, Romanov yoldaş başkanlığında bir delegas-

yon ile katılmıştı Kongre'ye. Herkes Romanov yoldaşı Andropov yoldaştan sonraki Genel Sekreter adayı olarak görüyordu. Ben yine bir yerden gelmişim. Yola çıkmadan geceyi senin evde geçirdik. Benim havlunun yıkanmaya ihtiyacı vardı, sen dikkat ederdin, böyle şeyler gözünden kaçırmazdı. Bana ödünç bir havlu verdin. Kahverengi ufak boyutlu bir havlu. Aradan yirmi üç sene geçti, püskülleri eskidi, kenarlarını kıvrıdım yeniden diktim ama o havluyu hala mutfak havlusu olarak kullanmaktayım ve seni anarım.

1985 senesinden sonra birebir, sürekli beraber çalıştık. Partinin birtakım merkezi işlevleri Duisburg'a aktarılmıştı. Hem Federal Almanya hem Avrupa Koordinasyonu, hem de bu işlevler için düzenlenen ofiste, seyahatler haricinde sürekli beraber idik. Genellikle ülke ve ülkeden gelen yoldaşlar ile bağlantılı olan ek bazı işler için zaman ayırmam gerektiğinde sen durumunu anında algılar bana imalı imalı bakardın. Bu işler genellikle Sıtkı yoldaşımız Duisburg'dan geçerken gündeme gelirdi. Birbirinizi çok severdiniz ama tarzınız pek uymazdı. Benim Duman yoldaşımızla bağlı birtakım görevlerimin olduğu da bilginiz dahilindeydi. Senin programını bozan işler olunca yüzünü nasıl burktuğunu, o pala bıyıklarının sağa sola nasıl hareket ettiğini ve yolundugunu unutmak mümkün mü? Sen, kimi zaman *"eee yoldaş nasılsın bakalım, yolculuk nasıl geçti?"* der, Sıtkı yoldaşın dikkatini dağıtırdın, konular başka yerlere gider ve uzun tartışmalar, gelenler-gidenler olurdu. Bizim işler de akşama evde konuşmaya kalırdı.

1985 yılında Yöre Komitesinde senin sekreterliğinde görev üstlenmiştik. O konulara hiç girmeyeceğim, çok öğretici bir süreçti benim için. Ben de verimli olabilirdiysem ne mutlu bana. Ama Yöre Komitesi toplantılarına da değinmeden edemeyeceğim. Ateşli tartışmalar olur veya tartışmalar çok uzarsa toplantıya ara verip, ilgili muhatap yoldaş kimse, onu çıkartmadan kenara çekerek kim ise onun yapısına uyan tarzda konuşur, bazen öperek, bazen yanağından makas alarak sonunda ikna eder, sen de rahatlamış şekilde, toplantıyı devam ettirirdin.

Uzun tartışmalar çok sıkardı seni, bir yolunu bulup sonuca bağlardın. Tabii ki herhangi bir sonuca razı olmazdın. Konu sence gereken sonuca ulaşmamış ise toplantının sonuna doğru konuyu başka bir şekilde açar, bambaşka bir ortamda kısaca tartışır olması gereken sonuca ulaştırırdın. Aynı fikirde olmayan yoldaşlar ise senin yaptığın yeni sunuş ile ikna olurlar, aynı yönde fikir belirtirler, yani uzlaşma sağlanır, ortak karar alınırdı ve kendileri ancak toplantı bittikten sonra konunun ayrımına varırlardı. Alınan kararı da tabii herkes uygulamak zorunda olduğundan, pratikte herhangi bir sorunla karşılaşmazdık. Bu da senin yönetme sanatın idi.

1986 yılında TBKP sürecinde bir gün seninle Brüksel'den dönüyoruz, araçta, toprağı bol olsun Ertan yoldaş, Karaca ve Veysi yoldaşlar da var. Hollanda-Almanya karayolu sınırında "avlama" dışında Benelüks anlaşması sebebiyle resmi gümrük ve pasaport kontrolü olmazdı. Gel gör ki bizi durdurdular. Memur evrakları kontrol etti geri geldi bana *"arabanız ne renk?"* diye alakasız bir soru sordu. Ben de

"turuncu" dedim. Evrakları teslim etti ve biz tam yola çıkarken sen derin bir oçektin, kafanı salladın "*aah yoldaşım aah, ben bugüne kadar bu sınırdaki hiç durdurulmadım, senden kaynaklandı bu kontrol*" dedin. Ben de ne diyeyim "*öyledir yoldaş*" dedim. Halbuki ben sınırlarda "dolmuş" iken ne vartalar atlatmış başıma hiçbir iş gelmemişti. Keşke o gün dışardan çekilmiş bir fotoğrafımız olsaydı. Ufacık araçta 5 tane birbirinden farklı uykusuz zât! Anımsarsan daha sabah Brüksel'e giderken yorgunluktan arabayı otoyolda kenara çekip bir saat kestirmek zorunda kalmıştık.

Seninle 1989 yılı sonuna dek beraber çalıştık. Sonra ben, hâlâ kurtulamadığım, Sıtkı yoldaşımın önerdiği bir göreve kaydım. Gelişmeler çok hızlı oldu ve iletişim eksikliğinden dolayı, son F.Almanya Konferansında beni Yöre Komitesi sekreterliğine aday gösterdiniz, seçildim, ardından mecburen istifamı verip görevimden ayrıldım ve yeni görevime yöneldim. Şimdi yukarıda bahsettiğim gibi ben Sıtkı yoldaş ile derin konuşmalara dalarken neden bıyıklarını yolduğunu daha iyi anlıyorum ama iş işten geçti, on yedi sene sonra hâlâ işin içinden tam çıkabilmiş değilim. Sıtkı yoldaşımız bizi bu kadar erken bırakıp gitmeseydi yine daha kolay bir çözüm bulurduk belki. Sevgili Sıtkı yoldaşımızı burada anmadan geçemeyeceğim.

Bende iz bırakan iki önemli konudan bahsetmek istiyorum. Yerli yersiz insanlar hakkında konuşmak hiç haz etmediğin bir konudur. Bir gün ben sana bir olaydan dolayı kaygılarımı aktardım, konu bir yoldaşın aşırı meraklılığı ile ilgili idi. Sen de bunun farkındaydın. Konu beni aşırı derecede rahatsız ediyor, senin tepkisizliğini ise anlayamıyordum. Sonunda konuyu sana açtım. Sen de bana "*Yoldaş, kesin emin olmadığın ve delili olmayan konularda hiç bir zaman yargıda bulunma ve bunu dillendirme*" dedin. Bu ifaden üzerine çok düşündüm sonraları ve tabiri caiz ise kulağıma küpe oldu, ondan sonraki yaşamımda her benzer durumda senin o sözünü anımsadım.

Fakat üzerinde çok durduğum, çok çaba harcadığım, değer vermek istediğimi kimi yoldaşlardan da senin beklediğimi olumlu sonuçları her zaman alamadığımı da anımsatmak isterim. Ben senin bana yukarıdaki sözünden sonra artık insanlar hakkında görüş belirtme eyleminden vazgeçmiştim ama senin bazı yoldaşlar hakkındaki hassasiyetini, onları nasıl kendine dert ettiğini görür, dışardan izler, kendi kendime "*umarım istediği gibi olur*" derdim. Bazılarının seni nasıl hayal kırıklığına uğrattığını, senin bu iyiniyetliliğinin nasıl istismar edildiğini, bugün bile üzülerek anımsarım.

Diğer bir konu da sosyalist ülkelere eğitime gönderdiğimiz yoldaşlar ile ilgiliydi. "*Aman yoldaş, sözkonusu yoldaş ile ayrıntılı konuş, onlara sosyalist ülkelerin sıkıntılarını da uygun bir dille anlat, gidince hayal kırıklığına uğrayıp dönmeler, onları kaybetmeyelim*" derdin. Olgulara çok gerçekçi yaklaşıydın.

Sadece kısa dönemli eğitimler ve seyahatler sırasında değil, sonra bir sosyalist ülkede daha uzun süreli ikametimde de, kendi adıma bu uyarılarının ne kadar faydalı olduğunu bizzat yaşayarak anladım. Bu benim o süreci çok daha hassas ve iyi değerlendirmemi de getirdi beraberinde. Eksikleri görüp hayal kırıklığına uğ-

ramak değil, onun sebeplerini ve bu sıkıntıları aşma yollarını inceleme konusunda bana çok faydası oldu. Onun için tüm eksikliklerine karşın Sovyetler Birliği'nde seksen, Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Bulgaristan gibi kimi ülkeler için ise kısmen kırk yıllık reel sosyalizm deneyiminin kesinlikle yerli yerine oturulması konusunda kafamın çok net olduğunu düşünüyorum.

Sevgili Feridun ağabeyim,

Ben seni düşünürken, içi ile dışı bir, "insan" Feridun Gürgöz ile "yoldaş" Ziya Güler arasında bir fark olmayan, gerçek bir proleter, dava için hiçbir fedakarlıktan çekinmeyen, kişisel sorunlarını içine atan, "baba bir yoldaş" olarak anarım. Senden anlatamayacağım kadar çok şey öğrendim.

"Hiç eksikliğini hissettiğin bir konu yok mu?" diye sorarsan, "evet o da var, hem de bu en önemli konumuz" derim. Parti yaşantımızdaki kesintinin ortadan kaldırılması ve seninle bir parti biriminde birlikte çalışmak istiyorum. Türkiye'nin Türkiye Komünist Partisi'ne, Türkiye Komünist Partisi'nin de senin gibi yoldaşlara ihtiyacı var.

Sevgili Ziya yoldaşım, seni olanca gücüm ile kucaklar, sağlığına dikkat etmeni diler, gözlerinden öperim.

Kemal Atakan

15. Şubat 2007 / Hamburg

Ek 5

Feridun'a dair

Feridun ile Münih'te 1973 yılında dernek çalışmaları içinde tanıştım. Ben ve benim gibi derneğe yeni dahil olan üyeler ile daha eski üyeler iki avuç insanız. Ama hepimiz enerji ve coşku doluyuz. Herkes birbirinden yavuz. Fikirler havada uçuşuyor. Aktüel konularımız; gazete satışlarının artırılması, göçmen işçilerin sorunlarına ağırlık verilmesi, gençlik içinde örgütlenme, kadınların kapsamlı şekilde harekete çekilmesi ve yönetime katılmalarını sağlama, yığınların nabzını tutmak olarak sıralanabilir.

Yöntemsel farklılıklar nedeniyle hadi bakalım biz bir girdik birbirimize, sanır-sın yeniler dernekte devrime kalkıştı. Kıdemliler ise yeni söylemlerle statükoyu savunuyor durumdalar. Günlerce, gecelerce, haftalarca becerdiğimiz kördüğümü çözmeye çalıştık. Oldukça sert hatta nahoş olaylar da oldu, kırılganlıklar da. Bu arada kopmalar da yaşandı.

Ben özür diledim, olay böylece tatlıya bağlandı. Bu tartışmaların ön saflarında dernekte başkan olması nedeniyle Feridun vardı ve doğaldır ki eleştirilerin büyük bir bölümünü o göğüslüyordu. Kendini bilmez bir üyeden tokat da yedi, hakarete de maruz kaldı. Ancak terbiyesini bozmadı, kin gütmeydi. Zaman içinde çatışan fikirlerin uyuşacağına olan inancını dile getirdi. Burada bahsetmeden geçemeyeceğim. Ali Söylemezoğlu da derneğin eski üyelerindendi. Her toplantıya katılmaz-

dı ama onun ruhu her toplantıda dolaşırdı. Zamanla bir şey dikkatimi çekti. Neredeyse her oturma arasında eski üyeler derneğe yakın bir gençlik yurdunun önündeki telefon kulübesinde kuyruk oluşturup birileriyle hararetle konuşuyorlardı. Sonra yine kaldığımız yerden tartışmaya başlıyorduk. Meğer ruh çağırıyorlarmış. Zamanla biz de çağırmaya başladık. Zira biz yeniler de partilenmiştik. Dışlanma duygusundan sıyrılıp asli unsurlar olmuştuk.

Söyle bir söz anımsıyorum: örgütsel yapı kişiliğin törpülenmesine yol açıyor-muş. Bunu kanıtlarcasına kısa bir süre sonra hepimiz birbirimize benzemeye başladık. Görüşler, deyişler, alışkanlıklar parti normları, kalıpları içinde benzeşiyor-lar. Bu devirde insanların birbirlerini tam olarak anlayabilmeleri mümkün olami-yor. Duygular bastırılmış, kişisel görüş körelmiş, bireysel inisiyatif felç olmuş. Bırak bir başkasını kendini bile tarif edemiyor insanı. Politik çalışmalara öylesine gö-mülmüştük ki, 1970'li, 80'li yıllar Türkiye'sinde politik gelişmeler dışında neler ol-du, neler değişti bihaberdik.

Bu toz duman içinde Feridun evinden ayrılarak Ruhr havzasına geçti. O bir gö-rev adamıydı. Cefakar bir görev adamı. Verilen görevi eksiksiz yerine getirmek için çok gayretli çalışır, olduğunca kolektif karar almaya özen gösterirdi. Münih'ten ayrıldıktan sonra da irtibatımız değişik platformlarda sürdü. Pek çok ey-lemde omuz omuza olduk. Mübarek Almanya'nın iklimi de bize hiç iltimas geç-mezdi. Eylemlere kattığımız, nabzını tuttuğumuz yığınların selametleri için sabah-lara kadar suların sellerin altında kaldık, dondurucu soğuklarda günlerce, geceler-ce süren uyarı nöbetleri de tuttuk.

Bizde bir de sefakar yöneticiler vardı. Bunlardan en çok çekenler tabi-i ki cefakar olanlardı. Çünkü cefakarlar sefakarlar için de çalışırlarken bir türlü ve-fa göremezlerdi. Nihayet olanlar oldu. Biz mi çarptık duvara kafamızı, yoksa du-varlar mı durup dururken üzerimize yıkıldı, anlayamamış durumdayken ülkeye döndük.

Feridun İstanbul'a yerleşti, biz ise Marmaris'e. İlişkilerimiz, görüşmelerimiz hiç aksamadan devam etti. Evimizin onarılmasından, bahçesinin düzenlenmesine kadar onun çok emeği geçti. Küçücük bahçeyi bozar bozar yeniden biçimlendirir-dik.

Kokusu ağır geliyor diye Nur kurutur, biz yine dikedik melisayı. Ancak her gelişinde ya rahatsızlanır, ya bir yanını incitir, olmadı kırardı. Hatta araya bir de kalp krizi sıkıştırmayı başardı. Neyse ki Sedef ve Nedim doktorların gayretleri, sağlık ocağı temizlik işçisinin oksijen tüpünü çalıştırmasındaki becerisi sayesinde ilk tehlikeyi atlattı. Muğla Devlet Hastanesi'nde yoğun bakım servisinin tüm anti hijyen koşullarına direnerek bir mucizeyi gerçekleştirdi ve bu badireyi atlattı.

Unutamadığım bir anı da Hırçın adlı teknemi Kalamış'tan Marmaris / İçmeler'e getirişimizdir. Ben, Feridun, bir de kuzenim Kalamış'tan güzel bir Mayıs sabahı güneşin ilk ışıklarıyla birlikte demir aldık.

Sırasıyla Bozcaada, Çanakkale, Assos, Çeşme, Gümüşlük, Bozukkale'de gece-

170

leyerek yedi günde hedef limanımıza vardık. Kızgın güneşin, tuzlu suların, zaman zaman esen sert rüzgarın etkisiyle kamçılaman serpintilerin yorgunluğunu vardığımız limanlarda iki kadeh rakıyla atarken aldığımız hazzı hâlâ konuşuruz. Bunca kaptanlığına rağmen yön bulamamaktaki ısrarına da gülüşürüz.

İkinci dönem olarak adlandırdığım ülkeye dönüşü takip eden yıllar içinde Feridun'u daha iyi tanıdığımı, daha iyi anladığımı, daha çok sevdiğimi söyleyebilirim.

Bu yazıyı yazma olanağını verdiğin için sana teşekkür ederim.

Sağlıklı uzun ömürler dilerim.

Vural Erkilic

2007 Ocak

Ek 6

"Güvenilir, fedakar, can bir dost"

Feridun ağabey otuz yılı aşkın süredir benim yaşamımda çok önemli yeri olan bir insandır. Kendisiyle uzun seneler süren ortak politik mücadelemiz sürecinde, hem yoldaşlık hem de dostluk ilişkilerinde öne çıkan başlıca özelliği saygıdır. En yorucu çalışmalarda, her boyuttaki eylem öncesi hazırlıklarda, aktiviteler sırasında, ardından yapılan değerlendirme toplantılarında, tüm tartışma ve panellerde, seminerlerde asla saygıyı elden bırakmamıştır. Genciyle yaşlısıyla tüm omuzdaşlarına aynı saygı ile yaklaşmıştır, yaklaşır. Bu niteliği onun saygınlığını artırır. Feridun ağabey karşısındakileri sabırla dinlemeyi, anlamaya çalışmayı yeğlerdi. Değerlendirmelerde açık sözlülüğüyle, üst organ kararlarını sorgulamama ve sorgulatmama tavrındaki kesinlikle tanınırdı. Hoş bu ilkeli ve militanca yaklaşım çoğumuzun iliklerine işlemişti. Çevremizdeki herkesten de aynı uyum ve özveriyi beklemek doğaldı çoğumuzca.

Kendisi uygulamalarda disiplinli, kimi zaman tez canlı, ancak sürekli ön saf-larda bulunmaya özen gösterirdi.

Çok yönlülüğüyle, sonsuz özverisi ve motor niteliğiyle örnek oluyordu hepimize. Alır, getirir, boyar, çakar, asar, taşır, standda satış yapar, pankart yazar, konuşma yapar, hastalara koşar, kurumlara gider; bildiri dağıtır, kapılarda dolaşıp gazete satar. Üstelik kalender, alçakgönüllü, girişken ve medeni cesareti de işçi korosunda bangır bangır marş ve türkü söyleyecek üstünlüktedir.

Görevi icabı tam bir seyyah hayatı yaşadı yıllarca. Sıcak bir ev ortamına hasret binlerce kilometre kaydediyordu gece gündüz usanmadan yılmadan, hiç yerin-meksizin.

Gittiği her birimin, semtin, kentin, yörenin bitmez tükenmez sorunlarını dikkatle dinler, gözler, inceler; kimi zaman sinirlense de kimseyi incitmemeye özen gösterir, uygarca tartışma kurallarının işletilmesine işaret eder, sezgilerine güvenirirdi.

Yoldaşlara güvendiğini hissettirir, onlara çalışmalarında önce ana temayı özümsetmeye, uygulanmasındaysa metot ve içeriklerde serbest hareket alanı sağlamaya çalışırdı.

En ender -diğer erkek yöneticilere kıyasla- özelliklerinden birisi de kadınların ufkunu, önlerini açıcı ve onlara şans eşitliği tanıyan adilane yaklaşımıydı. Örgütlenmede fabrikalardaki gençler ve kadınlara, zamanla kamusal alandaki -öğretmenler vb.- görevlilere de ulaşabilmenin önemi ağırlık kazanıyordu. Yakın çevremizdeki sempaticizanimizla ilişkilerde kendisinin duyarlı, dostane, hümanist ve babacan yaklaşımlarıyla hemen pozitif enerji yayması bizi etkilerdi. Gerek bizlerin, gerekse çevremizin çocuklarıyla yaşatılmıyışçasına diyalog kurabilmesi anında sevilmesini sağlardı. Paylaşımçı, sevecen ve hoşgörülü olması kendisine ayrı bir olgunluk katardı, onu aranırdı bir dost yapardı.

Kendisiyle gerçekleştirdiğimiz sayısız kısa, uzun yolculuklar, eylem ve konferanslardan hatırimda kalan en tipik niteliklerinden birisi de gözünün hep üzerimizde olması, himayesini esirgememesi, ayrıca her şeyin kusursuz gelişmesi kaygısıyla durmaksızın bıyıklarını çekiştirmesidir.

Ülkeye dönüşünü takip eden yıllarda daha önceleri asla vakit ayıramadığı özel hobilerine, doğa bilimi, fotoğrafçılık, bilgisayar ve gezilere yönelmesi onu politik yaşamdan ve araştırmacılığından koparmadı. Hâlâ yorulmaksızın arşivleme vb. çalışmalarda değerli katkılarda bulunuyor ve bulunacaktır da.

Gelelim bize. En büyük şansımız, böyle güvenilir, fedakar, can bir dostumuzun olmasıdır. En acılı, elemli günlerimizde Feridun ağabey yanımıza koşan ilklerin başında yer aldı, alıyor. Sevinçlerimizi, kederlerimizi bire bir paylaşır.

Hala dimdik, ama az kişinin algılayabildiği kırılğanlığıyla gönüldaşlarımızın temel direğidir kendisi, öyle de kalacaktır.

Bazen evhamlı, bazen çocuksu, lakin her daim **adam gibi adamdır** benim Feridun ağabeyim.

Nur Erkuş

3.Ocak.2007. İzmir

Ek 7

“umutla yolculuk etmek, gidilecek yere varmaktan çok daha zevklidir”

Otuz sene öncesini düşündüğümde ilk aklıma gelen, saygılı, herkese aynı ölçülü yaklaşımı ile sabırlı cevaplar veren, derneğin başkanıydın. Memuriyetten geldiğim için, ilk bakışta amir gibi gördüğüm bir başkan.

Çayını kendi dolduran, lokalin temizliğine kadar her işe koşan, gerektiğinde, evini ihmal edip, toplumsal çalışmayı ön plana çıkaran, birçok genç arkadaşına dayanışmaları ile örnek olan, lokale ilk gelip, lokalleri son ayrılan, paylaşımçı, buyurgan olmayan bir başkan başlangıçta yadırgamadım dersem yalan olur.

Aradan geçen zaman içerisinde, seni daha yakından tanıdıkça, politik bilincimizde şekillendikçe, kişisel yaşamında ne kadar sakin ve sessizsen, bir o kadar da

inatçı olduğunu gördük. Örneğin tüm itirazlarımıza rağmen, Mittenwald ormanlarında buz gibi ırmakta yüzerek zatürree olup bizleri üzmüştün.

Politik çalışmalarda da beklenmedik sert çıkışlarına rağmen, tez canlı, titiz ve ilkeliydin. Örgütsel çalışmalarla ilgili olarak nasıl olsa diğer dostlar yazılması gerekenleri yazmışlardır, Benim aklımda seninle ilgili olarak hep pozitif anılar kalmıştır.

Hedefimize ulaşamadık ama olsun; “**umutla yolculuk etmek, gidilecek yere varmaktan çok daha zevklidir**”.

Hoşça kal,

Sağlıkla kal.

Havva Korkmaz

Ek 8

“**Altını çizmek**”

Şimdi yazacaklarımın “**altını çizmek**” gerekecek, sevgili dost.

Senden ilk duyduğumda, açık söylemek gerekirse, bir görüşün, bir düşüncenin önemini vurgulamak amacıyla söylendiğini belirtmekten daha çok, durmadan çekiştirdiğin pos bıyıklarının önemini vurgularcasına bir izlenim uyandıran bu iki kelime, daha sonraki yıllarda öyle bir anlam kazandı ki, yaşantımız boyunca önemsedığımız her konunun zihnimize kazanması için “**altını çizer**” olduk.

Sevgili Feridun “Abi”,

1975 yılı 1 Mayıs sabahı, Münih Königsplatz’da toplanan, binlerce insanın arasında ben de vardım, seninle ilk olarak orada karşılaşmıştık. Daha sonra dernek lokalinde günün önemini içeren bir toplantı vardı ve seninle o toplantıdan önce orada tanıştık.

Genç yaşına rağmen, duruşundaki vakar, kendine olan özgüvenin, olağanüstü olgun davranışların beni etkiledi.

Daha sonra eşimle birlikte katıldığımız çalışmalarda, işçilerin, emekçilerin haklı davalarının öğretiliyle ciddi olarak ilk defa sen tanıştırdın bizi.

Senin geceler boyu dernek lokalinde yaptığın çalışmalar ve arkasından ekmek parası için fabrikaya koşman; fabrikadan çıkıp soluklanmadan ya bir eyleme, ya bir seminere yetişmen; işte gerçek bir proleter, işte gerçek bir işçi dedirtti bize. Sınıf bilincinin ne demek olduğundan habersizken, sen sadece konuşmalarınla veya anlatılarınınla değil, pratikteki çalışmalarınla, davranışlarınla da, bizim bilinçlenmemize önayak oldun.

Üstünkörü, kulaktan dolma bilgilerimizin ete kemiğe bürünmesinde en büyük çaba seninki oldu. En önemlisi, hayatta bir hedefimiz olması gerektiğini senden öğrendik ve bu hedef koyma tüm yaşantımızı şekillendirdi.

Birlikte geçirdiğimiz birkaç yıl, bizlerin bir taraftan iyi bir devrimci olma yolundaki çabalarımızı ete kemiğe büründürmeye yardımcı olurken, diğer yandan

da “iyi bir devrimcinin, aynı zamanda da iyi bir emekçi olması” gerektiğini öğrenmemizi sağladı.

Her toplulukta olduğu gibi bizlerin arasında da, tartışmalar, görüş farklılıkları olmadı dersek eksik olur, ama bizlerin arasındaki görüş farklılıkları hiçbir zaman yaralayıcı olmadı, amaç hep birlikte daha ileriye gitmek, daha iyiyi yakalamaktı.

Daha sonra sen bizlerden ayrıldın, tabii düşünsel olarak değil, işlevsel olarak ayrıldın. Sorumlulukların daha da arttı ve eski sorumluluklarını taşıma görevi de, geride kalanlara yani bizlere düştü.

Hatalarımız olmadı mı? Hep güllük gülistanlık mıydı her şey? Tabii ki değil. Gerek bilimsel inançlara eleştirel yaklaşan dostlara, gerek şekilsel hataları abartılı bir şekilde tartışmaya açan dostlara karşı yaklaşımlarda hepimizin hataları oldu. Bu hataların oluş şekline ise, ne seni, ne de bir başka dostu suçlamak eleştirmek sanırım hem doğru olmaz, hem bu yazının konusu da değil. Yalnız özellikle *altını çizerek* belirtmek isterim ki, içinde bulunduğumuz koşullar çerçevesinde, bir takım olaylar karşısında, gerek politik ve gerekse ideolojik tartışmaların yoğunluk kazandığı böyle bir ortamda, “demokrasi ancak bu kadar işletilebiliyordu” dersek, bence doğru olur.

Değerli Dost,

Şimdi, tanışmamızın üzerinden 32 koca yıl geçtikten sonra geriye dönüp baktığımızda diyoruz ki; iyi ki seni ve seninle beraber bizde emeği olan tüm dostları tanımışız. Seni ve o güzel, acı, tatlı anılarla dolu olan derneği bizimle tanıştıran, canımızdan daha değerli dostlara ve sana binlerce teşekkür.

Bizim tüm yaşantımıza şekil veren, her şeyden önce çevresinin ve tüm insanlığın iyiliğinden başka bir düşüncesi olmayan insanlar olarak yetişmemizde emeği olan tüm dostları, senin bu güzel kitabın aracılığı ile bir kez daha anıyor, binlerce kez şükranlarımızı sunuyoruz.

Sen, koskoca bir ömrü inandığı dava uğruna geçiren,

Sen, insanlığın iyiliğinden, mutluluğundan başka bir şey düşünmeyen,

Sen, bu uğurda kendi mutluluğundan taviz veren, ama inancından taviz vermeyen,

Sen, en acılı gününde dahi, işçi sınıfının aydınlık geleceği için savaşım veren,

Sen, kiminin Feridun Abisi; kiminin değerli dostu; kiminin ise saygıdeğer yol-daşı,

Daha uzun yıllar birlikte olma dileğimizle, sağ ol.

İyi ki varsın, Hep olacaksın.

Şükrü Korkmaz

Ek 9

Kemal Yoldaş

Kemal yoldaş kendisiyle ilgili bir yazı yazmamı istedi. Bu zaman olarak şu de-

mektir: Partimiz kalsaydı ve ben de parti üyesi olarak kalsaydım nerdeyse otuz yıl kapsayacaktı.

Yani şimdi nerdeyse otuz yıl geriye sararak anımsadıklarımı yazmaya çalışacağım.

1970'li yılların sonlarında partiye alındım. Partiye gözlerimi Kemal yoldaşın sekreterliğinde açtım. Parti, parti yöneticisi, komünist prototipi o yıllarda benim için Kemal yoldaşı. Ne var ki yıllar ilerledikçe, benim parti içinde olgunlaşmam, partiyi, parti üyeliğinin ve komünist olmanın ne anlama geldiğini öğrendikçe, "o prototip" efsanesi de giderek yıkılmaya başlıyordu.

1980'li yılların sonlarına geldiğimizde ise, Kemal yoldaş artık örnek olmayan bir parti yöneticisi durumuna gelmişti. Zaten bu yıllarda da parti üyeliğime son veriliyordu. Çok kısa bir zaman sonra da iki sekreterin ülkeye dönüş macerası Partimizi tarihe gömecekti.

Kemal yoldaş o heyecanlı ve yeni yıllarda beni etkilerdi, kendime örnek alırdım. Konuşmasıyla, Davranışları. Tipi. Özellikle Gorki bıyıklarıyla...

Koşardı. Özveriliydi. Çalışkandı.

Sosyal olarak girişken değildi, sessizdi.

Açık bir işçi derneğinde illegal bir gizemi vardı, Zaman zaman ortadan yok olurdu. Sonra parti toplantılarında yeni bilgilerle ortaya çıkardı. Anlardım ki, "yukarıda" doldurmuşlar.

Kimi zamanlar işçi derneğinde heyecanlı anlarında, parti toplantısı niteliği ile dernek toplantısı niteliğini birbirine karıştırırdı. Ama, o yıllar heyecan yılları olduğu için pek birşey değişmezdi. İyi olurdu.

Kemal yoldaş bir ajitasyon insanıydı. O yıllar da ajitasyon yıllarıydı. Ajitasyonu iyi yapan kazanıyordu. Biz de kazanıyorduk. Kemal yoldaş da kazandırıyor. Ama, ne zamana kadar...

Kemal yoldaş okumazdı. İşçiydi, gerçek bir fabrika işçisiydi. Acaba çalışmak-tan okumaya zaman mı bulamıyordu.

Kemal yoldaş sinemaya, tiyatroya gitmezdi.

Kemal yoldaş tam bir eylem adamıydı. Gezneye, yemeğe, karısı ve çocuklarıyla hayatın içinde olmaya zamanı yoktu. Sanırım sadece zamanı değil kafasında da yoktu. Bir alman bayanla evliydi. Ben de bir almanla evliydim, ama biz bir kez olsun birlikte bir şeyi paylaşmadık. O'nun için her şey örgüt ve eylemdi.

Kemal yoldaş diyalektiği bir yöntem olarak kabul eden bir partinin üyesi ve yöneticisiydi. Ama, Kemal yoldaş ağırlıkla dogmatikti. Neden böyleydi ? Bence hayatı en geniş anlamı ve renkleriyle yaşayamayınca darlık kendisini kaçınılmaz olarak gösterecekti. Öyle de oldu.

Hayat durmuyordu. 80'li yılların ortalarında dünya, ülkemiz, parti ve parti üyeleri yeni, sarsıcı ve yapısal değişikliklere doğru gidiyordu.

Kemal yoldaş da gidiyordu. Nereye ? Alıp götürdüler ? Nereye ?

Bu yıllarda Kemal yoldaşla aynı partinin içinde ama artık giderek farklılaşma-

nın belirtilerin gözüktüğü bir dönem içindeydik. Gorbaçov'un başlattığı "Açıklık ve Yeniden Yapılanm" politikası partimizde de kabul görüyor ve putları sarsmaya başlıyordu.

Kemal yoldaş eleştiriye açık bir insan değildi. Bence hem insani yanı ve hem de partiyi algılaması bu durumunu ortaya koyuyordu.

Eleştiri ve özeleştiri o bir başka biçimde görüyordu. Savunma mekanizmalarıyla kapanıyordu.

Partiyi koruma adı altında açık tartışma ve parti üyelerinin gelişme ivmesini kestiremiyordu. Ben o yıllar bir korku ve panik seziyordum. Sanırım, gelişmeler Kemal yoldaşa ağır geliyordu. Kolay yıllar artık geride kalmıştı.

Dünya komünist partileri çalkalanmaya başlamıştı. Tabii ki bizde de olacaktı.

İki partinin birleşmesi, sekreterlerin dönüşü ve parti içinde başlayan, giderek yayılan ve önlenemeyen yeni durum, parti yöneticilerini sarsıyordu. Kemal yoldaş daha da fazla sarsılıyordu. O yıllarda bende bıraktığı izlenim, savaş döneminin parti kontrol müfettişi ruhi durumu içinde oluşudur.

Ama Kemal yoldaş partiyi ve kendisini de kurtaramadı. İçten ve dıştan birçok etken ve çok kısa bir sürede bir tsunami partiyi aldı götürdü.

Bu tsunami Kemal yoldaşı aldı şimdi yaşadığı boğaz kıyısına süpürdü. Beni ise, bir balıkçı köyüne...

Kemal yoldaşla partide yollarımız ayrılmıştı. Ama, hayatta yollarımız ayrılmadı. Sosyal olarak bugün de aramızdaki dostluk ilişkisi sürüyorsa demek ki çıkar-sız, içten, dürüst bir mayayla başlamışız.

Kemal yoldaşla zaman zaman bir araya geliriz. Bu balıkçı köyünde yaz geceleri, rakı masasında konuştuğumuz konular gene geçmişe yönelik Partimizdir.

Biz partimizi çok sevdik.

Partimiz tüm çileli tarihi boyunca ülkemizi ve halkımızı çok sevdi.

Ama, yenildi.

Bizler de tek tek yenildik. Çok şeyler kaybettik.

Önümüzdeki yaşayacağımız zaman dilimi, yaşadığımızdan çok az.

Ne kadar yaşarsak yaşayalım, sanırım yaşadığımız parti yaşamı hep belleklerimizde olacak.

1970'li yılların sonunda beni partiye alan Kemal yoldaşa o zaman teşekkür edememiştim. Biraz geç de olsa şimdi Kemal yoldaşa teşekkür ediyorum.

Yaşadığım kimi olumsuzlukların yanında partide kazandığım değerler beni dünyaya bir insan olarak kazandırdı.

Ve bunda Kemal yoldaşın da payı vardır.

Harun Çevik

Şubat 2007



1970 yıllarından başlayarak aklımdakileri ve birikimlerimi bir süzgeçten geçirerek kağıt üzerine aktarıyorum. Partililik anlayışım gereği, gizli partideki her türlü görevimde, parti üst organlarına ve yönetimine yazdığım her türlü raporun, ikinci nüshasını kendim için ayırma anlayışım olmadı. Bu metin içinde olaylarda isimlerini unuttuğum kişiler olacaktır. Türkiye Komünist Partisi'nin Avrupa çalışmalarına katılmış arkadaşlarım, yoldaşlarım da kendi yaşadıklarını yazarlarsa, benim bu çalışmam daha da anlam kazanacaktır.

